

TASAVVUF

TANIMI-MENŞESİ-ISLAM'LA İLİŞKİSİ

teuhid
BASIM YAYIN

2. BASKI

TASAVVUF

Tanımlı-Menşesi-İslam'la İlişkisi

Halis BAYANCUK
(Ebu Hanzala)

www.tevhidkitap.net
www.tevhidmeali.com
www.tevhiddersleri.org
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com

TASAVVUF

Tanımı-Menşesi-İslam'la İlişkisi

Halis BAYANCUK
(Ebu HANZALA)

Teknik Hazırlık: Dizgi/ Düzeltme
Tevhid Basım Yayın, 42546

Baskı: Basım Yeri
İmak Ofset Basım Yayın A.Ş.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No.12
Esenyurt/İstanbul - Sertifika No: 71320

ISBN: 978-605-68965-9-0
2. Baskı, 03/2024

İletişim: E-posta
tevhiddergisi@gmail.com

Telefon
+90 545 762 15 15

Posta
P.K. 51 Güneşli Merkez PTT
Bağcılar/İstanbul

Merkez
Kırsız Mah. Mahmutbey Cad. No: 120/A
Bağcılar/İstanbul

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

İstanbul : Kırsız Mah. Mahmutbey Cad. No. 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 (545) 762 15 15
Bursa : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 (543) 225 50 46
Ankara : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA 0 (543) 225 50 48
Diyarbakır : Kaynartepe Mah. Gürsel Cad. No. 90/A 21090 Bağlar/DİYARBAKIR 0 (543) 225 50 43
Konya : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 (543) 225 50 49
Van : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2A 65100 İpekyolu/VAN 0 (543) 225 50 45
Adana : Reşatbey Mah. 62008 Sok. No. 10 İşyeri-2 01120 Merkez/Seyhan/Adana 0 (555) 655 00 70

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
HUTBETU'L HÂCE	9
İNSANLIK TARİHİNDE MİSTİSİZM VE TASAVVUF	11
Mistisizm Nedir?	12
Hindistan	13
Mısır	13
Yunanistan	13
Yahudilik	14
Hristiyanlık	14
İslam'da Mistisizm	14
Günümüzde Tasavvuf	16
Tasavvuf Kelimesinin Kökenine Dair	17
Tasavvuf Erbabının Tasavvuf Tanımları ve Desiseleri	19
1. Görüş: Tasavvuf İslamidir Ancak Zamanla Bozulmuştur	23
TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI	23
2. Görüş: Tasavvuf Ruhbanlıktan Gelmektedir	30
Hristiyan Rahipleri ve Mutasavvıflar	31
Evliliği Terk Etmek ve Ruhbanlık	33
Yün Elbise ve Ruhbanlık	34
Münzevi Hayat ve Ruhbanlık	35
3. Görüş: Tasavvuf Hint Dinlerinden Türemiştir	37
4. Görüş: Tasavvuf Şiilikten Etkilenmiştir	49
Tarihteki İlk Sufiler Şiilerdir	50
Tasavvuf Silsilesi	50
Vahiy ve Meleklerin Gelişi	51
İmamların Korunmuşluğu	55
Takiye	58
5. Görüş: Tasavvuf Tamamen İslam Kaynaklıdır	60
Tasavvuf, Allah Resûlü Dönemi'nde de Vardı	60
Tasavvuf, Dinin Yaşanmasını Kolaylaştıran Bir İlimdir	64
Allah Tasavvuru	73
TASAVVUFTA TASAVVURLAR	73
Kitap ve Vahiy Tasavvuru	95
Kendilerine Vahiy Geldiğini, Kitap Yazdırıldığını İddia Edenlerin Ortak Özellikleri	105
Yalancı Peygamberliğe Giden Yol	110

Veli/Şeyh Tasavvuru	114
Veliler/Şeyhler, Allah'ın Bizzat Kendisidir(!)	118
Veliler/Şeyhler "Ol" Der, Olur	118
Veliler/Şeyhler Yağmur Yağdırır	119
Veliler/Şeyhler, Allah'ın Yazdığı Ecele Müdahale Eder	120
Veliler/Şeyhler Ölülere Diriltir	121
Veliler, İnsanlara Hidayet Eder	124
Veliler/Şeyhler, Levh-i Mahfuz'a Bakıp Gaybı Bilir	126
Veliler/Şeyhler "Lâ Yus'el"dir, Onlara İtiraz Edilmez	130
Ahlak Tasavvuru	136
Ahlaksız/Sapık Şeyhler ve Müridler	136
Tasavvuf ve Oğlancılık	151
Kabir Tasavvuru	152
İslam'ın Kabirlere Yaklaşımı	155
Kabirperestliğin Ümmette Açığa Çıkması	161
İslam Ümmetinde Türbecilik	162
Keramet Tasavvuru	166
Keramet Nedir?	166
Keramet'in İslam'da Yeri Var mıdır?	166
Kerametle İlgili Bilinmesi Gerekenler	168
Keramet Sahibinin İman, Takva Ehli ve Salih İnsanlardan Olması Gerekir	168
Olağanüstü Hâller Bir İnsanın Allah Dostu Olduğu Anlamına Gelmez	169
Keramet Olduğu Kabul Edilen Hâl Masiyet Olmamalı, Şer'i Kuralların Dışına Çıkmamalıdır ..	170
Keramet Adı Altında Ahlak Yoksunu Menkıbeler	171
Vahiy İstilahında Rabîta	179
TASAVVUF VE RABİTA	179
Tasavvufta Rabîta	180
Rabîtanın Değişik Şekilleri	181
Nakşibendîler Nasıl Rabîta Yapar?	182
Meditasyon, Yoga ve Rabîta	187
Rabîtada Bu İsrarın Sebebi Nedir?	188
Rabîtanın Şartları ve Edepleri	188
Rabîtanın Delili Nedir?	190
Rabîta Bir İbadet midir?	196
Önemli Bir Husus!	197

TASAVVUF VE İSTİĞASE	199
İstiğase Nedir?	199
İstiğase Örnekleri	199
Kitap ve Sünnette İstiğase	204
Dua İbadettir	205
Genel Anlamda İbadet, Özel Olarak Dua, Sadece Allah'a Yapılır	206
Allah'tan Başkasına Dua Etmek Şirk, Dua Eden de Müşriktir	206
Allah'tan Başkasına Dua Etmek Küfür, Dua Eden de Kâfirdir	207
Allah'tan Başkasına Dua Eden Onu İlah Edinmiştir	207
Allah'ın Dışında Dua Edilenler İstekleri Yerine Getiremezler	207
İstiğase Şirkine En Kapsayıcı Cevap	208
Dua ve İstiğase Şirkinin Tasavvufa Bulaşma Nedenleri	209
Kulları Allah'a Kıyas Etmek	209
Berzah Hayatı ile Dünya Hayatını Kıyas Etmek	211
Meşru Olmayan Sebepleri Meşru Olanlara Kıyas Etmek	212
Mutasavvıfların Yanıldığı Hususlar	214
Putların Mahiyeti	215
Bir Varlığa İbadet ve Onu İlah Edinme	216
Müşrikler Putların Yarattığına İnanır mıydı?	219
VESİLENİN HAKİKATİ	221
TAĞUTLARIN KISKACINDA TASAVVUF	231
FERİDUDDİN AYDIN İLE TASAVVUF ÜZERİNE RÖPORTAJ	245
Feriduddîn/Ferid Aydın Kimdir?	245
Türkçe Eserleri	246
Arapça Eserleri	246
Sorular	247
KAYNAKÇA	289

ÖN SÖZ

Elinizdeki bu çalışma, Tevhid Dergisi'nin 38 ila 52. sayılarında Tasavvufa dair yayımlanmış makalelerden oluşmaktadır.

Çalışmada Tasavvufun tanımı, menşesi ve İslam'la ilişkisi incelenmiştir. Kitabın sonunda ise Feriduddîn Aydın Hoca ile yapılmış bir röportaj okuyacaksınız.

Rabbim! Bu kitabı, hakkı arayanlar için hidayet vesilesi kıl. Tevhid ve Sünnet davası için bir hizmet kabul et. Nefislerimize takvasını ver, onu arındır. Onu en hayırlı şekilde arandıran sensin.

Başta, sonda ve her yerde hamd sanadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ،
وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ
فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ،
وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ،
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ
مُسْلِمُونَ﴾ (١٠٢) ١٠٢/ أَلْ عِمْرُنَ

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ
مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي
تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (١) ١/ النِّسَاءِ
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ (٧٠) يُضْلِحْ لَكُمْ
أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا
عَظِيمًا﴾ (٧١) ٧١-٧٠/ الأَحْزَابُ

أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ،
وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلُّ
ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ

HUTBETU'L HÂCE

"Muhakkak hamd Allah'adır. O'na hamdeder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüğünden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki Muhammed, O'nun kulu ve resûlüdür.

'Ey iman edenler! Allah'tan hakkıyla korkup sakının! Yalnızca Müslimler/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar olarak can verin.'¹

'Ey insanlar! Sizleri tek bir nefisten yaratan, ondan da eşini yaratan ve o ikisinden de birçok erkek ve kadın türetip (yeryüzünde) yayan Rabbinizden korkup sakının. Kendisiyle istediğiniz Allah'tan ve akrabalık bağlarını ko-parmaktan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, sizin üzerinizde gözetleyicidir.'²

'Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve doğru/sağlam/adil söz söyleyin. (Allah da buna karşılık) amellerinizi ıslah etsin, günahlarınızı bağışlasın. Kim de Allah'a ve Resûl'üne itaat ederse, şüphesiz ki büyük bir kurtuluş ve kazanç elde etmiş olur.'³

Bundan sonra, şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın kelamı, yolların en hayırlısı Muhammed'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlardır. Sonradan çıkarılan her şey bidattir, her bidat sapıklıktır, her sapıklık da ateştedir."⁴

1. 3/Âl-i İmrân, 102

2. 4/Nisâ, 1

3. 33/Ahzâb, 70-71

4. Müslim, 867; Nesai, 1578

İNSANLIK TARİHİNDE MİSTİSİZM VE TASAVVUF

Allah ^(celle)_(celalahu) insanı çift yönlü bir varlık olarak yaratmıştır. İnsan fıtratında onu hayra sevk eden takva da onu şerre yönlendiren fücur da vardır. İnsanın bir yönü çamurdur, bir yönü İlahi nefhadır:

"Nefse ve onu düzenleyene, ona hem kötülüğü hem de takvayı ilham edene (tüm bunlara andolsun ki)."¹

"Hani Rabbin, meleklere demişti ki: 'Şüphesiz ki balçığın kurumuş çamurundan bir insan yaratacağım. Yaratılışı tamamlayıp ruhumdan ona üflediğimde ona secdeye kapanın.'²

Takva ve İlahi nefha insanı Allah'a ^(celle)_(celalahu), ahirete, amel-i salihe yönlendirir. Şeytanın ve nefsin oyunlarına, dünyanın süsüne ve eğlencesine karşı uyanık tutar. İnsanın manen yücelmesini ve arınmasını kolaylaştırır.

Fücur ve çamur ise insana unutturur: Allah'ı, ahireti, sorumlulukları, erdemini... Dünyayı süsler, masiyeti sevimli gösterir, şeytanın ve nefsin iğvâsına kapı aralar.

1. 91/Şems, 7-8
2. 15/Hicr, 28-29

❖ İNSANLIK TARİHİNDE MİSTİSİZM VE TASAVVUF

Bu iki zıtlık arasında insan üç kısma ayrılır:

- Semanın sesine kulak veren, Resûl'e ittibâ eden ve madde ile mana arasında denge kuran müminler.
- Vahiyden yüz çeviren, fücür ve çamura kulak veren, dünya hayatına meyleden inkârcılar.
- Dünyadan el etek çeken, nefisini arındırmak isteyen ve bunları Resûl'e/seriata tabi olmadan yapan ruhaniler, mistisizmciler.

Tarih boyunca insanların çoğunluğu maddeye eğilim göstermiş, dünya hayatını asıl hayat olarak telakki etmişlerdir. Bu durum; toplumların yozlaşmasına, mal biriktirenlerin mazlumları ezmesine, ahlak temelli olmaktan ziyade menfaat temelli ilişkilerin gelişmesine sebebiyet vermiştir. Toplumdaki bu yozlaşma, bazı insanları rahatsız etmiş ve arayış içine sokmuştur. Her ne kadar toplumlarda azınlığı temsil etseler de her dönemde toplumun genel gidişatından rahatsız olan, maneviyata önem veren ve iç dünyasına doğru derinleşmek isteyenler olagelmıştır. Bu duruma, dinlerin egemen olduğu toplumlarda da felsefi akımların yoğun olduğu veya sanat ve eğlence merkezli toplumlarda da rastlamak mümkündür.

Bozulan toplumdan vahye sığınarak kaçmak, Allah'a (celle celâlahu) firardır,³ adı da "tezkiye"dir. Şirkten, masiyetten ve bidatlerden arınmak. İman, İslam ve ihsanla süslenmek.

Bu kaçış, vahiy olmaksızın gerçekleşiyorsa neye dayanırsa dayansın duygusallıktır, ruhbanlıktır. Bu eğilimin adı da "mistisizm"dir.

Mistisizm Nedir?

"Mistisizm" kelimesi, eski Yunancadan gelmektedir. Dilsiz olmak, konuşmamak, dudakları ve gözleri yummak gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise; insanı ahlaken yüceltme, ruhi saadete erdirmeye, özündeki hakikati kavratma, görünen dünyanın üstünde ve ötesinde görünmeyenin şuuruna erdirmeye çabasıdır. Dinlerin deruni ve ruhani yönüdür. Bu bakımdan din fikri nasıl insanlık kadar eski ise mistisizm ve ruhani hayat da o kadar eskidir. Dinsiz bir toplum olmadığı gibi mistik tarafı, ruhani hayatı bulunmayan bir din de mevcut değildir. Bu, İlahi menşeli dinlerde olduğu gibi beşerî dinlerde de vardır. "Mistik tecrübe" denilen ruhi duyuş ve deruni anlayışın mahiyeti, bütün dinlerde ve felsefi sistemlerde benzerlikler arz etmektedir.⁴

3. "O hâlde (sizi Allah'tan alıkoyan put, dünya sevgisi, aile, toplum baskısı gibi her türlü prangadan kurtulup) Allah'a kaçın. Hiç şüphesiz ki ben, size O'nun tarafından (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcıyım." (51/Zâriyat, 50)

4. bk. Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, s. 17

Mistisizm farklı toplumlarda hep farklı isimlerle var olagelmıştır. Filozoflar, buna hikmet/sophia derken Hristiyanlıkta bu, ruhbanlık olarak açığa çıkmış; Yahudilikte kabala, İslam'a müntesip olanlar arasında da Tasavvuf olarak belirmiştir. Farklı toplumlardan bu duruma dair şu örnekleri verebiliriz:⁵

Hindistan

Hint bölgesindeki en eski dinî metin "Veda"lardır. Bunların tanrısı Brahma'dır. Hindular, Brahma'yı düşünmek için insanlardan uzaklaşmak, münzevi bir hayat sürmek ve hep onu zikretmek gerektiğine inanırlar. Bu dünya, bir rüyadan ibarettir. Her şey fena bulacaktır, yok olacaktır. Bu sebeple dünyaya bağlanmak yanlıştır. Dünyaya bağlılık; hırs, rekabet, üzülmek gibi duyguları beraberinde getirir. Asıl saadet, Brahma'nın mutlak vücudunda yok olmak ve kendini kaybetmektir.⁶

Yine bu topraklarda MÖ 600'lerde ortaya çıkan Budizm de insanı maddecilikten kurtarmayı hedeflemiştir. Şerrin kaynağı, şehvet ve ihtirastır. Hayatın gayesi; ruhu, nefsin esaretinden kurtarmaktır. Bu da tefekkür ve riyazetle mümkündür. Dünyayla alakayı kesmek ve benlik kayıtlarından kurtulmak, insanı esaretten kurtarır.⁷

Mısır

Mistik düşüncenin mimarı kabul edilen "Hermes Toth"tur. Ona göre, bizim aklımız Allah'ı tasavvur edemez. O, zaman ve mekândan münezzehtir. Ancak, kullarından seçkin olanlara bazı pencereler açar. Onları, kemalinden bazı tecellilere mazhar kılar. Onlar, yaşadıkları ve hissettikleri bu duyguları anlayacak kelime bulamazlar. İnsanlar; uzun, yorucu ve çile dolu bir yolculuktan sonra bu mertebeye ulaşırlar. Bu ilme vâkıf olmak isteyenler, mabedlerdeki din adamlarına başvururlar, bazı imtihan ve çile süreçlerinden geçtikten sonra müridliğe kabul edilirler.

Yunanistan

Pisagor, Eflatun (Platon) ve Sokrates'in öncülüğünü yaptığı akımdır. Pisagor, Mısır mabedlerinden öğrendiği "Hermes Toth" öğretisini, kendi bölgesinde yaygınlaştırdı. Kurduğu okula öğrenci kabul ederken önce onları

5. bk. Tasavvuf ve Tarikatlar, s. 46-50 özetle

6. Tasavvufçuların "fenafillah" dedikleri kavramın aynıdır.

7. Hint dinleri ve bunların İslam Tasavvufuyla benzerliklerini detaylı bir şekilde inceleyen eser olarak Bîrûnî'nin, Tahkîku mâ li'l Hind isimli eseri, en eski kaynaklardandır. Sultan Mahmut'un Hint topraklarını İslam coğrafyasına katmasıyla araştırmacılar, bu bölgeye yoğun ilgi göstermeye başlamıştır. Dönemin tanınmış ilim ve bilim adamlarından Bîrûnî bu bölgeye gitmiş, dillerini öğrenip orada yaygın olan dinleri araştırmıştır. Fark ettiği bazı benzerlikler üzere Tasavvuf ve Hint dinlerini karşılaştırmıştır. Tasavvuf tarihiyle alakalı kitap yazarlar, onun bu eserine farklı yaklaşmışlardır. Tasavvufa karşı olanlar, özellikle Tasavvufun İslam kaynaklı olmadığını söyleyenler, bu kitabı överken Tasavvuf taraftarları ve ısrarla onu İslami kaynaklara dayandırmak isteyenler ise bu kitabı eleştirmişlerdir.

❖ İNSANLIK TARİHİNDE MİSTİSİZM VE TASAVVUF

imtihana tabi tutar, sonra müridliğe kabul ederdi. Çileli imtihan sürecini tamamlayanlar, tasfiye mertebesine geçer ve bâtinî ilimleri öğrenmeye başlardı.

Yahudilik

Milletler arasında dünya malına en fazla düşkün olan ve ölümden korkanların Yahudiler olduğunu Kur'ân'dan öğreniyoruz; ancak onların içinden mistik eğilimlere sahip ve insan ruhunu arındıracağını iddia eden bir akım var olmuştur. Kabalizm olarak isimlendirilen Kabalacılar, Mûsâ (aleyhisselâm) ile beraber Allah'ın huzuruna giden yetmiş seçkin insanı⁸ baz alarak seçilmişlik fikrine ve bu mertebeye ulaşmanın bazı metodları olduğuna inanırlar. Bu inancın özü, Tur Dağı'nda Mûsâ'nın (aleyhisselâm) çektiği sıkıntılara mukabil çile çekmek, Allah'ın tecellisine mukabil olarak da bazı ilimlerin insana açılması ve ilm-i ledunu elde etmektir.

Hristiyanlık

Semavi dinler arasında mistik yönü en fazla olan din, Hristiyanlıktır. Kur'ân, onların bu durumunu, dinlerinde bidat olarak çıkardıkları "ruhbanlık" diye isimlendirir.⁹

Hristiyan ruhbanlığına göre ruhun semayla bitişmesi ve dünyanın süflî ahlaklarından sıyrılması için münzevi bir hayat, sürekli ibadet ve Allah'ı anmak gerekir. Evlilik de dâhil dünyaya dair ne varsa bunları terk etmek, sadece Allah'a yönelmek esastır.

İslam'da Mistisizm

Allah Resûlü (salâhuhu aleyhi ve selâm), adalet ve doğruluk yönünden tamamlanmış bir Kitap'la gönderilmiştir.¹⁰ Onun vazifelerinden biri de insanı arındırmaktır.¹¹

O (salâhuhu aleyhi ve selâm) ne yapmışsa onu yapan, adım adım onu izleyen, onun sünnetini din edinen arınmıştır. Ek olarak bir şeyler yapmasına, yeni arayışlar içine girmesine lüzum yoktur. Onun yolu arınma, ahlak ve erdem yoludur. Buna rağmen onun sünnetiyle yetinmeme, onun yaptıklarını azımsama ve yeni arayışlar içine girme henüz o (salâhuhu aleyhi ve selâm) hayattayken başlamıştır. O (salâhuhu aleyhi ve selâm), bu arayışlara çok sert tepki vermiş, arayış sahiplerini net bir dille uyarmıştır:

8. bk. 7/A'râf, 155

9. bk. 57/Hadîd, 27

10. "Rabbinin kelimesi (Kur'ân), doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi' ve (her şeyi bilen) EL-Âlîm'dir." (6/En'âm, 115)

11. "Size içinizden bir Resûl gönderdik. Size ayetlerimizi okuyor, sizi arındırıyor, size Kitap'ı, hikmeti ve bilmediklerinizi öğretiyor." (2/Bakara, 151)

Sa'd ibni Ebî Vakkâs'tan (radhyallahu anhu) şöyle rivayet edilmiştir:

"Kadınları ve evlenmeyi terk edip bekâr yaşamaya karar veren Osmân ibni Maz'ûn'un bu durumu ortaya çıktı. Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) ona haber gönderdi, (onu çağırırttı ve o gelince şöyle dedi): 'Şüphesiz ben ruhbanlıkla emrolunmadım, sen benim sünnetimden yüz mü çevirdin!'

Osmân, 'Hayır, ey Allah'ın Resûlü.' dedi.

Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) bunun üzerine şöyle buyurdu: 'Şüphesiz namaz kılmak, uyumak, oruç tutmak, yemek yemek, evlenmek ve boşamak benim sünnetimdir. Artık kim benim sünnetimi terk ederse o benden değildir. Ey Osman! Muhakkak ki senin üzerinde ailenin hakkı vardır, nefsinin de hakkı vardır.'¹²

Enes ibni Mâlik'ten (radhyallahu anhu) şöyle rivayet edilmiştir.

"Üç kişi, Nebi'nin (salallahu aleyhi ve sellem) hanımlarının evlerine gelerek Nebi'nin (salallahu aleyhi ve sellem) ibadetine dair soru sordular. Onlara haber verilince onu azımsar gibi oldular ve şöyle dediler: 'Biz nerede, Nebi (salallahu aleyhi ve sellem) nerede? Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.'

Onlardan birisi, 'Ben her gece namaz kılacağım.' dedi.

Diğeri, 'Ben de oruç açmamak üzere sene boyunca oruç tutacağım.' dedi.

Üçüncüleri, 'Ben de kadınlardan uzak kalacak ve ebediyen evlenmeyeceğim.' dedi.

Sonra Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) gelerek, 'Şöyle şöyle diyenler sizler miydiniz? Allah'a yemin ederim ki şüphesiz ben aranızda Allah'tan en çok korkan ve ona karşı en takvalı olanınızım. Bununla birlikte oruç tuttuğum da olur, tutmadığım da olur. (Geceleyin) kimi zaman namaz kılarım, kimi zaman uyurum. Kadınlarla da evlenirim. Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir.' dedi.¹³

Yine Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem), ruhbanlığın İslam'daki karşılığının çok farklı olduğunu beyan etmiştir.

Ebû Saîd El-Hudrî'den (radhyallahu anhu) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Sana cihadı tavsiye ediyorum. Benim ümmetimin ruhbanlığı cihaddır."¹⁴

Allah Resûlü'nden (salallahu aleyhi ve sellem) sonra fitneler baş gösterdi. Zenginleşen toplumda yozlaşmalar başladı. Emevîler eliyle hilafet, saltanata döndü. Zulüm, rüşvet, ahlaksızlık, kâfirlere benzeme aldı başını yürüdü. Abbâsîler Dönemi'nde iti-

12. Darimi, 2215

13. Buhari, 5063; Müslim, 1401

14. Ahmed, 11774

❖ İNSANLIK TARİHİNDE MİSTİSİZM VE TASAVVUF

kad bozuldu, sapkın anlayışlar devlet eliyle meşrulaştırıldı. Toplum, Kur'ân ve Sünnette okuduğu hayat ile yaşanan hayat arasında ikileme düştü. Bu gelişmelere binaen yeni arayışlar başladı. İtikadi, amelî, ahlaki yozlaşmadan bunalan; Allah'ı ve ahireti uman insanların arayışındaydı bu. Kimisi arındıran Resûl'ün yolunu tuttu, vahye döndü, ilim ve amelle nefsini ıslah etti, toplumu hayra davet etti. Kimisi ise vahiyden yüz çevirdi, Kur'ân ve Sünnette yer alan öğretileri azımsadı. Yozlaşmanın bu bilindik şeylerle düzelmeyeceğini düşündü. Daha fazlasını, daha yoğununu, daha ağırını araştırmaya koyuldu. Kiminin yolu ruhbanlığa, kimininki Budizme, kimininki de başka sapkınlıklara çıktı. Ve Resûlullah'ın (ﷺ) önüne engeller koyduğu mistisizm İslam ümmetinde canlandı. Adına da "Tasavvuf" dendi.

Bir tarafta şeytan, diğer tarafta İslam'a zarar vermek için pusuda bekleyen zındıklar, diğer bir tarafta da vahiyden yüz çevirmiş ve arınmak isteyen cahiller... Bu üçünün buluşması İslam'ın felaketi oldu. Allah Resûlü'nün (ﷺ) kaldırdığı cahiliye âdetlerinin büyük çoğunluğu, "Tasavvuf" adı altında yeniden canlandı.

Günümüzde Tasavvuf

Modernizm son iki asırda insanlığa çok şey vadetti. Ancak vadettikleri yerine gelmediği gibi insanlığı, dönüşü olmayan bir bunalıma da sürükledi. Hız, haz ve hayal tanrılarını, ibadet edilesi putlar olarak icat ettiler. "İnsan özgürdür, hayal ettiği her şeyi hızla yapmalı ve kendini nasıl mutlu hissediyorsa öyle yaşamalıdır." dediler. Dinlerin insana pranga vurduğu, insanın özgürlüğünü elinden aldığı gibi fikirleri inceden inceye nesillere aşıladılar. "Mutlak doğru yani 'hak', dinlerin savunduğu şeyler değil, bilimin ve deneyin ispat ettiği'dir." dediler. Böylece insanlık, bu yeni keşfedilen dünya düzeninde daha mutlu olacak ve asırlardır dinlerin, ahiret saadeti vaadiyle insanların elinden aldığı dünya mutluluğu yeniden elde edilecekti...

Bu vaatlerin hiçbiri yerine gelmedi. Kulağa hoş gelen bu vaatlerin, insanlığa felaketten başka bir şey getirmediğini; insanların bırakın mutlu olmayı, yaşamaya dahi tahammüllerinin kalmadığını; yaşayanların da psikolojik rahatsızlıkların pençesinde boğulduğunu müşahade ettik.

Modernizmin oluşturduğu bu yozlaşma, bazı insanları arayışa itti. Kiminin yolu Resûl'e (ﷺ) çıktı; Tevhid ve Sünnetle arındı, Rabbine giden bir yol tuttu. Kimisi yine azımsadı; daha fazlasını, daha yoğununu, daha süslüsünü istedi. Doğu'da ve Batı'da Budizm'e, Uzak Doğu ahlak felsefelerine, arındırdığı iddia edilen meditasyon tekniklerine ve Tasavvufa ilgi arttı. Biz de bu sebeple bu çalışmamızda yukarıda zikredilen açıklamaların gösterdiği gibi "İslam Mistisizmi" olan "Tasavvuf"u inceleyeceğiz.

Tasavvuf Kelimesinin Kökenine Dair

Tasavvuf kelimesi, Kur'ân ve Sünnette yer almaz. Araştırmacılar kelimenin türediği asılda ihtilaf etmişlerdir. Şimdi bu görüşleri inceleyelim:

- Bu kelime, "safa"dan gelmektedir. Türkçede safiyet olarak kullandığımız temizlik, arılık, duruluk gibi anlamlara gelir.

"Sufiler, kendilerinin Allah ile muameleleri temiz/safi/duru olduğundan böyle isimlendirildiler. Kelimenin aslı 'safevi' idi. Dile ağır gelince 'sufi' diye kullanıldı."¹⁵

- Bu kelime, "suf/yün" kelimesinden gelmiştir. Zühd ve dünyaya değer vermeme alameti olarak Sufiler yün elbise giyerlerdi.

Kimisi de "Rüzgârın karşısında yün neyse Allah'ın iradesine teslim olma yönünden de sufi öyledir. Teslimiyet ve rızasını ifade etmek için böyle kullanılmıştır." demektedir.¹⁶

- "Ben-i Sufe"ye nispetle böyle söylenmiştir. Bunlar, Kâbe'nin yakınında bulunan, hacılara Allah için hizmet eden, ahlaki değerlere önem veren bir kabileydi. Sufiler hizmet ve zühdlerinde bunlara benzediğinden böyle isimlendirildiler.

- Başın ense tarafına nispetle bu isim verilmiştir. "Sufeti'l kafa", Arapçada ense köküne itlak edilir. Kafanın en yumuşak kısmı burasıdır. Sufiler de gerek güzel ahlakları gerekse de yumuşak tabiatlı ve muamelesi kolay insanlar olduğundan onlara böyle denmiştir.

- "Sıfat" kelimesinden türemiştir. Mutasavvıflar, dinen ve örfen sevilen ve övülen sıfatlarla sıfatlandıklarından onlara böyle denmiştir.

- Ashab-ı Suffe'ye nispeten böyle denir. Çünkü Nebi'nin mescidinde misafir olarak kalan Ashab-ı Suffe, yaşantı olarak Tasavvuf ehlinin örneğidir. Dünyadan el çekme, şer'i ilimlerle uğraşma ve İslam'a hizmet etme yönünden Sufiler, onlara benzemektedir.¹⁷

15. Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, s. 20

Kitabın sahibi olan Ebû Bekr Muhammed ibni İshâk ibni Ya'kûb ibni Kelâbâzî El-Buhârî, en eski mutasavvıflardandır. 380 yılında vefat eden yazar, ilk nesil mutasavvıflara en yakın olan kişidir. Yine mutasavvıfların büyüklerinden Ebu'l Abbâs Şihâbüddîn Zerrûk, Kavâidu't Tasavvuf kitabında (s. 27-29) bu görüşü tercih eder. Ebû Nuaym El-Esbehânî de Hilyetu'l Evliyâ ve Tabakâtu'l Asfiyâ (s. 1/17) eserlerinde bu görüşü seçer.

16. Genelde araştırmacılar, dil yönünden ve hâllerini ifade etme yönünden bu görüşü seçmişlerdir. bk. Mecmû'u'l Fetâvâ, 10/368 vd.

17. Tasavvufa yönelik eleştiriler çoğaldığında hususen de Tasavvufun İslam menşeli olmadığı görüşü dillendirildiğinde bazı Mutasavvıflar bu görüşe sarılmışlardır. Böylece Allah Resûlü'nün ashabından kendilerine dayanak bulmuş ve kendilerini İslam'ın ilk yıllarına nispet etmişlerdir. Bu görüşle alakalı İbni Teymiyye ve İbnu'l Cevzi'nin (—) eleştirileri olmuştur. Ashab-ı Suffa'nın, mescidde sahabilerin

❖ İNSANLIK TARİHİNDE MİSTİSİZM VE TASAVVUF

• "Birinci saf" anlamında bu isim kullanılmıştır. Cemaat namazlarında ve amelde öncü olanlar ilk safta yer alırlar. Sufiler de ibadetler konusunda hassasiyetleri nedeniyle bunlara benzetilmiştir.

• Yunanca "Sophia" kelimesinden türemiştir. Yunan filozofları, bu kelimeyi düşünce ve amelde olgunluk ifade eden "hikmet" için kullanmışlardır.¹⁸

Görüldüğü gibi Mutasavvıflar dahi isimlerinin kaynağı hususunda ihtilaf içerisindeyler. Bu durum, "Tasavvuf" kelimesinin İslami bir kavram olmasından kaynaklanmaktadır. Elbette şunu inkâr etmiyoruz: "İstilahlarda çekişme olmaz." Yani bir topluluğun bir kavrama özel bir anlam yükleyip onu kendi terminolojilerinde kullanmasında bir beis yoktur. Ancak bunun için iki kayıt zikretmek zaruridir:

Birincisi; kavram, içerdiği anlam itibarıyla veya kullanım alanında İslam'ın öğretileriyle ters düşmemelidir. Örneğin, "Muhâcir ve Ensâr" sahabenin kendileri için seçtikleri ve belli bir zümreye delalet eden kelimelerdi. Allah ve Resûl'ü, bu kavramı reddetmedikleri gibi bu kavramı Kur'ân ve Sünnette kullanarak meşruiyetini kabul etmişlerdir. Ancak bazı sahabeler, bu meşru kavramları İslam'ın yasakladığı asabiyet/ırkçılık için kullanınca Allah Resûlü (ﷺ) buna itiraz etmiştir. Bir tartışma esnasında, sahabeden biri "Ey Ensâr topluluğu!" diye bağırınca bir diğeri "Ey Muhâcir topluluğu!" diye bağırmıştır. Bu durum karşısında Allah Resûl'ünün tepkisi şöyle olmuştur:

"Ben aranızdayken cahiliye davası mı güdüyorsunuz? Bırakın onu! O, pisliktir."¹⁹

İkinci kayıt ise şudur: Kavram lafzen İslam'a muhalefet içermemelidir. Allah Resûlü (ﷺ), zahiri İslam'a muhalif özel isimleri dahi değiştirmiş, daha güzel isimler koymuştur.

Allah Resûlü, ismi "Âsiye/isyan eden" olan bir kadının ismini "Bilakis, sen Cemîle'sin." diyerek değiştirmiştir.²⁰

Sahabeden Ebû Useyd, çocuğunu Peygamber'e getirdi. Allah Resûlü (ﷺ)

infaklarıyla yaşamaları bir tercih değil, zarurettir. Bundan dolayı İslam'ın hizmetkârları olmuş, ilmi yayma, davetçilik ve cihad sahalılarında en önde olmuşlardır. Müslimler fetihlerle beraber zengin olduklarında, bu zorunlu müessese ortadan kalkmıştır. Mutasavvıflar ise ömür boyu bu hâle devam etmektedirler. Bu durumda İslam'a ve Müslimlere hizmet etmek bir yana kendi nefisleriyle meşgul olurlar. bk. Telbîsu'l İblîs, s. 146. 4, 5 ve 6. görüşler için; bk. Kavâidu't Tasavvuf, s. 27-29

18. Mutasavvıflar, bu görüşe karşı çıkarlar ve şöyle derler: "Sufi ismi ilk kullanıldığında henüz Yunan felsefe kitapları Arapçaya tercüme edilmemiş ve Müslüman bilginler bu kavramlarla tanışmamışlardır."

19. Ahmed, 15223

20. Müslim, 2139

ismini sordu, aldığı cevaptan memnun olmayınca "Onu 'Münzir' olarak değiştirdi." diye emir buyurdu.²¹

Zeyneb Annemizin (radıyalahu anhas) ismi "El-Berr" idi. "İyilik" anlamına gelen bu isim, İslam'ın nefisleri temize çıkarma ilkesiyle uyuşmadığından Nebi (salıhalahu aleyhi ve sellem), bu ismi "Zeyneb" olarak değiştirdi.²²

Tasavvuf terimi de zikrettiğimiz bu kaideye dâhildir. Bir kavmin, bunu ıstılah olarak alıp kendilerine ve meşreplerine kullanmalarında bir beis yoktur. **Asıl mesele, bununla ne kastettikleri ve bu kavram adı altında neler yaptıklarıdır.** Çalışmamızın ilerleyen sayfalarında görülecektir ki bu kavramla kastedilen ve altında icra edilen fikrî ve amelî çalışmalar, İslam'dan çok uzaktır.

Tasavvuf Erbabının Tasavvuf Tanımları ve Desiseleri

Tasavvufçular, "Tasavvuf" kelimesinin kökünde ihtilaf ettikleri gibi bu kavramı tanımlarken de ihtilaf etmiştir. Onların büyük imamlarından Es-Suhreverdi, durumu şöyle ifade eder:

"Şeyhlerin, Tasavvufun mahiyeti hakkında sözleri/tarifleri binden fazladır."²³

"Er-Risâle" sahibi Abdülkerîm ibni Hevâzin El-Kuşeyrî'nin kitabından bazı tanımları aktaralım:²⁴

Cuneyd'e Tasavvuftan soruldu, "Allah'ın seni senden öldürmesi ve kendinde diriltmesidir."²⁵ dedi.²⁶

Muhammed ibni Alî El-Kassâb: "Tasavvuf, güzel ahlakın, güzel insanlarda ve güzel bir toplumda açığa çıkmasıdır."²⁷

Ma'rûf El-Kerhî: "Tasavvuf, hakka yapışmak ve insanların ellerinde olanlardan ümitsiz olmaktır."²⁸

Harrâz: "Yer gibi olmaktır. Yere her türlü pislik atılır, ancak ondan sadece güzel olan şeyler çıkar."²⁹

21. Buhari, 6191; Müslim, 2149

22. Buhari, 6192; Müslim, 2142

23. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 36; Avârifu'l Meârif, s. 57 naklen

24. Kitabında "Tasavvuf Babı" isimli bir bölüm açar ve elliden fazla tarif zikreder. bk. Er-Risâletu'l Kuşeyriyye, s. 440 vd.

25. bk. age. s. 441

26. Yani nefisini görmeyecek şekilde ondan vazgeçmen, sadece Allah'ı görmendir.

27. age. s. 441

28. age. s. 441

29. age. s. 442

❖ İNSANLIK TARİHİNDE MİSTİSİZM VE TASAVVUF

Sehl ibni Abdullah: "Sufi, kanını heder, malını da mübah olarak görendir."³⁰

Ruveym: "Nefsi, Allah'ın iradesine bırakmaktır."³¹

Bu hâliyle Tasavvuf, her insan tarafından hoş karşılanabilir. Ancak şöyle bir sorun vardır: Sufiler, iki dil kullanırlar. Birincisi, kendi aralarında kullandıkları özel dildir. İkincisi, biz bedbaht ve nasipsizlere(!) karşı kullandıkları takiye dilidir. Bizleri aldatmanın caiz olduğuna inanırlar. Çünkü bizim onları anlayamayacağımızı iddia ederler. Daha ilginç olanı, şeriatın naslarına göre, sözlerinin küfür olduğunu kabul ederler. Buyurun okuyalım:

Cuneyd El-Bağdâdî, Eş-Şiblî'ye dedi ki: "Biz bu ilmi muhkemleştirdik sonra da onu sirdaplara/mağaralara gizledik. Sen ise geldin onu insanlara anlatıyorsun! Şiblî dedi ki: Konuşan benim, duyan benim. Bu âlemde benden başkası mı vardır?"³²

El-Kelâbâzî, bir başkasından şunları aktarır: "Eğer o Resûl, bizim adımıza birtakım sözler uydursaydı onu elimizle yakalar, sonra da onun şah damarını keserdik.' ayetlerinden kastedilen şudur: Resûl, vecd hâlinde hissettiklerini rüsum ehline/şeriata tâbi olanlara anlatsaydı böyle olurdu. Bu duruma Allah'ın şu sözü delalet eder: Allah, 'Sana indirileni insanlara ulaştır.' der. 'Sana kendimizi tanıttığımızı ulaştır.' demez."³³

Gazâlî, Cuneyd'den şu cümleleri aktarır: "Ünsiyet ehli, dua, münacat ve halvetlerinde öyle sözler söylerler ki avamdan biri işitse onu küfür zanneder."³⁴

Yine Gazâlî, Sehl Et-Tusterî'den aktarır: "Âlimin üç ilmi vardır: Herkese anlattığı zahir ilimler, sadece ehline anlattığı bâtın ilimler ve sadece onunla Allah arasında olan, kimseye anlatamadığı özel ilimler."³⁵

Yine bazıları der ki: "Rububiyetin sırrını ifşa etmek küfürdür."³⁶

Bazısı da "Rububiyetin sırrı vardır. İfşa edilirse nübüvvet iptal olur. Nübüvvetin sırrı vardır. İfşa edilirse ilim iptal olur. Allah'ı tanıyan âlimlerin sırrı vardır. İfşa edilirse hükümler iptal olur."³⁷ der.

30. age. 2/442. Yani nefsinden ve malından vazgeçmiş olandır.

31. age. 2/441

32. Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, s. 145; Ayrıca bk. Nefahat-ül Üns, s. 147

33. age. s. 146

Bu sözdeki küfürden Allah'a sığınırız. Konuşan da aynı dinleyen de... Âlemde ondan başkası yokmuş! Diğerleri de açıkça Allah'ın ayetlerini tahrif edip Allah'ın hakkında delil indirmedığı manalara yormakta, böylece batıl dinini Kur'ân'a dayandırmaktadır.

34. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/341

35. age. 1/100

36. age. 1/100

37. age. 1/100

Gazâlî bu sözler üzerine bazı yorumlar yapmıştır. Ancak, biz zahir ehlini ikna etmek için midir, yoksa inandıklarını mı yazmıştır, Allahuâlem.

Yine Cunejd dedi ki: "Kişi, sadıklardan yetmiş kişi kendisine zındıklıkla şahitlik etmeden sadıklardan olmaz. Onlar, onun zahirine hükmederler. Çünkü sadık, zahirin hükmünü zahire, bâtının hükmünü bâtına göre veren, iki hâli birbirine karıştırmayandır. Onlar, zahirine zındıklıkla hükmetmeler de bâtının da sadıklardan olduğunu bilirler. Çünkü onlar, bu hâli kendi nefislerinde yaşarlar."³⁸

İbni Arabî ise şöyle der: "...İlmin ve keşfin bu kısmı, insanların çoğundan gizlenmelidir. Çünkü anlaşılması zor ve insanların onda telef olması yakındır... Bundan dolayı, Hasan El-Basrî bu konuları konuşacağında Ferkad Es-Subhî ve Mâlik ibni Dînâr gibilerini çağırır onlara anlatırdı. Kapısını diğer insanlara kapatırdı. Şayet gizlemek vacip olmasaydı böyle yapmazdı."³⁹

Yine Şa'rânî şöyle der: "Bundan dolayı Nebi, ashabına hakikati öğretmek istediğinde kapıları kapattırır ve: 'Aranızda yabancı var mı?' diye sorardı. Bununla göstermiş oldu ki şeriat yolu açık olsa da kavmin yolu, gizlilik üzere kuruludur. Bundan dolayı bu yolun ehli, onları anlamalarından emin olunmayan insanlara bunları anlatmamalıdır. Ta ki inkâr edip nefret etmesinler."⁴⁰

Hâl böyle olunca Tasavvuf ehline güvenmek mümkün değildir. Çünkü bize "Tasavvuf" diye anlattıklarıyla kendi aralarında konuştukları şeyler aynı değildir. Bir kavim düşünün ki onlar; inandıklarının İslam olmadığını, şeriatın bu inancı zındıklık kabul ettiğini ikrar ediyorlar. İslam şeriatının mürtedlik olarak kabul ettiğini onlar, sırların sırrı, keşiflerin sonucu ve yüce makamların eseri olarak kabul ediyor, böyle inanıyorlar.

Şimdi burada önemli bir meseleye değinmemiz gerekiyor: Şeriat, Allah'tandır. Kaynağı bir olduğundan onda hiçbir çelişki yoktur.

"Onlar, Kur'ân'ın (derin anlamlarını anlayacak şekilde dikkatli) düşünmüyorlar mı? Şayet Allah'tan (değil de) bir başka yerden gelmiş olsaydı onda çok fazla çelişki/zıtlık bulurlardı."⁴¹

Demek ki Allah'tan olan şeyde çelişki/ihtilaf olmazmış. Tasavvuf ehli ise şeriat ile Tasavvufun çeliştiğini kabul ediyorlar. Hatta buna binaen, Tasavvufun şeriat ehlienden gizlenmesini istiyorlar. Öyleyse bu ikisinden biri Allah'tan değildir. İkisi de Allah'tan olsa aralarında çelişki, zıtlık ve ihtilaf olmazdı.

Bir başka önemli mesele ise şudur: Allah Resûlü'nün de Tasavvufu gizlediğini iddia ediyorlar. Böyle bir şey olabilir mi? İsterseniz gelin, Kur'ân'a soralım:

38. El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, s. 19; Keşfu'l Hicâb, s. 373 naklen

39. age. s. 54; Resâilu İbni'l Arabî, s. 3 naklen

40. age. s. 68; El-Envârul Kudsiyye, 1/29 naklen

41. 4/Nisâ, 82

❖ İNSANLIK TARİHİNDE MİSTİSİZM VE TASAVVUF

"Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni (insanlara) tebliğ et. Şayet bunu yapmazsan (Allah'ın) risalet (mesajını) tebliğ etmemiş/vazifeni yapmamış olursun. Allah, seni insanlardan koruyacaktır. Şüphesiz ki Allah, kâfirler topluluğunu hidayet etmez."⁴²

Eğer Tasavvufçuların gizlediği şeyler, Nebi'ye indirilenler arasında olsa Nebi'nin onu insanlara açıklaması gerekirdi. Açıklamadığına göre, Nebi'ye böyle şeyler indirilmemiştir. Bu noktada Âişe Annemizin (radıyalahu anha) şu rivayetini hatırlatmakta fayda vardır:

"Her kim, 'Allah Resûlü (salıhalahu aleyhi ve selim), Allah'ın Kitabı'ndan bir şey gizledi.' derse Allah'a büyük iftira atmış olur. Hâlbuki Allah, 'Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni (insanlara) tebliğ et. Şayet bunu yapmazsan (Allah'ın) risalet (mesajını) tebliğ etmemiş/vazifeni yapmamış olursun.'⁴³ buyurmaktadır."⁴⁴

Kur'ân, "Resûl gizlemez." diyor. Sahabe, "Resûl gizlemez." diyor. Sufi ise "Resûl gizler, gizlemiştir." diyor. Birinden birini yalanlamamız şart. Hiç şüphesiz Sufileri yalanlıyoruz.

42. 5/Mâide, 67

43. 5/Mâide, 67

44. Buhari, 4612; Müslim, 177

TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Tasavvufu yakından inceleyenler, onun menşesi konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Tasavvuf; kaynağı, usul ve metodları, uygulama ve esaslarıyla İslami midir, yoksa başka kültürlerden etkilenmiş midir? Bu konudaki farklı görüşlere baktığımızda şunları görürüz:

1. Görüş: Tasavvuf İslamidir Ancak Zamanla Bozulmuştur

"Tasavvuf aslı itibarıyla İslam'ın zühd ve takva gibi kavramlarının öne çıkarılmasıdır. Zamanla hâl değiştirmiş ve gayri İslami bir yapıya bürünmüştür."

Bu görüşe sahip olan âlimler, Tasavvufu toptan kabul etmedikleri gibi toptan ret yoluna da gitmemişlerdir. Tasavvufun çıkış noktasını masum ve İslami kabul etmiş, ilerleyen dönemlerde ona bulaşan farklı din ve felsefi etkilerin Tasavvufu bozduğunu savunmuşlardır.

Bunların başında 510-598 yılları arasında yaşamış olan İbnu'l Cevzî ^(rahmetullah) gelmektedir. İbnu'l Cevzî şeytanın aldatmasına ve aldattığı gruplara dair Telbîsu'l İblîs kitabını kaleme almıştır. "Şeytanın Mutasavvıfları Aldatması" başlığı altında birçok önemli konuya değinmiştir. Kitap içerisinde Tasavvufun tarihî gelişiminden ve meşhur kitaplarından söz eden önemli bölümler vardır. Onlardan bir kısmını aktarmaya çalışalım:

"Tasavvuf, başlangıcı tamamen zühd olan bir yoldur. Ona intisab edenler raksetmede ve sema yapmada beis görmezler. Bunun için halktan ahireti isteyenler onlarda gördükleri zühd yüzünden onlara yönelirler. Dünyayı

isteyenler ise onların yanındaki rahatlık ve oyun oynamalarından dolayı onlara yönelirler.

Bu nedenle şeytanın bu yoldaki oyunlarının açığa çıkarılması gerekir. Bu da ancak bu yolun aslının ve bölümlerinin açığa çıkması ile olur.

Resûlullah döneminde, imana ve İslam'a nispet vardı, insanlara müslüman ve mu'min denirdi. Daha sonra zahid ve abid isimleri ortaya çıktı. Sonra zühde ve ibadete bağlananlar dünyayı terkedip kendilerini ahirete ve ibadete verdiler. Sadece kendilerine has bir yol edindiler. Böylece bazı huylar/yollar edindiler...

Bu isim H200 senesinden önce çıkmıştır. İlk çıktığında, bu yolun ilkleri ondan konuşmuş, sıfatlarını belirtmişlerdir. Velhasıl Tasavvuf, nefisle mücadeleden ibarettir. Kötü huylarıyla mücadele edip nefsi kötü huydan arındırmaktır. Nefsi; zühd, takva, hilm, sabır, ihlas ve doğruluk gibi iyi huylara alıştırmaktır. Çünkü bu sıfatlar ile dünyada övgüye, ahirette de sevaba nail olunur. Cunejd El-Bağdâdî Tasavvufu şöyle tanımlar: 'Her kötü ahlaktan çıkıp sünnet olan ahlaka girmektedir.' ... **Şeytan, Tasavvufun ilklerine bazı konularda oyunlar oynarken onlardan sonra gelenlere de oyunlar oynadı. Her asır geçtikçe oyunlar daha da derinleşiyordu. Öyle ki sonrakileri tamamen saptırdı.**

Şeytanın ilk ve en temel oyunu, onları 'Asıl gaye ameldir.' diyerek ilimden uzaklaştırması ve tahsillerine mani olmasıdır. İlimin ışığı sönüp, karanlıkta kalınca işleri daha da karıştırdılar. Kimileri de amelden maksadın, dünyadan tamamıyla yüz çevirip onu terk etmek olduğu şüphesine düştüler. Bundan dolayı bedenleri için yararlı olan şeyleri bile terk ettiler. Malı, akreplere benzettiler. Onun, insan için yaratıldığını unuttular. Nefislerine öyle işkenceler yaptılar ki kimisi uyumuyordu bile. Bunlar, maksatları doğru olmasına rağmen doğru yolda değillerdir. Kimisi de doğru olmadığını bilmedikleri uydurma hadislerle amel ettiler.

Sonra bir kavim geldi. Açlıktan, fakirlikten, vesveseden ve akla gelenlerden (hatıratan) bahsettiler. Ve bu konuda kitaplar yazdılar. (Haris El-Muhasibi gibi.) **Sonra başkaları geldi. Tasavvuf mezhebini arındırdılar. Onu özel sıfatlarla diğer ilimlerden ayırdılar. Yamalı elbise giyme, şeyhi dinleme, vecd, raks, alkış gibi özelliklerle anlattılar.** Taharet ve temizliğe daha çok önem verdiler. Durumlar değişmeye devam etti. Şeyhler, konularını daha da sağlamaştırdılar. Başlarına gelen vukuatları anlatmaya devam ettiler.

Bazıları âlimlerle anlaşış içinde buldukları durumları ilimleştirdiler. Ve buna 'Bâtını ilim' dediler. Şeriat ilimlerini de 'Zahirî ilimler' olarak adlandırdılar. Açlık kimisini fasit hayallere sevk etti. İlahi aşkı iddia ettiler. Sanki güzel suretli birini hayal edip ona aşık oldular. Bu tür kimseler küfür ile bidat arasındalardır. **Sonra bu yoldakiler, birbirlerinden ayrılıp ayrı ayrı yollar edindiler. Böylece inançları daha da bozuldu.** Kimisi hululü (Allah'ın her şeye girdiğini -haşa-) kimisi de ittihadı (her şeyin tek varlık olduğunu) iddia etti. Şeytan, onları bidat yollarında öyle saptırdı ki onlar artık kendilerine yeni sünnetler (âdetler) edindiler.

Derken Ebu Abdurrahman Es-Süllemi geldi. Onların bu âdetlerini kitaplaştırdı ve Kitabı's Sunen adlı eseri telif etti. Onlar tefsirin hakikatlerini topladılar. Kur'ân'ı tefsir edişlerinde çok acayıplıklar zikrettiler.

Bu tefsirlerin asla uygun bir dayanağı yoktur ve ilmî gerçeklere tamamen zıttır. Hayret! Yemekteki takvalarına bakın bir de Kur'ân hakkındaki görüşlerine bakın. Muhammed Yusuf El-Kettani, 'Abdurrahman Es-Süllemi sika değildi. Tasavvuf hakkında hadisler uydururdu.' der.

Sonra Ebû Nasr Es-Serrac geldi. Bir kitap tasnif edip adını 'Lum'a Sofiyye' koydu. Burada çirkin inançlar ve alçaltıcı sözlerden bahsetti.

Sonra Ebu Talib El-Mekkî, Kut'ul Kulub adlı kitabı yazdı. Orada batıl ve uydurma hadislerini zikretti. Fasit inançlardan bahsetti. Ne gece ne de gündüz namazlarından bir asla dayanmayan namaz çeşitlerinin olduğunu yazdı. Ayrıca kitabında Allah'ın bu dünyada bazı veli kullarına tecelli edebileceğini yazdı.

Sonra Ebu Nuaym El-İsfahani geldi ve onlara Hilve kitabını yazdı. Tasavvuf dâhilinde birçok çirkin şeyler yazdı. Ebu Bekir, Ömer, Osman, Alî ve birçok sahabeyi sufilerden saymaktan utanmadı. Onlar hakkında çok garip şeyler anlattı.

Tasavvuf, bilinen bir yoldur. Zühtten daha ileri gider. Aralarındaki fark ise zühdü kimse eleştiremedi ve kötülemedi. Tasavvufu ise çok eleştirdiler ve kötülerdiler. **Sonra Kuşeyrî meşhur kitabı 'Risale'sini yazdı.** Fena, beka, kabd, bast, vakt, hâl, vuct, vücud, cem, tefrika, sahv, şükür, zevk, şurb, mahv, ispat, tecelli, muhadere, mukaşefe, levaih, tevalii, levamii, tekvin, temkin, şeriat, hakikat gibi konular hakkında birçok garip şeyler yazdı, acayıp iza-hatler getirdi.

Sonra Muhammed bin Tahir El-Makdisi geldi ve Saffettu't Tasavvuf adlı kitabı yazdı. Orada öyle şeyler yazdı ki akıllı kimse onları zikretmekten utanır.

Hocamız Ebu Fadl bin Nasr dedi ki: 'İbni Tahir, ibahecilik mezhebini takip ederdi.'

Sonra Ebu Hamid El-Ğazzâlî geldi ve onların üslubuyla İhyâu Ulûmi'd Dîn adlı kitabı yazdı. Birçok hadisi, uydurma olduğunu bilmeden kitabına aldı. Mukaşefe ilmi hakkında bir şeyler yazdı ve fıkhi konuların dairesini aştı. İbrahim'in gördüğü yıldız, Güneş ve Ay'ın bilinen Güneş, Ay ve yıldız olmadığını, aksine onların Allah'ı gizleyen nurlar olduklarını söyledi. Bu, Bâtınilerin sözlerine ne kadar da benziyor. 'Mufasah bi'l Ahval' kitabında şöyle der: 'Uyanıklık hâlinde Sufiler melikleri ve nebilerin ruhlarını müşahede ederler. Onlardan sesler işitir ve onlardan bazı şeyler de kaparlar. Sonra hâl müşahedededen daha üst dereceye çıkar. Bu nokta sözle anlatılmaz.'

Bu kimselerin böyle eserler tasnif etmeleri; sünnet bilgilerinin az oluşu, İslam'ı ve hadisleri bilmemeleri ve bu yoldakilerin hoş gördüklerine yönelmeleri sebebiyledir. Bunların tasnif ettikleri hiçbir kitabın asli dayanağı yoktur. Aksine bunlar, onların birbirlerinden kaptıkları gerçeklerdir. Onları bir araya getirip 'ilm-i bâtın' adını verdiler.

Ahmed bin Hanbel'e vesvese ve akla gelen hâllerden soruldu. Şöyle cevap verdi: 'Ne sahabe ne de tabiin bu konuda konuşmuştur.'

Kitabın ilk bölümlerinde de zikrettiğimiz gibi Ahmed bin Hanbel, Haris El-Muhasibi'nin sözünü işitince arkadaşına şöyle dedi: Onlarla oturmasını uygun görmüyorum.

Yine Haris El-Muhasibi'nin kitabından soruldu:

— Bu kitaplardan sakının. Çünkü bu kitaplar bidat ve dalalet kitaplarıdır. Sünnete sarılın. Onda bulacaklarınızı bulur ve bu kitaplara ihtiyaç duymazsınız, dedi. Ona:

— Bu kitaplarda ibretler var, denilince,

— Allah'ın Kitab'ındaki ibretlerin kendisine yetmediği kişiye bu kitaptaki ibretler hiç yetmez. Bu kimseler ilim ehline muhalefet ettiler. Size hiç Malik bin Enes'in, Sufyan-ı Sevri'nin, Evzai ve diğer imamların vesvese ve akla gelenler hakkında kitaplar yazdıkları ulaştı mı? Bazen size Haris El-Muhasibi'den bazen Abdurrahim Deylemi'den bazen Hatimu'l Esed'den bazen de Şakik'ten bahsediyorlar. İnsanlar ne çabuk bidatlere yöneliyorlar, dedi.

Ebu Bekir El-Hellal 'Kitabu's-Sunne' adlı kitabında 'El-Muhasibi'den sakının. Çünkü o, belanın başıdır. Ve bağlı bir aslan gibidir. Ne zaman insanlara saldıracığına dikkat edin.' der.

Sufilerin ilk taifesi her zaman Kitap ve sünnetin esas olduğunu söylüyorlardı. İlimlerinin azlığından dolayı şeytan onları aldatıyordu. Musa bin İsa babasının kendisine şöyle dediğini söyler: 'Bir adama kerametler verilir de onun havaya yükseldiğini görürseniz ona aldanmayınız. Emir ve nehiylerde nasıl davrandığına bakınız.'

Ebu Yezîd El-Bestami 'Kim Kur'ân okumayı, rahatlığı, cemaate bağlılığı, cenazelerde bulunmayı ve hasta ziyaretini terk eder de Mutasavvıf olduğunu iddia ederse o kimse bidatçidir.' der.

Süreyya şöyle der: 'Kim bâtını ilmi iddia eder ve bu iddia ettiği, hükmün zahiri ile çelişirse o yanlıştır.'

Cuneyd El-Bağdâdî şöyle der: 'Bu mezhebiniz, Kitap ve sünnet ile bağlıdır. Kitabı ezberlemeyen, hadis yazmayan, fıkıh öğrenmeyen kimseye tabi olunmaz. Biz Tasavvufu meçhullükten almadık. Aksine onu açıklıktan, dünyayı terkten, hoş ve güzel şeyleri tatmamaktan aldık. Çünkü Tasavvuf, Allah'la olan ilişkinin sefa ve netliğinden gelir. Onun aslı dünyadan ayrılmaktır. Haris'in dediği gibi kendimi dünyada tanıdım bunun için geceleri uyanıp ibadet ettim. Gündüzleri de kendimi uykusuz bıraktım.'

İşte bu sözler, ilk Tasavvuf ehlinin sözleridir. Ama bazılarında hatalar sâdır olmuştur. Bu da ilimden uzak kaldıkları içindir. Eğer gerçekten söylenen bu hatalar onlardan sâdır olmuşsa onlara reddiyeler verilir. Çünkü hakta, sevdiğinden dolayı kayırma yoktur. Eğer onlar böyle söylememişlerse o zaman o sözlerden sakındırırız. Bu mezhep her kimden sâdır olmuşsa onlardan olmayıp onlara benzemek isteyenlerin ise hataları çoktur. Biz de burada bize ulaşan bazı hatalarından bahsetmekle yetineceğiz. Allah da biliyor ki maksadımız şeriatın o sözlerden münezzehe olduğunu ispat etmek ve ona bir şeylerin girmesini engellemektir.

Bununla biz ilmî emaneti eda ediyoruz. Âlimler de arkadaşlarının hatalarını, hakkın ortaya çıkması için beyan etmekteledir. Yoksa maksadımız hata edenin ayıbını ortaya çıkarmak değildir. Hiçbir cahilin, 'Bereketlendiğimiz bu zahidi nasıl olur da eleştirir?' sözüne itibar etmeyiz. Çünkü asıl itaat şeriatın getirdiği şeyleredir, şahıslarinkine değil. Kişi evliyadan ve cennet ehlinen olabilir ama aynı zamanda hataları da olabilir. Peygamber hariç kimse masum değildir. Bir kimsenin hatasını beyan etmek, onun konumunu düşürmediği gibi onun konumuna da zarar vermemelidir..."¹

Tasavvufun başlangıç noktası ile gelişim sürecini ayıranlardan biri de İbni Teymiyye'dir ^(rahîmetullah). Hakkında yaygın olan kanaatin aksine o, Tasavvufu toptan reddedip eleştiriye tabi tutmamış, Mutasavvıfları tabakalara ayırmış ve haklarında görüşünü beyan etmiştir:

1. Şeytanın Hileleri, s. 212-222, özetle

"Tasavvufun çıkış yerinin Basra olduğu anlaşıldıysa bilinmelidir ki Ku-fe'de ilim ve fıkıh yolunu izleyen ve o konuda çaba gösterenler olduğu gibi Basra'da da ibadet ve zühd konusunda çaba gösteren insanlar vardı... Bu insanların yolu yün elbise giymek olmasa da onlardan olmayı yün elbise giymeye bağlamasalar da zahiren yün elbise giydiklerinden yün elbiseye nispetle 'sufi' diye çağrıldılar... Onların 'sufi'den kastettikleri siddıklıktır. Nebilerden sonra insanların en faziletlisi ayette buyrulduğu gibi siddiklardır:

'...Onlar nebiler, siddiklar, şehitler ve salihlerle beraberdirler ve onlar ne güzel arkadaşlardır.'

Bundan dolayı da onların yanında nebilerden sonra en faziletli insan sufidir. Aslında bu, siddığın bizzat kendi değil siddıklık çeşitlerinden biridir sadece. Nasıl ki âlimlerin siddıkları, emirlerin siddıkları dendiği gibi bunlar da ibadet ve zühd hususunda siddiklardandırlar.²

...Bir taife Sufileri yerdi ve onların şeriat dışına çıkan bidatçiler olduğunu iddia etti. Büyük imamlardan bu minvalde bazı sözler nakledildi, fıkıh ve kelim ehlinde bazıları da bu sözlere tabi olarak onları yerdi. Bir taife de onlar hususunda aşırı gitti ve onların nebilerden sonra en faziletli insanlar olduğunu söylediler. **İki uç noktayı ifade eden bu iki görüş de yanlıştır. İşin doğrusu, onların dışındaki itaat ehli Allah'a kulluk hususunda çaba gösterdikleri gibi onlar da çaba göstermişlerdir. Onlardan bazıları çabası oranında mukarreb/Allah'a yakınlaştırılmış insanlardan, bazıları da muktesid/orta yol tutmuş sağ ehliendir. Bu iki gruptan kimisi içtihat eder ve hata eder, bazen bu hatadan dolayı tevbe eder bazen de etmez. Yine Mutasavvıflara kendini nispet edenler arasında nefsine zulmeden ve Rab-bine isyan edenler vardır. Zındık ehli ve mülhitlerden kendilerini Tasavvufa nispet edenler de olmuştur.** Ancak, ehli tahkik olan Mutasavvıfların yanında, onlar Tasavvuf ehlinde sayılmazlar. Hallâc örneğinde olduğu gibi. Şeyhlerin çoğu onu reddetmiş ve tarikat ehlinde saymamıştır. Sullemî'nin 'Tabakâtu's Sûfiyye', Hatîb El-Bağdâdî'nin Târîhu'l Bağdâd'da zikrettiğine göre Tasavvuf yolunun efendisi kabul edilen Cunejd bunlardan biridir.³ Tasavvufun aslı budur. Sonra farklı dallara ayrılıp değişik kollardan Tasavvuf yayıldı. Sufiler üç sınıfa ayrıldılar: 'Sûffiyetu'l Hekâik/Hakikat Ehli Sufiler', 'Sûffiyetu'l Erzâk/Rızık Ehli Sufiler', 'Sûffiyetu'r Resm/Şekil Ehli Sufiler' Hakikat ehli Sufiler,

2. Burada İbni Teymiyye her mesleğin siddikiyetinin ayrı olduğunu, siddıklığın sadece zühd ve ibadete özel bir makam olmadığını anlatmaya çalışıyor. İbadet ve zühd konusunda ihlas ve sünnet üzere olanlar bu mesleğin siddıkları oldukları gibi âlimlerden ihlas ve sünnet üzere olanlar, ümmetin askerî alanlarında ihlas ve sünnetle hareket edenler de o alanların siddiklarıdır.

3. Hallâc El-Mansûr ve benzeri, zındıklıkla itham edilmiş olanları Tasavvuf erbabından saymayanlardan biri de Cunejd El-Bağdâdî'dir. İbni Teymiyye (→) kitaplarının çoğunda Cunejd'i övmüş ve onun ilk nesil Tasavvuf erbabı gibi zühd ve takva merkezli bir yaşantı sürdürdüğünü savunmuştur. İlerleyen bölümlerde İbni Teymiyye'nin bu görüşü tafsilatlı bir şekilde ele alınacaktır.

bizim vafettiklerimizdir. Rızık ehli Sufiler ise genelde hevanikte/tekkelerde sürekli kalan ve vakıflardan geçinen insanlardandır. Bunların hakikat ehli Sufilerden olması şart değildir. Çünkü hakikat ehli sürekli tekkelerde kalmaz. Bunlarda üç şart aranır: Farzları eda edip haramlardan kaçınmaları, yani şer'i adalet. İkincisi, tarikat ehlinin adabına riayet etmeleri. Bu adaplar genelde şeriattan alınmadır. Bazen de bunlar, sonradan konulan bidat içerikli adaplardandır ki bunlara önem göstermemek gerekir.⁴ Üçüncüsü, dünyadan arta kalanla meşgul olmamalarıdır. Bunlardan mal toplayan ve övülen ahlaklarla ahlaklanmayanlar, şer'i adaba riayet etmeyen ya da fasık olanlar bu vasfı hak etmezler. Şekil ehli Sufilere gelince bunlar, sadece kendilerini Tasavvufa nispet eden, onların kıyafetlerini giyen ve sonradan konulmuş şer'i olmayan adaba önem verenlerdir. Bunların Sufiler arasındaki durumu, âlim ve mücahid olmadığı hâlde onların kıyafetlerini giyen ve o âlim ve mücahidlerin bazı sözlerini bilen cahillerin, bu insanları âlim ve mücahid sanması gibidir."⁵

Bir başka eser olan "Safediyye"de şöyle der: "Ebû Abdurrahmân Es-Sulemî'nin Tabakâtı'nda, Kuşeyrî'nin Risâlesi'nde zikrettiği meşayih, ehlisünnet ve ehlihadis mezhebi üzereydiler. Fudayl ibni İyâd, Cunejd El-Bağdâdî, Muhammed bin Sehl bin Tusteri... Lakin onların sonradan gelenleri bazı ferî konularda kelim ehlinin mezhebi üzereydiler fakat bu dönemde onlardan kimse felsefecilerin yolu üzere değillerdi. Böylece bunların bazıları Ehl-i Hadis mezhebi üzere olup Tasavvuf ehlinin seçkinleridir. Bir grup kelim ehlinin akidesi üzeredir ki bunlar birinci sınıftan mertebe olarak daha altıdır. Bir kısmı da filozofların inancı üzeredir, bu mülhitler gibi... İbni Arabî, 'Futûhât'ın başında üç ayrı akide zikretti. Önce Ebu'l Meâlî'nin 'İrşâd'ından kelami delilleriyle bir akide, sonra İbni Sînâ'dan alındığı anlaşılan felsefeci bir akide, en sonunda da kendi bâtinî akidesi olan vahdet-i vücuda işaret etti..."⁶

4. Kastı, Tasavvuf erbabının bu tarz, sonradan belirlenmiş ve sünnete uygun olmayan adapları uygulamaları ve sadece şer'i olanlarla yetinmeleridir.

5. Mecmû'u'l Fetâvâ, 11/16-17, özetle.

İbni Teymiyye (r.h.) Fetâvâ'sının 11. cildinde Tasavvuf ve Tasavvufa dair kavramlarla alakalı fetvalarını toparlamıştır. Onun tüm fetvalarında, bu ayrıma gittiği Mutasavvıfların bir kısmını -özellikle ilk nesli- övdüğü, bir kısmını ise -özellikle Felsefi Tasavvufu eleştirdiği ve İslam dışılıkla suçladığı görülecektir. Aynı zamanda o, ilk nesil Tasavvuf ehlinin adap ve ritüellerinin şer'i olduğunu, sonradan gelen ve aslen zındık olanların Tasavvuftan olmayan şeyleri Tasavvufa dâhil edip onu bozduğunu savunur. Bu konuda en ciddi dayanağı da Tasavvuf büyüklerinin Kur'ân ve Sünnete uymayan hiçbir şeyin Tasavvuftan olamayacağına dair sözleridir. Onun bu tutumu genelde bilinmez ve Tasavvufu toptan reddettiği zannedilir.

6. Es-Safediyye, s. 267

2. Görüş: Tasavvuf Ruhbanlıktan Gelmektedir

"Tasavvuf, Hristiyanlıkta var olan ve Kur'ân'ın yediği ruhbanlıktan etkilenmiş ve Nebi'nin kaldırdığı şeyler Tasavvuf adı altında tekrardan ihya edilmiştir."

Ruhbanlık her ne kadar insanlık tarihindeki mistik yaşantıyı ifade etse de daha ziyade Hristiyanlıkla özdeşleşmiş bir kavramdır.

"Sonra, onların peşinden giden resûllerimizi art arda gönderdik. Meryem oğlu İsa'yı da peşlerinden gönderdik. Ona İncil'i verdik ve ona uyanların kalplerinde şefkat ve merhamet kıldık. Bidat olarak ortaya koydukları ruhbanlığı (hayattan el etek çekip yalnızca ibadetle meşgul olmayı), biz onlara farz kılmadık. Allah'ın rızasını elde etmek için (dinde bir yenilik olarak) yaptılar, onun da hakkını vermediler. İçlerinden iman edenlere ecirlerini verdik, onların birçoğu ise fasıklardır."⁷

Rahipler, İsbâ'ya (aleyhisselâm) dayandırdıkları birtakım rivayetlerle kâmil bir insan olup ahiret yurdunu kazanmayı; evliliği terk, tüm malını satmak, sürekli zikir, ibadet ve nefsi zorlayacak şekilde onun isteklerine direnmekle elde edeceklerine inanıyorlardı. İlk etapta ferdî olarak başlayan bu yaşantı, daha sonra ruhbanlara tahsis edilen özel mekânlarda, erkeklerin bir arada, kadınların da ayrı olarak bir arada yaşadıkları mekânlarda toplu olarak devam etti.

İslam'ın gelmesiyle beraber Allah Resûlü, ruhbanlığı kaldırdığını ve kendisiyle gönderildiği dinde ruhbanlığın olmadığını açıkça ifade etmiştir. Sahabesinde zaman zaman bu tarz eğilimler gördüğünde onları uyarmıştır.

Osmân ibni Maz'ûn (radıyâllahu anı) geceleri ibadet, gündüzleri oruçla geçirmeye başladığında ve evlenmemeye karar verdiğinde o (salâhüleyhi ve selâm), şöyle demiştir:

Sa'd ibni Ebî Vakkâs'tan (radıyâllahu anı) şöyle rivayet edilmiştir:

"Kadınları ve evlenmeyi terkedip bekâr yaşamaya karar veren Osmân ibni Maz'ûn'un bu durumu ortaya çıktı. Allah Resûlü (salâhüleyhi ve selâm) ona haber gönderdi (ve onu çağırttı ve o gelince şöyle dedi): 'Şüphesiz ben ruhbanlıkla emrolunmadım, sen benim sünnetimden yüz mü çevirdin!'

Osmân, 'Hayır, ey Allah'ın Resûlü.' dedi.

Allah Resûlü (salâhüleyhi ve selâm) bunun üzerine şöyle buyurdu: 'Şüphesiz namaz kılmam, uyumam, oruç tutmam, yemek yemem, evlenmem, boşamam benim sünnetimdir. Artık kim benim sünnetimi terk ederse o benden değildir. Ey Osman! Muhakkak ki senin üzerinde ailenin hakkı vardır, nefsinin de hakkı vardır.' "⁸

7. 57/Hadîd, 27

8. Darimi, 2215

Yine sahabeden üç kişi evlenmemeye, sürekli gece ibadetiyle meşgul olmaya ve ara vermeden oruç tutmaya karar verince onları uyarmış ve bu yaptıklarının sünnetten yüz çevirmek olduğunu söylemiştir:

Enes ibni Mâlik'ten (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir.

"Üç kişi, Nebi'nin (صلى الله عليه وآله وسلم) hanımlarının evlerine gelerek Nebi'nin (صلى الله عليه وآله وسلم) ibadetine dair soru sordular. Onlara haber verilince onu azımsar gibi oldular ve şöyle dediler: 'Biz nerede, Nebi (صلى الله عليه وآله وسلم) nerede? Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.'

Onlardan birisi, 'Ben her gece namaz kılacağım.' dedi.

Diğeri, 'Ben de oruç açmamak üzere sene boyunca oruç tutacağım.' dedi.

Üçüncüleri, 'Ben de kadınlardan uzak kalacak ve ebediyen evlenmeyeceğim.' dedi.

Sonra Allah Resûlü (صلى الله عليه وآله وسلم) gelerek, 'Şöyle şöyle diyenler sizler miydiniz? Allah'a yemin ederim ki şüphesiz ben aranızda Allah'tan en çok korkan ve ona karşı en takvalı olanınızım. Bununla birlikte oruç tuttuğum da olur, tutmadığım da olur. (Geceleyin) kimi zaman namaz kılarım, kimi zaman uyurum. Kadınlarla da evlenirim. Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir.' buyurdu."⁹

Allah Resûlü (صلى الله عليه وآله وسلم) aralarında olmasına rağmen bu tarz eğilimlerin baş göstermesi, sonraki dönemlerde de baş göstereceğinin alametidir. Bazı araştırmacılar, buradan yola çıkarak sonradan ortaya çıkan Tasavvufi eğilimlerin aslının ruhbanlık olduğunu savunmuşlardır. Allah Resûlü'nün, toplumda baş gösteren bu tarz eğilimleri "ruhbanlık" olarak isimlendirmesini de tezlerine dayanak kabul etmişlerdir. Ayrıca Araplar, cahiliye döneminde ruhbanlığı biliyor, ruhban hayatı yaşayanlara saygı duyuyorlardı. Bu nedenle, daha temiz bir hayat yaşamak isteyen her sahabenin aklına, yemeği, uykuyu ve evliliği terk etmek geliyordu. Ancak Allah Resûlü onları uyarıyor ve istikamet üzere kalmalarını, sünnete ittiba etmelerini istiyordu.

Bunlara ek olarak, bu tezin en önemli dayanağı, Tasavvuf ehlinin ruhbanlığı övmesi, onları örnek alması ve tüm bunları açıktan itiraf etmesidir.

Hristiyan Rahipleri ve Mutasavvıflar

İlk dönem Sufilerinden kabul edilen İbrâhîm ibni Edhem'den nakledildiğine göre o, şöyle demiştir: "Ben marifeti, ismi Sem'ân olan bir rahipten öğrendim. Onun yanına girdim, 'Kaç yıldır buradasın?' dedim. 'Yetmiş yıldır.' diye cevap verdi..."¹⁰

9. Buhari, 5063; Müslim, 1401

10. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 3/334; Şeytanın Hileleri, s. 200-201

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Yine İhyâ'da Gazâlî şöyle aktarır: "Bir grup sefere çıktı. Yollarını şaşırarak halktan ayrı yaşayan bir rahibe vardılar. Rahibi çağırdılar. Rahip, manastırından dışarı çıkıp onlara baktı. Dediler ki:

— Ey rahip! Biz yolu şaşırдық. Acaba yol neresidir?

Bunun üzerine rahip, başıyla göklere işaret etti. Onlar, onun bu işaretinden ne kastettiğini anladılar ve dediler ki:

— Biz senden yol soruyoruz. Bize yol gösterir misin?

Bunun üzerine rahip onlara:

— Sorun, fakat ileri gitmeyin zira gün geri gelmez, ömür döndürülmez. Talib ise var kuvvetiyle çalışmalıdır, dedi.

Bu sözler, dinleyenleri hayrete düşürdü ve şöyle sordular:

— Ey rahip! Yarın sultanların nezdinde, halk neyin üzerinde olacaktır?

— Niyetleri üzerinde olacaktır.

— Bize nasihatte bulun!

— Seferinizin uzunluğu nispetinde azık edinin! Zira azığın en hayırlısı insanı hedefine vardırandır.

Sonra rahip onlara yolu gösterdi ve manastırına geri döndü."¹¹

Abdulahîd ibni Zeyd şöyle anlatıyor: "Çin rahiplerinden birinin manastırının yanından geçtim. 'Ey rahip' diye onu çağırdığım hâlde cevap vermedi. İkinci bir defa çağırdım, yine cevap vermedi. Üçüncü defa çağırınca çıktı ve bana bakarak şöyle dedi:

— Ey kişi! Ben rahip değilim. Rahip, Allah'tan korkan, Allah'ı tazim eden, belasına sabreden, kaza ve kaderine razı olan, nimetlerinden dolayı Allah'a hamdeden, azametine karşı tevazu, izzetine karşı zillet gösteren, O'nun kudretine teslim olan, heybetine baş eğen, hesap ve ikabını düşünen kimsedir! Rahibin günü oruçlu, gecesi ibadetli olmalıdır. Rahibi, ateşin uğursuzluğu, Cebbar olan Allah'ın suali uykusuz bırakmalıdır. İşte! Rahip bu kimsedir. Ben ise azmış bir köpeğim. Nefsimi şu manastırda halkı ısırmasın diye hapsettim.

Bunun üzerine dedim ki:

— Ey rahip! Acaba Allah'ı tanıdıktan sonra halkı Allah'tan alıkoyan nedir? Dedi ki:

— Ey kardeşim! Dünyanın sevgisi ve ziyneti halkı Allahtan alıkoymuştur.

11. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/410

Çünkü dünya, günahların merkezidir. Akıllı o kimsedir ki dünyayı kalbinden atmış, günahından Rabbine sığınmış, kendisini Rabbine yaklaştıracı amele yönelmiştir."¹²

Şarânî, zamanın büyük velisi, keramet ve keşif ehli, denizde yürüyen, havada vasıtasız uçan, memleketleri kurt üstünde seyahat eden, sidiği beyaz süt gibi olan¹³ İbrâhîm ibni Usayfîr için şöyle der:

"Çoğu zaman kilisede uyurdu. Ve derdi ki: 'Hristiyanlar, Müslümanlar gibi ayakkabı çalmıyor.' Yine derdi ki: 'Benim yanımda hakiki oruç, Hristiyanlar gibi içinde et yenmeyen oruçtur. Müslümanlar gibi oruç döneminde et yiyenlerin orucu benim yanımda batıldır.'"¹⁴

Evliliği Terk Etmek ve Ruhbanlık

Evlilik, Allah'ın (celle celâlihu) insana en büyük nimetlerinden ve O'nun azametine delalet eden ayetlerindedir.

"Kendilerinde sükûnet bulup (huzura kavuşasınız diye) sizin için nefislerinizden eşler yaratması, aranızda sevgi ve merhamet kılması da O'nun ayetlerindedir. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir topluluk için ayetler vardır."¹⁵

Allah Resûlü de ümmetinden evlenmelerini istemiş ve "Evlenin, çoğalın. Kiyamet gününde sizin çokluğunuzla övüneceğim."¹⁶ demiştir. Ashabından evlenmeyi terk etmek isteyenlere de bunun ruhbanlık olacağı ve kendisiyle gönderildiği Hanif ve kolaylık dininden yüz çevirmek olacağını belirtmiştir.

Bunca uyarıya rağmen Tasavvuf ehli, insanı Allah'tan alıkoyduğu ve kalbini dünyayla meşgul edeceği gerekçesiyle evliliği terk etmişlerdir. Ve bunun iyi bir kul olmak için gerekli olduğunu savunmuşlardır. Buna dayanarak bazı araştırmacılar Tasavvufun, Hristiyan ruhbanlığından etkilendiğini ve İslam'da cahiliyeyi ihya ettiğini savunmuşlardır.

"Tasavvuf büyüklerinden Bişr ibni'l Hâris'e denildi ki:

– İnsanlar senin aleyhinde konuşuyor, sünneti terk ettiğini söylüyorlar, o da cevaben:

– Onlara deyin ki: 'Ben farzla meşgul olduğum için sünneti terk etmiş bulunuyorum. Bazen de adaletsiz davranma korkum beni evlilikten men etti.' derdi.'

12. age. 4/410

13. Bu övgüler Şarânî'ye aittir.

14. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/122

15. 30/Rûm, 21

16. Ebu Davud, 2050; Nesai, 3227

Bu nakli yaptıktan sonra Ebû Tâlib El-Mekkî şöyle der: 'Bîşr, bu sözü 220'li yıllarda söylemiştir. Bizim zamanımız çok daha şiddetlidir.¹⁷ Fitneden emin olur, nefsi, kendini masiyete itmez, zihni kadınların hayaliyle meşgul olmazsa mürid için evla olan evliliği terk etmesidir.'¹⁸

Allah'ın yarattığı selim fitrat üzere olup da bu özelliklere sahip bir erkek bulunabilir mi acaba?

Ebû Tâlib El-Mekkî başka bir yerde büyük Mutasavvıflardan kabul edilen Ebû Suleymân Ed-Dârânî'den şöyle aktarır: "Kişi, hadis öğrenmek istediğinde, evlendiğinde veya geçim için yolculuğa çıktığında dünyaya meyletmiş olur."¹⁹

Yine kitabın başka bir yerinde geçtiği gibi; "Evlenip de mertebesinde kalan bir mürid görmedik."²⁰

İbrâhîm ibni Edhem'den ise evlilikle alakalı şunları aktarır: "Kadınların baldırına alışan iflah olmaz."²¹

Yün Elbise ve Ruhbanlık

Mutasavvıfların yün elbise giymelerinden dolayı onlara Sufi dendiğini bir önceki bölümde açıklamıştık. İlginçtir, onlar yün elbise giymeye başladıklarında, tepki çekmişlerdir. Âlimler, zühd adı altında yün elbise giymenin Hristiyan/Ruhban âdeti olduğunu öne sürerek onları kınamıştır.

İmam Ebû Hanîfe'nin de hocası olan Hammâd ibni Ebî Suleymân, Basra'ya gelir. Ferkad Es-Sencî, üzerinde yün bir elbiseyle Hammâd'a uğrar. Hammâd ona "Bu Hristiyanlığı terk et. Bizler İbrâhîm En-Nehaî'yi beklerdik, o bizim yanımıza muasfer elbiselerle çıkardı."²² der.

"Abdulkerim Umeyye üzerinde yün elbise olduğu hâlde Ebu'l Aliye'nin yanına geldi. Ebu'l Aliye ona 'Bu rahiplerin elbiselerindedir. Müslimler ziyaretleştiklerinde süslenirler.' dedi."²³

17. Kendisi H 386 tarihinde vefat etmiştir.

18. Kûtu'l Kulûb, 2/396

19. age. 1/234

20. age. 4/410

21. age. 2/398

Acaba evlenen ve evlenmeye teşvik eden Nebi ve ashâbı bu sözlere göre hangi konumda oluyorlar? Elbette bunu söyleyenler kitaplarında bu durumu şöyle açıklamaktadır: "Onlar öyle mertebelere erdiler ki ne evlilik ne ticaret ne de mübahlardan faydalanma onları olumsuz etkiledi. Bizler ise onlardan daha alt mertebelerde olduğumuz için bu durumlar bizi olumsuz etkilemektedir."

Nedense bu insanlar Allah Resûlü'nün (ﷺ) bu noktadaki sözlü ve fiilî sünnetinin kıyamete kadar geçerli olduğunu ve Allah Resûlü'nün, ümmeti, bu insanlardan daha fazla düşündüğünü unutmuşlardır. Acaba fitri ihtiyaçların giderilmesi, sonradan gelenlerin imanlarına zarar verip onları dünyaya meylettirecek olsaydı bunu Allah Rasûlü haber vermez miydi ümmetine? İbrâhîm ibni Edhem veya diğer Tasavvuf büyükleri(!) bu ümmeti Allah Resûlü'nden daha fazla sevip onların ahiretlerini daha fazla mı düşünüyorlar?

22. Telbîsu'l İblîs, s. 175-176

23. age. 176

Münzevi Hayat ve Ruhbanlık

Bilindiği gibi İslam, cemaat dinidir. İtikadi ve amelî her şeyin "biz" ruhuyla yapılmasını ister. Kendi etbasını günde beş defa Allah'ın evlerinde toplaması, onun cemaat yaşantısına ne denli önem verdiğini gösterir. Cemaat ve beraberliğe bu denli ehemmiyet göstermesinin yanında, teklikten şiddetle sakındırır ve tek kalan insanların şeytanın yoğun vesveselerine maruz kalacağını bildirir:

İbni Ömer'den (radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salallahu alehî ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Şayet insanlar tek kalmada ne denli şerler olduğunu benim gibi bilselerdi kimse asla tek başına yolculuk yapmazdı."²⁴

İbni Ömer'den (radıyallahu anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (salallahu alehî ve sellem) bir kişinin tek başına evde kalmasını ve tek başına yolculuk yapmasını yasakladı."²⁵

Allah Resûlü'nün uyarılarına rağmen bazı insanlar teklığe yönelmiş, toplumu ve cemaati terk etmişlerdir. İlk nesil buna şiddetle karşı çıkmış, hatta şahsa özel yapılan mescidleri yıkmışlardır. Kufe'de Amr ibni Utbe böyle bir mescid inşa edince İbni Mes'ûd (radıyallahu anh) mescidlerini yıkmış ve onları herkesin umumi ibadet ettiği mescidlere sevk etmiştir.²⁶

İbnu'l Cevzî de şeytanın Sufilere oyunlarından bahsederken bu konuya özel bir bölüm ayırmıştır. "Meskenler Hususunda Şeytanın Sufilere Oyunları" başlığı altında şöyle der:

"İbadet için özel yerlere gelince; eski Sufilerden bazıları ibadet kastıyla tek kalacakları böylesi yerler edindiler. Şayet bunların niyetleri halis ise altı yönden hatalıdırlar:

- Bu binalar bidattir. İslam ehlinin ibadet yerleri mescidlerdir.
- Mescidlere benzer bu yerlerden dolayı, mescidlerde toplanan insan sayısını azalttılar.
- Nefislerini mescidlere adım atmanın sevabından mahrum ettiler.
- Bu fiilleriyle manastırlarda yaşayan Hristiyan rahiplere benzediler.
- Çoğu evliliğe ihtiyaç çağında gençler olmasına rağmen evlenmediler.
- Kendilerinin zahid ve abid olduklarını gösteren alametler edindiler. Bu da teberrük ve ziyaretlerini gerekli kıldı."²⁷

24. Buhari, 2988.

25. Ahmed, 5650

26. bk. El-Bideu ve'n Nehyu anhâ, 1/35. Kitabın müellifi İbnu Vaddâh H 286'da vefat etmiştir.

27. Telbîsu'l İblîs, s. 157; Türkçesi için bk. Şeytanın Hileleri, s. 230-231

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Bu noktada şu soruyu sormamız yerinde olacaktır: İslam dünyasına manastır/tekke/zaviye hayatı nasıl girdi? Bu sorunun cevabını Türkiye'de Tasavvuf ehlinin öncülerinden olan Prof. Dr. Hasan Kâmil Yılmaz'dan dinleyelim:

"Devrin Hristiyan emiri ava çıkmıştı. Yolda iki kişinin birbirleriyle buluşup el sıkıştıklarını, oturup heybelerinde neleri varsa ortaya koyup beraberce yediklerini ve daha sonra vedalaşıp muhabbetle birbirlerinden ayrıldıklarını gördü. Bu iki kişinin birbirlerine olan muhabbetleri ve hüsnümuameleleri Hristiyan emirin çok hoşuna gitti. Tecessüsünü yenemeyerek onlardan birini yanına çağırdı ve sordu:

- Yanından ayrıldığıın kimdi?
- Bilmem.
- Peki, buluşup görüşmenize sebep neydi?
- Hiçbir şey.
- O şahıs nerelidir, bilir misin?
- Bilmem...
- Peki, birbirinize olan bu muhabbet ve ülfetin sebebi nedir?
- Bu, bizim Allah için tuttuğumuz tarikimiz, yolumuzdur.
- Peki, sizin toplanıp bir araya gelebileceğiniz bir yeriniz var mıdır?
- Hayır, yoktur.

— Sizin bu hâliniz benim çok hoşuma gitti. Ben de sizin bir araya gelip görüşebileceğiniz bir bina yaptırayım, dedi ve rivayete göre Ebu Haşim ve talebeleri için Remle'de bir dergah yaptırdı."²⁸

Ne ilginçtir ki tekke/dergâh kültürü bir Hristiyan emir eliyle, tarihte ilk defa "Sufi" ismiyle anılmış Ebû Hâşim Es-Sûfî ve talebeleri üzerinden İslam ümmetine dâhil olmuş ve sonraki dönemlerde bu tarz yerler hızla yayılmıştır.

Bunların dışında, Tasavvuf ehlinin kendilerine özel kavramlarının olduğu malumdur. Öyle ki bu kavram/ıstılahların izahı için özel kitaplar kaleme alınmıştır. H 4. asırda yaşamış Kelâbâzî'nin Et-Taarruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, H 8. asırda yaşamış El-Kâşânî'nin Mu'cemu Istılâhâti's Sûfiyye kitabı bunlardan sadece bazılarıdır. Günümüz yazarlarından ve araştırmacılarından bu alanda kitap yazanlar da olmuştur. Birçok ilim adamının tavsiye ettiği Şeyh Dr. Mahmûd Abdurrezzâk Er-Ridvânî'nin doktora tezi olarak hazırladığı El-Mu'cemu's Sûfî de bu kitaplardandır. Bu kavramların çoğunun Kur'ân ve

28. Altınoluk Dergisi, Haziran, 1986. Ebû Hâşim Sûfî başlıklı makale. Aynı zamanda bu kıssayı büyük Mutasavvıflardan Molla Camî, Nefahat'ül Üns (s. 145) kitabında aktarır.

Sünnete dayanmadığı kesindir. Çoğu, İslami kavramlara ve Arap lugatına uzak bu kavramların genelde Hristiyan din adamları tarafından kullanıldıkları bilinmektedir. Özellikle felsefeci Mutasavvıflar tarafından kullanılan lahut, nasut, melekût, ceberut, rahemut, rahabut, ruhani, nefساني, cismani, vahdaniyet, ferdaniyet gibi kavramlar buna örnek gösterilebilir. Bu saydığımız noktalara dayanarak Tasavvufun Hristiyanlık menşeli olduğu savunulmuştur.

3. Görüş: Tasavvuf Hint Dinlerinden Türemiştir

"Tasavvuf, Hinduizm ve Budizm'den etkilenmiş ve öğretilerini, özellikle de 'Ruh Terbiyesi' felsefesini buradan almıştır."

Hinduizm, Hint Yarımadası'nda bulunan halkların inanç ve geleneklerini ifade etmek için kullanılır. Sadece bir din veya mezhebi ifade etmez. Dinler tarihi araştırmacıları için de incelenmesi ve kesin sonuçlara varılması en zor olan alandır. Kutsal kitap koleksiyonu, kast sistemi, ruhun arınması için kendine has teknikleriyle Hinduizm, ortak yönü fazla olan birçok inancı temsil eder.

Budizm ise Hindistan'da doğmuş dinlerden biridir. Budizm'deki Brahman şekilciliği de kast sistemine karşı olarak doğmuştur. Lakin Hint dinlerinin özü olan reenkarnasyon, illiyet, nirvana ve meditasyon Budizm'de de vardır. Diyebiliriz ki Budizm, Hint dinlerindeki kastçılığa karşı çıksa da bunun dışındaki çoğu meselede onunla aynıdır. Budizm'in ana vatani Hindistan olsa da zamanla Hindistan dışına yayılmış ve Hint dinleri arasında en fazla tabisi olan dinlerden biri olmuştur.²⁹

Buda ve İbrâhîm ibni Edhem'in hayatları arasındaki ilginç benzerlik

Tasavvufun kökenini Budizm ve Hint dinlerine dayandıran araştırmacıların en fazla dillendirdiği şeylerden biri, Buda ve İbrâhîm ibni Edhem'in hayatlarıyla alakalı anlatılanlardır:

"Evel hâlinde Belh şehrinin padişahı olup önünden ve ardından kırk altın kalkanlı kul, tantana ile giderlerdi. Bir gece sarayında yatarken, damının üzerinde bir gürültü duydu:

- Bu nedir, diye seslendi.
- Deve arıyorum, sadasına:
- Damda deve bulunur mu, deyince cevap geldi:
- Ey gafil! Allah atlas döşekler içinde mi istenir, sözünü işitince canına ateş düştü. Sabaha kadar uyumadı. Müteessir olarak tahta oturdu.

29. bk. Dinler Tarihi, s. 199-222, 255-312

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Erkan-ı devleti ve kulları gelip el bağladılar, ani olarak heybetli bir zat kapıdan girip tahtın yanına geldi. Kimse bir şey söylemedi. Diller tutuldu. İbrahim:

- Çekil, bu saray benimdir, sen deli misin ki buraya geldin, deyince o:
- Kervansaraydır. Senden önce kimindi, dedi.
- Babamın. Daha evvel de dedelerimindi.
- Onlar ne oldular?
- Öldüler, cevabına:
- İşte 'benim' dediğin. Kervansaray değil midir ki birisi gelir, birisi gider, dedi.

O zat Hızır idi. İbrahim Hazretleri bu hâli görünce derdi çoğaldı, kararı kalmadı. Taaccüb içinde 'Atları hazırlayın ava gidelim, belki teselli olurum.' dedi. Sahraya çıktılar. Ne yaptığını bilemiyordu, gezerken maiyetinden ayrıldı. Giderken 'intebek' (uyan) diye bir avaz işitti. Duymamazlıktan geldi. Yine (intebek) denildi. Üçüncüde 'intebek kable en tentebek' (ölmekten evvel uyan). Bunu işitince hemen dünyadan el çekti. Atını ileri sürdü. Önüne bir geyik çıkıverdi. Birden arzusu geyiği avlamak oldu. Fakat geyik lisana gelip 'Ya İbrahim! Hak Teâlâ Hz.'leri seni av avlamak için mi getirdi? Başka işin yok mudur?' dedi. Bu sözü düşünürken bir avaz geldi 'Sen avlamak için yaratılmadın.' Bu ses onu titretti. Şevki arttı, gözüne melekler göründü. Ağlamaya başladı. O kadar ağladı ki elbisesi ıslandı. Can-ı dilden nasuh tevbe eyledi. Böylece giderken kendi adamlarından bir çobana rastgeldi. Çobanın keçe takkesini ve kepeneğini giydi. Koyunları çobana bağışladı. İbrahim'in bu hâline melekler nazar ediyorlardı: 'Padişah, libasını çıkarıp cennet cemalullah aşığı ahiret elbisesini giydi.' dediler. İbrahim oradan Merv şehrine geldi. Köprüden geçerken bir kişi aşağı uçtu, İbrahim görünce 'Allahümme fuzhu' diye nida etti. O kişi suya düşmeyip muallakta kaldı. Halk bu keramete hayran kaldı. Oradan Nişabur'a geldi. Bir mağaraya girdi. Dokuz yıl ibadet etti. Hâlâ 'İbrahim Mağarası' diye maruftur. Perşembe günleri mağaradan çıkıp Nişabur'a bir yük odun götürür, satar, yarısını dervişlere dağıtır, Cuma namazını kılıp, tekrar mağaraya gelip orucunu tutardı. Bir müddet sonra mağaradan ayrılıp yola çıktı. Bir zata rastgeldi. İsm-i a'zam okurdu. İbrahim'e de öğretti. Ne lazım olursa okur ve istediğini yanında bulurdu. Bir gün Hızır'la buluştu. 'İsm-i a'zamı öğreten benim kardeşim İlyas'tır.' diye haber verdi. İbrahim'in evvelki şeyhi Hızır birçok nasihat verip kaybolup gitti. Seyahatinden fevkalade halet görerek keşfi açıldı. On dört sene Beriyye'de gezip ibadetle meşgul oldu. Mekke-i Mükerreme'ye gelip Kâbe-i Muazzama'yı ziyaretle bir müddet mücavir kaldı. Dülgerlikle iştigal ederdi. Geceleri Kâbe'nin halvet

olması fırsatını gözetirdi. Muvaffak oldu. Dua etti. 'Ya Rab, bana ismet ver (yani günahlardan sakınmak), Ruki kıl' münacatına bir nida işitti: 'Benim Gaffar olduğumu bilmen lazımdır. Günahlara istiğfar fazilettir.' Huzur içinde (Allahumme mağfir li) demesine cevap işitti. 'Ya İbrahim! Yalnız sen, seni istersin. Diğer kullarımı niyaz edersen rahmeti ilahiyeden hiçbir şey eksik olmaz.' hitabı üzerine, İbrahim kendi eksikliğini idrak ederek: 'Ey gizli ve aşikâr olan her şeyi bilen Allah'ım! Küstahlığıma ve kusuruma bakma, cümle kullarınla, rahmet ve mağfiret nasip ve müyesser kıldığın zümreye cümlemizi ilhak eyle.' deyip 'Tanırken bilmez olanların hâline yazık ki seni bilmeyenin hâli ne olacaktır?' dedi."³⁰

"Buda" için de buna benzer bir kıssa aktarılmıştır:

"Asıl adı Siddharta, lakabıysa Gautama olan 'Buda' bir kral çocuğudur ve yirmi dokuz yaşına kadar sarayda yaşamıştır. Zamanla yaşam, ölüm, hastalık ve hayatın amacına dair kafası karışmış ve sıkıntılı bir dönem geçirmiştir. Daha sonra eşini ve çocuklarını geride bırakarak yollara düşmüş ve çileli bir hayatı olmuştur. Altı yıl boyunca çok ağır geçen bir riyazet uyguladı. İki önemli bilge kişi Alara Kalama ve Udaka Ramaputta'nın öğrencisi oldu. Onlardan yoga ve meditasyon yapmayı öğrendi. Ancak bu süre zarfında aradığını bulamamış ve düşünce âleminde yaşadığı sıkıntılar devam etmiştir.

Siddhartha, dolunaylı bir gecede Bodhi ağacının (incir ağacı) altında meditasyon yaparken aydınlığa ulaştı. O zaman otuz beş yaşındaydı. Böylece nefret, hırs ve cehaletten arındı ve uyandı. Sonunda bir gün, Bodhi ağacı 'bilgelik ağacı' olarak sayıldı.

Uyanıştan sonra Buda Guatama, Isipinata'da (günümüzdeki Sarnath) Benares (Ganj nehrinin de içinde bulunduğu, Hindistan'daki kutsal şehir) yakınlarında, 'Beşli Askete'³¹ grubuna ilk öğretisini anlatır. Bu beş Askete, Budist Manastır Topluluğu'nun (Sangha) ilk dervişleridir. Siddharta Guatama kırk beş yıl boyunca her gün, kadın erkek tüm halka, krallara ve köylülere, kendilerini dine adayanlara, Brahmanlara, dinden uzaklaşanlara, borç verenlere, dilenenlere, azizlere ve hırsızlara bilgi vererek onları aydınlatmak için hep öğretilerini anlatmıştır. Bu süre zarfında edindiği tecrübeleri 'Dört Yüce Gerçek' ve 'Sekiz Aşamalı Asil Yol' olarak sekiz maddede topladı. Hayatının kalan kısmını bu öğretileri sözlü olarak yaymakla geçirdi:

1. gerçek, dukkha: Acı, hayatın ve varoluşun bir parçasıdır.
2. gerçek, samudaya: Acıların kaynağı arzu ve isteklerdir.
3. gerçek, nirodha: İstek ve arzular bırakılırsa acılar sona erdirilebilir.
4. gerçek, magga: Acıların sona erdirilmesinin yolu 'Sekiz Aşamalı Asil

30. Tezkiretu'l Evliyâ, s. 38-39

31. Asket: İnzivada her türlü beşeriyetten arınan.

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Yol'dan geçer. Doğru kavrama, doğru düşünce, doğru söz, doğru eylem, namuslu kazanç, doğru çaba, uyanıklık ve doğru konsantrasyon."³²

Dikkat edilirse Buda ve İbrâhîm ibni Edhem'in aydınlanma süreçleri arasında benzerlikler vardır:

- İkisi de sarayda yaşarlar.
- İkisi de âniden yola çıkıp rahat bir yaşamı terk ederler.
- İkisi de uzun yıllar mağaralarda zorlu bir riyazet sürecinden geçerler.
- İkisi de bu zorlu riyazet hayatından sonra aydınlanmıştır. Biri nirvanaya, öteki fenafillah mertebesine ermiştir.

Asıl soru şudur: Evi, aileyi, işi terk edip yollara düşmek, mağaralarda nefsi aç ve uykusuz bırakarak terbiye etmek İslam'da var mıdır? Bu soruyu Allah Resûlü'ne (ﷺ) soralım:

Âişe Annemizden (radıyallahü anhâ) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Bil ki ben, hem uyurum hem namaz kılarım, oruç da tutarım kadınlarla da evlenirim. Ey Osmân, Allah'tan kork! Zira ehlinin senin üzerinde hakkı var, misafirin senin üzerinde hakkı var, nefsinin senin üzerinde hakkı var. Öyleyse bazen oruç tut, bazen ye. Namaz da kıl, uykunu da al."³³

Sehl ibni Ebî Umâme'den (radıyallahü anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Birgün babamla birlikte Ömer İbni Abdulazîz'in Medine valiliği zamanında Medine'de Enes ibni Mâlik'in yanına girdim. Bir de baktık ki Enes yolcu namazı gibi ya da ona benzer (kısa) bir namaz kılıyor. Selam verince babam (ona), 'Allah sana rahmet etsin. Bu kıldığın farz bir namaz mıdır, yoksa nafile bir namaz mıdır?' dedi.

O da, 'Bu farz namazdır ve Allah Resûlü'nün namazıdır. Unutarak yanıldığım bir şey varsa bilmiyorum, ama bunda bile bile hiçbir yanlışlık yapmadım. Muhakkak ki Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştu:

'Kendi kendinize zorluk çıkarmayın. Sonra size (Allah tarafından) zorluk çıkartılır. Nitekim geçmiş ümmetlerden bir kavim kendi kendilerini zora soktukları için Allah da onlara zorluk çıkardı. İşte manastır ve kilisedekiler bunların kalıntılarıdır. 'Bidat olarak ortaya koydukları ruhbanlığı (hayattan el etek çekip yalnızca ibadetle meşgul olmayı), biz onlara farz kılmadık.'³⁴ ³⁵

32. bk. Dinler Tarihi, s. 256 vd.

33. Ebu Davud, 1369

34. 57/Hadîd, 27

35. Ebu Davud, 4904

Ebû Cuheyfe'den (rahîmetullah) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (salâhu aleyhi ve selâm), Selmân ile Ebu'd Derdâ'yı (rahîmetullah) birbirine kardeş kıldı. Selmân bir gün Ebu Derdâ'yı ziyaret etti. Ummu'd Derdâ'nın üzerinde eski püskü elbiseler görünce ona, 'Bu hâlin de neyin nesi?' diye sordu.

Ummu'd Derdâ, 'Kardeşin Ebu'd Derdâ'nın dünyaya ihtiyacı yok.' dedi.

Ebu'd Derdâ gelince ona yemek yapıp önüne koydu.

Selmân, 'Buyur ye.' dedi.

Ebu'd Derdâ, 'Ben oruçluyum.' dedi.

Selmân, 'Sen yemedikçe ben de yemeyeceğim.' dedi.

Bunun üzerine Ebu'd Derdâ yedi. Gece olunca Ebu'd Derdâ namaza kalkmak istedi.

Selmân ona, 'Uyu.' dedi, Ebu'd Derdâ uyudu.

Bir süre sonra yine kalkmak istedi. Selmân yine, 'Uyu.' dedi. Ebu'd Derdâ da uyudu.

Gecenin sonuna doğru gelince Selmân, 'Şimdi kalk.' dedi. İki birlikte kalkıp namaz kıldılar.

Selmân, Ebu'd Derdâ'ya, 'Rabbinin senin üzerinde hakkı vardır, nefsinin senin üzerinde hakkı vardır, ailenin senin üzerinde hakkı vardır. Her hak sahibine hakkını ver.' dedi.

Ebu'd Derdâ Nebi'ye (salâhu aleyhi ve selâm) gelerek durumu ona anlattı. Nebi de (salâhu aleyhi ve selâm), 'Selmân doğru söylemiş.' dedi."³⁶

Tasavvuftaki bu öğretilerin İslam'dan alınmış olması mümkün değildir. Öyleyse bunlar Budizm'den veya Hinduizm'den alınmıştır.

Görüldüğü gibi Budizm, arzuların arınmayı manevi gelişim için şart koşar. Tasavvuf erbabı da aynı inanişaya sahiptir. Oysa İslam'ın böyle bir öğretisi yoktur. İslam, arzuları meşru yoldan tatmin etmeyi emreder. Arzuların meşru yoldan tatminini, Allah'a (celle celâluhu) yaklaştıran ve şükredilmesi gereken bir ibadet olarak kabul eder. Örneğin, Budist rahipler evlenmez. Tasavvuf ehli de evlenmeyi tavsiye etmez. İki de bu zevklerin insanı meşgul edeceğini ve ruhunu yoracağını iddia ederler. Ancak İslam bu konuda tamamen farklı bir yaklaşım sergiler:

"Kendilerinde sükûnet bulup (huzura kavuşasınız diye) sizin için nefis-

36. Buhari, 1968

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

lerinizden eşler yaratması, aranızda sevgi ve merhamet kılması da O'nun ayetlerindedir. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir topluluk için ayetler vardır."³⁷

"Yetimler hakkında adil olamayacağınızdan korkarsanız (yetim olmayan) kadınlardan hoşunuza giden iki, üç, dört (kadını) nikâhlayın. Şayet (kadınlar arasında) adaleti sağlayamayacağınızdan korkarsanız bir eşle veya cariyelerinizle yetinin. Haksızlık yapmamanız için en uygun olan budur."³⁸

Aynı şekilde sahabiler arasında, arzularını gemlemek isteyenler olunca Allah Resûlü (ﷺ) onlara da izin vermemiştir:

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir:

"Biz Allah Resûlü'yle (ﷺ) beraber savaşa çıkardık. Yanımızda hiçbir şey (eş ve cariyе) olmazdı. Ondandır hadım olmak için izin istedik, bize izin vermedi."³⁹

Aynı izni Osmân ibni Maz'ûn istemiş, Allah Resûlü onu da geri çevirmiştir.⁴⁰

Öyleyse bu öğretiler İslam'dan değil, Budizm'den alınmış olmalıdır.

Tasavvufu, Budizm menşeli kabul edenlerin bir diğer dayanağı, rabîta ile yoga/meditasyon arasındaki benzerliktir.

Meditasyon, belli kurallara bağlı olan, bilinçli bir düşünme ve davranma biçimidir.

"Yoga 'El-Mevrid' isimli sözlükte şöyle tanımlanır: 'Ruhu, zat-ı ilahiye ile birleştirme amacına yönelik bir nefis terbiyesi ve tefekkürden ibaret dinsel bir Hint felsefesidir.'⁴¹

Bu meseleyi, kendilerine bir ihtisas alanı olarak seçmiş bulunan oryantalist J. Tandrio ve ruhbilimci B. Real, ortaklaşa kaleme aldıkları 'The Yoga' adlı eserlerinde meditasyon sistemini şu ifadelerle açıklamaktadırlar:

'Yoga: İnsanın, doğal olarak iradeye dayalı ve sınırlar üzerinde egemenlik kurmak suretiyle bilinçaltı şeklinde vücuduna görevler yüklemek için yaptığı bedensel, ruhsal ve düşünsel alıştırmalardır ki bu sayede onun ruhu, kâinat olaylarını idare eden Yüce Rabbin ruhu ile bütünleşmiş olur.'⁴²

Burada yeri gelmişken hemen kaydedelim ki rabîtanın da hedefi bundan başka bir şey değildir. Nitekim Rûhu'l Furkân adlı kitabın yazarları da rabîta konusuna ayırdıkları bölümde İsmet Garibullah'tan naklettikleri bir beytin

37. 30/Rûm, 21

38. 4/Nisâ, 3

39. Buhari, 4615; Müslim, 1404

40. bk. Buhari, 5073

41. Tarîkatta Râbîta ve Nakşbendîlik, s. 280; Kamûsu'l Mevrid li Munîr Bealbekî, s. 1084 naklen

42. age. s. 281; El-Yoga, s. 11 naklen

açıklamasını yaparken kullandıkları ilginç bir ifade ile yogadaki amaçların aynıısını şu şekilde izah etmektedirler.

'Aziz kardeşim, senin şeyhin zat-ı pak-i Subhaniye'de fâni olmuşsa sen de ona rabita etmen sayesinde zat-ı pak-i Subhaniye'de fânî olursun.'⁴³

Rabıtadaki asıl amaç transandantal bir sistemle 'vecd' hâlini yaşayarak, (yani mistik bir **kendinden geçme** zevkini tadarak) sözde Allah'ın yüce zatı ile birleşip O'nunla (haşa!) yek vücut hâle gelmektir. Buna işaret eden bir pasajı yine **Ruhu'l Furkan** adlı kitaptan alalım:

'Mevla'nın fazl-u keremiyle mâsiva (Allah-u Teâlâ'nın dışındaki her şey), salikin nazarından tamamen kalkıp Allah'dan gayriyi (yabancıları) görmekten isim ve resim kalmayınca muhakkak fenafillah (Allahu Teâlâ'da eriyip gitmek) tabir edilen devlet hasıl olmuş ve tarikat hâli sona ermiş olur. Ve böylece seyr-i ilallah (Mevla'ya doğru olan manevi yürüyüş) tamamlanmış olur.'⁴⁴

İşte nasıl ki Hindular **'nirvana'**ya, (yani henüz bu dünyada iken sonsuz mutluluğa) ermek için yoga yapmayı bir vesile ve tapınma biçimi olarak gerekli görüyorlarsa aynı şekilde Nakşibendîler de 'fenafillah' olup (haşa!) 'Allah-u Teâlâ'da eriyip gitmek' için rabita yapmayı vesile olarak kaçınılmaz bir görev sayıyorlar. Ancak çeşitli anlatım spekülasyonlarıyla temel amaçlarını gizleyerek onu bu kadar açık bir şekilde ortaya koymuyorlar. Böylece rabitanın aslını, cahil mürid takımının keşfedemeyeceği bir sürü kelime oyunları içinde hem gizli tutmayı hem de onu İslami bir görünüm içinde bu insanlara sunmayı başarırlar.

'Yogayı, rabita ile -sadece tanımlama açısından- karşılaştırdığımız zaman, şu ortak noktaları çok rahat bir şekilde tespit edebiliyoruz:

a. Rabıtada da vird çekme sırasında, yogada olduğu gibi solunumun kontrol altına alınması vardır.

b. Rabıtada da yogadaki lotus oturuşundan alınan ilhamla belli bir oturuş biçimi vardır. Buna, **'ters teverruk oturuşu'** denir.

c. Rabıtada da yogada olduğu gibi dikkatin belli bir nokta üzerinde yoğunlaştırılması vardır.

d. Sonuç olarak rabita da aynen yoga gibi zihinsel, fiziksel ve mistik bir uygulama biçimidir.'⁴⁵

43. age. s. 281; Rûhu'l Furkân, 2/82-83 naklen

44. age. s. 282; Rûhu'l Furkân, 1/63 naklen

45. age. 285; Meditasyon, Sir James Bolevard s. 28 naklen

Böylece rabitanın, bir anlamda yogadan farklı bir şey olmadığını, kesin bir şekilde anlamış bulunuyoruz."⁴⁶

Burada bir meseleye değinmekte fayda vardır. Tasavvufun, özellikle de Nakşibendîliğin, Budizm ve sair Hint dinlerinden etkilendiğine dair en geniş çalışmayı Feriduddîn Aydın yapmıştır. Kendisi eski bir Nakşî şeyhi olan Feriduddîn Hoca, zaman içinde bazı tuhaflıklar sezmiş ve şeyhi olduğu tarikatı araştırmaya koyulmuştur. Elde ettiği sonuçlardan sonra tevbe etmiş ve Tasavvufu terk etmiştir. Bu çalışmalarını Tarikatta Râbita ve Nakşibendîlik⁴⁷ isimli kitabıyla okuyucuya sunmuştur.

Rabitanın İslam âlemine Hâlid El-Bağdâdî vasıtasıyla yaklaşık iki yüz yıl önce sokulduğu ve bundan sonra Tasavvufta revaç bulunduğu bilinmektedir. İlginç olansa Hâlid El-Bağdâdî'nin Hindistan'a gidip orada bir müddet kaldıktan sonra rabıtayı icat etmiş olmasıdır!

Tasavvuf ile Hint dinleri arasında benzerlik tespit edenlerden biri de Bîrûnî'dir. Bîrûnî, Hint din ve kültürlerini tahlil ettiği eserinde bir yandan da Tasavvufun hangi noktalarda Hint dinlerinden etkilendiğine dikkat çekmek ister. Bu eseri okuyan herkes Tasavvuf ile Hinduizm arasındaki ilginç benzerlikleri hemen görecektir:

"Tanrı'nın birliğine yoğunlaşması, kişinin daha önceden meşgul olduğu diğer şeylerin farkına varmasını sağlar. Hakikaten Tanrı'yı arzulayan kimse, hiç ayırmaksızın bütün varlıkların hayrını ister. Eğer bir kimse masivadan uzaklaşarak kendi nefsiyle meşgul olursa aslında kendisi için sadece nefes alıp vermiş olur. Bir kişi bu mertebeye ulaştığında, onun ruhsal gücü bedensel gücüne galip gelir. Böylece kendisini müstağni konuma getiren şu sekiz yeteneği kazanır:

- Bedenini gözden kaybolacak biçimde latif kılma kudreti.
- Diken, çamur veya toprak üzerinde yürümeyi farksız kılacak biçimde bedeni hafifleştirme kudreti.
- Bedenini tuhaf ve korkunç biçimde gösterme kudreti.
- Her arzuyu gerçekleştirebilme kudreti.
- Dilediği her şeyi bilebilme kudreti.
- İsteddiği cemaate yönetici olabilme kudreti.
- Yönettiği herkesi kendisine boyun eğdirme ve itaat ettirme kudreti.

46. Yukarıdaki nakiller için ayrıca bk. "Yoga Nedir?" isimli makale. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

47. Tarikatta Râbita ve Nakşibendîlik kitabı, 2018 yılında Tevhid Basım Yayından 4. baskısını yapmıştır.

• Kendisi ile farklı yerler arasındaki bütün mesafeleri ortadan kaldırma (sufilerin tayy-i mekân ve tayy-i zaman anlayışları gibi) kudreti."⁴⁸

Bu bölümü okuyan birinin Tasavvuftaki keramet anlayışı ve riyazet sonucunda ulaşılmak istenen makam ile burada anlatılan Hinduizm arasındaki benzerliği fark etmesi kaçınılmazdır.

Bazı zaman ve mekânlara kutsallık atfedip oralardan bereket ummak, şifa beklentisi içine girmek de bu benzerliklerdendir. Bîrûnî, Hint diyarı için şöyle der:

"Herhangi bir yere kutsiyet isnat edilirse Hintliler oralara havuzlar (göletler) yapar ve yıkanmak için o havuzlara girerler. Bunları yapmak onlarda bir sanat hâlini almıştır. Eğer bizim insanımız bu havuzları görmüş olsa şüphesiz hayretler içerisinde kalırdı. Onları yapmak şöyle dursun, tanımlamak bile zordur. Çünkü Hintliler onları gayet büyük ve son derece sanatlı ve estetik taşlardan yaparlar."⁴⁹

İslam dininde zamanın da mekânın da sahibi Allah'tır. Zaman ve mekân Allah'ın mülküdür, O'ndan (celle celalahu) başka hiç kimse O'nun mülkünde tasarruf edemez. Bir zamanın kutsal olması, bir mekânın kutsal kabul edilmesi, ancak O'nun izniyle olur. Mekân içinden Kâbe'yi, Mescid-i Nebevi'yi ve Mescid-i Aksa'yı üstün kılması gibi. Zamanlar içinden cumayı, Zilhicce'nin ilk on gününü, Ramazan ayını üstün kılması gibi.⁵⁰

O (celle celalahu) şöyle buyurur:

"Rabbin dilediğini yaratır ve seçip (üstün kılar). Seçim onlara ait değildir. Allah, onların şirk koştuklarından münezze ve yücedir."⁵¹

Sahabiler (radıyalahu anhum) İslam'ın kutsadığı, seçip üstün kıldığı mekân ve zaman dışında bir şeyi kutsamaz, diğer zamanlardan ayırt etmezlerdi. İnsanlarda böyle bir eğilim gördüklerinde onları uyarır, kutsanan şeyi ortadan kaldırırlardı.

Mesela, insanlar, Rıdvan Beyatı'nın yapıldığı ağacı tazim edip orayı namazgâh edinince Ömer (radıyalahu anhu) onları uyarmıştır. Daha sonra ağacı kestirerek, oranın kutsanmasına engel olmuştur.⁵²

Yine sahabiler Tuster Fethi sırasında bir kabir buldular. Kabrin insanlar

48. Milet ve Nihal, C 10, S 4, s. 161-162; Tercümeler Ali İhsan Yitik'e aittir.

49. age. C 10, S 4, s. 182

50. bk. Zâdu'l Meâd, 1/29-63

51. 28/Kasas, 68

52. Fethu'l Bârî, 4165 No.lu hadis şerhi; İbni Hacer bu olay için "isnadı sahih" demiştir.

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

tarafından tazim edileceğini anlayınca on üç ayrı mezar kazdılar. Cesedi birine gömüp tüm mezarları düzlediler.⁵³

Onlar bu eğitimi Resûlullah'tan (ﷺ) almıştı. Allah Resûlünün şu duasını işitmişlerdi:

Ebû Hureyre'den (رضي الله عنه) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ım, benim kabrimi put kılma. Allah nebilerin kabirlerini mescid edinen topluluğa lanet etmiştir."⁵⁴

Resûl'ün (ﷺ) kabri dahi olsa bir yerin kutsandığı takdirde putlaştırılacağını çok iyi anlamışlardı.

Bir mekânın veya zamanın kutsanması İslam'da yoksa Tasavvufa nereden bulaştı? İşte, Tasavvufu, Budist menşeli kabul edenler, bunun Budizm'den geçtiğini savunmaktadırlar.

Bir diğer benzerlik çıplaktır. İslam'ın erkeğe ve kadına avret belirlediği ve bu bölgelerin kapatılmasını zorunlu kıldığını biliyoruz. Hint dinleri arasında dört büyük dinden biri olan Caynizm'de "Göğü Giyinenler" anlamında çıplak olarak hayatlarını devam ettiren, gökyüzünü örtü kabul edenler vardır. Bu sapkınlık da bazı Tasavvuf ekolleri tarafından kabul görmüş ve mühim bir haslet olarak aktarılmıştır.

Şa'rânî, Et-Tabakâtu'l Kubrâ kitabında şöyle aktarır: "Şeyh İbrâhîm Uryân/çıplak, -Allah ondan razı olsun- bir beldeye girdiğinde küçük büyük herkese ismiyle selam verirdi. Onu tanımayan o beldenin ehli olduğunu sanırdı. Yani hiç tanımadığı insanların isimlerini bilirdi! **Minbere çıplak çıkar ve çıplak hutbe verirdi.** Hutbede şöyle derdi: 'Sultan Dimyatın lavk kapısı iki saray arasındadır. Taylun Camisi, hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.' Bu hutbe sebebiyle insanlar rahatları! Meclislerde yellenir sonra da 'Bu falancanın yellenmesidir.' der ve insanları utandırır." ⁵⁵

Bu rezile veli demek için en az onun kadar rezil olmak gerekir.

Tasavvuf ve Budizm arasındaki benzerliklerden biri de dilencilik meselesidir. Nefsin izzetini kırmak ve onu yüce ahlaki değerlere erdirmek için bir terbiye metodu olarak kabul edilen dilencilik, İslam'ın yasakladığı ve ağır cezaıyla tehdit ettiği amellerden olmasına rağmen Tasavvufta bu uygulama revaçtadır.

53. El-Bidâye ve'n Nihâye, 2/376

54. Ahmed, 7358; Muvatta, 475

55. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 1/124. Şa'rânî'nin bu rezaletlerle dolu kitabı Türkçeye Evliyalar Ansiklopedisi şeklinde tercüme edilmiştir.

Abdullah ibni Ömer'den (radhyallahu anh) rivayet edildiğine göre Nebi (salallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizden bazıları dilenmekten asla vazgeçmez. En sonunda Kıyamet Günü'nde yüzünde bir et parçası kalmaksızın Allah'a kavuşur."⁵⁶

Ebû Hureyre'den (radhyallahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Sizden birinizin bir kucak odun toplaması, sonra o odun demetini sırtına yüklenip satması, bir kişiye gidip istemesinden elbette çok daha hayırlıdır."⁵⁷

Enes ibni Mâlik'ten (radhyallahu anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ensâr'dan bir adam Nebi'ye (salallahu aleyhi ve sellem) geldi bir şeyler dilendi.

Bunun üzerine Nebi (salallahu aleyhi ve sellem) ona, 'Evinde hiçbir şeyin yok mu?' dedi.

Adam, 'Hayır, hiçbir şeyim yok, bir çulum var sadece. Bir kısmını sergi, bir kısmını da üzerimize örtü yapıyoruz. Bir de su içtiğimiz bir bardak var, onunla da su içeriz.' dedi.

Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem), 'Onları bana getir.' deyince adam onları getirdi.

Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) onları eline aldı ve 'Bunları kim satın alır?' dedi.

Bir adam, 'Ben onları bir dirheme alırım.' dedi.

Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) iki üç sefer, 'Kim bir dirhemden fazla verir?' buyurdu. Bir başka kimse, 'Onları ben iki dirheme alırım.' dedi.

Bunun üzerine Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) eşyaları o adama verdi.

İki dirhemi de alıp Ensâriye vererek şöyle dedi: 'Bu dirhemlerden birine yiyecek al ve ailene bırak, diğer dirhemle de bir balta al ve bana getir.'

Ensâri baltayı alıp getirince Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) ona eliyle bir sap taktı ve Ensâri'ye şöyle dedi: 'Git, odun topla ve sat, seni on beş gün görmeyeceğim.'

Adam gidip odun toplayıp sattı. On beş gün sonra on dirhem kazanmış olarak geldi. O paranın bir kısmına elbise, bir kısmına da yiyecek aldı.

Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem), 'Bu iş senin için Kıyamet Günü'nde yüzünde dilencilik lekesiyle gelmeden hayırlıdır. Dilenmek ancak şu üç kişi için caiz olabilir: Şiddetli fakirlik çeken, çok ağır bir borç yükü altında bulunan ve diyet borcunu ödemek üzere kan parası yüklenen kimse.' buyurdu."⁵⁸

56. Müslim, 1040

57. Müslim, 1042

58. Ebu Davud, 1641; Tirmizi, 1218; Nesai, 4520

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Bu hadislerle rağmen Tasavvuf kitaplarında şu içerikteki nakilleri "terbiye metodu" adı altında okuyabiliyoruz: Ebû Tâlib EL-Mekkî'nin Kûtu'l Kulûb isimli kitabından okuyalım:

"Ebû Saîd EL-Harrâz ihtiyaç halinde elini açar ve 'Allah için bir şey.' diyerek dilenirdi."⁵⁹

"Cuneyd EL-Bağdâdî'nin de şeyhi olan, tevekkül ve zühd konusunda ilim ve hâl sahibi Ebû Ca'fer EL-Haddâd'dan aktarılır: O, akşam ve yatsı arasında çıkar bir veya iki kapıdan ihtiyacı olan azığı dilenirdi. Havastan çoğu bu durumu bildiği hâlde onu ayıplamadı."⁶⁰

Ebû Talib EL-Mekkî anlatmaya şöyle devam eder:⁶¹

"Havasın yanında, istemek, insanı tevekkül dairesinden çıkarır. Sehl ibni Abdullah şöyle derdi: 'Mütevekkil istemez, geri çevirmez ve mal biriktirmez.' Benim görüşümse ihtiyaç anında istemek, insanı tevekkül makamının dışına çıkarmaz. Görmüyor musun zahir ve Kitap, bâtın ve kalp ilimlerinin iki imamı (Mûsâ ve Hıdır) beldeye vardıklarında yemek talep ettiler.'⁶² "

Tasavvuf kaynaklarında Ebû Bekir Eş-Şiblî'nin Tasavvuf yoluna girdiğinde Şeyhi Cuneyd EL-Bağdâdî tarafından nasıl terbiye edildiği şöyle anlatılır:

"Ebu Bekir Şiblî, Cuneyd EL-Bağdâdî'ye: Sizin yanınızda meşhur bir cevher varmış. Bunu ya bana hediye edin veya satın, dedi. Cuneyd: Satacak olsam bedelini ödeyemezsin. Hediye edecek olsam kolay kazanılmış malın kıymeti olmaz. İkisi de sana uymaz. Git, bir yıl kibrit sat, dedi.

Ebu Bekir Şiblî bir sene kibrit sattı. Cuneyd EL-Bağdâdî bir yılın sonunda ona: Bu iş ticaret ve şöhret kapısıdır. Şimdi git, kapı kapı dolaşarak dilencilik yap, dedi.

Ebu Bekir Şiblî dilencilğe başladı. Ebu Bekir Şiblî, Bağdat'ta bir yıl dilencilik yaptı. Çalmadık kapı, geçmedik sokak bırakmadı. Sonunda artık kimse bir şey vermez hâle geldi. Cuneyd EL-Bağdâdî'ye durumunu anlattı: Efendim, önceleri biraz verdiler, ama şimdi hiçbir şey vermiyorlar, dedi. Bağdâdî: Şimdi kendi kıymetini/değerini artık bildin mi? Hani sen emir idin otuz yıl hadis okumuştun? Bak şimdi bir metelik bile etmiyorsun. Onun için şu dünyaya bel bağlama. Ben, sende hâlâ makam ve şöhret izlerini görüyorum. Bir sene daha dilencilik yap.

Ve böylece Ebu Bekir Şiblî bir sene daha dilencilik yaptı. Artık onun nef-

59. Kûtu'l Kulûb, 2/346

60. age. 2/346

61. bk. age. 2/346-347

62. 18/Kehf, 77

si, yere atılmış peçete/mendil gibi oldu. Anladı ki hiçbir izzet baki/ebedî değildir. Emirlikten ve ilimden gelen gururu dört senede temizledi. Sonra Cunejd El-Bağdâdî'ye mürid oldu."⁶³

Tasavvuf kültüründeki bu dilenmenin İslam kaynaklı olmadığı yukarıda zikrettiğimiz hadislerden anlaşılmıştır. Allah Resûlü'nün (ﷺ) yasakladığı bu durum, Buda'nın öğretileri arasında vardır. Ve Budistlerin ellerine kap alıp kapı kapı dolaşması, günlük ihtiyaçlarını bu şekilde temin etmeleri günümüze kadar devam etmektedir. Bu da Tasavvuf-Budizm etkileşiminin göstergelerindedir.

4. Görüş: Tasavvuf Şiilikten Etkilenmiştir

Tasavvuf konusunda araştırma yapan ve bu ekole müntesip olmayan bazı ilim adamları; Tasavvuf ve Şiiliğin aynı şey olduklarını, daha açık bir ifadeyle Şiiliğin, Sunni dünyaya Tasavvuf adı altında girdiğini iddia etmişlerdir. Asli kavramlarında Tasavvufla bire bir örtüşen Şiilik, zaman içerisinde bazı uygulamalarında farklılaşsa da öz ve asıllarda aynılığını korumuştur.

Bu konunun en önemli savunucularından biri Şiiler tarafından bir suikastla katledilen İhsân İlâhî Zahîr'dir. İlme yaptığı önemli hizmetler nedeniyle burada bu âlimi tanıtmanın faydalı olacağı kanaatindeyim:

İlim talebelerinin yakından tanınması gereken bu şahsiyetin kitaplarının her biri, bir hazine kıymetindedir. Şia tarihi ve Şia'nın akide esasları hakkında onlarca kitap kaleme almıştır. Bu kitapların en önemli özelliği, Şiilerin tarih boyunca yazdıkları tüm kitapların taranmış ve onlardan bire bir nakillerde bulunmuş olmasıdır. Öyle ki çoğu naklin nasıl anlaşılması gerektiğine dair yorumlar dahi Şia'nın hüccet kabul ettiği âlimlerden aktarılmıştır. Kendisi Pakistanlı olan bu âlim, Şia'nın o bölgede yayılmasının önünde ciddi bir set olmuştur. Zira İran Devrimi'nden sonra birçok âlim güzel niyetler ve umutlarla bu devrimden beklenti içerisine girdiler. İran'da başlayan devrimin, zamanla kendi bölgelerine sıçrayacağı ve bu dalganın yayılacağını umdular. Şia'nın akidesinden haberdar olmayan bu insanların beyhude bir beklenti içerisinde olduğu, devrimin İslami değil Şia devrimi olduğu zaman içinde ve acı tecrübeler sonucunda anlaşılacaktı. Bu durumun anlaşılmasına katkı sağlayanlardan biri de Şeyh İhsân İlâhî Zahîr'dir.⁶⁴ Bu sahada yaptığı ara-

63. bk. Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, S 19, s. 220-221; Attâr'dan naklen bk. Tezkire-tu'l-Evliyâ, 1/325-326

64. Şia hakkında yazdığı kitaplardan bazıları şunlardır:

- Eş-Şîa ve's Sunne
- Eş-Şîa ve Ehli'l Beyt
- Eş-Şîa ve'l Kur'ân
- Eş-Şîa ve't Teşeyyu' Firekun ve Târîh

Bunun dışında Kâdıyânîlik, Bahâîlik, Tasavvuf ve farklı fırkalar hakkında yazdığı eserler de vardır.

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

tirmalardan sonra Şia'da bulunan birçok itikadi aslın Sunni Tasavvufunda da mevcut olduğu kanaatine vardı. Ve bu tespitlerini delilleriyle beraber Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir isimli kitabında ele aldı. Bu bölümde zikredeceğimiz delillerin çoğu bu kitaptan tercümedir. Gerekli yerlerde -özellikle Türkiye Tasavvufuna dair- farklı nakillerde de bulunduk.

Tarihteki İlk Sufiler Şiilerdir

Bu görüşe sahip olanların ilk dayanağı; "Sufi" ismini ilk olarak kullananların Şii olmasıdır. Aslında tarihte ilk olarak kimin Sufi ismiyle anıldığı konusu ihtilaflıdır. Lakin ilginç olan, hakkında ihtilaf olan tüm isimlerin Şii olmasıdır.

Kimine göre tarihteki ilk "Sufi" ismini alan kişi, H 199 yılında vefat etmiş, bilim adamı kimliğine de sahip olan Câbir ibni Hayyân'dır. Câbir ibni Hayyân, Sufiliğinin yanında Şiilerin büyüklerinden kabul edilir. O, İmam Ca'fer'in en özel talebelerinden ve onun ilmini taşıyanlardan biridir.⁶⁵

Bir başka görüşe göre tarihte ilk "Sufi" ismini alan, H 150 tarihinde vefat eden Ebû Hâşim EL-KÛfî'dir. Bu şahıs da aynı şekilde Şii'dir. Kufe'den olan bu zat, aynı şekilde İmam Ca'fer Es-Sâdık'ın muasırındır.

Bu ismi kullanan ilk kişi olduğu rivayet edilen, hatta Kûfe'de "Es-Sûfiyye" isimli bir tarikatı olan bir diğer şahıs, H 240'ta vefat eden Abdulkerîm EL-KÛfî'dir. Bu kişi de aynı şekilde döneminin meşhur Şiilerindedir.

Tarihte ilk Sufi ismini alanların Şii olması ve Tasavvufun Şia'nın merkezi olan Kufe'den çıkması gerçekten de dikkate şayan bir durumdur.

Tasavvuf Silsilesi

Şia, kendisini Alî'ye (radıyallahü anh) nispet eder. Hatta bu konuda aşırıya giderek onun dışındaki ashâbı inkâr ederler. Tasavvuf ehli de -istisnaları olsa da- Tasavvufu Alî'ye nispet eder. Alî'yi (radıyallahü anh) Tasavvuf silsilesinin başı kabul ederler.

Cuneyd El-Bağdâdî'den şöyle nakledilir: "Bizim usul ve belada şeyhimiz Alî Murtezâ'dır. Yani ilim ve muamelede bu tarikatın imamı Alî'dir. Tarikat ehli usulü, ilim; belalara tahammül etmeyi de muamele diye isimlendirirler."⁶⁶

Ferîduddîn Attâr da Cuneyd'den benzer şeyler aktarır: "Allah onlara ilim, hikmet ve keramet yönünden çok büyük şeyler verdi. Şayet Alî keramet olarak bunları konuşmasaydı biz ne yapardık?"⁶⁷

65. El-Fihrist libni'n Nedîm, s. 435. Câbir ibni'l Hayyân hakkında bilgi veren İbnu'n Nedîm; kimyacılar, sanat ehli ve dinî ilimlerle uğraşanların onun hakkında ihtilaf ettiğini zikreder. Her taife onu kendine nispet eder.

66. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 149; Keşfu'l Mahcûb, s. 274 naklen

67. age. s. 149; Tezkîretu'l Evliyâ, s. 185 naklen

Bir başkası şöyle der: "Alî ilmin kapısıdır. Yolun ilk beyatını alandır. Ve Resûl'ün zikri ve sırrı ilk telkin ettiği sahabidir."⁶⁸

"Bu kavmin ilmini ilk açığa çıkararak ve konuşan Alî'dir."⁶⁹

Şa'rânî Tabakât'ında velilerden birinden şöyle aktarır: "Îsâ'nın göğe yükseltildiği gibi Alî de yükseltilmiştir. İsa kıyametten önce yeryüzüne indiği gibi Alî de inecektir.

Şa'rânî bunu aktardıktan sonra kendi yorumunu ekler: 'Bunun benzerini hocam Alî Havvas'tan duydum. Nûh, gemiden bir parçayı Alî adına bıraktı. Alî, onun üzerinde göğe yükseltilecek.' "⁷⁰

"Ezelden ebede, Âdem'den dünyanın sonuna kadar tüm Tasavvuf silsilesinin Alî'ye dayanma zorunluluğu vardır."⁷¹

Vahiy ve Meleklerin Gelişi

Şia'nın inanç esaslarından biri de vahyin ve nübüvvetin Nebi'ye (ﷺ) has olmadığı, onunla beraber imamlara da vahyin geldiği ve Nebi'den sonra da bu durumun devam ettiği inancıdır.

Şia'nın yanındaki değeri, Ehl-i Sünnet'in yanında Buhari'ye denk olan Usûlu'l Kâfî⁷² kitabında İmam Ca'fer'den şöyle nakledilir:

"Alî'nin getirdiği her şeyi alır, yasakladıklarından da sakınırım. Allah Resûlü için geçerli olan bütün faziletler, Alî için de geçerlidir. Onun/Alî'nin hükümlerine karşı gelen Allah ve Resûl'ünün hükmüne karşı çıkmış gibidir. Onun hükümlerinin küçük veya büyüğüne karşı çıkan Allah'a şirk koşma sınırındadır. Alî, sadece ondan Allah'a ulaşılacak Allah'ın kapısı, başka yoldan gidilirse helak olunacak olan Allah'ın yoludur... İmam Alî çoğu zaman şöyle derdi: 'Ben cennetle cehennem arasında Allah adına insanları dağıtacağım. Ben Faruk-i Ekber ve Asa'nın sahibi olanım. Tüm melekler, ruhlar ve resûller; Muhammed (ﷺ) için neyi kabul edip ikrar etmişlerse benim için de aynısını kabul ve ikrar etmişlerdir...'"⁷³

Kuleynî'nin Şeyhi Muhammed ibni Hasan Es-Saffâr ise şunları nakleder: "Himrân ibni A'yân, İmam Ca'fer'e sordu:

68. age. s. 150; Cemheretu'l Evliyâ, s. 122 naklen

69. age. s. 150; Cemheretu'l Evliyâ, s. 159 naklen

70. age. s. 151; Et-Tabakât li'ş Şa'rânî, 2/44 naklen

71. age. s. 152; Tarâiku'l Hekâik, 1/251 naklen

72. Kuleynî'nin El-Kâfî isimli eseri, özellikle günümüzde yaygın olan On iki İmam Şii akidesini anlamak için önemli bir kaynaktır. Ancak kitabın İran'da basılan ve okutulan Arapça aslıyla Türkçeye Şiiiler tarafından tercüme edilen hâli arasında ciddi farklılıklar vardır. İtikadi açıdan sıkıntılı olan bölümler Türkçe basımda çıkarılmıştır. Şia'nın kitapları Türkçeye aktarılırken genelde aynı yöntem izlenmektedir. Arapça veya Farsça baskıları ile tercüme edilmiş baskılar arasında ciddi farklılıklar vardır.

73. age. s. 159-160; Usûlu'l Kâfî, 1/196-197 naklen

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

— Canım sana feda olsun ey İmam! Bana İmam Alî'yle Allah'ın konuştuğu bilgisi ulaştı. İmam Ca'fer:

— Evet, Tâif'te Cibril vasıtasıyla Allah'la aralarında münacat vardı, diye cevap verdi."⁷⁴

Allah Resûlû'ne dayandırarak şöyle rivayet ederler: "Allah Taif'te, Akabe gününde, Huneyn'de ve Resûlullah'ın yıkandığı günde Alî'yle konuşmuştur."⁷⁵

Ünlü Mutasavvıflardan Şa'rânî'nin bu konuda söylediklerini dinleyelim: "İmam Ğazzâlî, nebi ile veliye vahiy gelmesi konusunda şöyle der: 'Nebiyeye vahiy melek vasıtasıyla gelir, velinin ise kalbine ilham olur, melek gelmez.' Ğazzâlî'nin bu söylediği doğru mudur? Bunun cevabı Şeyh'in (Şa'rânî kendisinden nakillerde bulunduğu zatı kastetmektedir) de dediği gibi yanlıştır. Şöyle ki; Ğazzâlî ve bazılarının bu yanlışa düşmelerinin sebebi bunu tatmamış olmalarıdır. Onlar sülûkleri sonucunda tüm makamları elde ettiklerini zannettiler. Böyle zannedip ilham meleğinin onlara gelmediğini görünce inkâr ettiler. 'Bu nebilere hastır.' dediler. Tattıkları şey doğru ama bu konuda verdikleri hüküm batıldır... Şayet Ğazzâlî ve onun dışındakiler kendi zamanlarının büyükleriyle bir araya gelseler, onlar da meleğın veliye geldiğini haber verselerdi bunu kabul eder, inkâr etmezlerdi. Allah'a hamd olsun ki bize melek geldi."⁷⁶

Bu nakilden, velilere melek aracılığıyla vahiy geldiğini açıkça anlıyoruz. Gazâlî ve bazı âlimlerin "Melek veliye vahiy getirmez. Velinin kalbine ilham olur." düşüncesi ise Mutasavvıflara göre yanlıştır. Çünkü onlar üst mertebelere çıkmadıkları için kendi mertebelerinden haber vermişlerdir. Ancak en üst makamlara erişen velilere vahiy, melekler vasıtasıyla ulaşmıştır(!)

Sufiler arasında, tattıklarını iddia ettikleri bu hâli, bire bir Nebi'nin (ﷺ) hâline benzetenler vardır: "Şeyh Tâceddîn Şa'bân'a biri soru sorduğunda şöyle derdi: 'Cibril gelene kadar sabret.'"⁷⁷

"Melek, veliye emir ve nehiyleri getirir."⁷⁸

"Veliler insandan öğrenmeksizin Rûhu'l Kuddus/Cibrîl'den ilimleri öğrenirler. Âlemin maddesi onlara itaat eder. Kâinatı uyarır ve olmuş-olacak şeylerden onlara haber verirler."⁷⁹

Muvahhid bir kulun tüylerini ürperten bu sapıklıklardan daha ötesi Mu-

74. age. s. 160; Besâiru'l Derâcât, s. 430 naklen

75. age. s. 160; Besâiru'l Derâcât, s. 431 naklen

76. age. s. 163; El-Yevâkît ve'l Cevâhir, 2/85 naklen

77. age. s. 164; El-Ahlâku'l Metbûliyye, 1/454 naklen

78. age. s. 164; El-İbrîz, s. 151 naklen

79. age. s. 165; El-Lemehât, s. 172-173 naklen

tasavvıflardan bazısının miraca çıktığını iddia etmesi ve sahne sahne bunu aktarmasıdır. Âdetâ Allah Resûlü'ne (salâhu aleyhi ve selâm) nazire yaparcasına çıktıkları semaları, orada karşılaştıkları manzaraları, meleklerle sorular sorduklarını, perdeden sonra Allah'ı (celle celâlahu) görüp onunla konuştuklarını iddia etmişlerdir. Bazısı Makam-ı Mahmud'a da göz dikmiş ve miracında şefaath hakkı elde ettiğini iddia etmiştir.⁸⁰

İbni Arabî ise Kitâbu'l İsrâ isimli bir risale kaleme almış ve burada, yaptığı İsrâ ve Miraç yolculuğundan söz etmiştir. İş bir adım öteye taşıyarak yolculuk öncesinde kalbinin yıkandığını ve şeytanının payından temizlendiğini iddia etmiştir. Yani Nebî'ye (salâhu aleyhi ve selâm) has olarak bildiğimiz ne varsa hepsinin kendileri için tahakkuk ettiğini söylemişlerdir.⁸¹

Vahiy alma, meleklerle konuşma ve hatta Allah (celle celâlahu) ile konuşma iddiası günümüz Sufileri içinde de vardır. Buyurun, Cübbeli Ahmet'ten bir nakilde bulunalım. Zulme uğrayarak cezaevine konduğu dönemde cemaatine yazdığı, resmî web sitelerinde yayımlanan ve Mustafa Özşimşekler Hoca'nın ders yaparak kamuoyuna duyurduğu mektubunda şöyle diyor:

"Benim işlerime, başıma gelenlere akıl erecek gibi değildir. Rabbimin özel lütuflarına mazhariyetim inkârı kabil bir şey değildir. İsmailâğa'da beni çekemeyen ve üzerime her türlü iftirayı atan, özellikle de Efendi Hazretleri'nin yakın akrabasından olan o güruh, otuz sene kadar önce yine benim Efendi Hazretleri'nin yanından uzaklaştırılmam için büyük bir iftira tertip ederek Efendi Hazretleri'ne, 'Bunu yanından uzaklaştır.' diye baskı yaptıklarında, Efendi Hazretleri'nin bizzat bana naklettiğine göre 'Ahmed! Falanca kişiler dün gece sabaha kadar başımın derisini yüzdüler, seni uzaklaştırmam için beni çok üzdüler.' diye hayıflandığı günlerde, Efendi Hazretleri her zamanki usulü üzere beni isnat edilen suçu işleyip işlememiş ve bu yüzden uzaklaştırılmayı hak edip etmemiş olduğum konusunu istihareye havale etti. O zaman istihare işlerine ismiyle müsemma İstihareci Mehmet namında bir arkadaş bakıyordu.

Fakat o günlerde tebliğ cemaatiyle Hindistan'a gittiği için iki ay kadar kendisine ulaşamadı. Tabi o vakit böyle cep telefonları da yok. Efendi Hazretleri onun bu kayboluşuna özellikle de benim istiharemi yaptırma-yışına çok üzülüyordu. Ama iş geciktirilecek cinsten değildi. Tabi ki Efendi Hazretleri'nin kalbi zaten istihare makamıydı. Ama Resûlullah, Aişe anamız hakkında karar veremeyip vahiy beklediği gibi Yüce Mürşid'im de o sünnete ittibaen hem de başkalarına karşı hüccet olsun diye istihareyi bir başkasına, tabi ki rastgele birine değil yine kendisi tarafından keşfi açılan ve evliyaul-

80. age. s. 167; El-Mevâkifu'l İlâhiyye, s. 164-169 naklen

81. age. s. 167; Resâilu ibni'l Arabî, s. 18 naklen

lah ile uyanık hâlde istediği zaman görüşmesine izin verilen birine havale ederdi. Bu, ona şeyhinden kalma bir hasletti.

Alî Haydar Efendi (Kuddise Sirruhû)nun da kendisinin keşfi açık olduğu hâlde ihvanından keşfi açık olan bazılarına son zamanda Gönenli Marangoz Ömer Efendi'ye istihare yaptırdığını naklederdi. Neyse, konuya girersek müstakil bir kitap çıkar, uzatmayalım. İstihareci Mehmet bulunamayınca o zamanlarda keşfi açık olan Kasımpaşalı Şevket Efendi'ye bu iş havale edildi. Herkes istiharenin sonucunu merakla beklemekteydi.

Ben, evvelce hatm-i hacedanda Efendi Hazretleri'nin tam yanında otururken 'İfk Hadisesi' günlerinde yaşanan durum gibi o günlerde hatm-i şerif odasının en dip köşesinde oturuyordum. İstihare, Şevket Abi'ye havale edildiği günün akşamı hatm-i şerifin akabinde, ihvan yatsı namazı için cami-i şerife doğru kalkıp giderlerken Şevket Abi, Efendi Hazretleri'nin yanına sokuldu. Benim bu yaşa kadar o andan daha heyecanlı hiçbir anım olmamıştır, zannedersem de olmayacaktır. Çünkü evvelce Şevket Abi ile görüşmemiştim, görüşsem de bana bir şey anlatmayacağı kesindi. Bu sırları başkalarına söyleyenlere zaten bu vazife emanet edilmezdi.

Şevket Abi anlatmaya başlayınca kalbim yerinden çıkacak gibi oldu. Bir yandan da Efendi Hazretleri'nin cemaline bakıyordum. Ne zaman yüzünde güller açtığını görünce içime bir rahatlık geldi. Efendi Hazretleri'nin güldüğünde ne kadar güzelleştiğini ve nurunun nasıl parladığını bilenleriniz çoktur. Sonra Efendi Hazretleri kalkarak yatsı namazı için cami-i şerife yöneldi. -o günlerde hatm-i şerif mevsim gereği akşam ile yatsı arasında yapılıyordu.- Günlerdir, haftalardır bu iftira yüzünden gülmeyen ve şiarı iltifat olduğu hâlde kimseye iltifat etmeyen Yüce Gavs, o akşam mihraba doğru ilerlerken sağında ve solunda kendisine yol açmış bekleyen tüm ihvana iltifatlar yağırdırıyordu. Oysa günlerdir böyle bir sevinçli hâl kendisinde müşahede edilmemişti.

Namazdan sonra Efendi Hazretleri beni çağırttı ve 'Ahmed! Senin hakkında evliyaullaha müracaat ettirdim fakat bu iş hepsini aşınca bizzat Allah-u Teâlâ tecelli buyurarak: 'Ahmed'i bana bırakın, onun işlerini ben hususi yönetiyorum, ona kimseyi dokundurmayın.' buyurdu.' diye bana anlattı.

Size rüya anlatmıyorum ha! Yaşanmış bir olayı anlatıyorum. Sonra Şevket Abi ile görüştüğümde bana 'Bu istiharenin öyle tesirinde kaldım ki Allah-u Teâlâ'nın tecellisine senin sayende mazhar oldum, anlatılacak bir hâl değil, her zerreme nur sirayet etti.' diye anlattı.

Tabi ki ehli sünnete göre Allah-u Teâlâ'nın dünyada baş gözüyle görünmesi vaki olmaz. Ama rüyalarda ve zuhuratlarda görünmesi çokça vâkidir. Buna

tecellisûrî de denir. Tefsirde izah ettik ama şimdi yerini hatırlamıyorum. Sonra İstihareci Mehmet dönünce, Efendi Hazretleri onu İsmet Garibullah (Kuddise Sirruhû) dâhil, Türkiye'de bulunan meşayihimizin kabirlerine gönderdi. O, hepsini ziyaret edip Efendi Hazretleri'ne 'Meşayih Cübbeli Hoca'yı seviyor ve kabul ediyor. 'Bu iftiralara itibar edilmesin.' buyuruyorlar.' diye haberler getirince Efendi Hazretleri artık kimseden çekinmeden tekrar beni namazlarda, hatm-i şeriflerde, seyahatlerinde yanına almaya devam etti. Şevket Abi de İstihareci Mehmet de sağlardır, bunun şahidilerdir."⁸²

İmamların Korunmuşluğu

Şia itikadının zaruri meselelerinden biri de imamların Allah tarafından korunduğu ve hata yapmadıklarıdır. Bu inançlarını şöyle gerekçelendirirler: Nasıl ki nebiler Allah'tan (celle celâhû) insanlara ulaştırdıkları vahiyde ve yaşamlarında Allah tarafından korunmuşlarsa imamlar da korunmuşlardır. Çünkü insanlara yol gösterenlerin hata yapması bütün insanlığın Allah adına hata yapması anlamına gelir, bu da mümkün değildir.

Şia'da var olan ve mezheplerinin zaruri inanç esaslarından olan bu korunmuşluk akidesi, Tasavvuf ehlinde de vardır. Tasavvuf büyükleri, veli veya şeyhlerin, Allah tarafından korunduğuna inanırlar.

İbni Arabî, Futûhât'ında bu meseleye nas kılar: "Bâtınî imamın şartı (velinin) masum olmasıdır."⁸³

Şazeli tarikatının öncüsü Ebu'l Hasen Eş-Şâzelî, "Allah'ın rahmeti, koruması/ismeti, hilafet ve niyabetiyle yardım etmesi Kutub'un özelliklerindedir." der.⁸⁴

Sullemî, Tabakât'ında bir Sufiden şöyle aktarır: "Sufinin alameti en evla olanla meşgul olması ve yerilmiş şeylerden korunmasıdır."⁸⁵

Büyük Sufi Suhreverdî, korunmuşluktan ne kastettiklerini şöyle izah eder: "Cibril, vahiy için emin olduğu gibi şeyh de müridler için ilhamın emindir. Cibril vahiyde hata etmediği gibi şeyh de ilhamda hata etmez. Allah Resûlü hevasından konuşmadığı gibi şeyh de Nebi'ye zahiren ve bâtinen uyduğundan hevasından konuşmaz."⁸⁶

Tasavvuf ehlinin bu ve benzeri yaklaşımları bazıları tarafından iyi niyetle yorumlanmış ve İslami bir kavram olan Allah'ın sevdiği kula yardımı, onunla beraberliği ve hıfzı olarak algılanmıştır:

82. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

83. age. s. 204; El-Futûhâtul Mekkiye, 3/183 naklen

84. age. s. 205; Kitâbu'l Kasd li'ş Şâzelî, 1/417 naklen

85. age. s. 205; Tabakâtul Sûfiyye li's Sullemî, s. 109 naklen

86. age. s. 205; Avâriful Meârif li's Suhreverdî, s. 404 naklen

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Ebû Hureyre'den (radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve selam) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah şöyle dedi: 'Her kim benim bir dostuma düşmanlık ederse ben de ona savaş ilan ederim. Kulum bana kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevimli olan bir şeyle yaklaşamaz. Kulum bana nafîle ibadetlerle de yaklaşmaya devam eder. Nihayet ben onu severim. Ben kulumu sevince de artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı mesabesinde olurum. Diliyle de her ne isterse muhakkak onları kendisine ihsan ederim. Bana sığınmak isteyince de muhakkak kulumu sığındırır, korurum. Ben yapmasını dilediğim hiçbir şey hakkında, müminin ölümü karşısındaki tereddütüm gibi tereddüt etmedim. Kulum ölümden hoşlanmaz. Ben de kuluma acı gelen şeyi sevmem.'⁸⁷

Hiç şüphesiz Allah (celle celaluhu), sevdiği kullarına yardım eder ve onları muhafaza eder. Bu ilâhi bir lütuftur. Korunmuşluk böyle anlaşılırsa hiçbir sorun yoktur.

Lakin bu korunmuşluğa Şiice bir anlam yüklenir ve sahibinin Allah'ın gözetiminde olduğuna, hiçbir şekilde hata etmeyeceğine, zahiren şeriata aykırı hâllerinin asla sorulamayacağına ve Allah'a isyan olsa dahi onun emirlerine teslim olunması gerektiğine inanılırsa bu, itikadi bir sapkınlık olur. Tasavvuf ehlinin şeyhlerle ilişkilerine bakıldığında bir Müslim'in Peygamber'ine (salallahu aleyhi ve selam) yaklaşımının aynıyla muamelede buldukları görülecektir.

Şeyhlerinin korunmuşluklarından ne anladıklarını onlardan dinleyelim: "Şeyhin biri meclisinde Kur'ân tefsiri yapardı. Daha sonra bu meclisi kaval/müzik meclisine çevirdi. Müridlerden birisi: 'Nasıl Kur'ân meclisini kaval meclisine çevirir?' diye içinden geçirdi. Şeyh ona seslenerek: 'Şeyhine: 'Niçin?' diye soran iflah olmaz.' dedi.

Şakîk El-Belhî ve Ebû Turâb, Ebû Yezîd El-Bestâmî'yi ziyaret ettiler. Hizmetçi sofrayı kurunca ona:

- Sen de bizimle ye, dedi. Hizmetçi:
- Ben oruçluyum, dedi. Ebu Yezîd:
- Ye, sana bir ay oruç ecri vardır, dedi. Hizmetçi:
- Hayır oruçluyum, diye cevap verdi. Ebu Yezîd:
- Ye, sana bir sene oruç ecri vardır, dedi. Hizmetçi:
- Hayır oruçluyum, dedi. Ebu Yezîd:
- Bırakın Allah'ın gözünden düşen şu adamı, dedi.

87. Buhari, 6502

O genç bir yıl sonra hırsızlık yaptı ve şeyhlere karşı kötü edebinden dolayı eli kesildi.

Bu kıssaları aktardıktan sonra Şa'rânî, Şeyh Burhâneddîn'den şunu aktarır: 'Şeyhinin hatalarını, doğrularından daha güzel görmedikçe kişi ondan faydalanmaz.'⁸⁸

Ezher'in eski şeyhlerinden Rektör Abdulhalîm Mahmûd, Şeyhi Ahmed Derdîr'den müridin adabıyla alakalı şunu aktarır: "Şeyhini zahiren ve bâtinen tazim edip saygı göstermelidir. Ne yaparsa yapsın ona itiraz etmemelidir, velev yaptığı zahiren haram olsa da. Ona kapalı kalan şeylerini tevil etmelidir."⁸⁹

Türkiye Nakşibendîlerinden Menzil Tarikatının bastığı ve yaydığı Seyyid Sibğatullah El-Arvasi'nin Minah kitabından bir bölüm aktaralım:

Minah, 231:

"Tam ihlas; şeyhin söz, fiil ve hâli, açık hükümlere muhalif olsa veya olmasa dahi şeyhin muradına uygun olarak hareket etmektir. İnkâr veya bir mevzunun manasını sorma dahi kalbine girmeden tasdik etmelidir..."⁹⁰

Bir sonraki minahda ise bundan muradı bir kıssayla açıklar:

Minah, 232:

"Şeyhimizin etbaından iki âlim konuşuyordu. Biri dedi ki:

- Şeyh sana namazı terk etmeni emretse ne yaparsın, dedi. Diğeri:
- Ben kerhen de olsa emre uyarım, dedi. Soruyu soran âlim:
- Ben gönüllü ve kalp hoşnutluğuyla uyarım, dedi."⁹¹

Nakşibendî Tarikatının adab kitaplarından olan Risâle-i Hâlidiyye isimli eserde ise şunlar geçmektedir:

"Ey ihvanlar! Madem ki şeyhinizden tesir ve tasarruf görüyorsunuz şeyhin fiillerine itiraz etmeyin. Eğer kalbinize bir düşünce veya itiraz gelirse hemen peşinden o şeyden tevbe ve istiğfar edin. Çünkü o düşünce o an öldürücü zehirdir. Ehlullaha itiraz kapısını açık bırakanların kötü akıbet (yani küfür) üzere öldüklerini keşif, vicdan, tecrübe, imtihan erbabı ve tahkik ve ik'an ahabı araştırmışlar ve açıklamışlardır. Nefsin kötü şeyleri güzel göstermesinden ve şeytanın hilesinden Allah-u Teâlâ'ya sığınırız. Bu konuda gelen

88. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 209-210; El-Envârul Kudsiyye li'ş Şa'rânî, 1/175-176 naklen

89. age. s. 210; Seyyidî Ahmed Derdîr, s. 119 naklen

90. Minah, s. 121

91. age. s. 122

hadis-i kudsinin deliliyle ehlullaha itiraz eden kimsenin muhakkak küfür üzere öleceği bazı kitaplarda yazılıdır.

Ve dediler ki: 'Eğer mürid, şeyhinden zahiren şeriata zıt bazı işler görse -Hızır'ın çocuğu öldürmesi, gemiyi delmesi gibi- Musa ile aralarında geçen kıssayı aklına getirsin, düşünsün ki bu düşünmesi ya günahı şeyhten ya da şeyhi günahıtan men eder. Çünkü veli olmak için haramlardan ve kötü şeyleri işlemekten kaçınmak şart değildir.

Bilakis peygamberlerin masum (günahsız) olduklarında ihtilaf vardır. Esas olan peygamberlerin günahsız olduğudur. Veli olmakta günahsız olmanın şart olmamasına delil, Resûlullah'ın ashabından recmedilmek, el kesilmesi gibi şer'i cezaların meydana geldiğidir. (Yani hepsi birer veli idi. Fakat bu cezaları gerektirecek günahları işlediler.) Bununla (yani ceza gerektiren günahları işlemiş ve cezalarını görmüş olmalarıyla) beraber sahabilerin mertebeye en aşağısı, veli olup evliyanın en faziletlisinden efdal ve velayet sıfatında en kuvvetlisidir.."92

Takiye

Şia'nın inanç esaslarından biri takiyedir. Takiye, muhalifin yanında inancı gizlemek anlamındadır.

Kuleynî, İmam Ca'fer'den şunu aktarır: "...Ey Ma'li! Bizim işimizi sakla ve insanlar arasında yayma! Bizim işimizi saklayanı Allah dünyada izzetli kılar ve kıyamette onun gözleri önünde nur kılar. Yayanıysa dünyada zelil kılar, ahirette de gözünün önünde nur kılmaz. Ey Ma'li! Takiye benim ve babalarımın dinidir. Takiyesi olmayanın dini de yoktur."93

Benzer bir yaklaşım Tasavvuf ehlinde de mevcuttur: "Cuneyd El-Bağdâdî, Eş-Şiblî'ye dedi ki:

— Biz bu ilmi muhkemleştirdik sonra da onu sirdaplara/mağaralara gizledik. Sen ise geldin onu insanlara anlatıyorsun! Şiblî dedi ki:

92. Risâle-i Hâliyye Tercümesi, s. 17-18.

Bu tercüme Mahmud Ustaosmanoğlu'nun çevirisinden alınmadır. Türkiye'de Tasavvuf büyüklerinden kabul edilen M. Zahid Kotku'nun hazırladığı eserde ise ifade şöyledir: "Çünkü velilik için masiyetten halas şart değildir. İsmet ancak peygamberlerle büyük velilere mahsustur. Velilikte masumiyetin şart olmadığına delil, ashab-ı kiramdan bazıları hakkında hudû-u şerîyyenin icra edildiği ve bahuşus, ashab-ı kiramin ednası dahi velilerin âlâsına faik olduğudur." (İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.)

Bu iki Sufi tercümesi ilginçtir. Çünkü çelişkilidir. Şayet masumiyet, veli olmak için şart değilse mürid bir haram gördüğü hâlde niye itiraz etmeyecekmiş?

Biri, "Masumiyet veli için şart değildir." diyor. Öteki, "Büyük veli ve peygamber için şarttır, büyük olmayan veliler için şart değildir." diyor. Buna göre sahabe küçük veli mi oluyor? Oysa son cümlede sahabenin en efdal velilerden olduğu söylenmiş. Allah (ﷻ) akıl, izan ihsan eylesin.

93. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 237; El-Uşûl mine'l Kâfi li'l Kuleynî, 2/223-224 naklen

– Konuşan benim, duyan benim. Bu âlemde benden başkası mı vardır?"⁹⁴

Gazâlî, Sehl ibni Abdullah Et-Tusterî'den aktarır: "Âlimin üç ilmi vardır: Herkese anlattığı zahir ilimler, sadece ehline anlattığı bâtın ilimler ve sadece onunla Allah arasında olan, kimseye anlatamadığı özel ilim."⁹⁵

Yine bazıları dedi ki: "Rububiyetin sırrını ifşa etmek, küfürdür."⁹⁶

Bazısı da, "Rububiyetin sırrı vardır. İfşa edilirse nübüvvet iptal olur. Nübüvvetin sırrı vardır. İfşa edilirse ilim iptal olur. Allah'ı tanıyan âlimlerin sırrı vardır. İfşa edilirse hükümler iptal olur."⁹⁷ demiştir.

İbni Arabî ise şöyle der: "...İlmin ve keşfin bu kısmı, insanların çoğundan gizlenmelidir. Çünkü anlaşılması zor ve insanların onda telef olması yakındır.. Bundan dolayı, Hasan El-Basrî bu konuları konuşacağında, Ferkad Es-Subhî ve Mâlik ibni Dînar gibilerini çağırır onlara anlatırdı. Kapısını diğer insanlara kapatırdı. Şayet gizlemek vacip olmasaydı böyle yapmazdı."⁹⁸

Yine Şa'rânî şöyle der: "Bundan dolayı Nebi, ashabına hakikati öğretmek istediğinde kapıları kapattırır ve: 'Aranızda yabancı var mı?' diye sorardı. Göstermiş oldu ki şeriat yolu açık olsa da kavmin yolu gizlilik üzere kuru-ludur. Bundan dolayı bu yolun ehli, onları anlamalarından emin olunmayan insanlara anlatmamalıdır. Ta ki inkâr edip nefret etmesinler."⁹⁹

İlk Sufilerin Şii olması, Sufi ve Şia'nın ortak silsilesi, vahiy alma iddiası, velileri ve imamları Nebi'den üstün görme, korunmuşluk/ismet inancı, yeryüzünün imam veya şeyhten yoksun olmayacağı, imamları ve şeyhleri bilmenin vacip olduğu, velayet ve imametın tevarüs ettiği, Allah'ın (celle celâlahu) şeyh ve imamlara hulul edip onlarda tecelli ettiği, Tasavvuf ve imamet mertebeleri, şeriatın ve teklifin imamlar ve velilerden düşmesi gibi benzerliklerden yola çıkarak Tasavvufun Şia'dan etkilenererek Sunni dünyada var olduğu kanaati mevcuttur.

5. Görüş: Tasavvuf Tamamen İslam Kaynaklıdır

Tasavvufun menşesi/kaynağı bahsinde hayli söz sarf ettik. Genel itibarıyla Tasavvuf karşıtlarının, Tasavvufun kaynağı hakkındaki görüşlerini inceledik. Tasavvuf hakkında inceleme yapan araştırmacıların iki kısma ayrıldığını göz önünde bulundurduğumuzda, Tasavvufu destekleyenler ile ona karşı olanların bu soruya genelde farklı cevaplar verdiğini görürüz. Karşıt olanlar;

94. Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, s. 145; Ayrıca bk. Nefahat-ül Üns, s. 147

95. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 1/100

96. age. 1/100

97. age. 1/100

98. age. s. 54; Resâilu İbni'l Arabî, s. 3 naklen

99. El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, s. 68; El-Envârul Kudsiyye, 1/29 naklen

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

onun İslam dışı olduğunu, Hristiyanlıktaki ruhbanlıktan, Hint dinlerinden -özellikle de Budizm'den-, Yahudilik tesiriyle olmuş aşırı/Rafizi Şiilikten etkilendiğini söylerler.

Tasavvuf ehlinin bu soruya cevap niteliğinde söylediklerine baktığımızda iki farklı eğilimin olduğunu görüyoruz:

- Tasavvufun başlangıcını Allah Resûlü'ne (ﷺ) dayandıranlar
- Tasavvufun sonradan oluştuğunu kabul edip onu Kur'ân ve Sünnetin bazı kavramlarına dayandıranlar

Tasavvuf, Allah Resûlü Dönemi'nde de Vardı

Tasavvuf ehlinin bir güruh, bu görüşü dillendirmiş ve farklı yollarla bunu ispat etmeye çalışmışlardır. Tasavvuf ekolünde en yaygın olan görüş, Allah Resûlü'nün (ﷺ) Ebû Bekir'e bu ilmi öğrettiği, ashabın da daha sonra bunu Ebû Bekir (رضي الله عنه) yoluyla öğrendiğidir.

Nakşibendîler arasında Rabbânî'nin Mektûbât isimli eserinden sonra en önemli kitaplardan sayılan ve Mektubât'ın hülâsası kabul edilen Risale-i Kudsiyye isimli eser vardır. Bu eseri Şeyh Mahmud Ustaosmanoğlu şerh etmiştir. Kitabın 294. beytinde şöyle denmektedir:

"Ebu Bekir ve Alî sair ashab,
Nakşibende tecemmu etti ahbab."

Şeyh Mahmud Ustaosmanoğlu bu beyiti şöyle açıklar: "Sahabe-i Kiram'ın hepsi Resûlullah'tan (ﷺ) tarikat dersi aldılar. Peygamberimizin vefatı sonunda Ebû Bekir halife olunca Sahabe-i Kiram'ın hepsi Ebû Bekir'den tekrar ders aldı. Bu durumda Nakşî Tarikatı ne oldu? Ebû Bekir'in ve ashabın cem olduğu bir tarikat oldu."¹⁰⁰

Kitabın ilgili bölümünde bu iddiaya dair hiçbir delil zikredilmemiştir. Olmayan bir şeye delil zikretmek de pek mümkün değildir.

Bazıları da Tasavvufu Alî (رضي الله عنه) aracılığıyla Resûlullah'a (ﷺ) dayandırmışlardır.

Cuneyd El-Bağdâdî şöyle der: " 'Asıllarda ve imtihanlarda şeyhimiz Alî Murteza'dır.' sözü nakledilir. Bu sözü aktaran Hicvirî, şöyle izah eder: 'Yani Alî ilim ve muamelede bu tarikatın imamıdır. Çünkü tarikat ehli, tarikat ilmini usul, bu uğurda imtihan/belaya uğramayı da muamele diye isimlendirirler.' "¹⁰¹

100. Risale-i Kudsiyye Şerhi ve İzahı 2/314.

101. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 149; Keşfu'l Mahcûb, s. 274 naklen

"Alî ilmin şehridir, yolun biatını -evliya biatını- ilk alandır. Resûl tarafından kendisine, ilk defa sır ve zikir telkin edilendir."¹⁰²

Alî'den (radıyalahu anha) şöyle naklettiler: "Allah Resûlü (salıhalahu aleyhi ve sellem) bana, benden başka kimseye öğretmediği yetmiş ilim öğretti."^{103 104}

Tasavvufun Allah Resûlü'ne (salıhalahu aleyhi ve sellem) ya da onun ashabına dayandırılması hiçbir delile dayanmadığı gibi içerisinde itikadi problemler de barındırmaktadır. Şöyle ki; Tasavvuf şayet dinin bir parçası ise -ki Tasavvufçular dinin özü olduğuna inanıyorlar- Resûl'ün (salıhalahu aleyhi ve sellem) bunu Allah'tan (celle celalahu) vahiy yoluyla almış olması gerekir. Vahye dayalı bilgiye gelince kim, Nebi'nin bunu insanlardan gizleyip sadece bazısına sır olarak verdiğine inanırsa Resûl'e iftira etmiş olur:

"Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni (insanlara) tebliğ et. Şayet bunu yapmazsan (Allah'ın) risalet (mesajını) tebliğ etmemiş/vazifeni yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Şüphesiz ki Allah, kâfirler topluluğunu hidayet etmez."¹⁰⁵

Kaldı ki Nebi'nin (salıhalahu aleyhi ve sellem) vazifesi bununla da sınırlı değildir. İnsanlara ulaştırdığı/tebliğ ettiği ayetleri açıklamak ve anlaşılır kılmak durumundadır:

"(Peygamberleri) apaçık deliller ve Kitaplarla (yolladık). Sana da bu zikri/ Kur'ân'ı indirdik ki insanlara indirileni onlara açıklayasın."¹⁰⁶

Oysa Tasavvufa dair Nebi'den tek bir izah ve açıklama gelmemiştir.

Âişe Annemizden (radıyalahu anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Kim, sana Muhammed'in (salıhalahu aleyhi ve sellem) Allah'ın indirdiklerinden bir şey gizlediğini söylerse yalan söylemiştir. Allah ona, 'Sana indirileni insanlara tebliğ et.'¹⁰⁷ buyurmaktadır."¹⁰⁸

Bir rivayette de şöyle geçer:

"Kim Muhammed'in (salıhalahu aleyhi ve sellem) Allah'ın Kitabı'ndan bir şey gizlediğini söylerse Allah'a iftira etmiştir."¹⁰⁹

Allah Resûlü'nden açık veya ima yollu, hiçbir nakil olmadığı için Sufiler "gizli ilim" iddiasında bulunmuşlardır.

102. age. s. 150; Cemheretu'l Evliyâ, 1/122 naklen

103. age. s. 150; Dureru'l Ğavvâs, s. 73 naklen

104. Daha fazla nakil için bk. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 147-153

105. 5/Mâide, 67

106. 16/Nahl, 44

107. bk. 5/Mâide, 67

108. Buhari, 4855

109. Müslim, 177

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Aslında bu, yalnızca Sufilerin değil, tüm batıl fırkaların iddiasıdır. Şeriatın sapan ve vahyin öğretilerine muhalefet eden her grup, "gizli ilim" yalanının arkasına gizlenmiştir.

Allah Resûlü'nden hemen sonra Yahudi ve münafıklar eliyle yayılan fitneciler de bu iddiayı dillendirmişlerdir.

Ebû Cuheyfe'den (rahmetullah) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir defasında Alî'ye şunu sormuştum: 'Sizin vahiy olarak bildikleriniz sadece Allah'ın Kitabı'nda indirdikleri midir?'

Bana şöyle cevap verdi: 'Tohumları çatlatıp bitkileri büyüten ve insanı yaratan Allah'a yemin ederim ki hayır. Benim bildiklerim, Allah'ın bir kişiye Kur'ân hakkında verdiği bir anlayıştan ve bu anlayışa dayalı çıkarımlar ile işte şu sahifeden/dökümandan ibarettir.'

Ben, 'Peki, bu sahifede/dökümanda neler yazıyor?' deyince şöyle dedi: 'Diyet, esirlerin kurtarılması ve bir Müslim'in öldürdüğü kâfire karşılık kısas yolu ile öldürülmemesi konuları yazıyor.'"¹¹⁰

Ebu't Tufeyl Âmir ibni Vâsile'den (rahmetullah) şöyle rivayet edilmiştir:

"Alî ibni Ebî Tâlib'in yanında idim. Bir kimse kendisine geldi ve 'Nebi'nin (salâhu aleyhi ve sellem) sana gizli söyledikleri şeyler nedir?' dedi.

Bu soru üzerine kendisi öfkeleni ve 'Nebi'nin (salâhu aleyhi ve sellem) halktan saklayıp bana gizli söylediği bir şey yoktur! Ancak şunun dışında. Kendisi bana dört söz söyledi.' dedi.

O kimse, 'Ey Müminlerin Emîri, bunlar nelerdir?' dedi.

O da, 'Babasına lanet edene Allah lanet etsin. Allah'tan başkası için hayvan kesene Allah lanet etsin. Kur'ân ve Sünnete aykırı bir iş yapanı (muhdisi) barındırana Allah lanet etsin. Yerdeki (iki yeri birbirinden ayırmak için konulan) bellekleri değiştirene Allah lanet etsin.' dedi."¹¹¹

Alî'nin (rahmetullah) böyle konuşmasının bir nedeni vardı. Hafız İbni Hacer (rahmetullah) şöyle der:

"Ebû Cuheyfe'nin bu soruyu sormasının nedeni, Şia'dan bir grubun; Ehl-i Beyt'in yanında, hususen de Alî'nin yanında onlara has olup Nebi'nin insanlara göstermediği bir vahyin olduğuna inanmalarıdır."¹¹²

Kâdî İyâd (rahmetullah) şöyle der: "... Bu cevapla Allah Resûlü'nün irşad ve tebliğ

110. Buhari, 3047; Müslim, 1370

111. Müslim, 1978

112. Fethu'l Bâri, 111 No.lu hadis şerhi

hususunda bir kavme ayrıcalık tanımadığı, risaleti herkese ulaştırdığını ifade etmek istemiştir. Farklılık; anlayış, hüküm çıkarma ve ehliyet hususunda vaki olmuştur..."¹¹³

Tasavvufun, İslam'a dayandırılmasının bir sebebi de aslında çok önceden beri uygulanan/başlatılan bir projenin parçası olmasıdır. İslam orduları karşısında yenilgiye uğrayanlardan bazıları -özellikle de bir dinin müntesipleri olanlar- bunu bir türlü hazmedemediler. Ölümü hayattan daha çok seven bir ümmetle savaşmanın akıllıca olmadığını anladılar. İslam'a içeriden zarar verip İslam'ı aziz kılan değerlere savaş açtılar. İslami bir toplumun önüne "dine karşı din" projesiyle geldiler. Bu getirdikleri yeni öğretilerin dinde dayanağı olmayınca "gizli ilimler", "ledunnî bilgi", "keşif ve ilham yoluyla kalbin haber verdikleri", "seyr-i sülûk" gibi bilgi kaynakları oluşturmaya başladılar.

İntikam ve kin duygularıyla İslam'a zarar vermek isteyen Yahudi İbni Sebe dahi bu projeye/düşüncelerle hareket etti. Bu ümmetin güç kaynağının tevhid olduğunu fark etti ve faziletleri naslarla sabit; sevlmeleri iman, buğzları nifak olan Ehl-i Beyt'i aşırı övüp onları yüceltmeye başladı. Onlara dayandırdığı dini öğretiler Kur'ân ve Sünnette yoktu. Ancak bu iddia birinci ağızlar tarafından hep yalanlandı:

Antere'den (rahmetullah) şöyle rivayet edilmiştir:

"Biz İbni Abbâs'ın yanında otururken bir adam geldi. Bu adam:

– Bazı insanlar bize gelip şöyle haber veriyorlar: 'Allah Resûlü'nün insanlara açık etmediği bazı bilgiler sizde varmış.' dedi. İbni Abbâs:

– Sen Allah'ın, Resûlü'ne şöyle dediğini bilmiyor musun: 'Allah'tan sana indirileni insanlara ulaştır.' (Yazılı kağıdı kastederek:) Vallahi Allah Resûlü beyaz üstünde siyah bir şey bize bırakmamıştır."¹¹⁴

Alî'nin ve İbni Abbâs'ın (rahmetullah) bu iddiayı yalanlamaları, Tasavvufçuların iddialarını yalanlama anlamına gelir.

Bu iddianın bir diğer sakıncası, Nebi adına yalan söylemek ve Allah'a (celle celaluhu) iftira etmektir. Bildiğimiz gibi tek bir uydurma rivayeti dahi Nebi'ye (salallahu aleyhi ve sellem) nispet, büyük günahlardandır.

Enes'ten (rahmetullah) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Kim bilerek benim adıma yalan söylerse cehennemdeki yerini hazırlasın."¹¹⁵

Bazı âlimler, yalan hadis rivayetini küfür addederler. Çünkü Nebi, Allah (celle celaluhu)

113. Tuhfetu'l Ehvezî, 1412 No.lu hadis şerhi

114. İbn-i Kesîr Tefsîri, 3/616, Mâide Suresi 67. ayetin tefsiri, İbni Kesir, "İsnadı ceyyittir." der.

115. Buhari, 108; Müslim, 2

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

adına konuşur. Onun (ﷺ) adına yalan söyleyen, Allah adına yalan söylemiş ve Allah'a iftira etmiş olur. Nebi'nin konuştuğu dindir, şeriattır. Onun adına yalan uyduran, din uydurmuş, kanun/şeriat yapmış olur. Bu da küfürdür. Tek bir yalan için bunlar söylenmişken yüzlerce, hatta binlerce söz ve amelin olduğu Tasavvufu Allah Resûlü'ne nispet etmek ne büyük bir yalan, nasıl bir cürettir?

Tasavvuf, Dinin Yaşanmasını Kolaylaştıran Bir İlimdir

Bu görüşe göre Tasavvuf, dinin yaşanmasını kolaylaştırır. İsim olarak Allah Resûlü Dönemi'nde mevcut değilse de içeriği, amacı ve elde edilen neticelere bakılırsa Tasavvuf, bir ahlak ilmidir.

Dünyevileşen topluma ahireti, gaflete düşenlere Allah'ı, yozlaşanlara Nebi ahlakı hatırlatır. İman, İslam ve ihsandan oluşan dinin, en güzel şekilde yaşanmasını sağlar.

Bu görüşe sahip olanlar İslami ilimleri örnek alıp şöyle derler: Hadis ilminin meseleleri Allah Resûlü'nün (ﷺ) döneminde mevcuttu. Hangi rivayetin kabul olduğu, ravilerin adaleti, rivayetlerin ve şeriatın asıllarıyla çatışmaması gibi kurallar şeriat sahibi tarafından belirlenmişti. Fakat bu kaideler bir araya toplanıp belli başlıklar altında cem edilmemiş ve bir disiplin hâline getirilmemişti. Rivayetlerin çoğalması, sahih olan ile zayıfın ayrıştırılma zarureti ve insanların ilimden uzaklaşması neticesinde bazı âlimler, bu kaideleri bir disiplin hâline getirip 'Mustalahu'l Hadis' ilmini ortaya çıkardılar. Bu, diğer tüm ilimler için de geçerlidir. Bunları inkâr edip 'Bu ilimler, bu isimlerle Nebi (ﷺ) döneminde mevcut değildir.' demediğimiz gibi Tasavvufu da inkâr etmemeliyiz. Tasavvuf, Kur'ân ve Sünnette olan zühd, takva, ihlas, ihsan, fütüvvet, güzel ahlak gibi kavramların derlenip düzenlenmesi ve insanların anlayıp hayatlarına geçirecekleri bir düzenin/disiplinin adıdır. Doğal olarak bunu reddetmek, aynı durumda olan tüm ilimleri reddetmek anlamına gelecektir.

Tasavvuf ehlinin kitaplarından konuya dair söylediklerine bakalım. Risale-i Kudsiyye şârihi Mahmud Efendi şöyle demektedir: "Efendi babam: 'Oğlum Mahmud! Şu ayet-i celile tarikata işarettir.' buyurmuş ve Sure-i Hadîd'in 27. ayetini okumuştur. Şöyle ki:

'Sonra (Nuh ve İbrahim'in) arkalarından peygamberlerimizi art arda gönderdik. Bir de arkalarından Meryem oğlu İsa'yı yolladık ve ona İncil verdik. Kendisine bağlı kalanların kalplerine ince bir duygu ve merhamet ihsan ettik. Bir de (insanların fitnesinden kaçıp sırf ibadete koyulmaktan ibaret olan) ruhbaniyet ki bunu onlar icat ettiler, biz onu üzerlerine farz kılmamıştık. Ancak Allah rızasını kazanmak için (bu icadı) yaptılar. Sonra da ona gereği

üzere riayet etmediler. Biz de onlardan iman edenlere mükâfatlarını verdik. Çokları ise yoldan çıkmış fasıklardır.'

Ayet-i celilede geçen 'ruhbaniyet', rahiplik demektir. Rahiplik yapan kimseye 'rahip' denir.

Rahipler, manastırda veya insanlardan uzak yerlerde inşa edilen ibadethanelerde ikamet eden sadece ahiret işleri ile ilgilenen Hristiyan din adamlarıdır.

Mevla Teâlâ Hazretleri ruhbanlara niye darılıyor? Onların ruhbaniyeti icat etmelerine darılmıyor, bu yola hakkıyla riayet etmemelerine darılıyor.

Sufilik de ayet-i kerimede geçen ruhbaniyet gibidir. Sufilik kelimesi, Tasavvufta geçer. Manevi hayatın, maddi hayata üstün kılınması ve İslam'ın en güzel yaşanması manasına gelir.

Sufiliği kalplere Allah-u Teâlâ koymuştur. Bu öyle bir zevktir ki 'tatmayan bilmez.' Mevla Teâlâ Hazretleri, cemaline kavuşabilmeleri için ariflerin kalplerine bu hevesi koymuş, onlar da bu Tasavvuf yolunu icat etmişlerdir.

Mustafa İsmet Garibullah Hazretleri Risale-i Kudsiye'nin baş tarafındaki şu beyitinde buna işaret etmektedir:

'Hüda'ya oldu mahsus hamd-i minnet,
Nikap açtı bize kıldı inayet,
Bu derde buldu arifler keramet,
Muhabbet cezbisiyle kıldı davet,
Bu darlıktan geçip halka gidelim,
Cemali ba kemale seyr idelim.'

Bütün hamdler, minnetler Allah'a mahsustur. Cenab-ı Hak cemalinden peçeyi kaldırdı ve bize yardım etti.

Bu derde (Mevla'nın cemalinden peçenin kalkması derdine) arifler bir çare buldular. (Mevla tarafından kulun kalbine koyulan) sevgi cezbisiyle kulu davet ettiler.

İşte Mevla'ya kavuşma derdine ariflerin bulmuş olduğu çare, bu tarikat yolunu icat etmeleridir." ¹¹⁶

Bu açıklamaların tamamı Mahmud Ustaosmanoğlu'na aittir. Hristiyanlıktaki ruhbanlık ile Tasavvufun aynı şeyler olduğunu ve ayetin Tasavvufa delil olduğunu söylemiştir.

116. Risale-i Kudsiyye Şerhi ve İzahı, 2/355-357

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Tasavvufun sonradan icat edildiği, Allah'a kavuşma derdine arifler tarafından bulunan çözümün Tasavvuf olduğu, gayesinin de manevi hayatı maddi hayata üstün kılmak olduğu söylenmiştir.

Burada mutlaka dikkat edilmesi gereken husus şudur: Risale-i Kudsiyye'yi şerh ve izah eden Mahmud Efendi, 294. beyti şerh ederken diğer sahabenin hem Nebi'den hem de vefatından sonra Ebû Bekir'den Tasavvuf dersi aldığı iddia etmiş, aynı kitabı şerhe devam ederken çok değil, kırk sayfa sonra 310. beyte geldiğinde Tasavvufun arifler tarafından icat edildiğini söylemiştir.¹¹⁷

Şayet Allah Resûlü Dönemi'nde Tasavvuf var idiyse neden arifler onunla yetinmedi de yenisini icat etti? Hele ki Nakşibendî Tarikatı gibi bidatlere karşı(!) olan bir yolun salikleri neden böyle yaptı?

Şayet Allah Resûlü Dönemi'nde olmadığı için icada ihtiyaç duyularsa neden bu silsilelerini Ebû Bekir'e ve Nebi'ye dayandırmaktadırlar? Köksüz ve aslı İslam'dan olmayan bir şeye kaynak arama çabası mıdır bu?

Kaldı ki Hadîd Suresi 27. ayeti delil alıp Tasavvufu ruhbanlığa benzetmek kişinin kendi bindiği dalı kesmesidir. Allah Resûlü (ﷺ) Tasavvuf mahiyetindeki ruhbanlığı yasaklamış, "Ümmetimin ruhbanlığı Allah yolunda cihaddır."¹¹⁸ demiştir.

Osmân ibni Maz'ûn (رضي الله عنه) geceleri ibadet, gündüzleri oruçla geçirmeye başlayıp ve evlenmemeye karar verdiğinde o (ﷺ) şöyle demiştir:

Sa'd ibni Ebî Vakkâs'tan (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir:

"Kadınları ve evlenmeyi terk edip bekâr yaşamaya karar veren Osmân ibni Maz'ûn'un bu durumu ortaya çıktı. Allah Resûlü (ﷺ) ona haber gönderdi (ve onu çağırttı ve o gelince şöyle dedi): 'Şüphesiz ben ruhbanlıkla emrolunmadım, sen benim sünnetimden yüz mü çevirdin!'

Osmân, 'Hayır, ey Allah'ın Resûlü!' dedi.

Allah Resûlü (ﷺ) bunun üzerine şöyle buyurdu: 'Şüphesiz namaz kılmam, uyumam, oruç tutmam, yemek yemem, evlenmem, boşamam benim sünnetimdir. Artık kim benim sünnetimi terk ederse o benden değildir. Ey Osmân! Muhakkak ki senin üzerinde ailenin hakkı vardır, nefsinin de hakkı vardır.'¹¹⁹

Enes ibni Mâlik'ten (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir.

"Üç kişi, Nebi'nin (ﷺ) hanımlarının evlerine gelerek Nebi'nin (ﷺ) ibadetine dair soru sordular. Onlara haber verilince onu azımsar gibi oldular ve

117. bk. age. 2/355-357

118. Ahmed, 11774

119. Darimi, 2215

şöyle dediler: 'Biz nerede, Nebi (ﷺ) nerede? Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.'

Onlardan birisi, 'Ben her gece namaz kılacağım.' dedi.

Diğeri, 'Ben de oruç açmamak üzere sene boyunca oruç tutacağım.' dedi.

Üçüncüleri, 'Ben de kadınlardan uzak kalacak ve ebediyen evlenmeyeceğim.' dedi.

Sonra Allah Resûlü (ﷺ) gelerek, 'Şöyle şöyle diyenler sizler miydiniz? Allah'a yemin ederim ki şüphesiz ben aranızda Allah'tan en çok korkan ve ona karşı en takvalı olanınızım. Bununla birlikte oruç tuttuğum da olur, tutmadığım da olur. (Geceleyin) kimi zaman namaz kılarım, kimi zaman uyurum. Kadınlarla da evlenirim. Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir.' dedi."¹²⁰

Yine Allah Resûlü (ﷺ), ruhbanlığın İslam'daki karşılığının çok farklı olduğunu beyan etmiştir.

"Ümmetimin ruhbanlığı Allah yolunda cihaddır."¹²¹

Rabbani de Tasavvuf için şöyle der: "... Bil ki şeriat üç kısımdır; ilim, amel ve ihlastır. Bu üç kısım tek tek uygulanmadıkça şeriat gerçekleşmiş olmaz... Tasavvufun aşikâr kıldığı tarikat ve hakikat, şeriatın üçüncü kısmını oluşturan 'ihlası' tamamlamada, şeriatın hizmetkârıdır. Her ikisinin amacı şeriatı tamamlamaktır... Tarikatta ilerleyişte yaşanan hâller, vecdler, ilimler ve marifetler asıl gaye değildir. Bunlar birtakım zan ve hayallerden ibarettir. Asıl gaye bütün bunlardan geçip süluk ve cezbe makamlarının sonuncusu olan rıza makamına erişmektir. Tarikat ve hakikat konaklarını geçmekten maksat rıza makamına ulaştıracak ihlası kazanmaktan başka bir şey değildir..."¹²²

Başka bir yerde: "... Bâtın, zahiri tamamlar ve olgunlaştırır. Bu ikisi arasında kıl kadar ayrılık yoktur. Örneğin, yalan konuşmamak şeriattir. Yalan konuşmayı zihinden çıkarmak tarikat ve hakikattir. Yalanı zihinden yok etme zorluklarla gerçekleşirse tarikat, kolay olursa hakikattir. Hakikat ve tarikattan oluşan iç yüz/bâtın, gerçekte şeriattan oluşan dış yüzün/zahirin tamamlayıcısı ve onun mükemmelleştiricisidir..."¹²³

Tasavvufta önemli bir mevkiye sahip olan Rabbani'den yaptığımız bu iki nakilden şunu anlıyoruz: Tasavvuf, İslam'ın özü olan ihlas ve Allah'ın emir ve yasakları olan takvanın hayata geçmesine yardımcı olan, bununla alakalı mücadele yöntemlerini salıklere öğreten bir disiplindir.

120. Buhari, 5063; Müslim, 1401

121. Ahmed, 11774

122. Mektubât, Rabbânî, s. 127, 36. Mektup

123. age. 41. Mektup, s. 135

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Tasavvuf hususunda benzer bir yaklaşım sergileyen Said-i Nursi, Tasavvuf bahislerine ayırdığı 29. Mektup'ta şunları söyler:

"Üçüncü telvih: Velayet, Bir hüccet-i risalettir; tarikat, bir burhan-ı şeriatdır. Çünkü risaletin tebliğ ettiği hakaik-i imaniyyeyi (iman hakikatlerini), velayet, bir nevi sühud-u kalbi (kalp şahitliği) ve zevk-i ruhani (ruh zevki) ile aynelyakin derecesinde görür, tasdik eder. Şeriat, ders verdiği ahkâmın hakaikini (hakikatlerine); tarikat, zevkiyle, keşfiyle ve ondan istifadesiyle ve istifazesiyle o ahkâmı şeriatın hak olduğuna ve haktan geldiğine bir burhan-ı bahirdir."¹²⁴

Said-i Nursi Tasavvufu akide ve amele hizmet eden bir müessese olarak görmüştür. Velayet/Allah dostluğu, iman hakikatlerinin daha iyi ve yakın derecesinde anlaşılmasına yardımcı olur. Tasavvufun amelî boyutu olan tarikat ise, şeriat hükümlerini ondan zevk/lezzet/tat alınarak yaptırdığından ve keşifle ondaki hikmet ve sırları açığa çıkardığından onun hak oluşuna delalet eden bir yardımcı olmuş olur.

Hülasa onlar, Tasavvuftaki bazı kavramları ele alır, İslam'daki benzer kavramlarla karşılaştırırlar. Örneğin, Tasavvufun nefis terbiyesi olarak kullandığı açlık, yalnızlık, uykusuzluk gibi şeyleri zühd ile karşılaştırır ve "Sizin zühd dediğinize biz Tasavvuf diyoruz." derler.

Tasavvufi bazı kavramlar isim veya içerik olarak İslami kavramlara benze-yebilir. Ancak kavramlar karşılaştırıldığında **içerik olarak** ve ortaya **çıkan sonuç olarak** tamamen farklı olduğu görülür.

Meselenin daha iyi anlaşılması için Tasavvufla en fazla özdeşleştirilen zühd kavramını incelemek yerinde olacaktır. Örnek olarak da tüm Muta-savvıflar tarafından kabul gören İhyâu Ulûmi'd Dîn kitabını alalım. Gazâlî kitabın dördüncü bölümü olan "Munciyât/Kurtarıcılar" bölümünde "Kitâbu'l Fakr ve'z Zuhd" başlığı altında konuyu inceler.

"... Zühd: 'Kişinin daha az hayırlı olandan yüz çevirip daha hayırlı olana yönelmesidir'... Öyleyse dünyayı ahiret karşılığında satan (yani ahireti dün-yaya tercih eden) dünyada zahid olmuştur..."¹²⁵

Asıl kaynağa başvurulduğunda daha geniş açıklamaların bulunacağı zühdün genel tanımı budur. Ahirete rağbet edip dünya nimetlerine önem vermemek. Hiç kimsenin itiraz etmeyeceği bu tanıma delil olarak şunları zikreder:

"(Zenginliğini açığa çıkararak şatafat ve) süsü içerisinde kavminin karşına

124. Mektubat, 29. Mektup, 9. kısım, 3. telvih, s. 444-445

125. bk. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/189

çıktı. Dünya hayatını isteyenler: 'Keşke Karun'a verilenin benzeri (bir zenginlik) bize de verilseydi. Şüphesiz ki o, çok büyük bir şansa sahiptir.' dediler. Kendilerine ilim verilenler dediler ki: 'Yazıklar olsun size! İman edip salih amel işleyenler için Allah'ın sevabı daha hayırlıdır.' (Dünyanın geçici süs ve şatafatı karşısında bu tavrı sergilemeye) ancak sabredenler muvaffak olurlar."¹²⁶

Bu ayetlerde insanlar iki kısımdır:

• Dünyayı ve süsünü önemseyip neredeyse Karun'la beraber helak olacak olanlar.

• Allah'ın (celle celaluhu) vereceği ahiret mükâfatını önemseyen ilim sahipleri.

"Onlardan bazılarında, kendilerini imtihan etmek için verdiğimiz dünya süsüne gözünü dikme! Rabbinin rızığı, daha hayırlı ve daha kalıcıdır."¹²⁷

"Kim ahiret ekinini isterse (ameliyle ahiret sevabını isterse) onun ekinini arttırırız. Kim de dünya ekinini isterse (ameliyle dünya hayatının süsünü isterse) ona da ondan veririz. (Fakat) onun, ahirette hiçbir nasibi yoktur."¹²⁸

Bu yöndeki açıklamaları okuyan her Müslim ikna olacak ve "Burada anlatılanlar, vahye dayalı ve Peygamber'in hayatında pratikleştirdiği şeylerdir." diyecektir. "Şayet Tasavvuf buysa bu vahyin ta kendisidir." kanaati hasıl olacaktır.

Ancak Kitap ve Sünnette ifadesini bulan zühdün Allah Resûlü (salâhu ahlâkı ve selâm) ve sahabenin hayatına yansımaları ile Tasavvuf erbabının hayatına yansımaları aynı olmamıştır.

Örneğin, Allah Resûlü'nün (salâhu ahlâkı ve selâm) zahidlerin imamı olması onun evlenmesine, çocukluğa karışmasına, alışveriş yapmasına, insanların içinde yaşamasına, onların mübah eğlencelerine katılmasına,¹²⁹ bayram günlerinde hanımlarıyla beraber insanların oyunlarını izlemesine,¹³⁰ şaka yapıp gülmesine,¹³¹ sahabe cahiliye anılarını anlatırken onları dinleyip tebessüm etmesine,¹³² torunlarına olan sevgisinden hutbeden inip onlarla oynamasına,¹³³ misafir kabul edip¹³⁴ başkalarına misafir olmasına,¹³⁵ hanımlarıyla kavga etmesine

126. 28/Kasas, 79-80

127. 20/Tâhâ, 131

128. 42/Şûrâ, 20

129. bk. Buhari, 949

130. bk. Buhari, 950

131. bk. Ebu Davud, 4998; Tirmizi, 1991

132. bk. Müslim, 670

133. bk. Ebu Davud, 1109; Tirmizi, 3734

134. bk. Buhari, 3798; Müslim, 2054

135. bk. Buhari, 3905

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

ve onlarla bir müddet küsüp barışmasına,¹³⁶ yerine göre ashabına kızmasına¹³⁷ vb. engel olmamıştır.

Allah Resûlü'nün (ﷺ) zühdü, Allah yolunda cihad etmesine,¹³⁸ seferler düzenlenmesine,¹³⁹ insanlara ilim öğretmesine,¹⁴⁰ devlet işleriyle ilgilenip siyaset yapmasına¹⁴¹ da mâni olmadı.

Sahabeden bazıları, zühd adına evlenmeyi, yemeği ve uykuyu terk etmek isteyince onları uyardı. Bunun zühd değil, onun (ﷺ) sünnetinden yüz çevirmek olduğunu beyan etti. Buna dair birçok örnek önceki sayfalarda bolca zikredildi.

Bir de Tasavvuf cenahına bakalım, zühd onların hayatına nasıl yansdı?

Onların zühdü; evliliği, uykuyu, toplumu, yeme içmeyi terk etmek şeklindeydi. Yani onlar Allah Resûlü'nün (ﷺ) sünnetinden yüz çevirerek onunla bağlarını koparma pahasına zahid(!) oldular.

Gazâlî aynı bölümde "5. Mühim Nokta" konusunda şunları söyler: "Bazıları: 'Nikahın aslında ve çokluğunda zühd olmaz.' derler. Sehl bin Abdullah bu görüşü seçmiştir. 'Zahidlerin efendisi olan Peygamber'e kadınlar sevdirilmişken nasıl onlarda zühd edelim?' der. Bu konuda Süfyan bin Uyeyne'ye muvafakat etmiştir... Doğru olan Ebû Süleyman Ed-Darani'nin söylediğidir: 'Seni Allah'tan alıkoyan mal, eş, evlat bunların hepsi senin için uğursuzdur.' Kadın da bazen insanı Allah'tan alıkoyabilir..."¹⁴²

Gazâlî, Tasavvuf ehlinde iki görüş nakleder. Bunların arasından da kadın insanı Allah'tan alıkoyacaksa nikâhın terkinde, alıkoyamayacaksa nikâhın efdal olduğunu tercih eder.

Aynı bölümde Cunejd El-Bağdâdî'den şunu aktarır: "Yeni başlayan bir mürid için, kalbini üç şeyle meşgul etmemesini tercih ederim: Hadis talebi (öğrenme), çalışma ve evlilik."¹⁴³

Allah Resûlü'nün (ﷺ) pak sünnetine bakanlar ne yeni başlayanlar ne eskiler ne de cennetle müjdelenenler için böyle bir tavsiye olduğunu görecektir.

Benzeri bir durumu "açlık" için de görebiliyoruz. Allah Resûlü (ﷺ); az yerdi, doymazdı, "Kişinin sırtını doğrultacak lokmalar yeterlidir." derdi ve bu

136. bk. Buhari, 2468; Müslim, 1479

137. bk. Buhari, 705; Müslim, 475

138. bk. Ahmed, 1347

139. bk. Buhari, 610; Müslim, 1365

140. bk. Buhari, 101; Müslim, 2682

141. bk. Buhari, 6

142. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/238

143. age. 4/239

yapılamayacağı takdirde midenin üçte biri dolana kadar yenmesini tavsiye ederdi.¹⁴⁴ Bunların hepsi haktır; şeriata, tıbbı ve akla uygun olan da budur.

Ancak Tasavvuf, yiyecekte zühd bahsine bu delilleri dayanak kılarak pratik uygulamasında Allah Resûlü'nün (salâhuhu aleyhi ve sellem) yasaklarına muhatap olmaktadır:

"En üst mertebe: Üç gün ve üstünde aç kalmasıdır. Bazı müridler riya-zetin yemeğın miktarıyla değil, vaktiyle alakalı olduğuna inanır. Bazıları otuz gün, kırk gün yemeği erteledi. Sayıları çok olan âlim kırk güne kadar yemeden durdular... Hikâye edilir ki bu taifenin ehlinden olan birileri bir rahibe uğrarlar. Onunla konuşur, İslam olup üzerinde olduğu aldanmışlıktan kurtulmasını isterler. Rahip:

— İsa kırk gün boyunca yemezdi, bu bir mucizedir. Ya nebi ya da sıddıklar bunu yapabilir, der. Sufi ona der:

— Şayet ben elli gün yemeden durursam İslam'ı kabul edip üzerinde olduğunun batıl olduğunu kabul edecek misin?

Elli gün boyunca yemez, bu süreyi arttırır ve altmış güne tamamlar. Bu durum rahibin İslam'ına vesile olur."¹⁴⁵

Önceki bölümlerde şeyhlerin günlerce aç kaldığına, dilendiğine, toplum içinde yellendiğine, çıplak hutbe verdiklerine dair nakiller yapılmıştı.

Şimdi soralım: Bunların zühdü ile Allah Resûlü'nün (salâhuhu aleyhi ve sellem) zühdü bir midir?

Fakirlikten Allah'a sığınan, Rabbinden zenginlik isteyen, dilenciliği yasaklayan, ashabını kimseden bir şey istememek ahlakıyla terbiye eden, evlenen, evlendiren, cihad eden, ders veren, güzel giyinen, güzel giyinmeye teşvik eden... Nebi (salâhuhu aleyhi ve sellem) ile yukarıda okuduğumuz Tasavvufi şeyhler hangi noktada birleşmektedir?

Tasavvufun kendine dayanak olarak kabul ettiği diğer tüm kavramlar için de benzer şeyler söylemek mümkündür. İsim ve delil yönünde İslam'dan olan birçok şey, Tasavvuftaki uygulama biçimiyle gayri İslami bir kisveye bürünüp çoğu zaman şariat esaslarıyla çatışan bir hâl almıştır.

Sonuç olarak; Tasavvufun menşesi konusunda söylenenleri özetlemiş olduk. Açıkçası Tasavvufun menşesi ne olursa olsun bir önemi yoktur. Önemli olan gözlerimizle görüp okuduğumuz, kulaklarımızla işittiğimiz ve Tasavvuf ismiyle sergilenen gayri İslami hâllerdir.

144. Tirmizi, 2380; İbni Mace, 3349

145. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 3/90

❖ TASAVVUFUN MENŞESİ/KAYNAĞI

Bizlerin eleştirileri, bir müessese olarak Tasavvufa ya da Tasavvufun öncü şahsiyetlerine değildir. Küfür milletlerinin itikadi ve amelî sapkınlıklarını Tasavvuf adı altında İslam'a sokmaya çalışanlardır.

İslam ümmetini tekke ve zaviyelere, evliliği ve dünya malını terk etmeye, cihadı nefis cihadına indirgemeye davet eden ve Allah Resûlü'nün (ﷺ) yasakladığı ruhbanlığı tekrar diriltmek isteyenlerdir.

Zikir adı altında, özel vakitlerde, İslami olmayan lafızlarla, belli nefes ve konsantre hareketlerle meditasyon ve yogayı "Allah'ı zikir" diye ihya etmeye çalışanlardır.

Vahdet-i vücud adı altında Allah'a sövmeyi, hakaret etmeyi, O'nu mahluk ile kıyaslayıp en deni mahlukata benzetmenin önünü açanlardır.

Şeriat mahkemelerinin mübarek kılıçlarından kaçmak için sekr, şatahat gibi İslam'a yabancı kavramlarla zındıklığı meşrulaştıranlardır.

İslam'ın bilgi kaynağı olan Kur'ân ve Sünnete, yani vahye aykırı bilgileri keşif, ilham veya manevi bir seyr-u sülûkte elde etme safsatasıyla İslam'a sokanlardır.

Yazılan eserlerin vahye arz edilip eleştirilmesinin önüne geçmek için rüya ya da Peygamber'in kitap yazma emri verdiğini iddia edip "Bu kitabı ben yazmadım, bana yazdırıldı." safsatasına bizi inandırmaya çalışanlardır.

İslam'ın kutsal kabul ettiği mekânların hürmetini çiğnemek adına kabirlerin, türbelerin hac gibi ziyarete açılması ve kutsallık atfedilmesinedir.

Şeyhlerin gece yatakta kaç defa döndüğümüzü, kalpten geçen en ince düşünceleri bilebileceğini iddia edip El-Alîm, El-Habîr ve El-Latîf olan başka ilahların(!) ümmete tayin edilmesinedir.

Tasavvufu eleştirenleri çarpan şeyhlerin, bir defa olsun dünyada inim inim inleyen mazlumlar için Amerikan, Rus, İsrail keferelerini çarpmaması, bütün olağanüstü güçlerini(!) İslam ve Müslimler aleyhine kullanmaları nadır, itirazımız.

Evet, bizim tüm eleştirilerimiz ve itirazlarımız bunlardır ve olmaya da devam edecektir.

TASAVVUFTA TASAVVURLAR

Allah Tasavvuru

Tasavvuf erbabına Tasavvufun mahiyeti, gayesi ve İslam'ın hangi yönünü ön plana çıkardığı sorulduğunda genelde "marifetullah" dediklerini duyarız. Allah'ı hakkıyla tanıma/marifet ve bu tanımaya bağlı olarak O'na (celle celaluhu) hakkıyla kulluk etmenin, Tasavvufun nihai gayesi olduğunu söylerler. Toplumun Tasavvufa ve ehline olan saygısının altında da bu hakikat yatar. Tek amaçları Allah'ı tanımak, O'nu gönülden sevmek ve O'na hakkıyla kulluk etmek olan bu insanları halk; Allah dostları ve Allah erleri gibi isimlerle anar ve severler.

Tasavvufun bu iddiasına karşılık Tasavvufi kaynakların ve yolun piri, taife-nin seyyidi, makamların ve hâllerin üstadı, pir-i mügan gibi lakaplarla tazim edilen insanların nasıl bir Allah inancına sahip olduklarına bakmak istedik.

Kendi adıma şunu söyleyebilirim ki okumalarım sırasında ve bu eseri yazma sürecinde sürekli "Allah, zalimlerin ve müşriklerin söylediklerinden ne de yücedir!" sözünü vird edindim. Allah'a hakaret edildiğini işiten bir muvahhidin ruh hâlini yaşadım: Daraldım, sıkıldım, bunaldım...

Yine belirtmeliyim ki çok meşhur zatların Allah'a (celle celaluhu) karşı söylediklerinin onların sözleri olup olmadığını bilmiyoruz. Tasavvufa felsefe bulaştıran ve ona yeni bir hüviyet kazandıran zındıkların, görüşlerini meşrulaştırmak için bu zatlara iftira etme ihtimalleri de vardır. Bu sebeple bizleri ismi geçen şahıslar değil bu fikirler, bu fikirleri kitaplarına alıp yayanlar, bu kitapları kutsayanlar ilgilendirmektedir...

Konu ile İlgili Bazı Nakiller

Sürekli Allah aşkından söz eden, efendisi Şems-i Tebrizi'yle arasındaki, akla ve fitrata sığmayan ilişkisini Allah sevgisine ulaştıran bir merdiven olarak izah eden, Allah aşkını anlayamadığımızdan ikisinin arasındaki ilişkiyi de anlayamayacağımızı iddia eden Mevlana Celaleddin Rumî; nasıl bir Allah'a inanıyor?

"Sultan Veled buyurdu ki:

Bir gün babam (Mevlana) medresede bilgiler saçıyordu. Ders esnasında 'Gerçek mürid, şeyhinin herkesten üstün olduğuna inanan kimsedir.' dedi. Bir adam, Beyazîd Bestamî'nin müridlerinden birine:

– Şeyhin mi büyük yoksa Ebu Hanife mi? diye sordu. O:

– Şeyhim, dedi.

– Ebu Bekir mi büyük yoksa senin şeyhin mi? diye sordu. O yine:

– Şeyhim, diye cevap verdi.

Adam birer birer tüm sahabeyi saydı. O yine:

– Şeyhim, dedi. Adam:

– Muhammed mi büyük senin şeyhin mi? diye sordu. Yine:

– Şeyhim büyüktür, dedi. En sonunda:

– Allah mı büyük senin şeyhin mi? diye sordu. Mürid:

– Ben Allah'ı şeyhimde gördüm, şeyhimden başka kimseyi tanımam, hep onu tanırım, dedi.

Başka bir müride:

– Allah mı büyük senin şeyhin mi? dediler. O da:

– Bu iki büyük arasında hiçbir fark yok, diye cevapladı.

Ariflerden biri de: 'Bu iki büyükten daha büyük bir lazımdır ki bu farkı ortaya koysun.' dedi.

Allah görünmediği için peygamberler ona naip/vekil oldu. Hayır, hayır... Böyle değil. Bu naiple (Peygamberi) niyabet edileni (Allah'la) birbirinden ayırmak çirkin bir şeydir. Burada ikilik yoktur."¹

Bu ilim halkasından ne anlamalıyız? Şeyhin Allah'tan büyük olduğunu; şeyh ile Allah veya Peygamber ile Allah arasında fark olmadığını, eşitlik olduğunu; ayrıma gitmenin, yani tevhid inancının çirkin bir şey olduğunu...

İçki masasında oturup âlem yapan bir sarhoşa şöyle bir sorunun sorul-

1. Ariflerin Menkıbeleri, s. 265; Mesnevî, 1/42, 673-674. beyitlerden naklen

duğunu farz edelim: "Allah (celâluhu) kadın kılığına girip ya da bir kadına hulûl edip bir insanın cinsel ihtiyaçlarını karşılar mı?"

Elindeki içki şişesiyle Rabbine isyan eden, İslam'la ilişkisi sadece bu dine müntesip olmakla sınırlı olan birinin dahi bu soruyu sorana fiziki, en azından sözlü bir tepki vereceği kesindir.²

Bu soruya Mevlana'nın nasıl cevap verdiği bakalım: "...Yine Sultan Velled'den nakledilmiştir. Bir gün ileri gelen Sufiler babam Hudavendigâr'a: 'Ebû Yezîd, ben ilahımı daha sakalı bitmemiş bir genç biçiminde gördüm.' buyuruyor. 'Bu nasıl olur?' diye sordular. Dedi ki: 'Bunda iki hüküm vardır: Beyazîd Bestamî, Allah'ı, sakalı bitmemiş genç suretinde görmüş ya da Beyazîd'in isteğinden dolayı Allah onun gözüne sakalı bitmemiş genç çocuk biçiminde görünmüştür.' dedi babam."³

Dağları çatlatıp semayı parçalayan, denizleri kaynatıp yerleri sarsacak bu galiz küfrün etkisi daha geçmeden, hemen ardına şu menkıbeyi anlatır, Eflaki: "Şems-i Tebrizi'nin 'Kimya' adında bir hanımı vardı. Bir gün Şems hazretlerine kızıp Meram bağları tarafına gitti. Mevlana hazretleri medresenin kadınlarına işaret ederek: 'Haydi gidin! Kimya Hatun'u buraya getirin, Şems'in gönlü ona çok bağlıdır.' buyurdu. Bunun üzerine kadınlardan bir grup onu aramaya hazırlanırken Mevlana da Şems'in yanına girdi. Şems şahane bir çadırda oturmuş, Kimya Hatun ile konuşup oynaşüyor ve Kimya Hatun da giydiği elbiselerle orada oturuyordu. Mevlana bunu görünce hayrette kaldı. Onu (Kimya'yı) aramaya hazırlanan dostlarının karıları da henüz gitmemişlerdi. Mevlana dışarı çıktı. Bu karı kocanın oynaşmalarına engel olmamak için medresede aşağı yukarı dolaştı. Sonra: 'İçeri gel.' diye bağırdı Şems. Mevlana içeri girdiğinde Şems'ten başkasını görmedi. Bunun sırrını sordu ve:

– Kimya nereye gitti? dedi.

– Yüce Allah beni o kadar sever ki istediğim şekilde yanıma gelir. Şu anda da Kimya şeklinde geldi, buyurdu Şems.

İşte Beyazîd'in hâli de böyleydi. Tanrı ona sakalı bitmemiş bir genç suretinde göründü."⁴

Dilinden Allah ve marifetullah lafızları eksik olmayanların "Allah" dediklerinde kastettikleri budur işte...

2. Bir avukat beyin aktardığına göre içki sofrasında şöyle bir hadise cereyan ediyor: Sarhoşlar şarkı söylemeye başlıyorlar. Aralarından biri, bir Alevi türküsü söylüyor ve bir yerinde: "Yetiş ya Muhammed, yetiş ya Alî!" diyor. Arkadaşları tepki gösteriyor. "İçki sofrasına Peygamberimiz ve Alî Efendimiz'i karıştıрма!" Sarhoş türkü söylemeye devam edince sofradan biri, dine karşı yapılan bu saygısızlığı adamı bıçaklayarak cezalandırıyor.

3. Ariflerin Menkıbeleri, s. 484

4. age. s. 484-485

Mevlana, Sultan Veled'e soruyor: "Bahaeddin sana Allah'ı göstermemi ister misin?"⁵ O da cevap veriyor: "Büyük bir lütuf olur, dedim ben de."⁶

Bunun üzerine Mevlana oğluna uzun bir riyazet metodu öğretiyor. Günün neticesinde yirmi saatini Allah için harcayacağı bir program veriyor. Ve şöyle sonlandırıyor bu teklifini:

"Ondan sonra ne kadar istersen ve elinden geldiğince Allah'ı gör ve sevgiyle aşk oyunları oyna. Artık ona ne söylersen, ondan ne ararsan kolayca elde edersin."⁷

Mevlana'nın aşk oyunları oynayabileceği Allah ile bizim inandığımız tüm eksiklerden münezze, El-Kuddûs ve Es-Selâm olan Allah (celle celaluhu), kesinlikle aynı değildir.

Tüm putperestlerin zihinlerinde inşa ettikleri ve tapındıkları bazı ilahları vardır. Onların ilahı, beşere kıyas edilen, her türlü eksikliğin izafe edildiği bir ilahdır. Müminlerin inandığı, rızası için yaşadığı, uğruna canlarını ve mallarını feda ettikleri ilah ise o müşriklerin O'na nispet ettikleri eksiklerden münezzehtir!

Aşağıda anlatılan ilah ile bizim Rabbimiz bir midir? Hâşâ ve kellâ!

"Babam, Ramazan ayında bir evde inzivaya çekilerek on güne yakın kimseye yüzünü göstermedi... Konya'nın bilginleri, fakirleri, emirleri ve bütün insanlar medreseye gelip: 'Biz Mevlana'nın ayrılığına dayanamıyoruz.' dediler, kıyameti koparıp ağlayıp sızladılar... Ben durumu babama bildirdim. Üç gün müddet istedi. Arkadaşlara haber verdim... Üç gün geçtikten sonra sabahleyin geldim ve kapının aralığından hücrenin içine baktım. Hücrenin her tarafının Mevlana'nın mübarek vücudu ile dopdolu olduğunu gördüm. Hatta yarıklara pamuk tıkanması gibi kapının aralığı da Mevlana'yla tıkanmıştı... Bu heybetli manzara karşısında bağıarak kendimden geçtim. İki kez bu manzarayı gördüm. Son defasında tekrar baktım. Onun cisminin güzellik ve zayıflık bakımından eski hâlini aldığını ve mübarek eliyle vücudunu okşadığını gördüm. Vücuduna: 'Aferin! Aferin! İyi dayandın. Tur Dağı buna dayanamamış, parça parça olmuştu. Sen bunu kaldıradıldın. Senin gibi Yar-i Gar'a aferinler olsun.' dediğini işittim."⁸

Mûsâ (aleyhisselâm), Allah'ı (celle celaluhu) görmek isteyince Allah, bunun imkânsız olduğunu ve beşer takatini aşacağını ona bildirmiştir:

5. age. s. 204

6. age. s. 204

7. age. s. 204

8. age. s. 218-219

"Musa tayin edilen yere gelip, Rabbi onunla konuşunca: 'Rabbim! Bana göster de seni göreyim.' demişti. Allah buyurdu ki: 'Beni göremeyeceksin. Fakat dağa bak. Eğer yerinde durabilirse beni göreceksin.' Allah dağa tecelli edince onu paramparça etti ve Musa düşüp bayıldı. Ayılınca da: 'Seni (tüm eksikliklerden) tenzih ederim. Sana tevbe ettim ve ben iman edenlerin ilkiyim.' demişti."⁹

Buna göre Tûr Dağı'nın dayanamadığı ve Mûsâ (alayhissalam) için mümkün olmayan, Mevlana'nın bedeni için mümkün olmuştur. Tabii oğlunun olayı anlatırken özellikle belirttiği bir noktayı da gözden kaçırmamak gerekiyor: Mevlana'nın cesedi o kadar büyüyor ki tüm odayı kuşatıyor, kapı deliği dahi o suretle doluyor! Acaba bu durumda Allah nereye tecelli etmiş oluyor? Ya da hangi surette zuhur ediyor?

Mevlana ile ilgili son bir nakil daha yapalım: "Kira Hatun, Mevlana'nın yırtık feracesini, Mevlana'nın üzerinde dikiyordu. Bir elbiseyi insanın üzerinde dikerken üzerinde elbise dikilen kişinin, ağzına bir şey alması bilinen bir âdettir. Örneğin, bir yaprak, bir saman çöpü veya bir kağıt parçası alınır. Böyle bir şeyi ağza almadan dikmeyi uğursuz sayarlar. Kira Hatun aklından: 'Acaba Mevlana da mübarek ağzına bir şey aldı mı?' diye geçirdi. Mevlana hemen: 'Bunun önemi yok, sen adam akıllı dik. İşte ben ağzıma 'Kul huvallahu ahad: De ki Allah tektir...'i aldım ve Allah'ı dişimle adamakıllı yakaladım.' buyurdu."¹⁰

İlahlaşma iddiasında bulunan bu zındık taifesinin "İslam'da uğursuzluk" inancının olmadığını bilmiyor olmalarına hiç şaşırmadık doğrusu. Kira Hatun'un aklından geçeni Mevlana'nın hemen fark etmesine de şaşırmamış olmalısınız! Öyle ya, Allah'ın kendisine hulûl ettiği bir adamın(!) O'nun (celle celalahu) sıfatlarından birine sahip olmasından daha normal ne olabilir? Bir önceki nakilde her yeri, odanın kapı deliğini dahi dolduran ilahlarının ise bu örnekte insan ağzına sokulması ve dişle ısırılması da dikkatlerden kaçmamalı!!!

Ayrıca şu sorunun cevabının da vuzuha kavuştuğuna inanıyorum: Allah ve Resûl'üne düşman olan, İslam'ı yok etmek için milyon dolarlar harcayan Batı dünyası, nasıl olur da Mevlana'yı bu denli sever, kitaplarını her dile tercüme eder ve bir ayı "Mevlana Ayı" olarak ona adar?

Böyle bir adamı sevmeyecek de ne yapacaklar? Özellikle son yüzyılda Müslimlerle savaş yoluyla başa çıkamayacağını anlayan âlem-i küfrün, itikadi ve amelî tahrip faaliyetlerinde Mevlana'dan daha iyi bir malzeme bulması mümkün müdür?

9. 7/A'râf, 143

10. age. s. 235

Aslında bize şunu diyorlar: "Bizler sizin topraklarınızı işgal edip namuslarınıza el uzattığımızda; Moğollar, İslam âlemini talan ettiğinde, Mevlana'nın yaptığı gibi yapın. Su gibi, toprak gibi olmaya çalışın. İlahlaşmak için riyazetle meşgul olun... Ney çalıp dönün... Sema'da vecde gelin ve dış dünyadan kopun. Siz bu işlerle meşgul olurken biz istediğimizi elde etmiş oluruz. Siz de belirli bir müddet sonra biraz açlık biraz cinlerin yardımı biraz da kapalı ortamların iç karartıcı havasıyla delirmiş olacaksınız."

Başka nakillerle devam edelim:

Tasavvufun temel kitaplarından ve ana kaynaklarından sayılan El-Lum'a kitabında aktarılan birkaç yoruma yer verelim:

Ebû Yezîd El-Bestâmî anlatıyor: "Bir seferinde, Allah beni kendi katına yükseltti, beni huzuruna dikti ve: 'Ey Ebû Yezîd, kullarım seni görmek istiyorlar.' dedi. Ben de: 'Beni vahdaniyetinle süsle, bana enaniyet/benlik elbiseni giydir ve beni ahadiyet makamına yükselt. Ta ki kulların beni gördüğünde desinler ki 'Seni/Allah'ı gördük.' Böylece sen bu olmuş, ben de orada olmamış olurum.' dedim."¹¹

Bu iddiaya göre Allah'ın huzuruna gidiliyor, Allah ^{(celle} kulların taleplerini bir başka kulu olan Ebû Yezîd El-Bestâmî'ye arz ediyor. Ebû Yezîd de çözüm bulup Allah'a sunuyor. Allah; vahdaniyet, enaniyet ve ahadiyetinden Ebû Yezîd'e verecek ve böylece Ebû Yezîd ilahlaşmış olacak. Tâ ki kullar Ebû Yezîd'i görünce "Allah'ı gördük." demiş olacaklar.

Ebû Yezîd'in bu yaklaşımına Tasavvuf büyükleri itiraz ediyor elbet. "Elhamdülillah!" dediğinizi duyar gibi oluyorum. "Elbette, akli başında her Müslim buna itiraz etmeli." diyorsunuz. Allah'ın, kendisiyle Allah olduğu ve ibadet edildiği ahadiyet ve vahdaniyet gibi O'nun zat, fiil ve sıfatlarında tek oluşuna delalet eden sıfatlarını bir kul nasıl isteyebilir? Mekkeli müşrikler bile bu kadarına cesaret edememişken kendini İslam'a nispet eden biri bunu nasıl düşünebilir?

Fakat acele etmeyin. Evet, yapılan itirazlar Ebû Yezîd'in tevhidi hakkıyla anlamadığı yönünde. Lakin resûllerin tevhidini değil, Tasavvufun tevhidini... Okuyalım:

Cuneyd El-Bağdâdî, Ebû Yezîd'in bu yaklaşımına şöyle itiraz eder: "Bu söz, teklîğin hakikatinin, kendisini tam anlamıyla kuşatmadığı kişinin sözüdür. Bu suali, onun orada olana yakın olduğunu gösterir. Fakat bir şeye yakın olan, o makamda olmuş olmaz. Onun, 'Süsle, giydir, yükselt.' sözleri hissettiği miktar ve mekânın hakikatinin bu kadar olduğunu gösterir. Ancak onun, açığa çıktığı kadar payı olmuştur."¹²

11. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 171; Kitâbu'l Lum'a li't Tûsî, s. 461 naklen

12. El-Fikru's Sûfî fî Dev'i'l Kitâbi ve's Sunne, s. 66

Cuneyd'den nakledilen bu söz eleştiri mahiyetindedir. Yani süsleyen ve süslenen, giydiren ve giydirilen, yükselten ve yükselen hepsi aynı şeylerdir. Ebû Yezîd'in sanki iki ayrı şey varmış gibi talepte bulunması onun en yüksek makama yükselmediğinin alametidir. Ancak, bunun olabileceğine delalet eden sorusu onun o makama yaklaştığını gösterir.

Bir başka Sufi daha Ebû Yezîd'in bu yaklaşımını eleştirir. O da Cuneyd El-Bağdâdî'nin terbiyesinden geçen ve çileli yıllardan sonra Tasavvuf büyüklerinden kabul edilen Şiblî'dir: "Ebû Yezîd burada olmuş olsaydı bizim çocuklarımızın elinde Müslüman olurdu..."¹³

Şiblî bu talebi çok değersiz görmekte, çocukların dahi bu makamları aşacağına işaret etmektedir.

Hocası Cuneyd de buna benzer şekilde eleştirir: "Ebû Yezîd hâlinin büyüklüğü ve işaretlerinin yücelmesine rağmen başlangıç merhalesinden çıkamamıştır. Ben ondan son makamın kemâline delalet eden bir söz işitmedim."¹⁴

Neredeyse tüm Tasavvufi kaynakların, kendisinden nakilde bulunduğu Ebû Yezîd El-Bestâmî'nin meşhur şatahatını da hatırlatmakta fayda var:

"Subhânî (Kendimi bütün eksikliklerden tenzih ederim), Ma a'zeme şe'nî (şanım) ne de yücedir."¹⁵

Bir başka şathiyesinde, "Cübbemde Allah'tan başkasını görmüyorum."¹⁶ der.

Ebû Yezîd, bu sözlerine rağmen Cuneyd ve Şiblî'nin yanında istenen makama ulaşamamış, tevhidi anlama ve müşahede noktasında eksikleri olduğu söylenmiştir.

Mutasavvıfların "tevhid" dediğinde kastettikleri anlam budur. Her şeyin bir olması ve ikiliğin kalkması... Muvahhidlerin tevhidini ise avamın, yaşlı kadınların tevhidi olarak kabul ederler. İleride geleceği gibi tevhidin onların yanında üç mertebesi vardır. Başlangıç noktası, peygamberlerin davet ettiği ve Kelime-i Tevhid'in anlamı olan makamdır. Orta hâli Ebû Yezîd El-Bestâmî gibi Allah olunabileceğine inanan, fakat bazen kendini Allah hissetse de bu hâlin sürekli devam etmediği insanlardır. Kemâl ve nihayet ise kendini Allah görmek ve bu hâlin devamlı olmasıdır.

Tasavvufçuların Allah tasavvuru incelenirken vahdet-i vücud akidesine de değinmek gerekir. Vahdet-i vücud kelime anlamı itibarıyla vücudun tekliği demektir. Yani mevcut olan tek bir şey vardır. Oysa kâinatta gözle görülen

13. age. s. 306

14. age. s. 67

15. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 117; Fi't Tasavvufi'l İslâmî ve Târîhuhu, s. 75 naklen

16. Mecmû'u'l Fetâvâ, 2/461

ve görülmeyen sayısız varlığın mevcut olduğunu biliyoruz. Mutasavvıflar hakikatte hepsinin bir olduğunu, aralarında hiçbir fark olmadığını, tek bir varlığın farklı yansımaları olduğunu söylüyorlar. Yani özünde her şey Allah olmuş oluyor, fakat suret ve dış görünüşleri farklı...

Allah'a, fitratıyla inanmış, şeriat bilgisinden yoksun bir insanın dahi kabul etmeyeceği bu safsata Tasavvufta, makamların sonu, rütbelerin en yükseği, menzillerin sonuncusudur. Tasavvuf yolunda çekilen tüm sıkıntılar bu ulvi(!) makama ulaşmak ve varlığın hakikatine varmak içindir. Yani tüm çaba, peygamberlerin ortak davetini iptal etmek ve yıkmak içindir:

"Andolsun ki biz her ümmet arasında: 'Allah'a ibadet/kulluk edin ve tağut-tan kaçının.' (diye tebliğ etmesi için) resûl göndermişizdir. Allah içlerinden kimisine hidayet bahşetti, kimisine ise sapıklık hak oldu. Yeryüzünde gezip dolaşın ve yalanlayanların akıbetinin nasıl olduğuna bir bakın."¹⁷

Bu davete göre ibadet edilen Allah, ibadet eden kul ve Allah'ın dışında ibadet edilen tağutlar vardır.

Tasavvuf ise vahdet-i vücudun inancıyla bu hakikati yerle bir etmiş ve "İbadet edilen de ibadet eden de hepsi birdir, hepsi Allah'tır." demiştir.

Bazıları vahdet-i vücudun böyle tefsir edilmesine öfkelenmiş, Allah dostları zannettiği insanlara bu görüşleri yakıştıramamıştır. Gelin vahdet-i vücud'un ne anlama geldiğini, bu inanışın kendisi ile anıldığı ve Şeyhu'l Ekber, yani şeyhlerin en büyüğü ünvanına layık görülen İbni Arabî'nin bizzat kendisinden aktaralım:

"Erkek, kadını sevdiğinde onunla beraber olmayı (cinsî münasebet) ister. Kadınlı erkek ilişkisinde daha büyük bir kavuşma yoktur. O da nikahtır. Bundan dolayı münasebet esnasında tüm bedenini şehvet kaplar. Bundan dolayı da tüm bedeninin temizlenmesi için gusûl emredilmiştir. Çünkü El-Hak (Allah), kulun kendisinden (Allah'tan) başka bir şeyle lezzet alacağına inanmasını kıskanır. Bundan dolayı kendisinde fena bulduğu (kadın) suretine girerek ona görünmüş, tekrar dönüp kendisine bakması için onu gusülle temizlemiştir. Erkek, Allah'ı kadında müşahede ederse bu münfailde müşahededir. Kadının kendisinden yaratılması hasebiyle kendisinde müşahede ederse bu failde müşahede olur... Allah'ı kadında müşahede etmesi en kâmil olanıdır. Çünkü bu durumda Allah'ı hem fail hem de münfail olarak müşahede etmiş olur... Bundan dolayı Allah Resûlü kadınları sevmiştir. Çünkü Allah, en kâmil olarak kadınlarda müşahede edilmektedir. Çünkü Allah maddelerden soyutlanmış olarak müşahede edilemez. Allah'ın kadınlarda müşahedesini (maddeler arasında) en güzel ve mükemmel olanıdır. Buluşmanın/vuslatın/kavuşmanın en büyüğü de cinsî münasebet/nikahtır."¹⁸

17. 16/Nahl, 36

18. Fusûsu'l Hikem, s. 237-238

Bu nakillerden sonra, özellikle de vahdet-i vücudun şeyhlerinin yanındaki anlamını gördüğünüzde aklınıza şöyle düşünceler gelebilir: Şayet bunlar her şeyin Allah olduğuna inanıyorsa tüm dinleri eşit görmeleri, ibadet edilen put, taş, ağaç gibi şeyleri de şirk görmemeleri gerekir. Bu düşündüğümüz onların mezheplerinin lazımı değil, bizzat açıktan dillendirdikleri bir şeydir.

İbni Arabî, Nuh'un (aleyhisselâm) kavminin putlarına olan bağlılığını şöyle açıklıyor:

"Ve dediler ki: 'Sakin ha ilahlarınızı bırakmayın. Ved, Suva, Yeğus, Yauk ve Nesr'i de bırakmayın.'"¹⁹

"Şayet ilahlarını bırakmış olsalardı haktan (Allah'tan) bıraktıkları oranda cehalete düşmüş olacaktı. Çünkü Allah'ın her ibadet edilende bir yüzü vardır. Onu bilen bilir, bilmeyen bilmez."²⁰

Şuayb'a (aleyhisselâm) ayırdığı bölümde de benzer şeyler söyler:

"Birinin inandığı Allah, bir diğersinin inandığıyla aynı değildir. Herkes kendi inancını savunur, ötekini Allah inancını kınar. Şayet insaf ehli olsa başkasının inancını kınamaz. Cunejd El-Bağdâdî'nin 'Sufinin rengi su gibidir.' sözünü anlamış olsa herkesi kendi inancıyla kabul eder ve Allah'ı her itikadda nasılsa öyle bilir... Allah 'Ben kulumun zannı üzereyim.' der. Yani 'Ben ona ancak itikadı suretinde görünürüm.' der."²¹

Hûd'a (aleyhisselâm) ayırdığı bölümde bunu daha açık ifade eder:

"Sakin! Sadece bir inanca sahip olup, kalanları inkâr etme. Bu takdirde birçok hayrı kaçırmış olursun. Çünkü Allah tek bir inancın içine hapsedilmekten daha büyüktür."²²

Bunu Mûsâ (aleyhisselâm) ve kardeşi Harun'un aralarındaki konuşmada daha açık hâlde getirir ve yukarıda teorik olarak zikrettiklerini pratikleştirir:

"Demişti ki: 'Ey Harun! Onların saptığını gördüğün hâlde, seni (bir şeyler yapmaktan) alıkoyan nedir? Niye peşimden gelmedin? Yoksa emrime karşı mı geldin?' (Harun:) 'Ey anamın oğlu! Sakalımı saçımı çekiştirme! İsrailoğullarını böldün, sözümü dinlemedin.' demenden korktum.' demişti."²³

"Onlardan bazıları Samiri'ye uyararak buzağıya taptı, bazıları da Musa'nın dönmesini ve ona bu durumu sormayı bekledi... Böylece aralarına tefrika girmiş oldu. Harun bu ayrılığın sebebinin kendine nispet edilmesinden korktu. Oysa Musa, Harun'dan bilgiliydi. O biliyordu ki buzağıya tapanların

19. 71/Nûh, 23

20. Fusûsu'l Hikem, s. 66

21. bk. age. s. 129-130

22. age. s. 119

23. 20/Tâhâ, 92-94

bu ibadeti, Allah'ın: 'Senin Rabbin sadece kendisine ibadet edilmesini emretti.' buyruğunun gereği idi. Allah bir şeye hükmetmişse o mutlaka olur. Musa'nın Harun'u azarlamasının nedeni buzağıya tapanları inkâr etmesi ve bu konuda geniş davranmamasıydı. Çünkü arif, her şeyde Allah'ı görendir. Hatta her şeyi bizatihi Allah olarak görendir."²⁴

Yukarıda zikrettiği teoriyi böylece pratiğe dökmüş oldu. Ben-i İsrail'in taptığı buzağı bizatihi Allah'ın kendisi olduğundan, Harun'un bu inkârı yerinde olmamış ve kardeşi tarafından azarlanmayı hak etmiştir.

Veyl olsun o dine ki buzağıya tapan müşriklerin, tevhidi, Allah'ın elçisinden daha iyi anladığına inanmaktadır! Veyl olsun o dine ki Allah'ın kevnî iradesiyle şer'i iradesini ayırt edemeyecek kadar akidede cahil olmasına rağmen bu kişilerin, dinde en üst mertebeye sahip olduğuna inanmaktadır!

Burada, yaşadığım bir hadiseyi aktaracağım. İnsanların nasıl bu kadar şursuz olabileceğini bizzat gördüğüm bir hadise: Yıllar öncesinden tanıdığım bir arkadaşla karşılaştım. Sürekli tebessüm etmeye çalışan, kadifemsi bir sesle konuşmaya gayret eden bu arkadaşımın hâlinde bir tuhaflık vardı. Sohbetimiz ilerleyince Tasavvufa bulaştığını ve "Mevlana" ismiyle faaliyet gösteren bir tarikat merkezine gidip geldiğini öğrendim. Açıkça vahdet-i vücudu savunuyordu. Bir ara o kadar ileri gitti ki sokakta havlayan köpek için "O da Allah'tır." dedi...

O zaman çok şaşırılmıştım. Geçmişinde tevhidî bir çizgiye sahip olduğunu düşündüğüm bu arkadaşım nasıl bu hâle gelmişti? Şehrin meşhur üçkâğıtçılarından birinin Allah'ın tecelligâhı olduğunu, insanları Allah'la bütünleştirmeye çalışan bir mürid olduğunu savunuyordu. Tarikatlarında bazılarının bu süreci tamamladığını, bir kısmının da tamamlamaya yakın olduğunu, kendinin de o yıl Ramazan'da tamamlayacağını söylüyordu. Sürekli bir ismi telaffuz ediyordu. "Şeyhu'l-Ekber" diyordu. Tüm İslam tarihinde bu ünvana layık görülmüş Muhyiddin İbni Arabî... O da bu inancı savunmuyor muydu? Benim bu denli tepki göstermeme anlam veremiyor, zorlama olduğu her hâlden belli olan tebessümle şaşkınlığını izhar ediyordu. Bu durumda suçun tamamını bu arkadaşına yıkmak doğru olmasa gerek. Onun suçu olduğu kadar vahdet-i vücud karşısında susan ve bunu dillendiren zatları, evliya kabul eden zihniyet de suçludur. Bu safataları "anlaşılamaz ulvî hakikatler" olarak tanıtanlar, bu gencin sapmasının asıl müsebbipleriydi.

Bu görüşleri İbni Arabî mi dillendirmişti yoksa birileri onun adına uydurmuş muydu orasını bilemeyiz. Ancak kim söylerse söylesin ona nispet edilen, kitaplarda yer eden bu hezeyanlar, kendisini İslam'a nispet eden

24. Fusûsu'l Hikem, s. 211 vd.

birisinin kabul edebileceği şeyler değildir. Övülünce ulvi makam; yerilince şatahat, sekr, fena gibi kavramlarla geçiştirilmeye çalışılan bu şirk ve küfür bataklığı, insanları zehirlemeye devam ediyor. Köpeğe dahi "Allah" diyecek kadar çirkefleşebilen ve bunu da İslam adına yapan bu zihniyeti, İslam'ın hiçbir yerine oturtmak mümkün değildir. Kendi şahsiyetleri ya da yakınları köpeklikle nitelendirildiğinde ortalığı velveleye verenlerin, söz konusu Allah (celle celalühü) olduğunda mezheplerindeki bu genişliği anlamak akıl işi değil.

İbni Arabî'yi burada bitirip bu kavmin öncülerinden kabul edilen Hallâc El-Mansûr'un Allah tasavvuru hakkında bazı nakiller yapalım:

"Ben 'Fütüvvet' konusunda İblis ve Firavun'la tartıştım. İblis dedi ki: 'Şayet ben secde etseydim 'fütüvvet' ismi benden düşerdi.' Firavun dedi ki: 'Şayet ben O'nun resûllerine iman etseydim ben de fütüvvet makamından düşerdim.' Ben de dedim: 'Şayet ben iddialarımdan ve davamdan dönseydim fütüvvet halısından düşerdim.' İblis, 'Ben ondan daha hayırlıyım.' sözünü Allah'tan başka bir varlık/ğayr olmadığını anlayınca söyledi. Firavun, 'Ey kavmim sizin için kendimden başka bir ilah bilmiyorum.' sözünü kavminden hakla batılı ayıracak kimse olmadığını anlayınca söyledi. Ben (Hallâc) ise: 'Allah'ı bilmiyorsanız bari onun eserlerini bilin, ben o eserim. Ben El-Hakkım/Allah'ım, çünkü ben hak ile El-Hak oldum her zaman.' dedim. Bu konuda benim arkadaşlarım Firavun ve İblis'tir. İblis, ateşle tehdit edilmesine rağmen fikrinden dönmedi. Firavun denizde boğuldu, yine iddiasından dönmedi ve vasıta/peygamber kabul etmedi. Ben ise asılısam ellerim ayaklarım kesilse ve öldürülsem dahi iddiamdan (yani 'ben El-Hakkım/Allah'ım' sözümden) dönmem."²⁵

Bir şiirinde şöyle der:

"Ben isteyenim ve isteyen benim

Biz bir bedene hulûl etmiş iki ruhuz.

Beni gördüğünde onu görürsün

Onu görünce de bizi görmüş olursun."²⁶

Bir başka şiirinde ise şöyle der:

"Allah'ın dinini inkâr ettim, ki; inkâr vaciptir benim üzerime

Fakat Müslümanların yanında bu çirkindir."²⁷

Tabii burada sormak gerekiyor, Müslimlerin yanında çirkin olup Hallâc'ın yanında vacip olduğuna göre, acaba zat-ı âlileri(!) hangi dinden oluyor?

25. Kitâbu't Tevâsîn El-A'mâlu'l Kâmile, s. 192-193

26. age. s. 330

27. age. s. 297

Yine şöyle der:

"Rabbimi kalp gözüyle gördüm

Dedim: 'Sen kimsin?' Dedi: 'Senim'."²⁸

Tasavvufçuların Allah tasavvurlarına dair söylediklerine başka örneklerle devam edelim: "Ebû Hamza Es-Sûfî, bir gün Hâris EL-Muhâsibî'nin evine girdi. Haris'in koyunu me'ledi... Ebû Hamza baygınlık geçirdi. 'Emrine icabet ettim, ey efendim!' dedi koyuna. Hâris EL-Muhâsibî bu duruma karşı çıktı. Sonra eline bir bıçak aldı ve Ebû Hamza'ya: 'İçinde bulunduğun bu hâlden tevbe etmezsen seni bu bıçakla keserim.' dedi. Ebû Hamza: 'Bu sözü dinleyemiyorsan elekten arta kalan külleri ye o zaman.' diye cevap verdi."²⁹

Peki, Ebû Hamza'nın bu itirazı ne anlama geliyor? Kitabın yazarı olan ve Tasavvufun temel kitaplarından sayılan Lum'a kitabının yazarı Et-Tûsî şöyle cevaplıyor: "Senin bu inkâr ve itirazın Tasavvufa yeni başlayan müridlerin hâllerine benziyor."³⁰

Buradan anlıyoruz ki yeni başlayan ve henüz ulvi makamlara erişmeyen cahiller, koyunun Allah olabileceğini idrak etmezler. Allah'ım! Sen zalimlerin ve müşriklerin zannından yücesin.

Yaşadığı dönemin hatırı sayılır Mutasavvıflarından Ebu'l Huseyn En-Nûrî ise bir gün köpek sesi işitti ve şöyle dedi: "Emrine icabet ettim. Mutluluk içinde icabet ettim, boynum kıldan ince."³¹

Evet, yanlış okumuyorsunuz. Hacıların söylediği "Lebbeyk." yani "Emrine icabet ettim." cümlesini, bir köpeğe söylüyor... Başka bir örnek: "Eş-Şiblî evine gelen misafirleri uğurlarken onlara: 'Ben, nerede olursanız sizinle beraberim. Siz benim gözetimim ve korumam altındasınız.' dedi ve onları uğurladı."³²

Bu ifade hepimizin bildiği üzere iki ayetten olduğu gibi alınmıştır. Tabii iki ayet de Allah (celle celaluhu) için kullanılan ifadelerdir. İlki Hadîd Suresi'nin 4. ayetidir. "Nerede olursanız Allah sizinle beraberdir." İkincisiyse Enbiyâ Suresi'nin 42. ayetidir: "De ki: 'Sizi gece ve gündüz Rahman'a karşı kim koruyabilir?'"

Şimdi, Ebû Hamid El-Gazâlî'nin, Tasavvufun başyapıtı kabul edilen ve mütedil Tasavvufu temsil ettiği düşünülen, kendisiyle din ilimlerini ihya ettiği İhyâu Ulûmi'd Dîn kitabına bakalım:

28. age. s. 295

29. Kitâbu'l Lum'a, s. 495

30. age. s. 495

31. age. s. 492

32. El-Fikru's Sûfî fî Dev'i'l Kitâbi ve's Sunne, s. 88

" 'Tevekkül'ün aslı olan 'tevhid'in açıklanması

Tevhid dört mertebedir. Öz, özün özü, kabuk ve kabuğun kabuğu...

1. mertebe: Kişinin diliyle 'Lailaheillallah' demesi, kalbinin bu kelimeden gaflet içinde olması veya inkâr etmesidir. Münafıkların tevhidi gibi.

2. mertebe: Kişinin kalbinin, lafzın manasını tasdik etmesidir, Müslümanların umumunun tasdik ettiği gibi. Bu avamın itikadıdır.

3. mertebe: Bunları keşif yoluyla görmesidir. Hakkın nuruyla bakıp görür. Bu mukarrabin (yakınlaştırılmış) olanların makamıdır. Bu şöyle olur: Eşyaları farklı farklı görür, fakat bu çokluğun tek, bir ve Kahhar olan Allah'tan sudûr ettiğini bilir.

4. mertebe: Varlık âleminde tek bir varlığı görmesidir. Bu sıddıkların müşahedesidir. Sufiler buna 'tevhidde fena' derler. Çünkü bu sadece tek bir şey görür. Nefsini dahi görmez. Nefsini dahi görmeyecek kadar tevhide daldı mı nefsinde fena bulmuş olur. Manası, nefsinde ve yaratılmışları görmede fena bulur."³³

Bu noktada akıllara şöyle bir soru takılabilir: Allah Resûlünün (ﷺ) insanları davet ettiği ve Gazâlî'nin "2. mertebe" olarak isimlendirdiği tevhid, nasıl oluyor da Sufilerin tevhidi olan "4. mertebe"den daha düşük oluyor. Hatta kabuk mesabesinde oluyor?

Gazâlî ne demek istiyor? Yani varlıkta sadece bir şeyi görmek, başka hiçbir şeyi görmemek ne anlama geliyor? Bundan önceki Mutasavvıfların; kadını, köpeği, koyunu veya kendi nefislerini Allah olarak görmelerini mi kastediyor Gazâlî? Cevabı ona bırakarak devam edelim:

"Şayet derssen sadece tek bir şeyi müşahede etmesi nasıl olur ki? O gökleri, yerleri ve hissedilen cisimleri görüyor. Bunlar çok fazladır. Nasıl bu kadar çok tek olur?

Bil ki bu, mukaşafat ilminin gayesidir. **Bu ilmin sırlarının kitaplara yazılması caiz değildir. Arifler dediler ki:**

'Rububiyet sırrını ifşa etmek küfürdür.'

Sonra bu, muamele ilminin dışında bir meseledir. Senin bunu uzak görmeni -çok olanın tek olması- kırmak/çürütmek mümkündür. Bir şeye bir açıdan bakınca tek, başka bir açıdan bakınca çok görmek mümkündür. Mesela insan... Onun ruhu, cesedi, uzuvları, eklemleri, bağırsakları cihetiyle bakılırsa çoktur. Fakat başka bir bakışla o insandır, bütündür, yani tektir... Bu örnekte konu açıklığa kavuşur ve ulaşamadığın bu makamı inkâr etmez

33. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/245

ama iman edersin. Tevhidin bu kısmına inandığın için de imanın oranında ondan nasibin olur. Nasıl ki nebi olmadığın hâlde, nübüvete iman etmiş olman, ona imanın oranında nasibin oluyorsa... Bu hâl her şeyde tek ve El-Hak olan Allah'ı görme, bazen sürekli olur bazen de anlık olup kaybolur. Gözleri alan şimşek gibi... Çoğunlukla da böyle olur. Hallâc El-Mansûr'un işaret ettiği de budur. O, El-Hevvas'ı çöllerde gördü:

– Ne yapıyorsun? dedi.

– Ben, buralarda geziyorum ki tevekkül konusunda kendimi düzelteyim, diye cevap verdi. Hallâc:

– Sen iç âlemini imar etmekle ömür harcadın, tevhidde fena bulman nerede?

El-Havvas tevhidin üçüncü mertebesini tashih ediyordu. Hallâc ondan dördüncü makama ulaşmasını istedi. Bu, muvahhidlerin tevhid konusunda mücmel makamlarıdır. Şayet dersin ki bunların biraz daha açıklanması gerekir, ta ki tevekkülün bu makamlara nasıl bina edildiği anlaşılsın. Derim: Dördüncü makamın açıklanmasına girmek caiz değildir..."³⁴

Gazâlî'nin mukaşefe ilminin gayesi olup kitaplara yazılması caiz olmayan, açıklanması mümkün olmayan, ifşası küfür olan rububiyet sırrı dediği tevhidin ne olduğunu anladık mı?

Evet, Hallâc El-Mansûr'un insanları davet ettiği ve El-Havvas'a tavsiye ettiği makamdır özün özü olan tevhid(!). Peki, Hallâc'ın tevhidden anladığı neydi?

Şeytan'ın ve Firavun'un dahi fütüvvet³⁵ makamına çıktığı, Allah'tan başka varlık olmadığı için secdeyi gereksiz gördüğü, Allah'tan başka varlık olmadığı için Firavun'un Mûsâ'nın peygamberliğini reddettiği tevhid...

Evet, Gazâlî'nin özün özü dediği 4. makam, tüm âlimlerin icmasıyla katledilen ve zındık muamelesi gören Hallâc El-Mansûr'un davet ettiği tevhiddir. Neden Gazâlî bunu açıklamıyor, sır olarak görüyor? Hallâc'ın akıbetinden çekindiği için. Allah ki (celle celalahu) insanı tevhid için yaratmıştır. İnsanın, kendisinden dolayı yaratıldığı tevhidin ondan gizlenmesi niyedir?

Ki Gazâlî'nin İhyâu Ulûmi'd Dîn'i bu tarz ifadelerle doludur. Ancak şunu net olarak anlıyoruz ki başta Gazâlî olmak üzere Tasavvufçuların, "Siz anlamazsınız, rububiyet sırrıdır." diyerek gizledikleri şey, Hallâc El-Mansûr'un itikadıdır. Yani zamanının âlimlerinin icmasıyla katledilen ve zındık kabul edilen Hallâc...

34. age. 4/246-247

35. Fütüvvet: Dinî ve mesleki birlik

Geçmişin tozlu sayfalarından çıkıp bugüne gelmek istiyoruz. Bugünkü Mutasavvıfların durumu nasıldır? Okuyalım:

Bir vaazı sonrası suikasta uğrayarak katledilen Alî Bayram Öztürk Hoca'yı kamuoyu yakından tanıyor. Hac veya umrede olduğu bir zamanda, içinde bulunduğu gruba önderlik ediyor. Saniye saniye videoya kaydedilen konuşmasında aynen şu cümleleri telaffuz ediyor:

"Ya Resûlallah!

Osmanlı Devleti'ni kuran, Osman Gazi'nin babası Ertuğrul Gazi'nin torunlarıyız biz.

Ya Resûlallah!

Bizim canımız var ise sen bizim cananımızsın.

Ya Resûlallah!

Canımızı veririz ama cananımızı kimseye kaptırmayız.

Ya Resûlallah!

Mekke-i Mükerreminin Medine-i Münevverenin muhafızı, bekçisi ve çöpçüsü biziz.

Ya Resûlallah!

Oldu ki öldük, ya Resûlallah! Ruhumuz gene bu vazifeyi yerine getirecektir.

Ya Resûlallah!

Sen müsterih ol, ya Resûlallah, diyebilmişsek eğer, tamam mı?

Yiğit düştüğü yerden kalkar. Onun için;

Otururken Muhammed Mustafa, kalkarken Muhammed Mustafa, yatarken Muhammed Mustafa, yürürken Muhammed Mustafa.

Muhammed Mustafa (سَلَامُهُ أَمْرٌ لَا يَرْتَدُّ), ona ben güneş diyemem, güneş batar.

Muhammed Mustafa (سَلَامُهُ أَمْرٌ لَا يَرْتَدُّ) su diyemem, su durduğu zaman kokar.

Muhammed Mustafa (سَلَامُهُ أَمْرٌ لَا يَرْتَدُّ) ekmektir diyemem, ekmeğe durduğu zaman batatlar.

Muhammed Mustafa çok leziz bir yemektir diyemem, çünkü yemek durduğu zaman ekşir.

Muhammed Mustafa'nın müşebbehün bih-i (benzetileceği hiçbir varlık) yoktur.

İmam-ı Rabbani'nin buyurduğu gibi:

'Muhammed Mustafa eşittir Allah!'

Bir eti kemiği farklı olarak o kadar!"³⁶

36. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

Yine İsmailağa tarikatının tanınmış ve medyatik yüzü olan Cübbeli Ahmet Hoca, görüntülü bir dersinde şöyle diyor:

"Ne yazık ki Efendi Hazretleri'ni Türkiye tam anlamış değil. Allah anlatsın inşallah. O zaman, dostlardan biri, keşfe açık kullardan biri görmüştü. Mevla Teâlâ'nın tecellilerine mazhar olan bir zuhuratta, ne diyor: 'Ete kemiğe büründüm. Mahmud diye göründüm.' Yani Allah'ın aynasıdır. Dostlar, Allah'ın aynasıdır. Mevla tecelli ediyor, tecelligâhtır."³⁷

Buraya kadar verilen örneklerden anlıyoruz ki Tasavvufun asli gaye olarak önümüze koyduğu marifetullah/Allah'ı tanıma, fenâ fi't tevhîd, özün özüne ulaşma vb. kavramlarla kastedilen bizim anladığımız masumane şeyler değilmiş. Allah'ın kadın kılığına girip bazı zevatın zevklerini tatmin etmesi, oğlancılıkla malul olanlara tüysüz oğlan kılığında gelmesi, en fazla kadında müşahede edilen ve cinsel beraberlikle tefsir edilen bir itikad esasıymış.

Yaptığımız nakillerden de anlaşılacağı gibi Allah tasavvuru, Tasavvufun her ton ve mertebesinde aynıdır. En mutedil görünenlerle en açık ifadeleri kullananlar arasındaki fark sadece üslup farkıdır. Öz ve asli inanç yönünden hepsinin ulaşmak istediği gaye, insanları davet ettikleri inanç ve ulvi makam olarak isimlendirdikleri şey aynıdır.

Bununla beraber birkaç noktayı açıklığa kavuşturarak bu bölümü sonlandırmak istiyorum:

- Bu yazıda ismi geçen şahısların hiçbiri bizim için hedef değildir. Bizi ilgilendiren onlara nispet edilen ve Tasavvufun asli kaynaklarında yer alan görüşleridir. Bu görüşlerin küfür ve şirk içerikli görüşler olduğuna itikad ediyor ve ancak bir zındığın dilinden dökülmesi muhtemel bu sözlerden Allah'a (celle celaluhu) sığınıyoruz.

Sözlerin kendisine nispet edildiği şahsiyetlere gelince; şayet bu sözleri onlar söylemişse bu sözlerle İbrahim'in milletiyle bağlarını koparmış ve tağutlaşmışlardır. Şayet bazı tabilerinin iddia ettiği gibi bu sözler, tarih içinde zındıklar tarafından uydurulmuş ve meşrulaştırmak için bu insanlara nispet edilmişse "Allah (celle celaluhu) bu insanlara merhametiyle muamele etsin." deriz.

İbni Arabî'nin ateşli savunucularından olan Abdulvehhâb Eş-Şa'rânî bu tür sözlerin en fazla geçtiği El-Futûhâtu'l Mekkiye adlı kitabı için şöyle der: "Futûhât'ta zahiri şeriata uygun olmayan şeyler gördüm. Müellifin (İbni Arabî) el yazması olan nüshayı buldum. Şeriata aykırı olarak tespit ettiğim yerlerin hiçbiri müellifin el yazması olan nüshada mevcut değildi."³⁸

37. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

38. El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, s. 724; El-Yevâkît ve'l Cevahir, 1/6 naklen

Vahdet-i vücudun kendisine nispet edildiği insanlara, birbirinden farklı ve birbirini tekzip eden sözler nispet edilmiştir. Örnek olması için Cunejd El-Bağdâdî'yi ele alalım: "Bizim ilmimiz Kitap ve sünnetle kayıtlıdır. Kur'ân okumayan ve hadis yazmayan bu ilimle uğraşmasın."³⁹

Yine aynı Cunejd'den şu nakledilir: "Biz bu ilmi kil-u kalden almadık. Açlık, susuzluk hâlinde uykusuz gecelerde elde ettik."⁴⁰

İlk sözde Kitap ve Sünneti yüceltirken ikincisinde Kitap ve Sünneti küçümseyen, rahipliği ve Budist din adamlarının ilim elde etme şeklini öven bir durum söz konusudur. İki zıt nakli de muteber Tasavvuf kitapları yapmıştır.

Yine aynı yazı içinde ondan vahdet-i vücuda delalet eden sözler naklettik. İmam Zehebî, Siyeru A'lâmi'n Nubelâ'da onun biyografisini verirken ondan şunu nakleder: "Tasavvuf, kadim olanın hadis olandan ayrılmasıdır."⁴¹

Tasavvufun temelini "kadim olan Allah (celle celâlahu)" ile "hadis (sonradan yaratılan) varlığın" ayrılması olarak tarif eder ki bu vahdet-i vücudun tam zıddıdır.

Ama aynı zamanda ondan, Tasavvufun bir sır olduğu ve avama bunun izhar edilmemesi gerektiği de nakledilmiştir: "Biz bu ilmi muhkemleştirdik, sonra onu sirdaplara/mağaralara gizledik. Sen ise geldin, onu insanlara anlatıyorsun."⁴²

Bu durumda Cunejd El-Bağdâdî'nin akidesi "şudur veya budur" demek pek mümkün değildir. En güzel olanı hüsn-ü zanda bulunmak ve imama, zahiri İslam şeriatına uygun sözleriyle muamele etmektir. Fakat ondan nakledilen küfür içerikli sözlere ve bu sözleri, inanarak ya da savunarak nakledenlere karşı tutum farklı olmalıdır. Bu insanların Rabbimize hakaret ettiği unutulmamalıdır.

Yine benzer bir durum Gazâlî için de geçerlidir. İhya kitabından naklettiğimiz tevhid ve Allah tasavvuru asla kabul edilemez. Ancak İbni Teymiyye onun ahir ömründe tevbe ettiğini ve koynunda Sahih-i Buhari varken vefat ettiğini nakletmiştir.⁴³

Fikirlerinden tevbe etmişse elbette imamın şahsına söylenecek söz yoktur. Lakin fikirleri ve kitaplarında yazılanlara gelince İslam akidesinin selameti ve dinin korunması için bunların reddedilmesi gerekir.

Gazâlî'nin biyografisini Siyeru A'lâmi'n Nubelâ'da veren İmam Zehebî ona

39. El-Bidâye ve'n Nihâye, 14/768

40. Târîhu'l İslâm, 22/121

41. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 14/69

42. Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, s. 145; Ayrıca bk. Nefahat-ül Üns, s. 147

43. bk. Der'u Teâridi'l Akl ve'n Nakl, 1/162; Ayrıca bk. Mecmû'u'l Fetâvâ, 4/72

reddiye veren ve kitaplarında yer alan batıl fikirleri reddeden âlimleri, sözleriyle beraber zikretmiştir:⁴⁴

İbnu'l Arabî El-Mâlikî, "Hocamız felsefeyi yuttu, sonra onu kusmak istedi fakat kusamadı." der.

Kâdî İyâd: "Kötü haberlerin sahibi, büyük eserlerin yazarıdır. Tasavvuf-ta aşırı gitmiş, onların mezhebine destek vermeye soyunmuş, bu konuda davetçilerden olmuştur... Sultanın emri ve fukahanın fetvasıyla kitapları Mağrip'te yakılmış ve kitaplarından uzaklaşmıştır."

İbnu'l Cevzî, onun Sırru'l Âlemîn ve Keşfu mâ fi'd Dâreyn isimli kitabında sahabeler hakkında konuşması nedeniyle onu eleştirmiştir.

İbnu's Salâh, "Ğazzâlî'nin inkâr edilen bazı görüşlerinin açıklanması hakkında fasıl" başlığı altında onun mantık ve tevhide dair açıklamalarını eleştirmiş. Onun El-Mednûn ilâ Ğayri Ehlihâ yani "Ehli Olmayandan Saklanması Gereken" isimli kitabı için "Allah'a sığınırım ki bu kitap ona ait olsun." demiştir. Bu kitapta vahdet-i vücuda dair sözler yoğunluktadır. Yine ona reddiye verenlerden biri İmâm El-Mâzerî'dir. El-Keşf ve'l İnbâ ani'l Kitâbi'l İhyâ isimli bir eser kaleme almıştır...

Buradan anlıyoruz ki şahsın ahir ömründe düzelmiş olması, onun insanlar arasında yaygın olan ve İslam akaidine zarar veren görüşlerini eleştirmeye engel değildir. Büyük âlimler bunu yapmış, yeri geldiğinde bu kitapların yakılması için fetva dahi vermişlerdir.

• Bazılarının aklına gelebilir: Fıtratı selim bir insanın duyduğu ânda tüylerini ürpertecek olan bu safsataları Sufiler nasıl izah ediyorlar?

Bir grup, izahtan ziyade bunun bizim akıllarımızı aştığını ve onların makamına ulaşmayanların onların kitaplarını okumaması gerektiğini iddia ediyorlar.

Bir başka grup, onların farklı bir âlemden sembol ve mana diliyle konuştuğunu, sözlerini madde âleminin diliyle anlamanın mümkün olmadığını iddia ediyor.

Bir başka grup ise bunun bir ruh hâli olduğunu, ruhların Allah aşkıyla sarhoşlaştığını ve şath, sekr, fena gibi hâllerde söylenen sözler olduğunu iddia ediyorlar. Uyanıklık hâlinde sahiplerinin dahi bu sözleri kabul etmeyeceğini ve şeriatın; aklın örtüldüğü sarhoşluk, kızgınlık ve aşırı sevinç hâllerinde insanları mazur saydığını söylüyorlar.

Son zikrettiğimiz, içinde hak ve batıl barındıran ve savunma amaçlı söylenen mazeretlerin yaygın olanıdır.

Teklîfin şartı akıldır, bu doğrudur. Aklın tamamen örtüldüğü durumlarda

44. Nakiller için bk. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 19/322 vd.

şeriatın insanı mazur saydığı -fıkıh mezhepleri arasında ihtilaf olmakla beraber- doğrudur. Lakin bu insanlar hataen ya da sehven, unutarak sarhoş olmuş insanlar değillerdir. Bilakis nefislerine türlü eziyetler ederek, insanlardan uzaklaşıp "riyazet" adı altında mağaralarda kalarak bu hâlleri yaşamak için özel çaba göstermişlerdir. Doğal olarak bu durum hasbelkader gelişmemiş, sonucu bilinerek ve talep edilerek icra edilen bir sürecin neticesi olmuştur. Bu insanların hâllerini şeriatın ya da bazı fakihlerin mazur saydığı sarhoşluğa, akli örten öfke ve sevinç hâline kıyas etmek doğru değildir.

Ayrıca, bu insanların kendilerine geldiklerinde bu hâlleri inkâr ettikleri vaki değildir. Hallâc ölüme gitmesine rağmen bu inancından dönmemiştir. Kaynak olarak kabul ettikleri kitapların bildirdiğine göre bu hâlleri inkâr etmemiş, anlamadıklarını düşündükleri şeriat ehlinde gizlemişlerdir. Bir şeyi gizlemekle inkâr etmek birbirinden farklıdır.

Kaynak kitapların naklettiğine göre bu insanlar, söylediklerinin şeriata göre küfür ve zındıklık olduğunu bilmiş ve bundan rahatsızlık duymamışlardır. Bilakis insanların onları anlamıyor oluşundan rahatsız olmuşlardır.

Cuneyd El-Bağdâdî, Eş-Şiblî'ye dedi ki: "Biz bu ilmi muhkemleştirdik sonra da onu sirdaplara/mağaralara gizledik. Sen ise geldin onu insanlara anlatıyorsun! Şiblî dedi ki:

Konuşan ben, duyan ben. Bu âlemde benden başkası mı vardır?"⁴⁵

Gazâlî, Sehl ibni Abdullah Et-Tusterî'den aktarır: " Âlimin üç ilmi vardır: Herkese anlattığı zahir ilimler ve sadece ehline anlattığı batın ilimler, sadece onunla Allah arasında olan, kimseye anlatamadığı özel ilim.'

Yine bazıları dedi ki: 'Rububiyetin sırrını ifşa etmek, küfürdür.'

Bazıları da, 'Rububiyetin sırrı vardır. İfşa edilirse nübüvvet iptal olur. Nübüvvetin sırrı vardır. İfşa edilirse ilim iptal olur. Allah'ı tanıyan âlimlerin sırrı vardır. İfşa edilirse hükümler iptal olur.'"⁴⁶ dediler.

Yine Şa'rânî şöyle der: "Bundan dolayı Nebi, ashabına hakikati öğretmek istediğinde kapıları kapattırır ve: 'Aranızda yabancı var mı?' diye sorardı. Göstermiş oldu ki şeriat yolu açık olsa da kavmin yolu, gizlilik üzere kuruludur. Bundan dolayı bu yolun ehli, kendilerini anlamalarından emin olunmayan insanlara anlatmamalıdır. Ta ki inkâr edip nefret etmesinler."⁴⁷

El-Kelâbâzî, bir başkasından şunları aktarır: " 'Eğer o Resûl, bizim adımıza birtakım sözler uydursaydı onu elimizle yakalar, sonra da onun şah damarını keserdik.' ayetlerinden kastedilen şudur: Resûl, vecd hâlinde hissettiklerini rüsum ehline/şeriata tabi olanlara anlatsaydı böyle olurdu. Bu duruma

45. Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, s. 145; Ayrıca bk. Nefahat-ül Üns, s. 147

46. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 1/100

47. El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, s. 68; El-Envârul Kudsiyye, 1/29 naklen

Allah'ın şu sözü delalet eder: 'Allah, sana indirileni insanlara ulaştır.' der. Sana kendimizi tanıttığımızı ulaştır, demez."⁴⁸

Gazâlî, Cunejd'den şu cümleleri aktarır: "Ünsiyet ehli, dua, münacat ve halvetlerinde öyle sözler söylerler ki avamdan biri işitse onu küfür zanneder."⁴⁹

Yine Cunejd dedi ki: "Kişiye, sadıklardan yetmiş kişi zındıklıkla şahitlik etmeden sadıklardan olmaz. Onlar, onun zahirine hükmederler. Çünkü sadık, zahirin hükmünü zahire, bâtının hükmünü bâtına göre veren, iki hâli birbirine karıştırmayandır. Onlar zahirine zındıklıkla hükmetmeler de bâtınında sadıklardan olduğunu bilirler. Çünkü onlar, bu hâli kendi nefislerinde yaşarlar."⁵⁰

Bu alıntıları bir kez daha zikrettikten sonra bir noktaya dikkat çekmek istiyorum: Tasavvufun şeriata aykırı ve felsefeye bulaşmış yönüne en fazla tepki gösteren ve reddiyeler verenlerden biri İbni Teymiyye'dir. O, bu sözlerin hepsinin batıl olduğuna, şeriata uymadığına ve reddedilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Fakat sahiplerini tasnife tabi tutmuş ve ikiye ayırmıştır: İbni'l Arabî, İbni Seb'în, İbni Fârid gibi vahdet-i vücudcuları tekfir etmiş, bunların Yahudi ve Hristiyanlardan daha kâfir olduğunu söylemiştir.⁵¹

Cunejd El-Bağdâdî, Ebû Yezîd El-Bestâmî, Şiblî içinse ya onlara nispet edilen bu sözlerin yalan olduğuna hükmetmiş⁵² ya da bunların sekr/sarhoşluk hâlinde söylenen ve uyanıklık döneminde inkâr edilen sözler olduğunu savunmuştur. Bu sekr hâlinin bir eksiklik olduğunu, sahabe ve tabiin imamlarında görülmediğini, Müslim'in bunu örnek almayıp zahidlerin ve abidlerin serdarı olan Allah Resûlünü (ﷺ) örnek alması gerektiğini belirtse de "Cübbemde Allah'tan başkasını görmüyorum", "Subhani (nefsimi eksiklerden tenzih ederim) vb." söz sahiplerini mazur saymıştır.⁵³

Biz İbni Teymiyye'nin (rahmetullah) bu ayırımına katılmıyoruz. Çünkü benzer sözleri söyleyen insanlardan bir kısmını Yahudi ve Hristiyanlardan daha kâfir ilan edip bir kısmını sünnet imamı görmek için çok kuvvetli deliller olması gerekir. Farazi birtakım sebepler ve hüsn-ü zanna dayalı temenniler bunun için uygun değildir. Madde madde zikredecek olursak:

– İki grup da sözlerinde ya Allah'ın bir şeye hulûl ettiğini ya da kendileri de dâhil her şeyin Allah olduğunu açıkça beyan etmiştir. İfade edilen sözlerde eşittirler.

– Bir grubu felsefeci ilan edip diğer grubun Kitap ve Sünnetle kayıtlı olduğunu söylemek doğru değildir.

48. Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, s. 146

49. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/341

50. El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, s. 19; Ayrıca bk. Keşfu'l Hicâb, s. 373

51. bk. Minhâcu's Sunneti'n Nebeviyye, 8/25

52. age. 4/342

53. age. 5/357; Ayrıca bk. Mecmû'u'l Fetâvâ, 10/59-61, 10/218-225, 10/338-344

İkinci grubun sadece Kitap ve Sünnete uydukları iddiası, onlara nispet edilen bazı sözlerle sabittir. Aynı şekilde İbni Arabî'nin Kitap ve Sünnete uyduğu, birçok kitabının mukaddimesinde kendi tarafından belirtilmiştir.

Şayet iddia ile mesele çözülyorsa iki grubun da iddiaları aynıdır. Aynı muameleye tabi olmaları gerekir.

– İbni Teymiyye'nin (rahmetullah) en ciddi dayanaklarından biri, "Cuneyd El-Bağdâdî'nin, Hallâc El-Mansûr'u tarikat ehlinde saymadığına" dair Es-Sullemî'nin "Tabakat" kitabındaki beyanıdır. Demek ki "Zahiren bazı sözler benzese de Cuneyd ve onun yolunda gidenler Hallâc'dan berîdir." kanaatine ulaşmıştır.⁵⁴

Oysa Tasavvuf kaynakları İbni Teymiyye'nin ulaştığı bu kanaati doğrulamaktadır. O dönem kılıç korkusuyla Hallâc'dan teberrî edenlerin, kendi aralarında onu övdüklerine dair nakiller zikredilmiştir.

İbni Acîbe: "Onun (Hallâc'ın) ölüm fetvasını verenlerden biri de Cuneyd ve Şiblî'ydî. Sırrın, ehli olmayana ifşa olmaması için böyle yaptılar. Vacip olan sırların gizlenmesi, Muhammed'in şeriatının izhar edilmesidir."⁵⁵

İbni Acîbe Tasavvuf ehлиндendir. Cuneyd ve Şiblî'nin ona katılmadıklarından değil, Tasavvufun sırrı olan vahdet-i vücudu muhafaza etmek için onun ölümüne fetva verdiklerini aktarmıştır.

Şiblî şöyle diyor: "Ben ve Hallâc aynıydık. Ancak o açık etti ben ise gizledim."⁵⁶

Cuneyd El-Bağdâdî'nin şu sözünü nakletmiştik: " 'Biz bu ilmi muhkemleştirdik, sonra da onu sirdaplara/mağaralara gizledik. Sen geldin onu insanlara anlatıyorsun.' Şiblî ise: 'Konuşan ben, duyan ben bu âlemde benden başkası mı vardır?' der."⁵⁷

Yine Cuneyd'den, "Kişiye, sadıklardan yetmiş kişi zındıklıkla şahitlik etmeden sadıklardan olmaz..."⁵⁸ sözünü aktarmıştık.

– İbni Teymiyye bir grubun şeriatından çıkmanın caiz olduğuna inanan, farzları terk edip haramları işleyen, ibahiyeci olduklarını söylemiş; ikinci grubun ise şeriata tabi olup sorumluluklarını yerine getirdiklerini söylemiştir.

Bu ayrıma delalet eden kuvvetli bir delil yoktur. Kendinin Allah olacağına inanan birinin, şeriatın dışına çıkmış olmasının veya şeriat dairesinde hareket ediyor olmasının da önemi olmasa gerektir. Namaz için gerekli olan

54. bk. Mecmû'ul Fetâvâ, 11/18

55. El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, s. 72; El-Futûhâtul İlâhiyye Hâşiyetu'l İkâz, s. 346-347 naklen

56. El-Bidâye ve'n Nihâye, 14/820

57. Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, s. 145; Ayrıca bk. Nefahat-ül Üns, s. 147

58. El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, s. 19; Ayrıca bk. Keşfu'l Hicâb, s. 373

abdesti terk edenin, namaz kılmasının öneminin olmadığı gibi... Ayrıca "İnsanlara Muhammed'in şeriatı izhar edilmeli" diyen bir zihniyetin yaptığı zahîrî amellere ne kadar güvenilebilir ki?

– Mutasavvıflar bu konuda İbni Teymiyye'ye karşı çıkmış ve onun meseleyi yanlış yorumladığını savunmuşlardır.

Muasır Mutasavvıflardan Abdurrahman El-Bedevî bu tür sözleri değerlendirdiği Eş-Şatahâtu's Sûfiyye kitabında, "Şathı (kişilerin kendini Allah olarak ilan ettiği sözleri kastediyor) Sufiliğin selim bir gerçeği kabul edenlerin yanında; düşmanların bu açıklamasının (bu sözleri sarhoşluk hâliyle izah edip mazur sayanların) hiçbir kıymeti yoktur. Şathiyata dair sözlerin uyanıklık hâlinde söylenmiş sözlerden kıymet yönünden bir eksiği yoktur... Bunlar ruh sarhoşluğuyla beden sarhoşluğunu birbirine karıştırdılar. İbni Teymiyye o denli habîs bir adamdır ki (evliyanın) ruh sarhoşluğunun bedenî sarhoşluğa benzediğini vehmetmiş ve böyle göstermeye çalışmıştır..."⁵⁹

Tasavvuf istilahlarını ele alan kitaplar, bu kavmin büyükleri kabul edilen zatlar ve günümüzde bu yolun saliki olup savunanlar, sarhoşluk meselesini İbni Teymiyye gibi anlamamış ve yorumlamamışlardır.

Hatta İbni Teymiyye'nin yaklaşımını hakaret kabul etmişlerdir.

Sonuç olarak; şayet İbni Teymiyye, "Bu sözler küfürdür, ben bu imamların bu sözleri söylediğine inanmıyorum." dese bu tutumu anlaşılabilirdi. Çünkü birinci maddede belirttiğimiz gibi onlardan zıt ve birbirini yalanlayan hâller nakledilmiştir. Fakat bu sözleri söylediklerini kabul edip onları mazur kabul etmek, benzer sözleri söyleyen insanları ise tekfir etmek, anlaşılabilir değildir.

İmam Zehebî, Gazâlî'ye dair eleştirileri ve reddiyeleri zikrettikten sonra şöyle der: "Allah, imam Ebû Hâmid'e rahmet etsin. İlminde, faziletinde onun dengi nerede bulunabilir? Lakin onun hata ve yanlıştan masum olduğunu iddia etmeyiz. Usulde (akaidde) taklit olmaz."⁶⁰

Bizim bu konuda İbni Teymiyye'nin (rahmetullah) ayırımına katılmamız, onun da kabul edip savunduğu usul gereğidir. Allah'ın kelamı ve Resûl'ünün (salâhuhu aleyhi ve selâm) sünneti dışında her şey ama her şey eleştiriye, kabul ve redde açıktır. İmam Malik'in, "Şu kabirde yatan (Allah Resûlü) hariç herkesin sözü alınıp terk edilebilir."⁶¹ sözü, İmam İbni Teymiyye'nin en fazla kullandığı sözlerdendir.

Bu konuda ona katılmamakla beraber, Tevhid ve Sünnet davasına hizmetimde en fazla faydalandığımız âlimlerden olduğunu kabul eder, ona ve tevhid imamlarına Allah'tan (celle celâlahu) rahmet dileriz.

59. Takdîsu'l Eşhâs fi'l Fikri's Sûfiyye, s. 460; Şatahâtu's Sûfiyye s. 10-11 naklen

60. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 19/346

61. Mecmû'u'l Fetâvâ, 3/378, 11/393, 20/209, 26/282, 27/241, 35/100

Kitap ve Vahiy Tasavvuru

Peygamberleri ayrıcalıklı kılan şey, onların Allah'tan vahiy alıyor oluşlarıdır. Allah'ın (celle celalahu) muradını insanlara ulaştırdıklarından dolayı da nebi/Allah'tan haber alan ya da resûl/Allah'ın elçileri ünvanını almışlardır.

Allah Resûlü'nün (salallahu alehî ve selâm) risaletinin iki temel özelliği vardır:

- Risalet/Nübüvvet ve vahyin kendisiyle tamamlanmış olması.
- Bütün insanlığı kuşatan bir risaletle gönderilmiş olması.

Bu satırları okuyan kardeşlerimizin aklına şu soru takılabilir: Yazar neden bunları anlatıyor? Bu bilgiler, her müminin kabul ettiği usulü'd dine dair kabullerdir. Bu hakikattir. Ancak Mutasavvıfların kitapları ne yazık ki farklı şeyler söylüyor. Vahyin Kur'ân'la son bulmadığını, Allah'ın Tasavvuf büyükle-riyle, vahiy yoluyla iletişimde olduğunu, hızını alamayanlar ise kendilerine Allah tarafından kitap yazdırıldığını iddia ediyorlar.

Bazı örnekler vererek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayalım:

Tasavvufçuların Allah tasavvurunu anlatırken İbni Arabî'den bazı örnekler vermiştik. Hani şu putperestlerin taptığı putların Allah olduğunu, cinsî münasebet esnasında kulun Allah'la bütünleştiğini, bazen kendinin Allah'a bazen de Allah'ın kendine (İbni Arabî'ye) kulluk ettiğini söyleyen adam. Sizce İbni Arabî bu fikirleri nereden getiriyor? İbni Arabî bunların Allah tarafından kendisine vahyedildiğini, Levh-i Mahfuz'da yazılı olduğunu ve Allah Resûlü'nün bizzat kendisine kitap olarak teslim ettiğini söylüyor.

Fusûsu'l Hikem kitabının ön sözünde kitaba dair zikrettiklerini okuyalım: "627 senesinin Muharrem ayının son on gününde, rüyamda Allah Resûlü'nü gördüm. Onun elinde bir kitap vardı. Dedi ki: 'Bu, Fusûsu'l Hikem kitabıdır, onu al ve insanlara çık, ondan faydalanırlar.' Ben dedim ki: 'Allah'a, Resûlü'ne ve ulu'l emre işitip itaat ederiz emrolduğumuz gibi...' Halis bir niyetle bu arzuyu hayata geçirdim. Bu kitabı Allah Resûlü'nün sınırlarını çizdiği şekilde, arttırıp eksiltmeden ortaya çıkardım... Gönül ehli olan insanlar bu kitabın nefsî arzulardan uzak, içinde çelişki bulunmayan ve yüce bir makamdan indirildiğini bilsinler diye... Nebi veya resûl değilim ama onların vârisiyim. Bu (kitap) Allah'tandır. Dinleyin ve O'na dönün!

Kitapta zikrettiğim bu hükümde, Ummu'l Kitap/Levh-i Mahfuz'da sabit olan kadarını zikretmekle yetindim.

Bu babta, zihnimde oluşan ilahi emirleri zikredeceğim."⁶²

62. bk. Fusûsu'l Hikem, s. 19 vd.

Şimdi, bu cümlelerden ne anlaşılıyor? Kitaplar Allah tarafından bu şahsa yazdırılıyor, bazen Nebi (ﷺ) bizzat teslim ediyor. Mütevazılığı da elden bırakmıyor tabii, çünkü müellif resûl de değil nebi de... Ama inen her neyse Kur'ân'ın bütün sıfatlarını barındırıyor kendinde.

Öncelikle onu Allah indiriyor, Levh-i Mahfuz'da aynısı mevcut, hiçbir arttırma ve eksiltme yok, içinde çelişki yok, üç yıl boyunca namazda onu kıraat eyliyor... Allah için ey akıl sahipleri, bu indirilen ile Kur'ân arasında ne fark kaldı?!

Devam ediyoruz. Mevlana, Mesnevi'sinin girişinde kitabını şöyle vafsediyor:

"Mesnevi hakikate ulaşma ve yakın sırlarını açma hususunda din asıllarının aslıdır.⁶³ Allah'ın en büyük fıkhı, en aydın yolu, en açık burhanıdır. Kur'ân'ı apaçık hâle getirir. Rızıkları genişletir, huyları güzelleştirir. Şanları yüce, hayırlı kâtiplerin elleriyle yazılmıştır. Temiz kişiden başkasının ona dokunmasına müsaade etmezler. Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir. Batıl ne onun önünden gelebilir ne de arkasından, Allah onu korur, gözetir..."⁶⁴

"Bu ne yıldız bilgisidir ne remil ne de rüya... Allah, doğrusunu daha iyi bilir ya! Allah'ın vahyidir. Sufiler, bunu halktan gizlemek için 'gönül vahyi' derler. Sen istersen onu, gönül vahyi farzet. Gönül zaten onun nazargâhıdır. Gönül ona agâh olunca nasıl hata eder?"⁶⁵

"Ormanlar kalem olsa, denizler mürekkep yine Mesnevi'nin biteceğini umma..."⁶⁶

63. Dinin aslı nedir? Kur'ân'dır. Kur'ân'ın aslı, Levh-i Mahfuz'dur. O'nun aslı da Allah'tır. Mesnevi'nin Allah'tan olduğu bir kez daha kanıtlanmıştır(!).

64. Mesnevi, Ön sözünden

65. age. 4/151

Mevlana burada Mesnevi'sini vahiy olarak değil de gönül vahyi olarak tanımlayanlara karşı çıkıyor. "Hadi tamam." diyor. "Sen öyle farzet. Benim gönülüm zaten Allah'ın baktığı yerdir. Hatadan korunmuştur bu gönülden çıkanlar." diyor.

66. age. 6/178

Mevlana'nın kitabına verdiği bu özellikleri aklımızda tutarak Allah'ın, Kitab'ını vassfettiği şu ayetleri okuyalım:

"İçinde hiçbir şüphe olmayan (bu) Kitap, âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir."⁶⁷

"Şüphesiz ki bu Kur'ân, en doğru olana iletir."⁶⁸

"Şüphesiz ki size, Allah'tan bir nur ve apaçık/açıklayıcı bir Kitap geldi."⁶⁹

"(Onun ayetleri) pek değerli sahifelerdedir. Yüceltilmiş ve temizlenmiş (sahifelerde). Kâtiplerin elleriyle (yazılmaktadır). Çok değerli, iyilik yapan itaatkâr (kâtipler)."⁷⁰

"O (Kitab'a) temizlenmiş olanlardan başkası dokunamaz."⁷¹

"Oysa o, izzetli/şerefli/değerli bir Kitap'tır. Ne önünden ne de arkasından batıl ona gelebilir. (Hüküm ve hikmet sahibi) Hakîm, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) Hamîd (olan Allah) tarafından indirilmiştir."⁷²

"Şayet yeryüzündeki ağaçlar kalem, denizler de (mürekkep olsa) ve yedi deniz de (mürekkep olup) eklense (Allah'ın kelimelerini/ilmini yazmaya kalksalar) yine de Allah'ın kelimeleri/ilmi bitmez. Şüphesiz ki Allah, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."⁷³

Mevlana bu ayetleri alıyor ve bire bir kendi kitabına uyguluyor. İçi baştan sona küfür, bidat ve ahlaksızlık olan bu kitabın Allah tarafından indirilmesi bir yana İslam'la ilgisinin olduğunu söylemek dahi İslam'dan hiçbir şey anlaşılmadığını gösterir.

Şöyle düşünebilirsiniz: Belki Mevlana'nın kastı farklıdır. Mesnevi'yi Kur'ân tefsiri kabul ediyordu, lakin kastını aşan ifadeler kullanmıştır... Oğlundan dinleyelim. Sultan Veled anlatıyor:

"Dostlardan biri babama: 'Danışmentler: 'Mevlana, Mesnevi'ye niçin Kur'ân diyor?' diye benimle münakaşa ettiler. Ben kulunuz, onlara cevaben: 'Mesnevi Kur'ân'ın tefsiridir, dedim.' diye şikâyette bulundu.' Babam bunu işitince bir süre sustu, sonra dedi ki: 'Ey köpek! Niçin Kur'ân olmasın? Peygamberlerin ve velilerin söz kalıpları içinde dahi ilahi sırların nurlarından başka bir şey

67. bk. 32/Secde, 2

68. bk. 17/İsrâ, 9

69. bk. 5/Mâide, 15

70. 80/Abese, 13-16

71. 56/Vâkıa, 79

72. bk. 41/Fussilet, 41-42

73. 31/Lokmân, 27

yoktur. Allah'ın kelamı onların temiz yüreklerinden kaynamış ve ırmak gibi olan dillerinden akmıştır.' "74

Moğollar İslam âlemini talan ederken ümmete güzel ahlaklı olmayı; sağa vurulduğunda sola dönmeyi; deniz, toprak, su gibi olmayı öğütleyen Mevlana'nın güzel ahlakına bakın! İşgalciye elsiz, dilsiz, yüreksiz; kendi ümmetine karşı ağzı bozuk!

Vahdet-i vücudcuların baş yapıtlarından kabul edilen, Türkçeye de çevrilmiş İnsan-ı Kâmil kitabını da zikrederim. Bu kitapta savunulan bazı görüşlere yer verelim önce:

"O (Allah), hem haktır (yaratan) hem de halktır (yaratılmış)... İnsanın durumu iki yönlüdür. Mahluk olması cihetiyle aciz ve zelildir. Rahman'ın sureti olması hasebiyle de kemal ve izzete sahiptir."75

"İki âlemde de o mülk bana aittir. İki âlemde de kendimden başka korkacak kimseyi göremiyorum."76

"Allah, İsa'ya: 'Sen mi 'Beni ve annemi Allah'tan başka iki ilah edinin' dedin?' diye sorduğunda İsa: 'Seni tenzih ederim, hakkım olmayan şeyi söylemeye hakkım yoktur.' dedi. Bunun anlamı: 'Senin ve benim ayrı şeyler olduğumuzu nasıl söyleyebilirim? Allah'ın dışında bana ibadet edin, nasıl derim? Sen benim zatım ve hakikatimsin, ben de senin zatın ve hakikatinin ta kendisiyim. Seninle benim aramda farklılık yoktur.' "77

Kendisinin Allah olduğunu ilan eden, hızını alamayan ve bu iftiraya İsbâ'ı (İsbâ'ın) ortak eden, tevhid inancının en açık delillerinden olan bir ayeti şirke delil kılan bu necis müşriğin kitabı nereden gelmiş dersiniz?

"Allah bana bu kitabı gün yüzüne çıkarmayı emretti ve onun açık kapalı kısımlarını açıkladı. Bu kitabın genele fayda sağlayacağı sözünü de verdi. Ben de bu emre icabet ettim."78

Kur'ân-ı Kerim'i bir defa dahi okuyan bir insan, bahsi geçen kitabın şeytanın vahyi olduğunda tereddüt etmez.

Bir Tasavvuf kaynağı olmasa da bilgi kaynakları ve olaylara yaklaşımında Tasavvufi bir damar taşıyan Said Nursi de yazdığı külliyyatın kendi yazısı olmadığı, kendisine yazdırıldığını iddia etmiştir.79

74. Ariflerin Menkıbeleri, s. 261

75. bk. İnsan-ı Kâmil, 1/101

76. bk. age. 1/103

77. bk. age. 1/368-369

78. bk. age. 1/34

79. Nakiller için bk. Risale-i Nur Külliyyatına Eleştirel Bir Yaklaşım, s. 31-64

"O rüyada mazhar olduğu bir hakikati sonradan şöyle anladık ki Molla Said, Hazreti Peygamber'den ilim talebinde bulunmasına karşılık Hazreti Resûl-i Ekrem, ümmetinden sual sormamak şartıyla ilmi Kur'ân'ın talim edileceğini (öğretileceğini) tebşir etmişler (müjdelemişler). Aynen bu hakikat hayatında tezahür etmiş. Daha sabavetinde iken bir alleme-i asır (asrın en büyük âlimi) olarak tanınmış ve katiyen kimseye sual sormamış, fakat sorulan suallere mutlaka cevap vermiştir."⁸⁰

"Bu rüyalar, birbirine yakın ve birkaç gün zarfında görülmüş ve Hz. Peygamber'in içinde bulunduğu cihetle, rüya-ı sadıkadır. Çünkü hadisçe sabittir ki Peygamber'in görüldüğü rüyaya şeytan karışmıyor. Bu rüya-ı sadıkadan her biri -gerçi rüyadır, delil ve hüccet olamaz- aynı mealde ittifakları bir müjde veriyor ve Risale-i Nur'un makbuliyetine ve Hz. Peygamber'in daire-i rızasında bulunduğuna bizlere kanaat veriyor. Birincisi, Risale-i Nur şakirtlerinden rıza görüyor: Hz. Peygamber camide Ebu Bekir Es-Sıddık'a emrediyor: 'Çık, hutbe oku.' Ebu Bekir Es-Sıddık koşarak minberin en üst basamağına çıkıyor ve diyor ki: 'Bu söylediğim hakikatlerin izahı 'yirmi dokuzuncu' sözdedir.'" ⁸¹

"Benim gibi yarı ümmi ve kimsesiz... Risale-i Nur'a sahip değildir ve o eser onun hüneri olamaz, onunla iftihar edemez. Belki doğrudan doğruya Kur'ân-ı Hakim'in bu zamanda bir nevi mucizeyi maneviyesi olarak rahmeti ilahiye tarafından ihsan edilmiştir..."⁸²

"Doğrudan doğruya Kur'ân'ın feyzinden mülhemdir (ilham olunmuştur) ve sema-ı Kur'âni'den (Kur'ân semasından) ve ayetin nucumundan (ayetlerin yıldızlarından) iniyor, nüzul ediyor."⁸³

"Hatta bir kısım risaleleri ihtiyarım haricinde yazdığım gibi Risale-i Nur'un ehemmiyetini zikretmekte ihtiyarsız hükmündeyim."⁸⁴

"Bunlar doğrudan doğruya memba-ı vahiy (vahyin kaynağı) olan zat-ı pak-i risaletin (Peygamber'in temiz zatının) manevi ilham ve telkinatıdır. Celcelutiye ve Mesnev-i Şerif ve Futuhu'l Ğayb ve emsali asar (eserler) hep bu nevidendir. Bu asar-ı kudsiyyeye (kudsi/kutsal eserler) o zevat-ı alişan (yüce zatlar), ancak tercüman hükmündedirler... Risale-i Nur ve tercümanına gelince bu eseri alişanın... Nur-u mahzı Kur'ân olduğu (sadece Kur'ân nuru olduğu) ve evliyauallahın asarından ziyade fezi envarı Muhammediye (Muhammed'in nurundan gelen ilham) hamil bulunduğu (taşıdığı)... Güneş gibi aşikâr bir hakikattir."⁸⁵

80. Tarihçe-i Hayat, s. 32

81. Sikke-i Tasdiki Gaybi, 21

82. Şualar, 534

83. age. 559

84. age. 572

85. Tarihçe-i Hayat, 579

Buraya kadar anlıyoruz ki bu eser Said-i Nursi'ye yazdırılmış. Eserinin farklı yerlerinde buna dair şöyle bir delil zikreder: Normal zamanda ve şahsi özellikleriyle altı günde yazamayacağı incelik ve tahkike sahip risaleleri altı saatte yazmıştır.⁸⁶

Yukarıda gördüğümüz gibi bazı yerleri iradesi dışında yazmıştır. İradesi dışında kalbine gelen bu ilimler neye denktir acaba? Müelliften dinleyelim:

" 'Ona kendi katımızdan bir rahmet vermiş ve tarafımızdan bir ilim öğretmiştik.'⁸⁷

Ebcet hesabıyla bu ayet 598 yapar. Risale-i Nur Arapça yazıldığında o da 598 yapar.

Bakara Suresi 32. ayet 'Senin bize öğrettiğinden başka ilmimiz yoktur.' ayeti 974 yapar, Resail-i Nur kelimesi elif lam ile yazıldığında ebced hesabıyla 976 yapar.

Metni Maidetu'l-Kur'ân'da şöyle denir: Veya 'ilme mülhemin min ledün hakim'in habiri.' Yani 'Ey El-Hakim ve El-Habir tarafından ilham olunan ilim' "⁸⁸

Bu kendisine yazdırılan kitap ve ledunnî ilim; Allah'ın nebisi olan Hızır'a (aleyhisselam) verilen ilimle,⁸⁹ Allah'ın meleklerle öğrettiği ilimle⁹⁰ ve Nebi'ye ilham olan Kur'ân'la aynı ilim oldu!

Bu kitabın Allah tarafından yazıldığına o kadar inanılmıştır ki nerede yazılacağı, nasıl telif edileceği, uzunluk ve kısalığı, parçaların nereye yerleştirileceğine dahi Allah'ın müdahale ettiği iddia edilmiştir.

"Tafsilatlı yazmaya kaç defa niyet ettimse de izin verilmedi. Yalnız icmalen kısacık yazılacak."⁹¹

"Ben gönderilen Risaleleri mütalaa ettim. Bir kısım hakikatleri mükerrer (tekrar edilmiş) gördüm... Benim arzum ve ihtiyarım olmadan niye böyle olmuş? Birden şiddetli bir ihtar (uyarı) ile 'On dokuzuncu sözün ahirine (sonuna) bak.' denildi. Baktım, Risalet-i Ahmediye'nin Mucize-i Kur'âniye'sinde (Kur'ân mucizesinde) tekrarların (tekrarların) çok güzel hikmetleri, tam tefsiri olan Risale-i Nur'da da tamamıyla tezahür etmiş."⁹²

Bu nakil üzerinde düşünülmesi gerekiyor. Öncelikle Risale'de bazı tekrarlar

86. bk. Sikke-i Tasdiki Gaybi, 97

87. bk. 18/Kehf, 65

88. Tılsımlar Mecmuası, s. 189

89. bk. 18/Kehf, 65

90. bk. 2/Bakara, 32

91. age. s. 189

92. Kastamonu Lahikası, s. 14-15

var. Bu, Said-i Nursi'yi sıkıyor. O sıra kalbine bir ihtar geliyor. 19. Söz'e bakması isteniyor. 19. Söz'ün sonunda Kur'ân-ı Kerim'deki tekrarın hikmetleri anlatılıyor. Risale de onun tefsiri olduğundan aynı hikmetler Risale için de geçerli olmuş oluyor:

"Şu fıkra (bölüm/parça) Arabi geldiği için Arapça yazıldı."⁹³

"Yani bu münacaat, kalbe Farisi olarak tahattur ettiğinden (hatırlatıldığından) Farisi yazılmıştır."⁹⁴

Son olarak; Said Nursi Kur'ân-ı Kerim'de yer alan ve Kur'ân'ın özelliklerini anlatan ayetleri ebce hesabına tabi tutmuştur. Bakın ortaya çıkan tarihlerle Said-i Nursi'ye yazdırılan risale arasında nasıl bir bağlantı oluşmuş oluyor:⁹⁵

"Bu Kitap, kendisinde hiçbir şüphe olmayan, takva sahiplerine yol gösteren bir Kitap'tır."⁹⁶

Bu ayetin Arapçası sayı olarak 1921-1922 yapar. Bu tarih Risale-i Nur'un yayılmaya başladığı tarihtir.⁹⁷

"Şayet, kulumuza indirdiğimiz (Kur'ân) hakkında şüphe içinde iseniz onun benzeri bir sure getirin (bakalım)."⁹⁸

Ayetin ilgili bölümünün Arapçası 1372 sayısına tekabül ediyor. Bu da Risale-i Nur devrinin başlangıç tarihidir. Bu da ayetin Risale-i Nur'a işaret ettiğini gösterir.⁹⁹

"Rabbimiz! Onlara (soyumuz) içinden onlardan olan, senin ayetlerini okuyan, Kitab'ı ve hikmeti öğreten ve onları arındıran bir resûl gönder. Şüphesiz ki sen, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'sin."¹⁰⁰

Ayetin rakamsal karşılığı 1302'dir. Bu da Risale-i Nur müellifinin Kur'ân dersini aldığı tarihe muvafakat eder. Bu da ayetin Risale-i Nur'a işaret ettiğini gösterir!

"Size içinizden bir Resûl gönderdik. Size ayetlerimizi okuyor, sizi arındırıyor, size Kitab'ı, hikmeti ve bilmediklerinizi öğretiyor."¹⁰¹

93. Sözler, s. 443

94. age. s. 193

95. bk. Risale-i Nur Külliyyatına Eleştirel Bir Yaklaşım, s. 91-115

96. 2/Bakara, 2

97. bk. Tılsımlar Mecmûası, s. 184

98. 2/Bakara, 23

99. bk. Tılsımlar Mecmûası, s. 192

100. 2/Bakara, 129

101. 2/Bakara, 151

Bu ayetin rakamsal karşılığı 1338'dir. Bu tarih Said Nursi'nin inzivaya çekilip Risale'nin hakikatlerini yazmaya başladığı tarihtir.¹⁰²

Bunlar sadece bazı örneklerdir. Said Nursi; Kur'ân'a, Allah'ın ayetlerine, Allah Resûlü'ne, Allah'ın sıfatlarına dair altmışa yakın ayeti rakamsal bir karşılıkla Risale-i Nur kitabıyla ilişkilendirmiş ve bu ayetlerin Risalelere işaret ettiğini iddia etmiştir. İmkân bulanların kitabın ilgili bölümünü okumasını şiddetle tavsiye ediyorum. Rabbimiz indirdiği birçok ayette lafızları öyle özenle seçmiştir(!) ki aslı Yahudilik olan ve bir nevi falcılık görevi gören ebce alfabetine uygun olsun ve bu ayetler Risale-i Nur'a işaret etsin.

Mesela, "Ey örtüsüne bürünen Peygamber!" ayeti 233 rakamına tekabül etsin ki Said Nursi'nin lakabı olan ve 234'e tekabül eden "Kurdi" ye işaret etsin!¹⁰³

Ya da "Ey örtüsüne bürünen, kalk ve uyar." ayetleri 1316'ya tekabül etsin ki Said Nursi'nin Risale'yle vazifeli kılındığı tarihe denk gelsin ve ona işaret etsin!¹⁰⁴

Ya da "Müşrikler hoşlanmasa da tüm dinlere üstün gelsin diye Resûlü'nü hidayet ve hak dinle gönderen O'dur."¹⁰⁵ ayetinin ilgili kısmı 359'a tekabül etsin diye seçilmiştir ki bu rakam "Sa'îd Bedî'u'z Zaman"ın karşılığı olan 359'la aynı olsun...¹⁰⁶

İnsan ne diyeceğini şaşırıyor! Bir insan nasıl olur da dinini böylesi çürük bir temel üzere inşa eder? Yahudiliğin muharref anlayışını Kur'ân'a tatbik eder ve ondan sonuçlar çıkarır ve bu sonuçlarla övünür? Ya Rabbi, bir insan senin azametinin karşısında nasıl bu kadar cüretkâr olur?

Allah'ım, bizleri Tevhid ve Sünnet üzere sabit kıl. Hidayet ettikten sonra kalplerimizi eğriltme... (Allahumme âmin)

Sufilerin baş yapıtlardan kabul ettiği Miftahu'l Kulub (Kalplerin Anahtarı) kitabı da böyle bir işaretle kaleme alınmıştır: "...1259 senesi, Rebiu'l ahir ayında idi. Hücremizde müteveccih iken Sultanu'l Enbiyâ, Sertaci'l evliya ve'l asfiya ve'l atkiya Efendimiz hazretleri zuhur etti ve bu naçiz kulunu ihsanen ve mürüvveten taltif etti ve 'Onları (ümmeti) helak olmak mertebesine getiren bu uçurumdan kurtarmak ve tecilleri gereğince şeriat, tarikat, marifet, hakikat ve vuslatın ne olduğunu anlatmak için bir risale hazırla!' (dedi)."¹⁰⁷

102. bk. Sikke-i Tasdik-i Gaybî, s. 87-88

103. bk. Tılsımlar Mecmûası, s. 180

104. bk. age. 180-181

105. 61/Saff, 9

106. bk. Tılsımlar Mecmûası, s. 187

107. Miftâhu'l Kulûb, s. 19

İsmâîl Hakkı Bursevî'nin, Tefsîru Rûhi'l Beyân isimli eseri de böylesi bir işaretin ürünüdür: "Manevi pederim, Şeyh Ekber Muhyiddin-i Arabî'nin de-laleti ile bir gün rüyamda Resûlullah bana lütfedip arkamı sıvazladılar. Tatlı bir ifade ile: 'Ümmetim için bir tefsir yaz!' diye emir buyurdular. Bunun üzerine Allah'tan ve Resûlullah'ın ruhaniyetinden yardım isteyerek üç ciltlik tefsir yazdım."

Allah Resûlü (ﷺ) böyle bir adamın sırtını sıvazlayıp ümmete tefsir yazmasını isteyebilir mi? Sanmıyorum! Zira Allah Resûlü geldiğinde müşrikler, salih olduğuna inandıkları insanların ruhaniyetinden, Hristiyanlar ise İsa'nın ruhaniyetinden yardım talebinde bulunuyorlardı. Allah Resûlü'nün sapıklık ve şirk dediği tam da buydu. Resûlullah, davetinin özü olan ve Fatiha Suresi'ne yerleştirilerek kullara günde en az on yedi defa tekrar ettirilen bir hakikati anlamamış bir adama rüyasında geliyor, onu İslam'a davet etmiyor da insanları irşad etmesi için tefsir yazmasını emrediyor! Olacak şey değil!

"Kim Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederse rüşde erer. Kim de o ikisine isyan ederse sapıtır." diyen adama, "Sen ne kötü hatipsin!"¹⁰⁸ diyerek karşılık veren ve yine "Sen ve Allah dilersen." diyen ve lafızda Allah (celle celalahu) ile Peygamber'i eşitleyen adama, "Beni Allah ile denk mi tuttun?"¹⁰⁹ diyen Nebi (ﷺ) ; isteme/dua/medet gibi bir konuda Resûlü Allah'a (celle celalahu) denk tutanın sırtını sıvazlayıp onu taltif ediyor!

"Allah'ım, benim kabrimi ibadet edilen bir puta çevirme."¹¹⁰ diye Rabbine yalvaran, ümmetini "Kabrimi bayram yerine çevirmeyin."¹¹¹ diyerek uyaran Nebi, sadece kabrine gelerek değil kendisinin ruhaniyetinden yardım isteyerek ona her yerde ibadet eden bu şahsa teveccüh gösteriyor birileri de kerametleri kendilerinden menkul bu adamların kutsiyetine inanmamızı bekliyor!

Mahmud Ustaosmanoğlu'nun şerh ettiği Risale-i Kudsiyye de manevi bir emirle(!) kaleme alınmıştır! 17. beyti şerh ederken şunları kaydeder:

"Zuhur etti o dem sırrımda bir nur
Görenler zan ederdî nefha-i sur
Ki icmal üzre izhar eyle bir nur
Dedi ki bazı aşık âlâ pür nur
Bu nurdan hisse al hakka gidelim
Cemali ba kemale seyr idelim

108. bk. Müslim, 870

109. bk. Ahmed, 1839

110. Muvatta, 475; Ahmed, 7358

111. Ebu Davud, 2042

Büyük şeyh Efendi Mustafa İsmet Garibullah, bu derste de Risale-i Kudsiye'yi telif etmesinin sebebini anlatmaya devam ediyor... Bu Risale-i Kudsiye manevi bir emirle yazılmıştır, onun için çok kıymetlidir..."¹¹²

"Dedi, Allah tarafından gönderilen manevi heyet:

- Dili Türkçe olsun, vezin ile olsun, ben:
- Yanyalım ve şiir lisanını bilmem, dedim...

Ben manevi heyete lisanımın fasih olmadığını, şiir yazmayı bilmediğimi söyleyince onlar da:

– Bu bizim değil Allah'ın emridir, yazılmasını Allah istiyor, dediler... Bu Allah'ın dilemesiyle olduğundan seni hatadan korur... Ben:

- Yazı kurallarını bilmem, dedim.
- Burada murat edilen manadır, lafız önemli değil, dediler...

Bütün kardeşlere kısa bir delil, bu kitabı kim okursa ona feyiz ve rahmet olsun. Allah yolcularına feyz ve rahmet olsun... Vesveseler gitsin, bu kitabı okuyan teşvik ve rağbet bulsun."¹¹³

Bu açıklamalar size bir şey anımsattı mı? Hani Cibril, Allah Resûlü'ne gelir. "Oku!" der, o ise "Ben okuma bilmem." der. "Yaratan Rabbinin adıyla oku." denerek Kur'ân nazil olur. Buraya dikkat edin: "Yaz", "Ben yazma bilmem.", "Allah'ın emriyle yaz"... Kıssa, neredeyse bire bir aynıdır. Sadece "oku" kelimesi çıkarılmış, yerine "yaz" kelimesi eklenmiştir.

Tabii kitap için zikredilen sıfatlara da dikkat etmek gerekiyor:

"Allah'ın dilemesiyle olduğundan seni hatalardan korur."

"Kısa bir delil"¹¹⁴

"Feyiz ve rahmet olsun okuyana."

"Vesveseler gitsin."

"Okuyan rağbet ve teşvik bulsun."

Burada zikredilen sıfatların tamamı Kur'ân-ı Kerim'e ait olan sıfatlardır. E tabii, inşi Kur'ân'la bire bir olanın sıfatları da bire bir olmalı hâliyle!

112. Risale-i Kudsiyye Şerh ve İzahı, 1/78-79.

113. age. 1/80-85 özetle

114. Metinde orijinal hâli "icmal bir hüccet".

Kendilerine Vahiy Geldiğini, Kitap Yazdırıldığını İddia Edenlerin Ortak Özellikleri

Bazı örneklerini verdiğimiz ve saymakla bitirilmesi pek mümkün olmayacak kadar fazla içeriğe sahip olan Tasavvuf tarihi, dikkatle incelendiğinde önemli olan bazı özelliklerin ortak olduğu görülecektir. Kur'ân dışında vahiy ya da ilham aldığı, kendisine bir kitap yazdırıldığını veya bütün olarak bir kitap verildiğini iddia edenlerde şu ortak özellikler dikkat çekmektedir:

a. Hepsinin dayanağı, kendilerinin iddiasından ibaret olan ve sadece Allah'ın (celle celalahu) doğruluğunu bulabileceği rüyalar veya manevi işaretlerdir. Oysa bunlar İslam dininde delil ve hüccet değildir. Yani Kur'ân'ın evrensel ilkelere rinden olan "Eğer sadıklardansanız delilinizi getirin."¹¹⁵ ayetini bu insanlara tatbik edecek olursak ellerinde hiçbir delil olmayacaktır.

Allah (celle celalahu) ile direkt irtibat kurmak, Resûl'den (salallahu aleyhi ve selam) kitap almak, hayalî bazı manevi mertebeleri katetmek üzere kurulu bu kitaplar, aynı zamanda nefsi temize çıkarmadır... Oysa Kur'ân, yani vahiy olduğu ve Allah tarafından indirildiğine dair hiçbir şüphenin olmadığı bu kitap, "Nefislerinizi temize çıkarmayın. O, korkup sakınan (takva sahiplerini) en iyi bilendir."¹¹⁶ der. Yine: "Nefislerini temize çıkaranları görmedin mi? (Hayır, öyle değil!) Bilakis Allah, dilediğini temize çıkarır."¹¹⁷ der. Bu iddia edilen ulvi makamlar, nefisleri temize çıkarmak değildir de nedir?

b. İddia sahiplerinin tüm kitaplarının ortak özelliği, Kelime-i Şehadet'in içeriğine muhalif öğretiler içermesidir.

Allah'tan geldiği söylenen kitaplar; köpeğe Allah demek, Allah'ın özellikle kadınların uzuvlarında tecelli ettiği söylenmekte, velileri Nebi'den üstün görmekte, bazı insanların şeriat sınırlarının dışına çıkabileceğini çünkü onların Levh-i Mahfuz'dan bilgileri direkt aldıkları söylenmekte, sıradan insanların bile ağzına almakta hayâ edeceği hikâyeler ve benzetmeler, "ahlaki hikmet" diye insanlara yutturulmaktadır.¹¹⁸

Bu durum, Kureyşli müşriklerin, ahlaksızlığını Allah'a nispet etmelerini hatırlatıyor. Ahlaksızlık yapar ve şöyle derlerdi: "Bu yaptıklarımız İbrahim'in şeriatıdır ve o da bu emirleri Allah'tan almıştır." Ama yaptıkları Muhammed'in (salallahu aleyhi ve selam) elindeki vahiyyle çelişiyordu. Rabbimiz bu bozuk anlayışı şöyle düzeltti:

"(Kâbe'yi çıplak tavaf etmek gibi) bir fuhşiyat işlediklerinde derler ki: 'Ba-

115. bk. 2/Bakara, 111

116. 53/Necm, 32

117. 4/Nisâ, 49

118. Allah'tan geldiği iddia edilen bu kitaplardaki ahlaki sapıklıklar için özel bir bölüm açacağız inşallah.

balaramızı bunun üzerine bulduk. Allah bunu bize emretti.' De ki: 'Şüphesiz ki Allah, fuhşiyatı emretmez. Yoksa siz Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?' (Yine) de ki: 'Rabbim adaleti emretti. Her secde yerinde yüzlerinizi doğrultun ve dininizi yalnızca O'na halis kılarak O'na dua edin. Sizi ilk yaratan O olduğu gibi (yine O'na) döneceksiniz.' Bir kısmına hidayet verdi, bir kısmına da sapıklık hak oldu. (Çünkü) onlar, Allah'ı bırakıp şeytanları dost edindiler ve doğru yolda olduklarını sanıyorlar."¹¹⁹

Her insanın bu ayetler üzerinde tefekkür etmesi gerekir. Allah; fuhşiyatı, ahlaksızlığı, adaletin zıttı olan zulmü, şeyhlerin elinde müridlerin oyuncak hâline dönüştürülmesini, mescidlerin değil de kabirlerin, türbelerin mabed edinilmesini, Allah'tan başkasına dua etmeyi, onların her şeyi bilip gördüğü iddiasını, onlardan korkma ve onlara sığınma anlamına gelen fiilleri emretmez. Bunlar olsa olsa şeytanı dost edinip kendisini hidayet üzere zanneden sapkınların yazdıkları olabilir.

Âdeta ayet günümüze inmiş gibi. Tevhid ve Sünnete aykırı öğretiler vazedip bununla ilgili uyarıldıklarında "Bu falanca kitapta vardır, bunca yıldır okunmasına rağmen kimse (babalarımız) karşı çıkmamıştır, hem bu kitaplar Allah tarafından yazdırılmıştır." diyenlere bütün yakinemizle deriz ki: Allah (celle celâluhi); fuhşiyatı, zulmü, bidati ve şirki emretmez! Bu, dost edindiğiniz şeytanların sizi Allah ile aldatmasından başka bir şey değildir.

c. Yine bu insanların ortak özelliklerinden biri "Kur'ân'ın anlaşılamayacağı, bizim onu idrak etmemizin mümkün olamayacağı" iddiasıdır.

İlginçtir, Allah'ın vahyi olan Kur'ân anlaşılıyor ama bu zevata indirdiği vahyi için böyle bir durum söz konusu değil! Siz, hiçbir Nurcunun: "Bu kitabı okuma, vahiy olup yazdırıldığı için anlayamazsın." dediğini duydunuz mu? Ya da bir Sufinin, "Risale-i Kudsiyye'yi anlaman için on iki ilmi bilmen lazım." dediğini... Ya da bir Mevlevinin, "Mesnevi Kur'ân'dır, onun için bir âlim olmadan onu anlayamayız." dediğini. Ya da bir Menzil müridinin, "Miftahu'l Kulub veya Minah kitapları bize göre değil kurban, bunlara çok dalarsan delirirsin." dediğini...

Mümkünatı yok! İnsan sormadan edemiyor, "Bu nasıl bir paylaşım? Size ne oluyor, nasıl hükmediyorsunuz?!" diye! Kur'ân vahiy, ama onun anlaşılması mümkün değil; sizin kitaplar vahiy(!) ama onu her bir insan anlıyor!

Konuyla ilgili bir kıssa, meselenin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır: İlim meclisinin birinde bu tarz kitaplar okuyan ve bu kitapları kutsayan bir grup genç vardır. Bir konuşma sırasında bu gençler, "Bu kitapların Kur'ân'ın tefsiri olup onları izah ettiğini" savunur. Orada bulunan ve bahse konu olan

kitabı daha önce okumuş bir genç, "Bir deneme yapalım." der. Kur'ân'ı açar ve Kur'ân'dan bir sayfa okur. Oradakilere sorar: "Anlamayan var mı?" Herkes anlamıştır. Sonra Allah (celle celaluhu) tarafından yazdırıldığı ve Kur'ân'ın tefsiri olduğu söylenen kitaptan bir sayfa okur ve sorar: "Anlayan var mı?" O kitabı, Allah'ın Kitabı'ndan daha fazla okuyan, hatta "Risale hafızlığı" gibi garabet bir kavramın altına imza atan gençlerden başka kimse anlamaz!

Hâliyle düşünen insanın aklında soru beliriyor: Birinci vahiy olan Kur'ân anlaşılın diye ikinci vahiy olarak bu kitap yazdırıldı. Ancak birincisi, ikincisinden daha iyi anlaşılıyor. Nasıl bir mantık bu? Bırakın günümüz Türkçesini, açın Hasan Basri Çantay, Elmalılı Hamdi Yazır ve Mehmed Akif'in Osmanlı Türkçesi ile yazılan meallerini okuyun. Bu kitaplardan daha iyi anlaşıldığını göreceksiniz!

d. Bu kitapların müellifleri, kalplerine gelen manaların Allah'tan olduğuna ve vahiy olduğuna o kadar eminler ki farklı bir ihtimali tartışmaya dahi açmazlar.

Oysa kalbe gelen manaların bir kısmının şeytandan olduğunu, şeytanın da dostlarına vahyettiğini söylüyor Allah (celle celaluhu):

"Allah'ın adının anılmadığı (hayvanlardan) yemeyin. (Çünkü) o kesin bir fısktır. Şüphesiz ki şeytanlar, sizinle tartışmaları için dostlarına (böylesi şüpheleri) fısıldarlar. Şayet onlara itaat edip (leş hayvanların helal olduğuna ve yenebileceğine inanırsanız) hiç şüphesiz müşriklerden olursunuz."¹²⁰

"Böylece her peygambere insanların ve cinlerin şeytan olanlarını düşmanlar kıldık. Bazısı diğer bir kısmını aldatmak için sözün yaldızlısını fısıldar."¹²¹

Bu ayetler gösterir ki insanın kalbinde yer eden manalar, ilham ya da vahiy olduğunu sandığı düşünceler iki kısımdır. Bunlar Rahmani olabileceği gibi şeytani de olabilir.

Peki, bunları nasıl ayırt edeceğiz?

Bu ayrımı insan yapamaz. Çünkü kendi başına hak ile batılı, şeytani ve Rahmani olanı ayırt edemediği için Allah ona Peygamber göndermiştir. Ölçü vahiydir. Muhammed'in (celle celaluhu) elindeki vahye uyan Rahmani, uymayan ise şeytani vesvese ve hayallerdir:

"(Kâbe'yi çıplak tavaf etmek gibi) bir fuhşiyat işlediklerinde derler ki: 'Babalarımızı bunun üzerine bulduk. Allah bunu bize emretti.' De ki: 'Şüphesiz ki Allah, fuhşiyatı emretmez. Yoksa siz Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?' (Yine) de ki: 'Rabbim adaleti emretti. Her secde yerinde yüz-

120. 6/En'âm, 121

121. 6/En'âm, 112

lerinizi doğrultun ve dininizi yalnızca O'na halis kılarak O'na dua edin. Sizi ilk yaratan O olduğu gibi (yine O'na) döneceksiniz.' Bir kısmına hidayet verdi, bir kısmına da sapıklık hak oldu. (Çünkü) onlar, Allah'ı bırakıp şeytanları dost eindiler ve doğru yolda olduklarını sanıyorlar."¹²²

Yaptığı şeyi Allah'a nispet edip bunun Allah'tan olduğunu iddia edenler, bu iddialarını vahiy olduğu şüphe olmayan Kur'ân'a ve onun beyanı olan Sünnete arz etmelidirler. Şayet bu konu/durum Kur'ân ve Sünnette karşılığını bulmuyorsa bunun şeytani olduğunu, karşılık buluyorsa Rahmani olduğunu anlarlar.

Tasavvuf büyüklerinden sayılan ve ilklerden kabul edilen şahsiyetler böyle yapardı.

Ebû Suleymân Ed-Dârânî der ki: "Kalbime çok ince nükteler gelir. Onu iki asla arz etmeden kabul etmem."¹²³

Çünkü kalp İlahi feyizlerin mekânı olduğu gibi şeytani vesveselerin de mekânıdır. Şeytan, insanoğlunun içinde kanın damarda gezdiği gibi gezer. Allah'ın koruması olduğu hâlde, Nebi'ye (salâhuhu aleyhi ve sellem) Allah şöyle emrediyor:

"De ki: 'Rabbim! Şeytanların dokunuşlarından/(masiyete) kışkırtmalarından sana sığınırım. Ve onların, yanımda hazır bulunmalarından da sana sığınırım Rabbim!' "¹²⁴

Ebû Hureyre'den (radıyâllâhu anhu) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salâhuhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Dün gece cinlerden bir ifrit namazımı bozmak için âniden bana saldırdı. Fakat Rabbim ona karşı beni galip getirdi. Sabahlayınca hepiniz onu göresiniz diye mescidin direklerinden birine bağlamak istedim. Sonra kardeşim Suleymân'ın, 'Rabbim! Beni bağışla ve bana benden sonra kimseye nasip olmayacak bir mülk ver. Şüphesiz ki sen, (kullarına karşılıksız veren) El-Vehhâb'sın."¹²⁵ dediğini hatırladım (ve onu tutup bağlamaktan vazgeçtim)."¹²⁶

Hadisin Nesai rivayetinde şu ayrıntı veriliyor:

"Onunla boğuştum, onu alt ettim, onu boğdum. Öyle ki onun dilinin soğukluğunu elimde hissettim."¹²⁷

Şimdi, bu noktada durup düşünmek gerekiyor. Şeytan, Allah Resûlü'ne

122. 7/A'râf, 28-30

123. Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, 10/183; Tabakâtu's Sûfiyye, s. 76

124. 23/Mu'minûn, 97-98

125. 38/Sâd, 35

126. Buhari, 461; Müslim, 541

127. Fethu'l Bârî, 461 No.lu hadis şerhi

namazda geliyor. Yani onun Allah'a en yakın olduğu ânda. Namazını ifsat etmek için saldırıya geçiyor. Saldırdığı kişi Allah'a en sevimli insan olan, beşerin efendisi Muhammed (ﷺ). Allah Resûlü, "ha deyince" onu defedemiyor. Onunla mücadele ediyor, sonunda onu alt edip bu mücadeleyi kazanıyor.

Sormak istediğimiz soru ise şu: Bu insanlara gelen ve onların kalbine bu manaları fısıldayan neden şeytan olmasın? Şayet kendilerini Peygamber'den üstün görüyorlarsa ona diyecek sözümüz yok! Hakikati kabullenip, "Ona dahi bu kadar açık ve şiddetle hücum etmişse bizim gibi günahkârlar ne eylesin?" derlerse "Allah hidayet versin." deriz.

Yazdıkları ya da yazdırıldıklarını iddia ettikleri satırları Kur'ân ve Sünnete arz ettiğimizde, kitap ile vahyin aynı kaynaktan olmadığı hemen anlaşılır. Örneğin, bir kitabın bir âlime nispetinde ihtilaf varsa ne yapılır? O âlime nispetinde şüphe olmayan kitapları okunur. Üslup, konu tertibi, meselelere yaklaşım metodu, kanaat ettiği hükümler... Bunlarda benzerlik varsa denir ki: "Bu kitabın falana ait olması muhtemeldir." Zıtlık varsa derler ki: "Bu kitap bu âlime ait değildir. Birileri yazıp ona nispet etmiştir."

Kur'ân'ı bir defa okumuş, Sünnetten az çok haberdar olan bir insan, bu kitapları okuduğunda gönül rahatlığıyla diyebilir ki: "Bu kitaplar Allah'tan değildir. Ya müellifleri, elleriyle yazdıklarını Allah'a nispet etmişlerdir ya da şeytan onları feci bir şekilde aldatmış, şeytanın Allah (celle celalahu) ile aldattığı mağdurlardan olmuşlardır."

e. Başka bir ortak nokta, kitapların ihtiyaç üzere yazdırılmış olmasıdır. Her müellif, kitabının, içinde bulunduğu asrın sorunlarına çözüm getirdiğini, insanların ihtiyacına binaen Allah tarafından yazdırıldığını iddia eder.

İnsan sormadan edemiyor; bu ümmet o kadar zor zamanlar yaşadı ki bugün yaşanan sıkıntıların birçoğu, o gün yaşananların yansıması ve devamıdır. Neden Allah o insanlara bir şeyler yazdırıp ihtiyaçlarını gidermedi?

Alî, Aişe, Talha ve Zübeyr (radhyallahu anhum) karşı karşıya gelip savaştılar. Bu ümmetin evlatları yalan yanlış haberlerle Osman'ı (radhyallahu anhu) katletti. Bu ümmetin askerleri Allah Resûlü'nün (ﷺ) ailesini Kerbela'da katletti. Mekke ve Medine mancınıklarla ateş yağmuruna tutuldu. Harre vakasında ensâr kadınlarının namusu kirlendi.

Ümmetin seçkin imamı, zalim yöneticileri meşrulaştırmadıkları için işkence ve eziyetlerle ömür tüketti.

Ümmetin en fazla ihtiyaç duyduğu dönemde, neden kimseye bir şeyler yazdırılmadı? Bu sorunlara çözüm olacak bir kitap, rüyada onlara neden verilmedi?

Acaba o dönemde yaşayanlar, bu müelliflerin mertebesine mi ulaşamadı? Yoksa bu müellifler gördükleri hayalleri ve şeytanın vesveselerini vahiy mi zannetti?

Yeri gelmişken belirtelim, o dönemde bazıları kendilerine semadan haberler geldiğini iddia etmişlerdir. Bakalım, sahabenin tepkisi nasıl olmuştur?

"İbni Abbâs'a (radıyallahu anh) dediler ki: 'Muhtâr Es-Sekafî kendisine gökten haberler geldiğini iddia ediyor.'

Dedi ki: 'Doğru söylemiştir. Allah buyurur ki: 'Şeytanların kimin üzerine indiğini size haber vereyim mi? Çokça iftira eden, aşırı günahkâr herkesin üstüne iner. (Bu kâhinler, şeytanlara) kulak verirler ve onların çoğu da yalancıdır.'¹²⁸

Yine ona, 'Muhtar kendisine vahiy geldiğini söylüyor.' dediğinde şöyle cevap vermiştir: 'Doğru söylüyor, Allah (celle celâlahu) ayette şöyle buyuruyor: 'Şüphesiz ki şeytanlar, sizinle tartışmaları için dostlarına (böylesi şüpheleri) fısıldarlar.'¹²⁹ "130

Allah Resûlü (salâllahu aleyhi ve sellem) dışında birisi, semayla irtibat kurduğunu söylediğinde sahabenin tepkisi bu olmuştur.

Yalancı Peygamberliğe Giden Yol

Allah'tan vahiy alma, özel ilimlere sahip olma, kalbinin Rabbinden haber vermesi, manevi bir seyrisülukte karşılaşılan manevi feyiz ve işaretler; yalancı peygamberliğin yolunu açan, ona zemin hazırlayan etkenlerdir.

Sizin şeyhinize ya da üstadınıza açılan sema kapıları, bir başkasına neden kapalı olsun ki? "Bana açıldı.", "Yazdırıldı.", "Allah bana dedi ki" gibi cümleler, ispatı mümkün olmayan beşerî iddialardır. Sizin dışınızda biri bunu dediğinde; onu yalanlarsanız kendinizi yalanlamış olacaksınız. Mecburi olarak, insanların sizi doğrulamasını istediğiniz gibi siz de bu şahsı doğrulayacaksınız!

Asrımızın yalancı peygamberlik iddiasına sahip olan İskender Evrenesoğlu kendisine vahiy geldiğini şöyle gerekçelendirir:

"Allah insana kitap yazdırır mı yazdırmaz mı, konusuna açıklık getirilmesi gerekmektedir. Çünkü günümüzdeki din bilginlerimiz Allah ile kulu arasındaki bu tür bir ilişkiyi reddediyorlar... 'Allah kuluyla konuşamaz, kitap yazdıramaz, ilham veremez.' diyorlar... Aşağıdaki bölümde bu konuya ışık

128. 26/Şuarâ, 221-223

129. 6/En'âm, 121

130. Mecmû'u'l Fetâvâ, 11/238-239

tutacak ve ispatlayacak kanıtları bulacaksınız. Allah insana kitap yazdırır mı yazdıramaz mı görelim:

Abdulkadir Geylanî Hz'nin Risale-i Gavsîye tercümesinden:

'— Ya Gavs-ı Azam, dedi Allah.

— Lebbeyk Rabbi Gavs, dedim.

— Ya Gavs-ı Azam hiçbir şeyde zahir olmazdım, insanda zahir olmuşum, dedi. Ya Gavs-ı Azam insan benim sırrımdır, ben de onun sırrıyım, dedi.

— Gavs dedi: Rabbim Teâlâ'yı gördüm ve sordum:

— Ya Rabbi, aşkın manası nedir? dedi:

— Ya Gavs aşık ol bana, aşk benim ve aşk benim...'

Görülüyor ki Abdulkadir Geylanî'ye Allahu Teâlâ, 'Risale-i Gavsîye' ismiyle bir kitap yazdırmış. Allah kendisine 'Gavs-ı Azam' diye hitap ediyor. Ve de Allah'ı gördüğü kesin. Diğer taraftan Abdulkadir Geylanî'ye yazdırılan kitabın adı da 'Risale', yani bize yazdırılanla aynı.

Ayrıca Bediüzzaman Said-i Nursi'ye, Allah tarafından yazdırılmış yüz otuz iki kitaba da 'Risale-i Nur' adını vermiş Allah Teâlâ...

Mevlana Celaleddin Rumî'ye, Mesnevi'yi Allah'ın ^(celle celaluhu) yazdırdığı, Mesnevi'nin takdim yazısında açıkça yer almaktadır.

Eşref Rumî'nin divanı da Allah tarafından yazdırılmıştır."¹³¹

Bu girizgâhtan sonra İskender Bey(!) asıl meramını anlatır. Allah'ın bu veli kullarına kitap yazdırdığı gibi kendisine de "inzal suresi" ile başlayan ve "Kadir-i Mutlak suresi" ile son bulan yirmi üç surenin indirildiğini söyler.

Bu işler böyledir... Hayır ve güzellik, hayrı; şer ve bidat ise şerri doğurur. Bu kapıyı insanlara açanlar kutsanmayı beklemek bir tarafa, Allah'a nasıl hesap vereceklerini düşünmelilerdir.

Bir meseleye daha temas edelim. Vahiy alıp kendine kitap yazdırıldığını iddia edenlerin çoğu; hayattayken zındıklıkla itham edilmiş, ölümlerinden sonra ise etraflarında oluşan menkıbe kültürüyle kutsanmış, veli kabul edilmişlerdir. Bugün İskender Evrenesoğlu'na burun kıvrıyanlar olabilir, ancak şeytanların da yardımıyla kısa zaman sonra, asrının büyük velileri(!) arasında yer alacaktır. Neden mi? Çünkü Allah tarafından ona yazdırılan(!) bir kitabı vardır ama yaşadığı dönemde yalancılık ve zındıklıkla itham edilmiştir. Allah dostları hep öyledir, ilk başta anlaşılmazlar, sonra bir hazine gibi(!) keşfedilir ve değer kazanırlar.

131. bk. Tasavvuf ve İslâm, s. 195-196. Ayrıca içeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

Bu zevatın hangisinin doğru söylediklerini, hangisinin şeytanın vesveselerine aldanıp vahiy zannettiğini, hangisinin çıkar amaçlı böyle bir yola tevessül ettiğini nereden bileceğiz? Hangi ölçüyle bunları birbirinden ayıracağız? Kur'ân'ı biz anlayamayız, bu zatlar da hata etmez, hata gibi görünen bir durum varsa bunun mutlaka bir açıklaması vardır... Gel de çık işin içinden.

"Bana yazdırıldı." kapısını açarak bu ümmeti aldatanlar, yalancı peygamberlik müessesesine yardımcı olan ve yolunu hazırlayan saptırıcılarıdır.

Şu bilinmelidir ki biz; tezkiye, ahlak, adap ve gönül inceltici (rekaik) bahisleri ihtiva eden kitaplara karşı değiliz. Bu içerikteki kitapların gerekliliğine inanır ve insanlara tavsiye ederiz. Nasıl karşı olabiliriz ki? Allah Resûlü'nün (ﷺ) temel vazifelerinden biri de ümmetini arındırmaktır.¹³² Onları nefsin fücürundan ve günahların karartısından temizleyip taatin ve takvanın esenliğine çıkarmaktır. Elbette Peygamber vârisi olan âlimler de bunu devam ettirmelidir. Sohbet, vaaz, nasihat ve kitaplar ile dünyaya meyleden, unutan, şehvetlerine esir olan biz günahkârları sarsmalı, Allah'ı (celle celâlahu) ve hesabı hatırlatmalıdır. Allah'a hamdolsun, ümmetin âlimleri bunu yapmışlardır da. Bu noktada yazılan eserler evlerde, aile arasında, cemaatlerde, ders halkalarında, medreselerde, ilim meclislerinde düzenli okunmalı ve nasihatleşmelidir de...

Hâris El-Muhâsibî'nin kalplerle ilgili yazdıkları, İmam Ahmed ve Abdullah ibni Mubârek'in Kitâbu'z Zuhd'leri, İbnu Ebi'd Duniyâ'nın Edebu'd Dîn ve'd Duniyâ'sı, hadis kitaplarının Rekâik bölümleri, İmam Kurtubî'nin ölüm sonrasını tafsilatlı olarak ele aldığı Et-Tezkire'si, Hâfız İbnu Receb'in tezkiye ve ahlak hakkındaki risaleleri,¹³³ İbnu'l Kayyim'in Medâricu's Sâlikîn başta olmak üzere birçok kitabı...

Bizim karşı olduğumuz şey, bu içerikte kitaplar yazılması değildir. Olamaz da. Bizim karşı çıktığımız, yazılan kitapların Allah'a nispet edilmesi ve onun katından olduğunun söylenmesidir.

"Az bir dünyalık elde etmek için elleriyle kitap yazan, sonra da: 'Bu, Allah'ın katındandır.' diyenlere yazıklar olsun! Elleriyile yazdıklarından ötürü yazıklar olsun onlara! (Uydurdukları kitaplar için, 'Allah tarafından yazdırıldı.' diyerek) elde ettikleri kazançtan ötürü de yazıklar olsun onlara."¹³⁴

132. "Size içinizden bir Resûl gönderdik. Size ayetlerimizi okuyor, sizi arındırıyor, size Kitab'ı, hikmeti ve bilmediklerinizi öğretiyor." (2/Bakara, 151) "Andolsun ki Allah, müminlerin içinde, kendilerinden olan bir Resûl göndermekle onlara iyilikte bulunmuştur. Onlara O'nun ayetlerini okur, onları arındırır ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretir. Hiç şüphesiz, (Resûl gelmeden) önce apaçık bir sapıklık içindeydiler." (3/Âl-i İmrân, 164)

133. Bu risalelerden "Kalp Katılığının Yerilmesi/Zemmu Kasveti'l Kalb" risalesi, yayınevimiz tarafından yayımlanmıştır.

134. 2/Bakara, 79

Bizim karşı olduğumuz; Allah Resûlü'nden sonra vahyin kesildiği, bunu sadece yalancı peygamberlerin iddia edeceği bilinmesine rağmen, bazı insanların elleriyle yazdıkları kitaplara "vahiy" demesidir.

"Allah'a yalan uydurup iftira eden ya da kendisine hiçbir şey vahyolunmadığı hâlde: 'Bana vahyolundu.' diyen veya: 'Allah'ın indirdiğine benzer (kitap/vahiy) indireceğim.' diyenden daha zalim kim olabilir? Sen o zalimlerin ölüm sekeratı anındaki hâllerini bir görseydin! Melekler ellerini onlara uzatmış ve: 'Çıkarın canlarınızı! Allah'a karşı söylediğiniz haksız sözleriniz ve onun ayetlerine karşı büyüklenmenizden ötürü bugün alçaltan ve değersizleştiren azapla cezalandırılacaksınız.' (derler.)"¹³⁵

İşte bizim buğzumuzun, öfkemizin, ibarelerimizdeki katılığın nedeni budur. Merhametlilerin en merhametlisi dahi bu ahlaka sahip insanlara, "Veyl olsun onlara! Onlardan daha zalim kim vardır?" diye seslenmektedir.

Hususen Bakara Suresi'ndeki 79. ayete dikkat edelim: Bu ayet kimin hakkında inmiştir? Ehl-i Kitap hakkında! Peki, Ehl-i Kitap kimdir veya durumları bize niçin anlatılmıştır? Çünkü bu ümmetten birileri adım adım, karış karış onlara tabi olacaktır. Her ne yapmışlarsa onu yapacak, her ne yola girmişlerse o yola gireceklerdir:

Ebû Saîd El-Hudrî'den (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (ﷺ), 'Muhakkak, sizden önceki ümmetlerin yoluna karış karış, arşın arşın uyacaksınız. Hatta onlar bir kelerin deliğine girseler sizler de onları takip edeceksiniz.' buyurdu.

Bizler, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu ümmetler Yahudiler ve Hristiyanlar mıdır?' diye sorduk.

Allah Resûlü de, 'Başka kim olacak?' dedi."¹³⁶

"Bu bana yazdırıldı.", "Rüyamda Nebi'den aldım." gibi sözler, şeriattan ve ümmetin içinde bulunduğu hâlin sebeplerinden habersiz olan insanları etkileyebilir. Bu ibarelerle o kitapların kutsal olduğuna inanabilirler. Müelliflerin isimlerinin sonuna "Hazret", "Allah sırrını takdis etsin." gibi İslam ümmetinin bilmediği, Hristiyanlıktan alınma ifadelerle gizem ve heybet de katabilirler.

Ölçü, Kur'ân ve Sünnettir. Din tamamlanmıştır. Bizim ikinci bir vahye ihtiyacımız olmadığı gibi "tamamlanmıştır" denilene ekleme yapacak cesaretimiz de yoktur. Babamızın, ağabeyimizin, hocamızın sözünün üstüne söz söylemeyi edepsizlik sayarken âlemlerin Rabbi olan Allah'ın sözünün üstüne nasıl söz söyleyelim!

135. 6/En'âm, 93

136. Buhari, 7320; Müslim, 2669

Veli/Şeyh Tasavvuru

Tasavvufun sıkça kullandığı kavramlardan biri "velayet"tir. Tasavvufta öncü olan zatların bu makama eriştiği, Allah dostu olup ilahi lütuflara mazhar olduğu inancı, Tasavvufun temel öğretilerindedir. Şeyh olarak anılan Tasavvuf büyüklerinin aynı zamanda Allah dostu/veliyullah olduğu iddia edilir.

Bu kavramın Kur'ân ve Sünnetten alındığını biliyoruz. Kitabımızın bu bölümünde Kur'ân ve Sünnette geçen velayet kavramıyla Tasavvufta kullanılan velayet kavramının karşılaştırmasını yapacağız.

Allah (celle celalahu) ayette şöyle buyurur:

"Dikkat edin! Allah dostlarına korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir de. Onlar ki iman edip takvalı olanlardır. Onlara dünya hayatında da ahirette de müjde vardır. Allah'ın sözlerinde/hükümlerinde asla değişiklik olmaz. İşte bu, en büyük kurtuluşun ta kendisidir."¹³⁷

Allah dostluğunun ne olduğunu, Allah dostlarının sıfatlarını ve onların dünya ve ahiret mükâfatlarını açıklayan bu ayet "velayet ayeti" olarak bilinmektedir. Konumuzun temelini oluşturan bu ayet-i kerime, Tasavvuf erbabının da sık sık atıf yaptığı ayetlerdendir.

İbni Kesîr (rahmetullah) şöyle der: "Allah (celle celalahu), dostları olan evliyaullahın iman eden ve takva sahibi insanlar olduğunu haber veriyor. Her takva sahibi Allah'a dosttur."¹³⁸

İmam Şevkânî: "Veli, lügatte 'yakın olan' demektir. Bu ayette Allah dostlarından kasıt, müminlerin seçkinleridir. Âdeta onlar yaptıkları taatler ve sakındıkları masiyetlerle Allah'a yakınlaşmışlardır. Allah evliyaların kim olduğunu şu sözülle açıklamıştır: 'Onlar iman edenler ve takva sahipleridir.' Yani inanılması gerekenlere inanan, sakınılması gereken masiyetlerden sakınanlardır."¹³⁹

Bu ayetten açıkça anlıyoruz ki Allah dostu olmak, iman ve takvaya bağlıdır. İman ve takva ehli olan her insan aynı zamanda Allah dostu olmaya adaydır. Kur'ân-ı Kerim'de Allah dostu olmanın başka şartı yoktur. Sahih akide ve salih amel, yani Tevhid ve Sünnet, velayet makamının anahtarıdır. Kişinin veli olması için havada uçup denizde yürümesi, tavukları diriltip insanların yatakta kaç defa döndüğünü bilmesi gerekmemektedir.

137. 10/Yûnus, 62-64

138. İbn-i Kesîr Tefsîri, 5/378, Yûnus Suresi 62. ayetin tefsiri

139. Fethu'l Kadîr, 2/519, Yûnus Suresi 62. ayetin tefsiri

Ebû Hureyre'den (رضي الله عنه) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (صلى الله عليه وسلم) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah şöyle dedi: 'Her kim benim bir dostuma düşmanlık ederse ben de ona savaş ilan ederim. Kulum bana kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevimli olan bir şeyle yaklaşamaz. Kulum bana nafîle ibadetlerle de yaklaşmaya devam eder. Nihayet ben onu severim. Ben kulumu sevince de artık onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı mesabesinde olurum. Diliyle de her ne isterse muhakkak onları kendisine ihsan ederim. Bana sığınmak isteyince de muhakkak kulumu sığındırır, korurum. Ben yapmasını dilediğim hiçbir şey hakkında, müminin ölümü karşısında ki tereddütüm gibi tereddüt etmedim. Kulum ölümden hoşlanmaz. Ben de kuluma acı gelen şeyi sevmem."¹⁴⁰

Hâfız İbni Hacer (rahmetullah) hadisin şerhinde şunları kaydeder: "Veliden kastedilen, Allah'ı bilen, taatinde devamlı olan ve ibadetlerini de ihlaslı yapan kişidir. Allah'ın, kulun nasıl kulağı, gözü olacağı anlaşılmamıştır. Bunun cevabı birkaç yöndendir:

a. Bu, temsilî bir anlatımdır. Maksudı, 'Benim emirlerimi tercih etme konusunda onun gözü ve kulağı olurum.' demektir. O, bu organlarını sevdiği kadar benim taatimi ve bana hizmeti de tercih eder.

b. Her şeyiyle benimle meşgul olur. Kulağını beni razı edecek şey dışında bir şeye vermez, gözü emrettiğimden başkasını görmez.

c. Onun tüm ihtiyaçlarını ona sağlarım. Sanki kulağı ve gözüyle elde etmiş gibi olur.

d. Ona yardımda; düşmanına karşı gözü, kulağı, eli, ayağı gibi olurum.

e. Burada mudafın hazfı vardır. Yani 'Onun kendisiyle işittiği kulağını hıfzederim.' demektir... Böylece helal olandan başkasını dinlemez.

f. Burada mastar kelimeler, ism-i meful anlamında kullanılmıştır. Yani işittiği, gördüğü sadece ben olurum. Sadece zikrimi işitir, Kitabımı okumaktan lezzet alır... Elini ve ayağını sadece benim rızam olana uzatır...

g. Duaya hemen icabet anlamında olabilir. Çünkü insanın tüm işleri bu organlarla olur.

Tûfî der ki: 'Sözüne itibar edilen tüm âlimler bu hadiste kullanılan üslubun, kula yardım ve destek anlamında olduğunu ve bunun mecaz ve kinaye yoluyla bildirildiğini söylemişlerdir... İttihadiler¹⁴¹ (vahdet-i vücudçular) ise

140. Buhari, 6502

141. İttihat: Her şeyin Allah olduğunu savunan vahdet-i vücud düşüncesidir.

bunun hakiki anlamında olduğunu ve kulun, Allah'ın bizzat kendisi olduğunu söyler. Delil olarak da Cibril'in, sahabeden Dihye suretinde gelmesini öne sürerler. Derler ki: 'Allah, bir suretin tamamında veya bir kısmında açığa çıkmaya kadirdir.' Allah zalimlerin söylediklerinden yücedir!

(Hâfız İbni Hacer:) 'Kalbinde eğrilik olan bir grup hadisi şöyle yorumlar: Kul, iç dünyasını bulanıklıklardan temizleninceye dek zahîrî ve bâtîni amellere devam ederse hak manasında olur. (Yani Allah olur). Allah bu sözden yücedir.'

Riyazet ve tecelli ehlerinden bazı cahiller bu hadise yapışıp şöyle derler: 'Kalp Allah'a mahfuz olursa düşünce hatadan masum olur.' Bu yolun muhakkikleri ise şöyle der: 'Düşünceler Kur'ân ve Sünnete uymadı mı hiçbir kıymeti yoktur. Masumiyet/Korunmuşluk/Hatadan uzak olma sadece peygamberlere özgüdür. Onların dışında olanlar ise hata yapabilir. Ömer, kendisine ilham edilenlerin başında gelirdi. Ama bazen bir şey düşünür, başka sahabiler ondan farklı bir görüş ortaya atar, Ömer onların görüşünü tercih ederdi. Kim kalbine vaki olan manalarla yetinir, Resûl'ün getirdiğini bırakırsa hataların en büyüğünü işlemiş olur.'

Onlardan aşırıya gidip: 'Kalbim bana Rabbimden haber verdi.' diyenler ise daha büyük bir hata içindedir. Kalbinin ona şeytandan haber verdiğinden emin olmaz..."¹⁴²

Hâfız İbni Hacer'in kendinden önce yaşayan bazı âlimlerden aktardıkları ve kendi açıklamalarından şunu anlıyoruz: Ehl-i Sünnet, Allah dostlarına dair bu hadisten şunu anlamıştır: Kul ibadetlerle Rabbine yaklaşırsa bunun mükâfatı olarak Rabbinin yardımına mazhar olur. Allah (celle celalahu), kişinin kendisiyle amel yaptığı organları razı olduğu amellere muvaffak kılar. Allah'ın gazabına götürecek amellerden ise muhafaza eder.

Bir grup sapık ise Allah'ın dostlarıyla ilgili hadisi saptırmış ve ona farklı anlamlar yüklemiştir.

Allah dostu denilen zatların zamanla "Allahlaşacağını", artık şeriata ihtiyaçlarının kalmayacağını, kalplerinin direkt Allah (celle celalahu) ile irtibatta olacağını ve "Kalbim bana Rabbimden haber verdi." diyeceklerini, akıllarına gelen her düşüncenin hatadan masum olacağına yormuşlardır.

İbni Receb (rahmetullah) bu hadisin şerhinde der ki: "... Kalbi Allah'ın azametiyle dolduğu vakit, Allah dışında her şeyi kalbinden silip atar. Rabbinin istekleri dışında, kulun nefsinin payı ve iradesi kalmaz. İşte o zaman sadece O'nu konuşur, sadece O'nun emriyle hareket eder. Konuştu mu O'nu nutkeder, işitti mi O'nu işittir. O'nunla bakar, O'nunla tutar. Hadisten kastedilen mana

142. Fethu'l Bârî, 6502 No.lu hadis şerhi

budur. Kim bunun dışında bir manaya işaret ederse ittihat ve hulûlcülerin ilhadına işaret etmiştir."¹⁴³

Öyleyse Kur'ân ve Sünnetten şunu anlıyoruz: İnanılması gerekenlere iman eden, farzları yerine getiren ve masiyetlerden sakınanlar Allah dostu yani evliyaullahtandır. Nafilelerle Allah'a yakınlığa önem verenler ise Allah'ın sevgisine ve yardımına mazhar olan kullardır. Fıtrata hitap eden bu naslara göre, her mümin Allah dostu olabilir.

Tasavvufçular ise veliliği çok farklı şekilde anlamış, Kur'ân'dan aldıkları bu kavramı Allah'ın, hakkında hiçbir delil indirmediği şeylerle aslından saptırmışlardır. Tanımlarına bakalım:¹⁴⁴

Kuşeyrî, Er-Risâle isimli eserinde der ki: "Velinin iki manası vardır: İlki, Allah'ın dost edindiği anlamında ism-i mefuldür. İkincisi ise Allah'ın taatini dost edinen anlamındadır. Allah'a ibadeti, içine isyan karışmaksızın devam eder. Birinin veli olması için bu iki anlamın da mevcut olması gerekir."¹⁴⁵

Bir başka yerde: "Allah'ın, taatlerde devamlı olması için korunmasını üstlendiği kişidir veli. Onun için 'huzlan' yaratılmaz. O, günah işleme kudretidir."¹⁴⁶

Curcânî, Et-Ta'rîfât'ında veli maddesinde şu açıklamayı yapar: "İsyan olmaksızın sürekli ibadet edendir."¹⁴⁷

Abdulazîz Debbâğ, El-İbrîz¹⁴⁸ kitabında şöyle der: "...Kime, ruhunda bulunan esrarın kapısı aralanır, zatıyla ruhu arasındaki perdeler kalkarsa işte o arif bir velidir, fetih sahibidir."¹⁴⁹

İbni Arabî: "Bâtını imamın (velinin) şartı masum olmasıdır."¹⁵⁰

Görüldüğü gibi Kur'ân ve Sünnetin veli tanımı ile Tasavvufun veli tanımı tamamen farklıdır. Tanımda ayrıışan İslam ve Tasavvuf, velayetin hakikati ve sıfatlarında da ayrıışmıştır. Veli/Şeyh, İslam'da herhangi bir Müslim iken, Tasavvufa intikalinde suret değiştirmiş, İlahi ve Nebevi tüm vasıfları almıştır.

143. Câmîu'l Ulûm ve'l Hikem, s. 366. Hulûl: Allah'ın bazı şeylere girdiğini ve onların cisminde açığa çıktığını savunan düşüncedir.

144. Nakiller için bk. Takdîsu'l Eşhas fi'l Fikri's Sûfi, s. 57-58

145. Er-Risâletu'l Kuşeyriyye, s. 416

146. age. s. 523

147. Et-Ta'rîfât, s, 249, 2014. madde

148. Türkçeye Celal Yıldırım tarafından çevrilen bu kitap, Demir Kitabevi tarafından iki cilt olarak basılmıştır. Abdulaziz Debbâğ ünlü Mutasavvıflardandır. Kendisi okuma yazma bilmeyen bir ümmidir. Kitapta yazılanları öğrencisi Ahmed ibni Mubârek kaleme almıştır. Tasavvufu tanımak isteyenlerin inceleyebileceği bu kitap, Tasavvufun tüm afetlerini içinde barındırmaktadır.

149. El-İbriz, 1/235

150. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 204; El-Futûhâtu'l Mekkiye, 3/183 naklen

Âdeta paralel ilah ve nebi oluşturma gayretine dönen Tasavvufun veli inancı, İslam'ın usulu'd din kabul edilen öğretileriyle çakışmaktadır.

Tasavvuf erbabına sözü bırakıp nasıl bir veli/şeyh anlayışına sahip olduklarını onlardan dinleyelim:

Veliler/Şeyhler, Allah'ın Bizzat Kendisidir(!)

"Babam Ramazan ayında bir evde inzivaya çekilerek, on güne yakın kimseye yüzünü göstermedi... Konya'nın bilginleri, fakirleri, emirleri ve bütün insanlar medreseye gelip: 'Biz Mevlana'nın ayrılığına dayanamıyoruz.' dediler, kıyameti koparıp ağlayıp sızladılar... Ben durumu babama bildirdim. Üç gün müddet istedi. Arkadaşlara haber verdim... Üç gün geçtikten sonra sabahleyin geldim ve kapının aralığından hücrenin içine baktım. Hücrenin her tarafının Mevlana'nın mübarek vücudu ile dopdolu olduğunu gördüm. Hatta yarıklara pamuk tıkanması gibi kapının aralığı da Mevlana'yla tıkanmıştı... Bu heybetli manzara karşısında bağırarak kendimden geçtim. İki kez bu manzarayı gördüm. Son defasında tekrar baktım. Onun cisminin güzelliği ve zayıflık bakımından eski hâlini aldığını ve mübarek eliyle vücudunu okşadığını gördüm. Vücuduna: 'Aferin! Aferin! İyi dayandın. Tur Dağı buna dayanamamış parça parça olmuştu. Sen bunu kaldıradıldın. Senin gibi Yarı Gar'a aferinler olsun.' dediğini işittim."¹⁵¹

Ebû Yezîd El-Bestâmî anlatıyor: "Bir seferinde Allah beni kendi katına yükseltti, beni huzurunda dikti ve: 'Ey Ebû Yezîd, kullarım seni görmek istiyorlar.' dedi. Ben de: 'Beni vahdaniyetinle süsle, bana enaniyet/benlik elbiseni giydir ve beni ahadiyet makamına yükselt. Ta ki kulların beni gördüğünde desinler ki: 'Seni/Allah'ı gördük.' Böylece sen bu olmuş, ben de orada olmamış olurum.' dedim."¹⁵²

Yine Ebû Yezîd şöyle der: "Subhani (Kendimi tüm eksiklerden tenzih ederim), Ma'azeme şe'n (Şanım ne yücedir)"¹⁵³

"Cübbemde Allah'tan başkasını görmüyorum."¹⁵⁴

Veliler/Şeyhler "Ol" Der, Olur

"Ticânî'ye soruldu: 'Abdulkadir Geylanî'nin 'Benim emrim Allah'ın emriyledir. Bir şeye 'Ol' dersem oluverir.' sözünü nasıl anlamalıyız?' Cevaben dedi ki: 'Allah onlara (velilere) büyük hilafet vermiş ve onları kendi mülkünde istediklerini yapma yetkisiyle görevlendirmiştir. Allah onlara tekvin kelimesini vermiştir. Bir şeye 'Ol' dediler mi o an hemen olur. Alî'den rivayet edilir

151. Ariflerin Menkıbeleri, s. 219

152. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 171; Kitâbu'l Lum'a li't Tûsî, s. 461 naklen

153. age. s. 117; Fi't Tasavvufi'l İslâmî ve Târîhuhu, s. 75 naklen

154. Mecmû'u'l Fetâvâ, 2/461

ki: 'Şimşekleri çakan, yıldırımları düşüren, gök cisimlerini hareket ettiren ve işlerini düzenleyen benim.' demiştir. Allah'ın mülkünde O'nun halifesi olduğunu anlatmak istemiştir." ¹⁵⁵

Ne ilginç değil mi? Onlar bir şeye "Ol" der, o da oluverir. Kur'ân'da Allah'ın (celle celâluhu) büyüklüğünü ve kudretini anlatmak için kullanılan "Kun fe-yekûn" ve lilerde de varmış(!).

"Gökleri ve yeri benzersiz şekilde yaratandır. Bir işe (olması için) hükmettiğinde ona: 'Ol!' der, o da oluverir." ¹⁵⁶

"Demişti ki: 'Rabbim! Bana insan eli değmemişken nasıl çocuğum olabilir ki?' Dedi ki: 'Böyle işte! Allah dilediğini yaratır. Bir işe (olması için) hükmettiğinde ona: 'Ol!' der, o da oluverir.' " ¹⁵⁷

Allah (celle celâluhu), Mekke müşriklerin, Tasavvufçularinkine benzeyen inanışlarını kabul etmemiştir. Mekke müşrikler hacılara hizmet eden, dinî geleneklere bağlı insanlar vefat ettiğinde onlara türbe niyetine put yapan ve onlar vasıtasıyla Allah'a yakınlaşacaklarına inanan kimselerdi. Bu insanlara Allah tarafından bazı yetkiler verildiğine ve Allah'ın izniyle tasarruf sahibi olduklarına inanıyorlardı. Allah (celle celâluhu) mülkünde kimseye böyle bir yetki vermediğini, buna ihtiyacının da olmadığını kesin bir dille ilan etti:

"De ki: 'Haydi! Allah'ın dışında (ilah olduğunu) zannettiklerinizi çağırın (bakalım)!' Onların göklerde ve yerde zerre ağırlığına sahip oldukları bir şey yoktur. O ikisinde bir ortaklıkları da yoktur. (Allah'ın) onlardan yardımcı/destek edindiği kimse de yoktur." ¹⁵⁸

Tabii şu soru da onlar tarafından cevaplanmayı bekliyor: Mutlak mülk sahibi olan Allah (celle celâluhu) niye mülkünde başkalarına mutlak tasarruf yetkisi versin ki?

Veliler/Şeyhler Yağmur Yağdırır

Şeyh Abdurrahîm ibni Şeyh Abdullah El-Arkî: "Yağmur Satıcısı' diye isimlenirdi. Çünkü o insanlara yağmur satardı." ¹⁵⁹

Adam sadece yağmur yağdırmakla kalmıyor, zamanla işin ticaretini de yapmaya başlıyor. İhtiyacınız olduğunda Allah'a (celle celâluhu) el açıp yalvarmanıza gerek yok. Bu şahsa gidiyorsunuz, dua niyetine ödeme yapıyorsunuz, o da Allah'ın mülkünden size ihtiyacınız olan yağmuru veriyor(!):

155. Firakun Muâsıra Tentesibu ile'l İslâmi ve Beyânu Mevkîfi'l İslâmi minhâ, 3/911; Bulûğu'l Emânî fi'r Reddi alâ Miftâhi't Ticânî, s. 160; Cevâhiru'l Meânî, 2/279-280 naklen

156. 2/Bakara, 117

157. 3/Âl-i İmrân, 47

158. 34/Sebe', 22

159. Tabakâtu Dayfillah, s. 109

Siyeru'l Evliyâ eserinde şöyle aktarılmıştır:

"Şam diyarına şiddetli bir kıtlık isabet etti. Hace Rumiye adında yaşlı bir kadın vardı. Yöneticilerin çocuklarına mürebbiyelik yaptığından ve Şeyh Muhammed Zuğbi'nin kardeşi olduğundan insanlar değer verirdi. Katırına binip Şeyh Zuğbi'ye geldi. 'İnsanlar şiddetli bir kıtlık, yağmursuzluk ve pahalılık içinde yaşıyor, siz ise bu durumdan habersiz/gafilsiniz.' dedi. Şeyh sustu. Sonra kadın katırına binip yola koyuldu. Harran şehrine yakın köprüye ulaşınca yağmur yağdı ve şiddetli bir rüzgâr esti. Rüzgâr, kadını bineğinden düşürdü... Sonra şeyhe geldi ve: 'Biz sana 'Yağmur yağdır.' dedik, sen ise beni bineğimden çamura attın! Niye?' diye sordu. Şeyh: 'Boş konuştuğundan/gevezeliğinden dolayı.' diye cevapladı."

Bu yalan dolu kıssayı okuduktan sonra, bir de Siyer-i Nebi'den şu kıssayı okuyalım:

Enes'ten (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü cuma hutbesini irad ederken bir adam mescide girdi. 'Ey Allah'ın Resûlü, hayvanlar helak oldu, yollar kapandı; Allah'a dua et de bizi kurtarsın.' dedi.

Allah Resûlü ellerini kaldırdı ve 'Allah'ım, bizi kurtar (yağmur yağdır).' diye üç defa tekrarladı.

Vallahi semada hiç bulut yoktu. Sel' Tepesi'nin ardından bir bulut çıktı. Semanın ortasına gelince yayıldı, sonra yağmur yağdı..."¹⁶⁰

Bu üçkâğıtçı din bezirgânlarına sorsanız, "En büyük veliler sahabilerdir." derler. Oysa kıtlık var ve hiçbir sahabi yağmur yağdıramıyor. Allah Resûlü'ne geliyorlar. O da (صلى الله عليه وسلم), Allah'ın mülkünde tasarruf etmeye kalkmıyor. Elini kaldırıp Rabbine dua ediyor.

Tasavvufun velileri ise Allah'ın mülkünde dilediklerince tasarruf ediyorlar!

Veliler/Şeyhler, Allah'ın Yazdığı Ecele Müdahale Eder

"Fatıma bint-i Ubeyd şiddetli bir hastalığa tutuldu. Öleceği düşünülüyordu. Fukahadan bir şeyh, Hocalı'ya geldi. Durumu anlattı. Şeyh onlara su verdi. Hasta bayanın içmesi için. Ancak ölüm sekeratında olduğundan içemedi, sadece suyu ağzına koyabildiler. Şeyh de halvete girdi. O gece Fatıma ayağa kalktı ve: 'Ben iyiyim.' dedi. Gece, şeyhi evin bir köşesinde gördüğünü, asasıyla ona vurup 'kalk!' dediğini ve ayaklandığını anlattı. Şeyhe durumu ilk götüren fakih, şeyhin yanına gitti. Şeyhin oğlu, babasının o zamandan beri halvette olduğunu söyledi. Şeyh dedi ki: 'Benle ölüm meleği çekiştik. Sonunda ben galebe çaldım ve onu bana bıraktı.'"¹⁶¹

160. Buhari, 1014; Müslim, 897

161. Hesâisu'l Mustafâ (sav) beyne'l Çuluvi ve'l Cefâ', s. 287; Tabakâtu İbni Dayfillâh, s. 143 naklen

Ecel belirlenmiş, ölüm meleği geliyor, Allah'ın yazdığı kaderi tatbik edecek, şeyh efendi devreye giriyor, kısa bir kavgadan sonra ölüm meleği şeyhe teslim oluyor ve bu bayan da yaşıyor(!).

"Muhammed Eş-Şirbini'nin oğlu Ahmed hastalandı, ölümü yaklaşınca Azrail(!) geldi onun ruhunu almak için. Şeyh, Azrail'e dedi ki: 'Rabbine dön ve sor, çünkü bu emir neshedildi (hüküm değişti).' Azrail döndü, Ahmed bu hastalıktan şifa buldu ve sonrasında otuz yıl yaşadı."¹⁶²

Bu nakilden sonra Rabbimizin ecel hakkında indirdiği ayetlerine bakalım:

"Allah, eceli gelmiş olan hiçbir kimsenin (ölümünü) ertelemes. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."¹⁶³

"Her ümmetin bir eceli vardır. Ecelleri geldiğinde ne bir saat/bir an onun gerisinde kalır ne de önüne geçebilirler."¹⁶⁴

"O, kulları üzerinde (her şeye boyun eğdiren) El-Kahir'dir. Üzerinize koruyucu (melekler) yollar. Sizden birine ölüm geldiğinde (ölüm vazifesiyle görevli) elçilerimiz onu vefat ettirir. Ve onlar görevlerini kusursuz bir şekilde yaparlar."¹⁶⁵

Allah (celle celsalahu) ayetleriyle ecelin kesinlikle değişmeyeceğini bildiriyor. Bu evliyalar(!) ise vahyin tam tersini iddia ettikleri gibi bir de bunu kendilerinin yapabileceğini söylüyorlar!

Bu evliyalar(!) yeri geldiğinde, "Biz sadece Allah'ın iradesine teslim olmuş, O'nun dilediğini söyleyen, O'nun dilediği şekilde hareket eden insanlarız." diyorlar. Sorumluluktan ve yaptıkları şeriata muhalif işlerinin karşılığında kaçmak için uydurdukları sapkın kader anlayışları, ölüme gelince işlemiyor nedense!

Hakkın hak oluşunun alameti, içinde çelişki olmaması; batılın batıl oluşunun alameti de ondaki çelişki ve zıtlıklardır.

Veliler/Şeyhler Ölülerini Diriltir

Diyelim ki ölüm esnasında yetişemediler ve şahıs öldü. Eğer evliya olduğu iddia edilen bu mühlit ve zındıklardan biri varsa sorun yok. Allah'ın aldığı canı geri iade ediyor(!) ve hayat bahşediyorlar!

Kuşeyrî, Sehl ibni Abdullah Et-Tusterî'den naklen, "Allah'ı hakkıyla zikreden, isterse ölümleri diriltebilir."¹⁶⁶

162. Evliyalar Ansiklopedisi, 2/1391

163. 63/Münafikûn, 11

164. 7/A'râf, 34

165. 6/En'âm, 61

166. Er-Risâletu'l Kuşeyriyye, s. 549

"Şeyh İbrahim El-Metbuli çok ibadet eden birini gördü. Fakat insanlar ondan yüz çeviriyordu ve onun hakkında itikad sahibi değillerdi. Dedi ki:

– Oğlum! Senin bunca ibadetine rağmen neden derecen eksiktir? Galiba baban senden razı değil? Genç:

– Evet, dedi. Şeyh:

– Haydi gel, kabrine gidelim, umulur ki senden razı olur.

– Ravi dedi ki: 'Allah'a yemin olsun ki şeyh, babasına seslenince kabrinden kalktı, onu başındaki toprağı atarken gördüm. Tam olarak ayağa kalkınca şeyh dedi ki: 'Fakirler (veliler) aracı olarak geldiler, çocuğundan razı olmanı rica ediyorlar.' Adam: 'Sizler de şahit olun ki ondan razı oldum.' dedi."¹⁶⁷

Tasavvufçuların yanında meşhur olan, halk arasında da bilinen Abdulkadir Geylanî'nin kıssasını da hatırlayalım: Abdulkadir Geylanî medrese hocalığı yapmaktadır. Kadının biri medresede okuyan oğlunu ziyaret eder. Oğlunun sadece kuru ekmek yediğini görür. Anne yüreği bu, dayanır mı? Oğlunun hâlini şikâyet için şeyhin huzuruna varır. Kızarmış tavuk yediğini görünce iyice öfkelenir. "Sen Allah'tan korkmaz mısın? Çocuklar kuru ekmek yiyor, sen ise tavuk!" der. Abdulkadir Geylanî, "Allah'ın izniyle kalk!" der, tavuk dirilir ve hareket eder. "Senin oğlun bizim seviyemize ulaşınca o da tavuk yer." der.¹⁶⁸

Biz hâlâ anlamış değiliz. Bazen Tasavvuf büyüklerinin aylarca aç kaldıklarını, sadece kuru ekmek ve suyla yaşadığını anlatıp övünürler; bazen de aç şeyhlerini mükellef sofraların başına oturturlar.

Bizim Türkiye'nin Sufileri de böyle ya! Vaaz kürsüsünden, "Hamama dahi gitmeyiz." diye nutuk atıp deniz sefasında yakalanınca da "Takvaya muhalif hareket etmiş olabiliriz." derler. Keşke sadece takvaya muhalefet etmiş olsanız! Sizler Tevhide, Sünnetin asıllarına ve selim fitrata muhalefet ettiniz!

Rabbimiz zatı için der ki:

"Allah (bunları yaptı) çünkü O, El-Hak olan, ölüleri diriltten ve her şeye kadîr olandır."¹⁶⁹

"Allah'ın rahmetinin eserlerine bak! Nasıl da ölümünden sonra yeryüzüne hayat vermektedir? Şüphesiz bu (Allah) ölüleri de diriltecektir. O, her şeye kadîrdir."¹⁷⁰

167. Evliyalar Ansiklopesi, 2/1162-1163

168. bk. Lem'alar, 19. Lem'a, 3. Nükte, s. 144-145; bk. Gunyetu't Tâlibîn s. 502; Câmiu Kerâmâtî'l Evliyâ 2/203 naklen

169. 22/Hac, 6

170. 30/Rûm, 50

"Şüphesiz ki ölüleri biz diriltiriz. Onların yapıp önden yolladıkları (amelleri de), geride bıraktıkları eserleri de biz yazarız. Biz, her şeyi apaçık bir Kitap'ta kaydetmişizdir."¹⁷¹

Ölüleri diriltmek yalnızca Allah'a (celle celalahu) aittir. Bu, tek ilah oluşunun delilindedir. Hiçbir yaratılmış buna güç yetiremez!

Bazılarımızın aklına İsa'nın (aleyhisselam) ölüleri diriltme mucizesi takılabilir.

Îsâ'nın (aleyhisselam) ölüleri diriltmesi, Allah (celle celalahu) tarafından bir peygambere verilen ve ona özel olan mucizedir. Bundan dolayı ondan sonra gelen peygamberlerin ölüleri diriltme mucizesi yoktur. Allah Resûlü (salâhu ve selâm) Allah'a en sevimli ve Allah katında en değerli insandır. Hayattayken birçok sevdiğini kaybetmiştir. En başta oğullarını, güzide ashabını, hiç unutamadığı Hatice'sini (radıyalahu anha) kaybetmiştir. Ne birinin ecelini erteleyebilmiş ne de öldükten sonra birini diriltbilmiştir. Allah Resûlü'nün yapamadığını bu velilerin(!) yapabiliyor olabildiğini de ayrı bir yere not etmek gerekir.

Ayrıca Îsâ (aleyhisselam) bunu Allah'ın dilemesi ve mucize olarak kendisine vermesiyle yapıyor. Bu zevât ise bu hakkı ellerinde bulunduruyor ve yeri geldiğinde Allah'ın tayin ettiği ecele dahi müdahale ediyor.

Diyebilirsiniz ki maksadını aşmış bazı lafızlar kullanmış olabilirler. Lakin onlar da Allah'ın izni olmadan diriltmenin mümkün olmadığına inanıyorlar. Ben diyen biri aksini nasıl iddia edebilir? Ebû Cehil dahi türbe niyetine yaptıkları salih insanların putlarının öldürme ve diriltme gücü olmadığını ikrar ediyorken bu insanlar nasıl böyle inanır?

Şarânî, Ebû Hasan Eş-Şâzelî'den naklediyor: "Kutbun (Evlialar Konseyi Başkanı) on beş kerameti vardır: ...Allah'ın zatı ona açığa çıkar ve onun sıfatlarını ihata eder. Öncenin, sonranın ve başı sonu olmayanın hükmü ona açığa çıkar/bilir..."¹⁷²

Bu, nassın orijinaline benim yaptığım tercümedir. Kendisi de Mutasavvıf olan Abdulkadir Akççek, Şarânî'ye ait olan Et-Tabakâtu'l Kubrâ kitabı tercümesinde¹⁷³ aynı metni şöyle tercüme eder: "Kendisine zati ilahinin hakikati keşfolmak. İlahî sıfatları ihata kudretini kendinde bulmak... Önün hâkimi olmak. Sonun hâkimi olmak. Keza, evveli ve ahiri olmanın da hâkimi olmak..."

Benim yaptığım tercüme bir şekilde tevil edilir de bu Sufi açıkça "Kutub" diye Allah'ı anlatıyor. Arapçasının zayıflığından mıdır, bizim bilmediğimiz ıstıhlara vâkıf olduğundan mıdır, şeyhleri hakkında bu inanca sahip oldu-

171. 36/Yâsîn, 12

172. El-Yevâkît ve'l Cevâhir, s. 446

173. Evlialar Ansiklopedisi, 1/786

ğundan mıdır, bilemiyorum. Ancak orijinal metne yaptığı tercüme bir şahsın kutub olması için ilahlaşması gerektiği şeklindedir.

Veliler, insanlara Hidayet Eder

"Çocuğün biri gökyüzüne baktı ve Hristiyan olan babasına sordu.

– Bu Ay'ı kim yarattı? Babası duvarda asılı duran haça bakıp:

– Bu, dedi. Çocuk haçı eline aldı ve havaya kaldırıp bıraktı. Haç yere düştü. Babasına:

– 'Kendini havada tutamayan bu Ay'ı nasıl havada tutar?' dedi. Babası öfkeleni ve ona ağır sözler söyledi. Bunun üzerine şeyhime sordum:

– Efendim bu küçük kız Müslüman mıydı? Şeyh:

– Hayır, dedi.

– Sonraları Müslüman oldu mu? Şeyh yine:

– Hayır, dedi. Bu sefer ben:

– Peki, bu haklı ve parlak delili nasıl elde etti? diye sordum. Dedi ki:

– Hak ehlerinden bazısı orada hazır bulunuyordu. Kıza bâtinini bir nazarla baktı ve kız konuştu."¹⁷⁴

"Şeyh Yusuf El-Acemî halvetten çıkınca gözleri ateş parçası gibi olurdu. Kime baksa onun gözleri saf altına dönerdi. Bir gün şöyle bir hadise oldu. Halvet sonrası bir köpeğe baktı. Tüm köpekler o köpeğin emri altına girdi. İnsanlar, ihtiyaçlarının giderilmesi için o köpeğe gitmeye başladılar. Bu köpek hastalanınca diğer köpekler toplanıp ağlaşmaya ve hüznlerini göstermeye başladılar... Allah bazı kullarına ilham etti ve o köpeği gömdüler. Köpekler onun kabrini ziyaret ederlerdi."¹⁷⁵

Yanlış anlamadınız! İnsanları hidayet etmeyi aşip köpekleri dahi hidayet ediyorlar. Subhanallah! Allah'ın (celle celalahu) hidayet ettiği insanlar dahi üç sınıftırlar:

"Sonra Kitab'ı kullarımızdan seçtiklerimize miras kıldık. Onlardan kimi nefsi-ne zulmeder kimisi orta yolludur. Kimisi de Allah'ın izniyle hayırlarda yarışıp öne geçer. Bu, büyük lütuf ve ihsanın ta kendisidir."¹⁷⁶

Ancak bu şeyhler hidayet etti mi sınıf falan yok! Direkt kabri ziyaret edilen bir veli oluveriyorsunuz!

"Şeyh Muhammed Şenâvî, insanları bakışla terbiye ederdi. Yol kesiciler ona

174. El-İbrîz, 2/90

175. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/59; Türkçesi için bk. Evliyalar Ansiklopedisi, 2/1080

176. 35/Fâtır, 32

uğrardı, ona bakardı, adamlar kendilerini şeyhe tabi olmaktan alıkoyamazlardı. Bu adamların bazılarının onun cemaatinin seçkinlerinden olduğunu gördüm."¹⁷⁷

Bu veliler Allah Resûlü (ﷺ) döneminde yaşasaymış ne iyi olurmuş! İnsanlar anlattıklarına kulak vermiyor diye kendini harap eden Nebi'ye yardımcı olup onun başaramadığını(!) başarır, bir bakışla insanları hidayet ederlerdi. Allah Resûlü de üzüntüden kurtulmuş olurdu.

"Bu söze (Kur'ân'a) inanmadılar diye arkalarından üzülenek kendini öldürecek/in/helak edeceksin öyle mi?"¹⁷⁸

"Onlar iman etmiyorlar diye neredeyse kendini (sıkıntıdan) helak edeceksin."¹⁷⁹

Ebû Talib'e on yıla yakın İslam'ı anlattı. O Müslim olmadı. Yeğeninini getirdiğinin hak olduğunu adı gibi bilmesine rağmen, kavminin kınamasından çekindi ve babasının dini üzere öldü. Allah Resûlü'nün (ﷺ) üzüntüsü o denli büyüktü ki Allah şu ayetlerle onu teselli etti:

"Sen sevdiğini hidayet edemezsin, fakat Allah dilediğini hidayet eder. O, kimin hidayete (uygun olduğunu) en iyi bilendir."¹⁸⁰

Hidayet, Allah'ın elindedir. Nebi'nin (ﷺ) dahi bunda payı yoktur. O sadece insanlara yolu gösteren, hidayet-i irşad sahibidir. İnsanları, İslam'ı kabul ve tevbeyle muvaffak kılma anlamındaki hidayet-i tevfiğe gelince o sadece âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir.

Onlarca yıl anlatmasına rağmen İslam'ı kabul etmeyip yüz çevirenler olmuştur. Bu şeyhler ise konuşma ve anlatma zahmetine dahi katlanmayan, tek bakışla insanları ve hayvanları hidayet eden insanlardır. Paralel ilahlık ve resûllük bu değil de nedir?

Ebû Hureyre (رضي الله عنه) defalarca annesine anlatmasına rağmen annesi hidayet bulmamıştı. Allah Resûlü'ne geldi. Üzülyordu. "Allah'a dua et de annemi hidayet etsin." dedi. Allah Resûlü (ﷺ) ellerini kaldırdı: "Allah'ım! Ebû Hureyre'nin annesine hidayet et." dedi...¹⁸¹

Lafa geldi mi "En büyük veliler sahabilerdir." derler, kimisi hızını alamayıp tarikati onlardan aldığını söyler. Başta Resûl olmak üzere, ashabin hiçbir surette yapamadıklarını ise bir bakışta hallederler.

177. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/115; Türkçesi için bk. Evliyalar Ansiklopedisi, 2/1382

178. 18/Kehf, 6

179. 26/Şuarâ, 3

180. 28/Kasas, 56

181. Müslim, 2491

Bir nakil daha yapalım. Şa'rânî, Seyyid Ahmed Bedevî'nin menkıbelerini aktarırken şunu da kaydeder:

"Şeyhimiz Muhammed Şenavi anlatmıştı, diyordu ki: Biri vardı, Bedevi Hazretlerinin mevlidi ziyaretini doğru bulmuyor ve zararlı sayıyordu. Onun bu hâli imandan ayrılmasına sebep oldu. **O denli imandan ayrıldı ki onun içinde İslam'a meyleden tek bir kıl kalmadı.** O, bu hâlinin izalesi için aracılığımızla Bedevi hazretlerinden yardım istedi ve şu cevabı aldı: 'Bir daha eski hatasına dönmemesi şartı ile olur.' Kabul etti ve kendisine iman kisvesi giydirildi. Bedevi hazretleri ona sordu:

– Bizden görüp beğenmediğin şey nedir ki? O kişi bu soruya şu cevabı verdi: Erkeklerin ve kadınların bu toplantıda birbirine karışması... Bedevi:

– Bu inkâr ettiğin ve kabul etmediğin şey tavafta da oluyor. Fakat hiç kimse bu tavaftan men olunmuyor... Ben öyle biriyim ki karada vahşilere, denizlerdeki balıklara çobanım. Bunların her birini diğerinin saldırısından korurum. Elbette Allah beni mevlid ziyaretimde hazır bulunanları korumaktan aciz bırakmaz.'¹⁸²

Hâliyle hidayeti elinde bulunduran saptırmayı da elinde bulunduruyor. Hidayet etmeye muktedir olanlar insanların imanını çekip alabiliyorlar. Niçin? Şeriata muhalif bir durumu inkâr ettiği için. Alt mesajı anladığınızı umuyorum: "Bizler (şeyhler) şeriata muhalif işler yaparsak itiraz etmeyin. Aksi hâlde kâfir olursunuz."

Ayrıca Bedevî'nin Kâbe'yi tavaf etmekle kabir etrafında yapılan rezillikleri kıyaslamasına da dikkat edelim. Şaşırmayalım, zira Allah (celle celalahu) gibi hidayet edip saptıran, evini de Allah'ın evi olan Kâbe'ye denk görecektir.

Veliler/Şeyhler, Levh-i Mahfuz'a Bakıp Gaybı Bilir

"Şeyh Câkîr şöyle derdi: 'Levh-i Mahfuz'a bakıp ismini orada görmeyinceye kadar, hiçbir müriden söz almadım.'¹⁸³

"Sıdk ehliyle beraber olduğunuzda onlarla sıdk üzere olun. Çünkü onlar kalplerin casuslarıdır. Sizin sırlarınızdan girer, isteklerinizden çıkarlar."¹⁸⁴

182. Et-Tabakâtü'l Kubrâ, 1/158; Türkçesi için bk. Evliyalardan Ansiklopedisi, 1/680-681. Ahmed Bedevî'nin kabri Mısır'da bulunmaktadır. Her yıl mevlit düzenleme âdeti hâlâ devam etmektedir. Bu mevlide dair yayınlanan görüntüler izlendiğinde, kadınların ve erkeklerin karışık raks ettiği, oyun havası ayarında ilahilerle(!) insanların coştığı, bariz bir şekilde kadınlarla erkeklerin İslam'a uygun olmayan davranışlarla birbirlerine yakınlaştığı görülecektir.

183. age. 1/127; Türkçesi için bk. Evliyalardan Ansiklopedisi, 2/533

184. Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, s. 33

Abdulaziz Debbâğ'a öğrencisi sordu:

"Bazı âlimler ihtilaf ettiler:

Kur'ân'da zikr ve gaybın anahtarı olan beş maddeyi Peygamber bilir mi?

'Şüphesiz ki kıyametin (ne zaman kopacağına dair) bilgi Allah'ın katındadır. (O) yağmuru indirir, rahimlerde olanı bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse hangi yerde öleceğini bilemez. Şüphesiz ki Allah, (her şeyi bilen) Alîm, (her şeyden haberdar olan) Habîr'dir.'¹⁸⁵

Debbâğ dedi ki: 'Bu beş şey nasıl peygamberlere gizli kalsın. Onun ümmetinden tasarruf ehli biri bu beş şeyi bilmeden tasarrufta bulunamaz.'¹⁸⁶

Bu, Ed-Debbâğ'ın olaya yaklaşımıdır. Oysa Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurur:

"De ki: 'Ben, resûllerin ilki değilim. Ve ben, bana ve size ne yapılacağını bilmiyorum. Ben, yalnızca bana vahyolunana uyuyorum. Ben, ancak apaçık bir uyarıcıyım.'¹⁸⁷

"De ki: 'Size, 'Allah'ın hazineleri benim yanımdadır.' demiyorum, ben gaybı da bilmem, melek olduğumu da söylemiyorum. Yalnızca bana vahyedilene uyuyorum.' De ki: 'Hiç kör ile gören bir olur mu? Düşünmeyecek misiniz?'¹⁸⁸

"De ki: 'Ben kendime, Allah'ın dilemesi dışında ne fayda ne de zarar verme gücüne sahibim. Şayet gaybı biliyor olsaydım hayrı çoğaltırdım/daha fazla mal toplardım ve hiçbir kötülük bana dokunmazdı. Ben, yalnızca inanan bir topluluk için uyarıcı ve müjdeciyim.'¹⁸⁹

Allah Resûlü'nün (ﷺ) Rabbine karşı edebiyile Debbâğ'ın edepsizliğini mukayese edelim. Vahyin membasından beslenen ile şeytanların vahyine kulak verenlerin sözleri nasıl da farklı!

Allah (ﷻ) gaybı sadece kendinin bildiğini, resûllerden dilediğine dilediği kadarını bildireceğini söylerken Allah Resûlü'nden başka bir söz beklenemezdi:

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır. (Gaybı) O'ndan başkası bilmez. Karada ve denizde olan her şeyi bilir. Herhangi bir yaprak düşmüş olsa mutlaka onu bilir. Yerin karanlıklarındaki bir tane, yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık Kitap'ta yazılıdır."¹⁹⁰

185. 31/Lokmân, 34

186. El-İbrîz, 1/522-523

187. 46/Ahkâf, 9

188. 6/En'âm, 50

189. 7/A'râf, 188

190. 6/En'âm, 59

❖ TASAVVUFTA TASAVVURLAR

"De ki: 'Göklerde ve yerde Allah'tan başkası gaybı bilmez.' Onlar, ne zaman diriltileceklerinin farkında değillerdir."¹⁹¹

Ahmed Er-Rifâî'den velilerin gayba nasıl muttali olduklarını dinleyelim: "...Ona yerle sema arasının idaresi verilir... Yükselmeye devam eder. Ta ki gavsiyet makamına ulaşır. Yükselmeye devam eder ta ki beşeriyet sıfatı ondan kaldırılıp Hakk'ın (Allah'ın) sıfatlarından bir sıfat oluncaya dek. Allah, onu gaybına muttali kılar. Onun nazarı olmadan ne bir bitki biter ne de yaprak yeşerir. Sonra Allah'la konuşmaya başlar. Beşerin akli bu kelâmı idrak edemez."¹⁹²

Ahmed Er-Rifâî'nin veli tasavvuruna mukabil Allah Resûlünün (ﷺ) hayatına bakalım:

Ummu Seleme (رضي الله عنها) Annemiz'den (رضي الله عنه) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Ben de sizin gibi bir insanım. Siz husumetlerinizi bana getiriyorsunuz. Ben de aranızda hükmediyorum. Bazılarınız meramını anlatmada etkili olabilir. Ben de haksız olduğu hâlde kardeşinin hakkını ona veririm. Kime kardeşinin malından bir parça vermişsem ateşten bir parça vermişimdir. İster alsın ister bıraksın."¹⁹³

Allah Resûlü (ﷺ), insanlar arasında hükmederken gayba muttali olamıyor, Allah'ın bildirmesi müstesna onlara insanların sunduklarına göre muamele ediyor ve iyi konuşan birinin onu aldatabileceğini açıkça belirtiyor. Ama veliler kalplerin sırlarına muttali olup daha adam ağzını açmadan onun kalbini okuyorlar. Allah Resûlü mü (ﷺ) velayet makamına erişemedi, bunlar mı şeytani hâllerine velayet diyorlar, orasını size bırakıyorum.

Ben-i Mustalık Gazvesi dönüşü yaşanan tatsız bir hadiseden dolayı Aişe (رضي الله عنها) annemize zina iftirası atılmıştır. Allah Resûlü (ﷺ) söylentiler karşısında çok üzgündür. Aişe annemizin göz yaşları kurumuş, yemeden içmeden ke-silmiş ve yataklara düşmüştür. Tam bir ay bu durum böyle devam etmiştir. Allah Resûlü (ﷺ), vahiy gelip olayın hakikatlerini öğreninceye kadar sadece beklemiştir. Âişe Annemize (رضي الله عنها), "Eğer suçsuzsan Allah senin suçsuz olduğunu beyan edecektir. Şayet bir günah işlediysen Allah'a tevbe et. Allah, günahını itiraf edip sonra da tevbe edenin tevbesini kabul buyurur."¹⁹⁴ demiştir.

Velayetleri icmayla sabit olan Ebû Bekir (رضي الله عنه) ve kızı, manevi bir seyri sülûke çıkıp olayın hakikatini görememiş; Allah Resûlü (ﷺ), "Levh-i Mahfuz'a şöyle bir göz atayım." dememiştir.

191. 27/Neml, 65

192. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 1/122; Türkçesi için bk. Evliyalara Ansiklopedisi, 1/511

193. Buhari, 2458; Müslim, 1713

194. Buhari, 2661; Müslim, 2770

Bi'ri Maûne vakası da hatırlanması gereken örneklerdendir. Allah Resûlü'ne (ﷺ) Müslim olduklarını ve dinlerini öğretecek muallimlere ihtiyaçlarının olduğunu söyleyen kabileler geldi. Allah Resûlü yetmiş güzide ashabını onlarla yolladı. Yolda bu sahabileri öldürdüler.¹⁹⁵

Allah Resûlü (ﷺ) gaybı bilmiş olsa bu güzide ashabını ölüme yollar mıydı? Hâşâ. Bu zındık taifesine göre gaybı bilmeden veli olunmadığına göre, bu durumda Allah Resûlü (ﷺ) kim oluyor?!

Oysa bu taife velilerinin, doğduğu günden öleceği güne kadar bir insanın ne yapacağını bildiklerini söylüyorlar: "Çocuk cenin olarak annesinin karnına düştüğünde, veli kişi doğumundan ölümüne onun yaşayacağı hayrı ve şerri bilir."

"Bir gün şeyh sağ yanı üzerine yatmış uzanıyordu. Ben de ön kısmında otuyordum. Aklıma/hatırıma kötü bir şey geldi. Şeyh hemen gözlerini açarak:

- Neler söylüyorsun? diye sordu. Ben:
- Efendim, bir şey söylemedim, dedim. O da:
- Kalbinden neler söylüyorsun? dedi.

Son derece utandım ve hemen Allah'a tevbe ettim."¹⁹⁶

Bunca uydurmadan sonra şimdi şu nakli okuyalım: "Velilerin keşfi iki kısımdır. Kimisi Levh-i Mahfuz'a bakar. O değişmez. Efendim Alî El-Havvas gibi. Kimisi de yazılıp silinen levhalara bakar. Bunlar 360 levhadır. Bunlar değişir ve değiştirilir. Veli bir şeyi haber verse ve o olmasa: 'Yalan söyledi.' denmez. Onun değişen levhalara baktığı kabul edilir."¹⁹⁷

Diyelim ki şeytanları bu zatları aldattı ya da hayal edip kalplerini meşgul ettikleri fantezilerini keşif diye anlattılar yahut gördükleri şeytani bir rüyayı hak zannedip aktardılar... Ve anlattıkları çıkmadı. Su-i zanna yer yok. Çünkü Levh-i Mahfuz'un değişime açık sayfalarına bakmıştır. Önce yazılmış, sonra da silinmiştir. Bir sebepten dolayı Allah (celle celaluhu) meydana gelmesine müsaade etmemiştir... Güler misiniz, ağlar mısınız? Şeytanın insanı avucuna alıp onunla oynaması bu değildir de nedir?

Baktığı sayfanın Levh-i Mahfuz'un hangi kısmından olduğunu bilmeyen birinin bu makamlara nasıl ulaştığı da merak konusudur açıkçası.

195. bk. Buhari, 3064; Müslim, 677

196. El-İbrîz, 1/78

197. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 182; Kitâbu't Tabakât fî Husûsi'l Evliyâ naklen

İlginç Hadiseler

Adamın biri gaybı bildiğini iddia etmektedir. O bölgede yaşayan bir hadis âlimi, bu iddiaya karşı çıkar ve şahsı tartışmaya davet eder.

"Münazara için bir araya gelirler. Hadisçi şöyle der:

- Münazara için bir şartım var. Kabul ederseniz başlayalım. Şeyh efendi:
- Olur, der. Hadisçi susar, öylece bekler... Niçin konuşmadığı sorulur. Âlim:
- Şartımı şeyh söylesin, der. Şeyh:
- Ben nereden bileyim, der. Cevap gelir:
- Karşında oturmama rağmen içimden geçeni bilmiyorsun. Gaybı bildiğini iddia ediyorsun.

Münazara başlamadan biter."

Yine derler ki: Şeyhin biri misafirlige gider. Âdet olduğu üzere şeyhlere yemeğin en güzeli bolca verilir. Ev sahibi etleri tabağın altına dizer. Üstüne de pilav döker. İnsanların önüne etli pilav konur. Şeyhin önüne ise sade pilav tabağı konur. İnsanlar bu duruma itiraz eder, şeyh de onları destekler. Ev sahibi der ki: "Pilavın altındaki eti göremeyen sen, gaybı bildiğini, müridlerin yatakta dönmesinden haberdar olduğunu iddia ediyorsun! Allah'tan korkmuyor musun?"

Veliler/Şeyhler "Lâ Yus'el"dir,¹⁹⁸ Onlara İtiraz Edilmez

"Müridin şartlarından biri, şeyhinin şeriat üzerinde olduğuna ve Rabbinden bir delille hareket ettiğine inanmasıdır. Şeyhin hâllerini kendi ölçüsüne göre değerlendirmez. Bazen şeyhten, zahiri yerilmiş/şeriata aykırı hâller meydana gelebilir. O hâl, bâtın ve hakikatte övülmüştür. O hâle teslim olması gerekir. Nice adam vardır elinde içki şişesi, onu ağzına götürür, Allah onu bala çevirir. Bakan onu içki içti zanneder. Fakat o bal içmiştir."¹⁹⁹

"Raiyye sahibi şöyle der:

'İtikadında şeyhine muvafakat üzere olmayan kimse,

Alev alev yaklaşan inkâr ateşine yaklaşmış olur'

Açıklaması: İtikadında şeyhe muhalefet eder, yaptığı işte şeyhinin hata yaptığına inanırsa bunun sonucu şeyhinden ayrılmaya kapı açar. Şeyhten sıyrılmak ise inkâr ve ayrılık ateşinde yanmak demektir."²⁰⁰

198. Soru sorulmaz, sorgulanamaz.

199. bk. Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, s. 210; Ayrıca bk. Seyyidî Ahmed Derdîr, s. 119 naklen

200. El-İbrîz, 2/210

"Ancak sağlam aklı, dosdoğru bir tabiatı olan kimse şeyhine razı olur, şeyhi nereye dönerse o da onunla birlikte döner, isterse şeyhi görünürde, gecenin fecirden uzak bulunduğu ölçüde haktan uzak olsun. Çünkü 'Şeyhin görünürde haktan uzak kalmasında da doğru bir anlam vardır.' şeklinde düşünmesi ve 'Belki Rabbim ileride beni bu sırra vakıf eyler.' diye temennide bulunması uygun olur."²⁰¹

Risale-i Kudsiyye ve şarihi Mahmud Ustaosmanoğlu'ndan şeyhe karşı edep nasıl olmalı okuyalım: " 'Tecelli ede zat, durma kusurda'

Açıklaması: 'Mevla Teâlâ'nın zat-ı paki subhaniyesi bize tecelli eder.' Yani perdesiz, manisiz olarak bize parlar. Bizimle Mevla arasında esma sıfat dahi olmaz. O ki mürid isteklerinden geçemiyor, Mevla tecelli etmiyor."²⁰²

"Bir mürid mürşidi için: 'Niye emrediyor, niçin yasaklıyor?' derse mürid olamaz. Çünkü inat ediyor, inatla bu iş olmaz."²⁰³

"Nefatü'l Üns'te yazıyor ki: İmam Ğazzâlî'nin ağabeyi Ahmed El-Ğazzâlî büyük adamdı. O Mevla Teâlâ'ya soruyor: 'Ya Rabbi! Beni niçin yarattın?' Mevla Teâlâ ona: 'Cemalimi senin kalbinde seyretmek için.' buyurdu."²⁰⁴

"Veliyullahı casus kıldı Subhan. Girer kalbine yoklar seni can" Mevla Teâlâ'nın dostu senin kalbine girer, bakar, senin niyetin ne tarafa?²⁰⁵

"Sakın zannetme bilmez hâlini ol,
Olur casus bulup gönlüne bir yol"

"Mürşidin huzurunda kötü düşüncelerle durmak iyi değildir... Kudsi hadiste buyrulur(!): 'Velilerin meclislerinden sakının. Onlar kalp casuslarıdır. Sizin kalplerinize girerler ve sizin sırlarınız üzere muttali olurlar. Onlarla oturduğunuz vakit sadakatle oturun.'²⁰⁶

Bu şeyhler millete edep öğretirken birinin çıkıp, "Önce siz edepli olun, sonra millete edep öğretin!" demesi gerekiyor. Allah (celle celaluhu), "Tecessüs etmeyin/ birbirinizin özelini araştırmayın."²⁰⁷ buyurmasına rağmen bir insanın kendine "kalp casusu" demesi ne ile izah edilebilir?

201. El-İbrîz, 2/211-212

202. Risale-i Kudsiyye Şerhi ve İzahı, 1/551

203. age. 1/565

204. age. 1/569

Şeyhleri müridin gözünde yüceltmek için uydurulan bu yalanlar, onların ne kadar değersiz olduklarının kanıtıdır. Hakiki değere sahip olmayanlar uydurma menkıbe ve kerametlerle değerlenirler. Allah (celle celaluhu), insanı sadece O'na kulluk etmesi için yaratmıştır. (51/Zâriyat, 56)

205. Risale-i Kudsiyye Şerhi ve İzahı, 1/577

206. age. 1/589-595

207. 49/Hucurât,12

Alt mesaj ise çok açık: Şeyhlerle ilgili kötü bir düşünceye kapılmayın sakın! Ânında fark ederler...

Şimdi ümmete edep öğretmeye kalkan edepsizlik timsalinden dinleyelim: "Bir gün kıskanç fakihler inkâr ve inatları nedeniyle Mevlana'ya 'Şarap helal midir ya da haram mı?' diye sordular. Onların amacı Şemseddin'in şerefine dokunmaktı. Mevlana kinaye yoluyla şöyle buyurdu: 'İçse ne çıkar, çünkü bir tulum şarabı denize dökseler deniz değişmez ve denizi bulandırmaz... Açık cevap şudur ki: Eğer Şems şarap içiyorsa her şey ona mübahtır. Çünkü o deniz gibidir. Eğer bunu senin gibi bir kahpenin kardeşi yaparsa ona arpa ekmeği bile haramdır.'²⁰⁸

İçki içen bir şeyhin bu yaptığı sorulup şeriat nezdinde içkinin haram oluşu hatırlatılınca verilen tepkiye bakın! Sanki "O, yaptıklarından sorulmaz; onlarsa sorulurlar."²⁰⁹ denilen Allah'ın (celle celaluhu) bir fiiline itiraz edilmiş gibi tepki veriyor. Tabii içkinin bazı insanlara mübah olduğu da özellikle belirtilmiş. "Allah dostu" olalım diye çıkılan yolda şarapçı olmak! Ki şarapçılar dahi uyarıldığında mahcup olup susarken bu şarapçının Allah'a açıktan isyan edenleri müdafaasına bakın!

Rabbani, müride şeyhini tanıtip edep öğretiyor: "...Böylesine kâmil ve mükemmel bir şeyh bulup ona erişirse şeyhin varlığını ganimet bilmeli ve kendini tamamen ona teslim etmelidir. Mutluluğun onun rızası olduğu yerlerde, bedbahtlığın ise onun rızasına aykırı davranmakta olduğuna inanmalıdır. Kısacası bütün arzu ve isteklerini onun rızasına tabi kılmalıdır. Efendimiz bir hadiste şöyle buyurmuştur: 'Sizden biriniz, hevası benim getirdiklerime tabi olmadıkça iman etmiş olmaz.' Bilmek gerekir ki talip, kalbini tüm cihetlerden çevirerek şeyhine yönelmeli, şeyhiyle beraberken onun izni olmadan nafileler ve zikirle meşgul olmamalıdır... Onun huzurundayken bir şey yiyip içmemeli ve kimseyle konuşmamalı hatta kimseye yönelmemelidir. Onun huzurunda olmadığı zaman onun olduğu tarafa ayağını uzatmamalı ve o tarafa doğru tükürmemelidir... Zahirde doğru olmadığı görülse bile şeyhinin her yaptığıının ve her söylediğinin doğru olduğuna inanmalıdır. Çünkü o her yaptığıını ilham ve izin ile yapar... Bazı durumlarda ilhamına hata bulaşsa bile böyledir. Zira ilham hatası, içtihat hatası gibidir. Kendisinde, şeyhinin hâl ve davranışlarına karşı bir hardal tanesi kadar da olsa kesinlikle itiraz mecali bırakmamalıdır. Çünkü itirazın sonu mahrumiyetten başka bir şey değildir. Mahlukatın en nasipsizi ve saadetten en uzak olanı bu taifede kusur arayanlardır."²¹⁰

208. Ariflerin Menkıbeleri, s. 486

209. 21/Enbiyâ, 23

210. Mektubât, Rabbânî, 292. Mektup. Kitap boyunca istifade ettiğimiz Yeni Şafak baskısı, bu mektubun tercümesini eksik yapmıştır. İlgili mektubun tercümesine orijinalinden veya diğer çevirilerden

İmdi, Rabbani'nin edep diye anlattığı bu bölümde "Şeyh" ibaresinin yerine "Allah" lafzı koyarak, uygun yerlere de Muhammed (ﷺ) lafzını koyarak okuyun, göreceksiniz ki bire bir örtüşüyor. Şu ifadeye özellikle dikkat edelim: "Onun huzurunda olmadığı zaman onun olduğu tarafa ayağını uzatmamalı ve o tarafa doğru tükürmemelidir." Allah'ın her yerde olduğuna inanan bu sapkınlar ayaklarını gönlünce uzatırlar da şeyhin bulunduğu yöne ayak uzatmazlar!

Edebin zirvesi olan Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurur:

"Sizden biriniz namazdayken Allah ona teveccüh eder, kible cihetine/tarafına tükürmesin..."²¹¹

Namazda Allah'a (celle celalahu) yöneliyor olduğumuz için sadece namazda kible cihetine tükürmek yasaklanmışken bu sapkınlar her yer ve durumda şeyhin cihetine tükürmeyi yasaklarlar.

"La yusel" olma özelliğini burada da görüyoruz. Ne görürseniz görün, şeyhe itiraz yok. "Niye?", "Niçin?" demeden "Tam bir teslimiyetle teslim olmanız gerekiyor."

"İşlediğinin zahiri haram da olsa şeyhinin yaptığına itiraz etmemelidir. Ona: 'Niçin böyle yaptın?' dememelidir. Çünkü şeyhine: 'Niçin' diyen iflah olmaz... Gerçek müridin alametlerinden biri de şeyhi ona: 'Fırına gir.' dese de girmelidir. Bereketini kazanması için ikamette ve yolculukta, bütün işlerinde şeyhini kalbinden çıkarmamalıdır. Dünya ve ahiretle ilgili elde ettiği tüm bereketlerin kendisine şeyhinden geldiğine inanmalıdır. Şeyhin gönlünün meylettiği bir kadınla asla evlenmemeli, şeyhinin boşadığı yahut ondan dul kalan bir kadınla da asla evlenmemelidir..."²¹²

Yukarıda uyguladığınız yöntemi bu paragrafa uygulayın. Uygun yerlere şeyh yerine "Allah" ya da "Muhammed" lafızlarını yazın; her cümlelerin bir ayet olduğunu, Allah ve Resûl'ü (ﷺ) hakkındaki nasların şeyhlere nasıl uyarlandığını göreceksiniz.

"O, yaptıklarından sorulmaz; onlarsa sorulurlar..."²¹³

"Şayet biz: 'Kendinizi öldürün ya da yurtlarınızdan çıkın.' diye onlara farz kılmış olsak onlardan azı hariç (bu emri) yerine getirmezlerdi. Onlar, kendilerine verilen bu öğüdü yerine getirselerdi kendileri için daha hayırlı olur,

ulaşabilirsiniz.

211. Buhari, 406; Müslim, 547

212. El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, s. 323; Tenvîru'l Kulûb, s. 528-530 naklen

213. 21/Enbiyâ, 23

(ayaklarını) daha kuvvetli bir şekilde sabit kılardık. O zaman onlara kendi katımızdan büyük bir ecir verirdik. Ve şüphesiz onları dosdoğru yola ilettirdik."²¹⁴

"Size verilmiş her ne nimet varsa Allah'tandır. Sonra size bir zarar dokunduğunda (hemen) O'na yalvarırsınız."²¹⁵

"Nerede olursanız O, sizinle beraberdir."²¹⁶

"Sizin Allah Resûlü'ne eziyet etmeniz ve ondan sonra eşlerini nikâhlamanız ebediyen olacak şey değildir."²¹⁷

Bu ayetleri okuduktan sonra dönüp yukarıda yaptığımız nakli bir daha okuyun. Tasavvufun "şeyh/veli" anlayışının İslam ümmetine yeni bir ilah ve resûl belirleme faaliyeti olduğunu göreceksiniz.

Şimdi Asr-ı Saadet'e gidelim. Allah Resûlü (ﷺ) ile ashabı arasındaki ilişkiye bakalım.

Allah Resûlü (ﷺ) bir gün unuttur ve öğlen namazını iki rekât kılıp selam verir. Sahabeden elleri uzun olduğu için "Zu'l yedeyn" diye anılan bir sahabi, "Namaz mı kısaltıldı, siz mi unuttunuz?" diye Allah Resûlü'ne (ﷺ) sorar.²¹⁸

İbni Ebî Muleyke'den (rahmehalahu) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi'nin eşi Aişe (radhyallahü anha) bir şey duyduğunda ve onu anlamadığında mutlaka döner, onu anlayana kadar sorardı.

Nebi (ﷺ), 'Hesaba çekilene azap edilir.' buyurmuştu.

Âişe Annemiz, 'Ben, 'Yüce Allah şöyle buyurmuyor mu? 'O, kolay olan bir sorguyla hesaba çekilecektir.'²¹⁹ diye sordum.' dedi.

Bunun üzerine Nebi (ﷺ) şöyle cevap verdi: 'Bu, yalnızca arzıdır. Kim ince hesaba çekilirse helak olur.' "²²⁰

Allah Resûlü (ﷺ) itikâftadır. Safiye Annemiz (radhyallahü anha) onu ziyarete gelir. Akşam olduğu için hücrelerine kadar ona eşlik eder Allah Resûlü (ﷺ). Yolda Ensâr'dan iki sahabiye görür, 'Bu, Anneniz Safiye'dir.' der. Sahabiler üzülür, 'Ey Allah'ın Resûlü! Senin hakkında nasıl kötü düşünüyoruz?' derler. Allah Resûlü (ﷺ), 'Şeytan, kanın damarda dolaştığı gibi insanın içinde dolaşır.' der."²²¹

214. 4/Nisâ, 66-68

215. 16/Nahl, 53

216. bk. 57/Hadîd, 4

217. bk. 33/Ahzâb, 53

218. bk. Buhari, 482; Müslim, 573

219. 84/İnşikâk, 8

220. Buhari, 103; Müslim, 2876

221. bk. Buhari, 2035; Müslim, 2175

Huneyn Savaşı kazanılmış, ganimetler taksim edilmiştir. Ensâr, kendilerine ayrıcalık tanınmasını beklerken ganimet yeni Müslim olan Kureyşlilere dağıtılmıştır. "Henüz kılıçlarımızdan onların kanı damlıyorken nasıl olur da Allah Resûlü onlara verir, bizleri ganimetten mahrum eder?" diyerek hoşnutsuzluklarını ifade ederler. Sa'd ibni Ubade'yi elçi olarak yollarlar. Sa'd, Allah Resûlü'ne Ensâr'ın hissiyatını aktarır. Nebi, "Peki sen ne düşünüyorsun?" der. Sa'd, "Ben de kavmimin bir ferdiyim."²²² der. Allah Resûlü Ensâr'ın toplanmasını ister. Onlara gelip bir konuşma yapar ve insanlara mal dağıtıp kendisinin Ensâr'la Medine'ye döneceğini, onların kalbindeki imana ve tevekküle güvenip henüz İslam olmuş insanların imanı pekişsin diye ganimeti onlara dağıttığını söyler.²²³

Sahabe, Bedir Günü'nde Allah Resûlü'nün (ﷺ) orduyu konumlandığı noktaya bakarak, "Bu vahiy midir, yoksa senin kararın mıdır?" diye sordu. Kendi kararı olduğunu söyleyince, kuyuların yakınına yerleşmenin daha avantajlı olacağını söyleyip ona fikir beyan etti.²²⁴

Bu örnekler sayfalarca çoğaltılabilir. Bu davranışlardan bazıları yanlış da olabilir! Ancak Allah Resûlü (ﷺ) dahi sorgulanabiliyorken, şeyhlerin sorgulanamayacağı, sorgulayanların asla iflah olmayacağı, kalpte dahi bu zatlara yönelik şüphenin bunlar tarafından tespit edilip müride gereğinin yapılacağı nasıl bir sapma ve saptırmadır? Acaba bu zatlar Allah Resûlü'nden daha mı üstündür? Ya da bu sapkılara göre sahabiler edepsiz midir?

Veliden/şeyhten kasıt, ibadetlerine dikkat eden, takvayı hayatın merkezine alan, ahiret endişesiyle yaşayan insanlarsa buna itiraz etmek mümkün değildir. Allah (celle celalahu) ümmete örneklik eden, Allah'ı ve ahireti hatırlatan bu insanların sayısını çoğaltsın. Herkesin ve her şeyin katıldığı bu zamanda böylesi gönül ehline ne de çok ihtiyacımız var!

Yok eğer bundan kastedilen "paralel ilahlar ve resûller" ise -ki verdiğimiz örneklerde bunu açıkça gördük- bizler Kelime-i Tevhid'e olan şahitliğimizin bir gereği olarak bunu reddediyor ve bu inanın İbrahim'in milletiyle hiçbir ilgisinin olmadığına, İslam'da şirk ve cahiliyeyi yeniden ihya çabası olduğuna inanıyor ve böyle düşünüyoruz.

Bunların; şeriata muhalif, fıska bulanmış ve edep dışı bir hayat sürenlerin, cahilleri aldatması ve kendilerini koruma güdüsüyle uydurdukları yeni ve batıl bir din olduğunu düşünüyor ve böyle inanıyoruz.

222. bk. Ahmed, 11730

223. bk. Buhari, 3147; Muslim, 1059

224. bk. Târîhu't Taberî, 2/440; Tefsîru'l Kurtubî, 7/597, Enfâl Suresi 11. ayetin tefsiri

Ahlak Tasavvuru

"Tasavvuf nedir?" sorusuna verilen en yaygın cevabın, "ahlakı güzelleştirmek" olduğunu biliyoruz.

Teorik olarak ahlaki değerlere sıkça vurgu yapan Tasavvuf erbabının hakikati de böyle midir? Menkıbelerde insanüstü özelliklerde sabır, güler yüz, merhamet, insanlara iyilik yapma ahlakıyla donanmış olarak anlatılan şeyh, derviş ve müridlerin gerçek hayatta bu ahlaktan nasibi var mıdır?

Tasavvuf kitapları incelendiğinde bu beklentiye olumlu bir cevap alınmadığını söylemeliyiz.

Zikredeceğimiz örnekler tanınmayan, meçhul şahsiyetlerin anlattığı olaylar değildir. Tasavvuf erbabının büyük zatlar olarak kabul ettiği ve bu büyük(!) zatlara yazdırıldığını düşündükleri kutsal(!) kitaplarda öyle ahlak dışı şeyler vardır ki kahve ortamında dahi anlatılması mümkün değildir.

Sözü, Tasavvufu güzel ahlak olarak tanımlayan Mutasavvıflara bırakalım:

Ahlaksız/Sapık Şeyhler ve Müridler

Şeyhu'l Ekberlerinden başlayalım: Şeyhinin kendine haram olan kızını nasıl da dikkatle izlediği -ki halk arasında buna röntgencilik deniyor- ve izlenimlerini nasıl paylaştığını okuyalım:

"Allah kendisinden razı olsun bu şeyhin bekâr bir kızı vardı. Boylu, poslu, genç ve güzel bir kızdı. Onu görenler hemen ona vurulurdu. Bulunduğu ortamı bir çiçek gibi süslerdi. Çevresinde bulunanları sevindirirdi. Kendisine bakanı hayran bırakırdı. Eğer nefisleri çabucak ve kolayca kötülüğe kayan ve zayıf, hasta ruhlu, bozuk, kötü düşünceli, namus duygusu körelmiş insanlar mevcut olmasaydı Allah'ın yaratılış sırasında ona bağışladığı ruhi ve fizikî güzellikleri, ahlak ve huy güzelliklerini bir bir anlatırdım..."²²⁵

Buradan sonra o kadının güzelliğini anlatmaya başlar. Onu yıldıza, semaya, çiçeğe benzetir, sonra şöyle devam eder: "Ona layık ifadelerle gazeller yazdık. Fakat yine de onun sevgisinin büyüklüğüyle, söylediği o kadim sözlerle, iç dünyasının zenginliğiyle, iffetinin temizliğiyle ilgili olarak gönlümden geçenlerin ve ona duyduğum sevgi, ilgi ve duyguların hepsini anlatamadım. Çünkü o benim tek dileğim ve biricik özlemimdi."²²⁶

Kendisi çok namusludur İbni Arabî'nin! Kendisine helal olmayan bir kadını en ince detayına kadar süzmüş, ona gazeller yazacak kadar ileri gitmiş,

225. Arzuların Tercümanı, s. 77

226. age. s. 77

lakin namus duygusu körelmiş zayıf nefislilerden korktuğu için izlenim ve duygularını rahat paylaşamamış!

Bir de başkasının hanımlarını en ince detaylarına kadar bilen, gerdek gecesinde gelin ve damadın yanında yer alan, eşyle birlikte olduğunda onlarla aynı odada uyuyan şeyhler var!

Tabii onlar bu duruma ahlaksızlık demiyorlar. Şeyhin keşfi veya kerameti diyorlar: "Bir kadınla evlenmek istiyordum. Fakat hakkında hiçbir bilgim yoktu. Durumu şeyhime arz ettiğimde o kadın hakkında bana öyle şeyler anlattı ki onları ancak Allah ve Allah'ın bildirdiği veli kulları bilebilirdi. Evlendiğimde cidden şeyhimin bahsettiği bütün sıfatları gördüm. Şeyhim bir ara bana:

— Zifaf gecesi ben yanınızda olurum, buyurdu.

— Bunu nasıl bilebilirim, diye sorduğumda:

— Sana bir alamet bırakırım, diye cevap verdi. Zifaf gecesi bir ara evlendiğim kadının burnundan fazlaca kan aktığını gördüm. Sebebini sorduğumda 'Yanlışlıkla sen burnuma vurdun da ondan.' diye cevap verdi. O zaman bu işi şeyhimin ruhaniyetinin yaptığını anladım ama sebebini idrak edemedim. Ziyaretine gittiğimde olup bitenleri kendisine anlattım. 'Evet.' dedi. 'Eğer kadının o gece burnundan kan akıtılmasaydı beyin kanaması geçirip hastalanacaktı. Çünkü hem uzak bir yerden hem de soğuk bir havada gelmiş ve çok yorulmuştu.' "227

"Bir gece iki hanımım aynı odada bulunuyordu. Bu, mazeretten dolayı olmuştu. Onlardan her biri ayrı bir yatağa uzanıp yattı. Ben de başka bir yatağa uzandım. Odamızda bir dördüncü yatak daha bulunuyordu, o boş kaldı. Sonra hanımlardan biriyle yatmak istedim. Diğerinin uyuduğunu zannediyordum. Bir müddet sonra diğer hanımla yatmayı uygun buldum ve yanında yattığım diğer hanımın artık uyuduğunu sanıyordum. Geceyi böylece geçirdikten sonra şeyhimin ziyaretine gittim. Aramızdaki mesafe uzak da olsa sık sık bu ziyaretlerimi yerine getiriyordum. Beni görünce hafif tebessüm ederek şöyle buyurdu:

— İki karıyı bir odada bir araya getirip ikisiyle cinsî yakınlıkta bulunan kimse hakkında ne dersin? Beni kastettiğini anladım ve cevap verdim:

— Efendim, bunu nasıl anladınız?

— Ya dördüncü boş yatakta kim yattı? diye sordu.

Bunun üzerine dedim ki:

— Efendim ben onların uyuduğunu zannederek öyle yaptım.

227. El-İbrîz, 1/81

– Hayır, hiçbiri uyumadı. Böyle yapman doğru değildir...

– O hâlde bundan böyle buyurduğunuz gibi hareket edeceğim ve bu yaptığım düzensizlikten dolayı Allah'a tevbe edeceğim."²²⁸

Fıtratı bozulmamış, şirk ve bidatle aklını örtmemiş bir insanın "Nasıl bildin?" değil "Ne işin vardı benim yatak odamda?" diye sorması gerekirdi oysaki...

"Bir gece hanımlarımdan biriyle baş başa kaldım. Onunla oynaşırken utanç yerine baktım. Aradan birkaç gün geçtikten sonra şeyh hazretlerinin ziyaretlerine gittiğimde, huzurunda birçok ilim adamları bulunuyordu. Onlara dönerek sordu:

– Ey din âlimleri! Kadının utanç yerine bakmak hakkında ne dersiniz?

Ben hemen cevap verdim:

– Efendim, dedim. Bu konuda âlimlerin dediğini aynen ben de söylerim.

Hâlbuki şeyh hazretleri ile aramızda iki merhale gibi uzun bir mesafe bulunuyordu. Bunun üzerine sordu:

– Peki, sen hiç bakar mısın?

– Hayır, dedim. Meğer ki unutmuşum. Şeyh:

– Evet, falan geceye kadar öyle. Ama o gece, buyurunca utandım, yaptığımı hatırladım. Sonra şöyle uyarıda bulundu:

– Kâbe'ye yönelip bakan yüzünü (o gibi şeylere) çevirip bakma inşallah."²²⁹

"Bir gün şeyhimiz (Allah kendisinden razı olsun) benim hanımım söz konusu olunca onu tepeden tırnağa, gizli ve aşikâr her şeyini ve bütün hususiyetlerini anlattı. O kadar ki ne fazlalık yaptı ne noksanlık. Cidden benim hanımım onun anlattığı gibiydi. Eğer ben kendimi zorlasam hiçbir zaman karımı onun nitelediği ölçüde anlatamazdım. Hâlbuki aramızda dört günlük mesafe bulunuyordu ve hanımımı da görmüş değildi. (Şeyh hazretleri bu keşfi yapmakla Seyyid Alî Hazretlerine, karısına karşı takınacağı tavırda bir ölçü vermeyi dilemiş ve ayrıca kadının dine karşı olan ilgisini kamçılama istemiştir.)"²³⁰

Tasavvufun, Müslim kadın algısı böyledir işte. Bedeninin gizli ayrıntılarının kendisine helal olmayan bir erkek tarafından anlatılması onun dine ilgisini kamçılıyor!

228. age. 1/78-79

229. age. 1/78

230. age. 1/91

Allah'ın yarattığı hayâ fıtratına sahip bir kadının böyle bir durumda tiksinmesi, o dinden ve ehliinden teberrî etmesi gerekir.

Katib Abdullah ibni Alî ve kardeşi Abdurrahman anlatıyor: "Bir gün attarlar çarşısı damına çıkmıştık, yakın damlar üzerinde birçok kadının bulunduğunu gördük. Onlara bakmaya başladık. Onlarla aramızda olan cinsel konular üzerine konuştuk, bazen güldük, bazen zıpladık derken vakit geçirdik. Bir müddet sonra şeyh hazretlerine döndüğümüzde, onun maruf divanvari minderinde yerlerimizi aldıktan sonra tebessüm etmeye başladı ve: 'Keşiflerde bulunamayan şeyh ne güzeldir!' dedikten sonra ilave etti: 'Nerede idiniz? Bana doğruyu söyleyiniz, sakın yalan söylemeyiniz.' Biz de olup bitenleri olduğu gibi kendisine anlattık. Bunun üzerine o kadınların durumunu ve dam üstünde toplanma sebeplerini, bizim onlar hakkında konuştuklarımızı, zıplayıp gördüklerimizi bir bir -oradaymış gibi- anlattı. Hâlbuki o sırada kendisini ziyaret için gelenlerle oturup sohbet ediyor, bizim nerede bulunduğumuzu bile bilmiyordu. Biz damda zıpladığımız sırada o sohbet ederken bir ara tebessüm etmiş, ama kimse bunun sebebini anlayamamış."²³¹

Allah Resûlü'nün ahlakıyla, Abdulaziz Debbâğ'ın ahlakı arasındaki farka bakalım:

Abdullah ibni Abbâs'tan (radıyallahü anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Fadl, Allah Resûlü'nün (salâhü aleyhi ve selâm) terkisine binmişti. Bu sırada Has'an kabilesinden bir kadın geldi. Fadl kadına, kadın da Fadl'a bakmaya başladı. Bunun üzerine Nebi (salâhü aleyhi ve selâm) Fadl'ın yüzünü diğer tarafa çevirdi."²³²

Allah Resûlü (salâhü aleyhi ve selâm) ashabının kendilerine helal olmayan bir kadına baktıklarını görünce, eliyle onların çenesinden tutup bu münkere engel oluyordu.

Bu davranışıyla Kur'ân'ın, erkeğin ve kadının iffetiyle ilgili indirdiği bakış ayetlerini tefsir ediyordu:

"Mümin erkeklere: 'Gözlerini (haramdan) kısımlarını ve iffetlerini korumalarını' söyle. Bu, onlar için en hayırlı/temiz olandır. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. Mümin kadınlara da: 'Gözlerini (haramdan) kısımlarını ve iffetlerini muhafaza etmelerini' söyle. Kendiliğinden görünenler hariç süslerini açığa çıkarmasınlar. Başörtülerini yakalarının üzerine koysunlar (kafa, boyun ve göğüs kısmını örtecek şekilde)."²³³

İslam ahlakını temsil iddiasında olan şeyh efendi bu münkere şahitlik

231. age. 1/96

232. Buhari, 1513; Müslim, 1334

233. 24/Nûr, 30-31

ediyor, tebessüm ediyor, sonra da müridlerle paylaşıyor. Bunlar da haram içinde olmalarından ziyade şeyhin keramet ve keşfiyle ilgileniyorlar.

Bir başka düşük ahlak sahibi şeyhi, müridinden dinleyelim: "Şeyhimi ziyarete gittiğimde, evinin ortalarından birinde beni yanına aldı, oturduk. Sohbetimiz hayli devam etti. Uyku vakti gelince bana: 'Uyu.' dedi. Kendisi ayrılıp başka odaya gitti. Ben de elbisemi çıkardım ve sırt üstü uzandım. Yatağında bir elin beni gıdıkladığını hissettim, güldüm, o da güldü. Fakat odamda kimse yoktu. Gülme sesinden o elin ona ait olduğunu anladım. Şeyhimin odası alt katta bulunuyordu."²³⁴

"Gavs (k.s.a) bir seferinde sohbet etti, buyurdu ki: Gavs-ı Hizani tesbihat yaparken tebessüm etmişti. Orada kendisiyle serbest konuşabilenlerden birisi vardı. Sordu:

— Kurban, dedi. Senin hiç böyle âdetin yoktu. Tebessüm etmenin sebebi acaba ne olabilir? Gavs şöyle buyurdu:

— Bir müride kadın, Botan Çayı'nda yıkanyordu. Saçını tararken tarak saçlarına takılıp kaldı. Canı acıdı. Benden istimdat etti. İşte ben de ondan dolayı tebessüm ettim."²³⁵

Sürekli Tasavvufçulara sorduğumuz ve onların da cevaplayamadığı bir sorunun cevabını böylece öğrenmiş oluyoruz. Diyoruz ki:

Madem bu şeyhlerin olağanüstü güçleri var, müridlerini bela ve musibetten koruyabiliyorlar. Neden dünyanın doğusunda ve batısında inim inim inleyen Müslimlere yardım edip onları kurtarmıyorlar?

Ya da onlar hakkında konuşanları çarpıp perişan edebiliyorlar da neden Amerikan Conilerini, Rus askerlerini, Avrupalıları çarpıp hezimete uğratmıyorlar? Bu (na)mübareklerin gücü hep biz Müslimlere mi yetiyor?!

Bir grup hayâ edip susuyor. Bir de fanatikler var. Utanıp hayâ etmek yerine yeni menkıbeler uyduruyorlar: Efendim bir gün şeyhin kapısı uzun uzun çalınmış. Huzuru risalet penahilerine giriş desturu alınamayınca endişeli bir bekleyiş başlamış. O sıra içeriden gürültüler, değişik sesler gelmeye başlamış. Sonra kapı açılmış, şeyh efendi hazretleri ellerini yıkamak için dışarıya teşrif etmiş. Elleri kanlıymış. Endişe edip sormuşlar. Şeyh efendi bir Çeçen'e zulmeden Rus kefereyi öldürdüğünü söylemiş...

Falan filan...

Hayâsını yitirmemiş olanların cevap bulamamaktan mahcubiyet hisset-

234. El-İbrîz, 1/79-80

235. Sohbetler, s. 74

meleri; fanatiklerin, yalanı örtmek için yeni bir yalana başvurup menkıbe uydurması bir yana biz sorumlunun cevabını bulmuş olduk. Meğer şeyhler çok daha önemli bir işle meşgülmüş. Çayda yıkanan müridlerinin saçına tarak takılır ve canları yanarsa onların istimdadına icabet eder, onları bu sıkıntıdan kurtarırlarmış...

İnna lillahi ve inna ileyhi raciun!

Ahlak adına ortaya çıkmış, Moğol istilasında ümmeti uyutmakla meşgul Mevlanagiller cenahı da bundan farklı değildir. Hocası Şems ve Alî Hariri'yi dinleyelim: "Yine Sultan Veled hazretlerinden nakledilmiştir: Bir gün Şems iyi ve namuslu kadınları övüyor, onların iffet ve ismeti hakkında şöyle diyordu: 'Bununla birlikte bir kadına arşın üstünde bir yer verseler, sonra onun bakışları birdenbire dünyanın üzerine düşse ve yeryüzünde kalkmış bir tenasül aleti görse deli gibi kendini oradan aşağı atar ve aletin üstüne düşer; çünkü kadınların mezhebinde ondan daha yüksek bir mertebe yoktur.'"²³⁶

"Şeyh Alî Hariri ayağı uğurlu, parlak kalpli, metanet sahibi biriydi. Sema sırasında kim ona baksa hemen mürid olurdu. Giydiği hırka paramparçaydı. Bu yüzden sema sırasında vücudunun her tarafı görünüyordu.

Halifenin oğlu da bunun menkıbelerini işittiği için semasını görmek istedi. Sema edenleri seyretmek için makam kapısından içeri girdiğinde şeyhin nazarı ona ilişti. O derhal mürid oldu ve elbise giydi.

Oğlunun şeyhe mürid olduğu haberi Mısır'da halifenin kulağına ulaştı. Son derece canı sıkıldı ve şeyhi öldürmek istedi. Fakat şeyhin yüzünü görür görmez ona mürid oldu.

Halifenin karısı da onu görmek istedi. Şeyhi eve davet ettiler. Hatun ilerleyip şeyhin ayaklarına kapandı ve elini öpmek istedi. Şeyh tenasül aletini kaldırarak kadının eline verdi. 'Senin istediğin o değil budur.' dedi ve semaya başladı. Bunun üzerine halifenin ona olan inancı bir iken bin oldu."²³⁷

"Yeni Türkiye'yi, Yunusların ve Mevlanaların izinde inşa edeceğiz." diyen, muhafazakâr demokrat yöneticilere duyurulur!

Yine nasıl bir ahlaka sahip olduklarını kendisine Şems'in ayyaşlığı hatırlatılan Mevlana'dan dinleyelim: "Yine dostların olgunlarından nakledilmiştir: Bir gün kıskanç fakihler, inkâr ve inatları nedeniyle Mevlana'ya: 'Şarap helal midir ya da haram mıdır?' diye sordular. Onların amacı Şemseddin'in şerefine dokunmaktı.

Mevlana kinaye yoluyla şöyle buyurdu: 'İçse ne çıkar, çünkü bir tulum

236. Ariflerin Menkıbeleri, s. 486

237. age. s. 487

şarabı denize dökseler deniz değişmez ve denizi bulandırmaz. Bu denizin suyu ile abdest almak ve onu içmek caizdir. Fakat küçücük bir havuzu bir damla şarap şüphesiz ki pisletir. Böylece tuzlu denize düşen her şey tuz hükmüne girer. Açık cevap şudur ki, eğer Şems şarap içiyorsa her şey ona mübahtır. Çünkü o deniz gibidir. Eğer bunu senin gibi bir kahpenin kardeşi yaparsa ona arpa ekmeği bile haramdır." ²³⁸

Allah (celle cecalahü) ise şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları şeytanın pis işlerindedir. Ondan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumarla ancak aranızda düşmanlık ve kin düşürmek, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?" ²³⁹

Abdullah ibni Ömer'den (radhyallahu anhu) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah, içki hususunda on sınıfa lanet etmiştir: İçene, sakilik yapana, satana..." ²⁴⁰

Hırsızlık ve başkasının malını izinsiz alma hususunda ise şöyle düşünürler: "Şeyhimden işittim, buyurdu ki: 'Tasavvuf sahibi bir veli elini istediği kimsenin cebine uzatıp sokar ve istediği nispeti onun cebinden alabilir, cep sahibinin bundan hiç ama hiç haberi olmaz. Çünkü cebe uzanan el zahirî el değil, bâtinî eldir. Bu bakımdan farkına varılmaz.'" ²⁴¹

Rabbimiz ise şöyle buyuruyor:

"Hırsız erkek ve kadının, kazandıkları (kötülüğün) karşılığı ve Allah'tan bir ceza olarak ellerini kesin. Allah (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir." ²⁴²

Ammu Ebî Hurre Er-Rekâşî'den (radhyallahu anhu) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Bir Müslim'in gönlü olmaksızın onun malından almak helal değildir." ²⁴³

Aklınıza gelebilir ki ilmihâl bilgisiyle dinini yaşayan bir Müslim dahi hırsızlığın haram olduğunu biliyorken Sufiler nasıl bilmez?

Onlar ise bu işe hırsızlık demiyorlar, onlara göre ne kadar profesyonel hırsız olursanız o kadar keramet sahibi olmuş oluyorsunuz!

238. age. s. 486

239. 5/Mâide, 90-91

240. İbni Mace, 3380; Ebu Davud, 3674

241. El-İbrîz, 2/94

242. 5/Mâide, 38

243. Ahmed, 20695

Şimdi adi bir hırsızla, velinin hırsızlığı arasındaki farkı onlardan dinleyelim: "Şeyhimden işittim, buyurdu ki:

'Başkasının parasını cebinden almada tasarruf sahibi veli ile adi bir hırsız arasındaki fark, aradaki hicaptır. Tasarruf sahibi veli, Rabbini müşahede eder, başkasının parasını almak konusunda ilahi emirle hareket eder. Nitekim Kur'ân'da Musa ile Hızır olayından söz edilirken, yıkılmak üzere olan duvarı doğrultan, gemiyi delen ve masum bir çocuğu boğazlayan Hızır'ın bu davranışları Musa Peygamber tarafından yadırganmıştı. Bunun üzerine Hızır ona: 'Ben bunu kendi reyimle yapmadım (ilahi buyruk üzerine hareket ettim)'²⁴⁴ diye cevap vermiştir.

İşte bunun gibi tasarruf sahibi bir veli de ancak ilahi emirle hareket eder ve başkasının cebindeki parayı çeker. Kendi reyiyile hareket etmez. Onunla ilahi emir arasında perde yoktur. Hırsız ise perde arkasında kalmıştır, hareketi nefsinden yanadır.'²⁴⁵

Allah'a hamdolsun ki hırsızlar ve fahişeler henüz Tasavvufu keşfetmediler. Zira keşfetmiş olsalardı, üstün yetenekleriyle kısa sürede velayet mertebelerini elde ederlerdi.

Abdulaziz Debbâğ'ın mantığıyla hareket edilse İslam'ın şeriat ve ahlak yapısı temelden yıkılmış olur. Her günahkâr, masiyetine "keramet" der. Her günahkâr kendini Hızır'a benzetir. Akıl sahipleri bilir ki Mûsâ-Hızır kıssası, günahkâr mücrimlere delil olmaz. Çünkü:

• Allah Resûlü'nden önce her peygamber sadece kendi kavmine gönderilirdi. Allah Resûlü (ﷺ) ise tüm insanlara gönderildi.

Cabir ibni Abdullah'tan (radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Benden önce hiç kimseye verilmeyen şu beş şey bana bahşedildi: Bir aylık zamanda kat edilecek uzaklıkta bulunan düşmanlarımın kalbine korku salmakla desteklendim. Yeryüzü benim için mescid ve temizleyici kılındı. Bu yüzden ümmetimden her kim, bir namaz vaktine girerse, namazını kılsın. Ganimetler benim için helal kılındı. Benden önce hiç kimseye helal kılınmamıştı. Bana şefaahat hakkı tanındı. Peygamberler sadece kendi kavimlerine gönderilirdi. Ben ise, tüm insanlara gönderildim."²⁴⁶

• Hızır (alayhisselam), Mûsâ'nın (alayhisselam) şeriatına tabi değildi. Müstakil olarak Allah'tan vahiy alıyor ve Allah tarafından sevk ediliyordu.

244. 18/Kehf, 82

245. El-İbrîz, 2/98

246. Buhari, 335; Müslim, 521

Muhammed Mustafa'nın (ﷺ) şeriatı ise herkesi bağlayıcı ve kapsayıcıdır. Hızır'ı (alayhosnâ) kendine delil alabilmek için, müstakil vahiy aldığı ve Muhammed'den (ﷺ) bağımsız olarak Allah (celle celâluh) tarafından yönlendirilmiş olduğunu kabul etmek gerekir. Bu da zındıklıktır.

Mevlana'nın ahlakında örnekler vermeye devam edelim. Kadınları satan ve zina evi işleten bir kadına ve çalışanlarına Mevlana'nın methiyelerini okuyalım:

"Ne büyük pehlivanlar! Eğer siz bu yükleri sırtınızda çekmeseydiniz bu kadar nefs-i levvameyi, nefs-i emmareyi kim yenerdi? İffetli ve namuslu kadınların iffet ve namusu nasıl anlaşılırdı?"²⁴⁷

İnsanlara Moğollar karşısında su, toprak, çiçek gibi olmayı emreden Mevlana'nın günlük sorulara dahi tahammül edemeyip insanlara kahve ağzıyla küfür savurduğunu bir kez daha zikredelim:

Şems'in içki içmesine itiraz eden fakihe, "Bunu senin gibi bir kahpenin kardeşi yapsa..." diyor.²⁴⁸

Yine "Mevlana neden Mesnevi'ye Kur'ân diyor?" diye itiraz edenlere Mevlana'yı seven biri, "Kur'ân değil Kur'ân'ın tefsiri" diye savunma yapar. Mevlana bu duruma öfkelenir ve "Ey Köpek! Niçin Kur'ân olmasın? Ey eşek! Niçin Kur'ân olmasın? Ey kahpenin kardeşi! Niçin Kur'ân olmasın?" der.²⁴⁹

Kumarbazlığın nasıl meşrulaştırıldığına dair de bir örnek verelim:

"Yine yakın sohbet arkadaşlarından nakledilmiştir. Mevlana, Sultan Veled'i çağırıp birkaç arkadaşıyla beraber Şems'i aramaya gitmesini söyler... Cebeli sahiliyede meşhur bir han vardır. Doğruca oraya git. Orada Şems'in güzel bir Frenk çocuğuyla tavla oynadığını görürsün. Sonunda oyunu Şems kazanırsa çocuğun malını alır. Çocuk kazanırsa Şems'e bir tokat atar. Frenk'in tokat attığını görürsen hata edip kızmayasın, çünkü o çocuk kutuplardandır ve kendini iyi tanımıyor."^{250 251}

Şems'in kumar oynuyor oluşunda da bir sıkıntı yoktur. Hatta kumarbaz ve ehli İslam olmayan bir Frenk, veliliğin en üst makamına(!) sahip bir kutup da olabilir.

Müslim kadının olmazsa olmazı olan, Allah Resûlünün uğruna savaş ilan

247. Ariflerin Menkıbeleri, s. 431

248. bk. age. s. 486

249. bk. age. s. 261

250. age. s. 521

251. Daha sonra bu Frenk, Müslim olduğunu iddia ediyor. Lakin bu Frenk, tek bir İslami mesele öğretilmeden Frenkistan'ı irşad etmeye yollanıyor!

ettiği örtü konusunda Tasavvufta yaşanan ilginçlikleri zikretmeden geçmeyeceğiz: "Şiblî, Cunejd'in yanına girer. Kadın örtünmeye davranır. Cunejd, eşine: 'Örtünmene gerek yok, zira Şiblî senin varlığının farkında değil.' der. Daha sonra Şiblî kendine gelince Cunejd, hanımına: 'Şimdi örtün. Zira Şiblî şimdi kendine geldi.' der."²⁵²

"Bir defa Zunnün, sahilde başı ve yüzü açık bir cariye görünce örtünmesini hatırlatmış, ağzının payını da almış: 'Allah için sararan bu yüz örtüyü ne yapacak? Aşkın muhabbet kadehinden içtim.'²⁵³

"Mevlana'ya göre kadın güzeldir ve güzelliğini saklı tutmak istemez. Onda güzelliği teşhir etme içgüdüğü vardır. Bu içgüdüye kendisi bile karşı duramaz. Ona: 'Güzelliğini gizle ve örtün.' demek onda aksi tesir yapar."²⁵⁴

Kendisi de Tasavvuf meşrebi olan Süleyman Uludağ kadın erkek ilişkileri bağlamında şunları nakleder: "Hasan El-Basrî diyor ki: 'Tam yirmi dört saat Rabia ile birlikte olduk, tarikat ve hakikat üzere konuştuk. Bu süre içinde ne benim aklıma erkek olduğum ne de onun aklına kadın olduğu geldi...'²⁵⁵

"Fütüvvet ehli bir zât Nişabur'dan Nesa'ya gelip burada bir arkadaşına misafir olur. Başka davetlilerin de bulunduğu yemekte sıra el yıkamaya gelince elinde ibrik ile bir kız içeriye girer ama Nişaburlu Civanmerd, 'Kadınların, erkeklerin eline su dökmesi fütüvveye sığmaz.' der. Orada bulunanlardan biri der ki: 'Ben senelerdir bu eve gelirim. Elime su döken kadın mı erkek mi bilmem.'²⁵⁶

Allah (celle celaluhu) ise şöyle buyuruyor:

"Ey Nebi! Eşlerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına da ki: '(Tüm bedenlerini örten) cilbablarını üstlerine giysinler. Bu, onların (hür ve iffetli olarak tanınıp kötü) tanınmamaları ve eziyet görmemeleri için en uygun olandır. Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu korusun) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir.'²⁵⁷

Sahabe toplumunda dahi kadınların tanınmaması için örtünmeleri emrediliyorken Sufiler, biralalım tanımayı kadını görmüyorlar dahi!

"(Peygamber eşlerine) bir şey soracağınız zaman perde arkasından sorun. Bu, hem sizin kalpleriniz hem de onların kalpleri için en temiz olandır."²⁵⁸

252. Sufi Gözüyle Kadın, s. 102

253. age. s. 102

254. age. s. 102

255. age. s. 101. Feriduddîn Attar'dan naklen.

256. age. s. 102-103

257. 33/Ahzâb, 59

258. bk. 33/Ahzâb, 53

Bu ayette hitap müminlerin anneleri ve yeryüzünün en seçkin insanları olan sahabileredir. Kalplerinin temiz oluşu öne sürülerek "Bir arada oturun, örtünmeyin." denmemiş, bilakis kalp temizliğinin muhafazası için örtünme ve perde gerisinden muamele edilmesi emredilmiştir.

Câbir ibni Abdullah'tan (radıyallahü anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salıhâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah'a ve Ahiret Günü'ne iman eden bir kimse yanında mahremi olmayan bir kadınla baş başa kalmasin. Şüphesiz bu kişilerin üçüncüleri şeytandır."²⁵⁹

Abdullah ibni Abbâs'tan (radıyallahü anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salıhâllahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Yanında mahremi olmaksızın bir kadınla bir erkek baş başa kalmasin."²⁶⁰

Bu durumda ya Hasan ve Rabia isimli şahısları tekzip etmek ya da Allah Resûlü'nü (salıhâllahu aleyhi ve sellem) tekzip etmek durumundayız. Elbette adına menkıbeler uydurulan ve kim olduğunu bilmediğimiz bu iki şahsı tekzip edecek, Allah Resûlü'nü (salıhâllahu aleyhi ve sellem) doğrulayacağız.

Diyebiliriz ki insanları ahlaka davet ettiğini iddia eden Tasavvuf kitaplarında, mevcut olan ahlak budur. Bizler tüm Mutasavvıfların böyle olduğunu iddia etmiyoruz elbette. Ancak tüm Mutasavvıfların önemseydiği, kutsayıp veli kabul ettiği insanların ahlaksızlıkları, meclislerde okutulan, elden ele dolaşan kitaplarında mevcuttur. Bunlara cevap vermek ya da bunlar üzerine tefekkür etmek yerine bu bölümleri yeni baskılardan çıkarmakla yetinmiyorlar. Asırlardır okunmuş ve okutulmuş, adına keşif ve keramet, gaybet gibi isimler verilmiş bu ahlaksızlıklar yeni baskılardan çıkarılsa da bu kirli ve ahlaksız zihniyet devam ediyor. Veli olduğuna inanılan insanların her yaptığına "vardır bir keramet" düşüncesiyle yaklaşıp onların Muhammed'in (salıhâllahu aleyhi ve sellem) pak şeriatının dışına çıkmasına müsaade ediliyor.

"Biz, Kur'ân'a ve Sünnete uymayı kabul etmiyoruz." demek de sorunu çözmiyor. Çünkü Kur'ân ve Sünnete uymayı attığınızda Tasavvuftan geriye üç beş sayfa bir şey kalıyor. Bu kalanlar da İslam'dan alınan ve bozulmamış olan kaideler zaten.

Böyle olunca da Tasavvufa değil, İslam'ın güzel ahlakını temsil eden Kur'ân ve Sünnete dönmenin zarureti anlaşılıyor.

Son olarak Tasavvuf kitaplarında anlatılan ve içinde yüce hikmetler(!) barındırdığı iddia edilen bir hikâyeyi yorumsuz olarak aktarmakla yetineceğiz:

259. Ahmed, 14651; Ayrıca bk. Tirmizi, 1171

260. Buhari, 1862

"Hz. Mevlana'nın temiz kalpli eşi Kira Hatun Hazretleri bir gün şöyle düşünmüştü: 'Epey zamandır Hz. Mevlana yemeyi, içmeyi ve uyumayı en aza indirdi. Durmadan oruç tutuyor, sohbetler yapıyor, çoşuyor, sema yapıyor, kendini riyazete veriyor. Bedenin ihtiyaçlarına önem vermiyor. Beni de ihmal ediyor, cinsî yakınlıkta bulunmuyor, yatağıma girmiyor. Acaba şehvetten, beşerî özelliklerden arındı da melek gibi bir varlık mı oldu?'

Kira Hatun Hazretlerinin bu duyguları Hz. Mevlana'ya malum olur. O gece eşini ziyaret edip şereflendirir. Kükremiş bir aslan gibi Kira Hatun'a çullanaarak peş peşe yetmiş defa cinsî ilişkide bulunur. Kira hatun bir yolunu bulup Hz. Mevlana'nın elinden kurtulup medresenin damına koşar. Mevlana onun ardından gider ve: 'Daha tamam olmadı' der ve ekler: 'Hak erenler her şeyi bilirler, onlar yetersiz ve iktidarsız değillerdir. Bedenin zevklerini de bilirler. Cinsî ilişkiyi terk ettiğimiz vecd ve istiğrak hâlinde olmamızdandır. Sizin bu hâlime ilgi duyup kalıcı haz ve zevklere kavuşmanız için böyle yapıyorum, öteki dünyanızı süslemenizi istiyorum.' "261

Müridlerinden Kadın ve Şarap İsteyen Şeyhler, Kendi Hanımlarını Şeyhe Sunan Müridler

"Tarikat alamayan İbrahim Ethem, memleketine döner. Üzerinde kul hakkı varsa hepsini sahiplerine iade eder. Padişahı, saltanatı terk ederek tekrar şeyhinin huzuruna varır. Tarikat alıp tevbe ederek yüzünü Allah'a çevirir, amel etmeye başlar. On-on beş sene emek vererek amel eder. Bir gün şeyhi, İbrahim Ethem'i çağırır. 'Benim canım şarap istiyor. Falan çarşıda, falan dükkanda vardır. Git, bana al getir.' der. İbrahim Ethem hiç kalbini bozmadan, itikadını zedelemeyen hemen kalkıp söylenen dükkana gider. Şarabı alır getirir, şeyhine arz eder. Şeyhi 'istemiyorum artık, canım istemiyor.' diyerek şarabı reddeder.

İbrahim Ethem için imtihan devresi başlamıştır artık. Şeyh onu tecrübelerinden geçirmektedir.

Aradan bir müddet geçer, şeyhi onu tekrar çağırarak: 'Canım güzel bir kadın istiyor.' der. İbrahim Ethem: 'Peki, kurban.' diyerek huzurundan çıkar. Düşünmeye başlar, 'Şeyhimin emrini acaba nasıl yerine getireceğim.' diye. 'Eskiden olsaydı padişahlık zamanında etrafımda birçok güzel kadın vardı. Fakat şimdi ne yaparım? Şeyhimin arzusunu nasıl yerine getireceğim?' diye düşünme düşünme eve varır. Eve girer, karısına: 'Hanım kalk, en iyi elbiselerini giyin. Ziynetini tak, beraberce şeyhimin yanına gideceğiz.' der. Hanımı hazırlanır, beraberce çıkarlar. Şeyhinin huzuruna vararak: 'Efendim, emriniz üzere getirdim.' der. Şeyhi: 'Neyi getirdin?' diye sorunca: 'Siz benden genç

261. Sufi Gözüyle Kadın, s. 32

ve güzel bir kadın istememiş miydiniz? Kendi hanımımından daha güzelini bulma imkânım olmadığından onu getirdim.' diye durumu arz eder.

Şeyhi İbrahim Ethem'in hanımını hemen geri gönderir. Yapmış olduğu bu tecrübeyi kâfi görür. İtikadını, teslimiyetini tam olarak ölçen şeyh, hemen İbrahim Ethem'e halifelik verir. İbrahim Ethem zamanın en büyük evliyası olur."²⁶²

Yine ariflerin sultanı Arif Çelebi, Sultan Veled'den rivayet etti: "Bir gün Şems, denemek ve hazzetmek amacıyla güzel bir sevgili istedi. Babam da güzellik ve olgunlukta zamanın en güzel kadını ve ikinci Sara'sı, iffet ve ismette zamanın Meryem'i sayılan karısı Kira Hatun'u elinden tutup götürdü.

'O benim kız kardeşimdir, bu olmaz. Bana hizmet edecek güzel bir erkek çocuk getir.' diye buyurdu Şems.

Babam hemen güzellikte Yusuf'ların Yusuf'u olan Sultan Veled'i peşkeş çekerek: 'Umarım sizin hizmetinize ve ayakkabılarınızı çevirmeye değer bir kul olur.' dedi.

Bunun üzerine Şems de: 'O, kalbimi bağlayan oğlumdur. Şimdi şarap olsaydı su yerine onu içerdim. Ben onsuz yapamam.' deyince, babam hemen kalkıp gitti. Ve Yahudi mahallesinden bir testi şarap doldurup getirdi, önüne koydu.

Bunun üzerine Şems'in bir feryat koparıp elbiselerini yırttığını ve babamın ayaklarına kapandığını gördüm."²⁶³

Mevlana ve İbrahim Ethem böylece sınavı geçmiş oluyorlar. Bir de bu hayâsız isteklere icabet etmediği için aşağılanan ve müridliğe kabul edilmeyenler var!

"Naklolunur ki Şems, Şeyh Evhededdin Kirmani'yi (Tanrı'nın rahmeti onun üzerine olsun) orada buldu ve:

— Ne ile meşgulsün? diye sordu.

— Ay'ı, leğendeki suda görüyorum, diye buyurdu o da.

— Boynunda çıban yoksa niçin başını kaldırıp onu gökte görmüyorsun? Kendini tedavi ettirmek için bir doktor bul. Böylece neye bakarsan gerçekten bakılmaya değer olanı onda görürsün, dedi Şems.

— Tam bir arzu ile bugünden itibaren senin kulluğunda bulunmak istiyorum, dedi, Evhededdin.

— Sen benim arkadaşlığıma tahammül edemezsin, dedi Şems.

262. Sohbetler, s. 120-121

263. Ariflerin Menkıbeleri, s. 474

- Ama beni kulluğuna ve arkadaşlığına kabul et, diye ısrar etti, Evhededdin.
- Bağdat pazarının tam ortasında herkesin gözü önünde benimle birlikte nebiz (hurma şarabı) içmek koşuluyla kabul ederim, dedi Şems.
- Bunu yapamam, dedi Evhededdin.
- Benim için özel bir nebiz bulup getirir misin? dedi Şems.
- Hayır, bunu da yapamam, dedi Evhededdin.
- Ben içerken benimle arkadaşlık edebilir misin? diye sordu Şems.
- Edemem, dedi Evhededdin.
- Erlerin huzurundan ırak ol, diye bağırdı ona Şems ve şöyle devam etti:
  - 'Ben sana benimle arkadaşlık etmeye sabredemezsin demedim mi?' (Kehf, 18/72) ayetini okuyup şöyle dedi: 'Sen bunu yapacak adam değilsin, çünkü sende bu güç yok. Tanrı'nın sana bu gücü vermediğine ve hasların gücüne sahip olmadığına sevin. O hâlde benimle arkadaşlık senin işin değildir. Bana arkadaş olamazsın. Bütün müridlerini ve dünyanın bütün namus ve şerefini bir kadeh şaraba satmalısın. Bu (aşk) meydanı erlerin ve bilenlerin işidir ve şunu da bil ki ben mürid değil, şeyh istiyorum. Hem de rastgele bir şeyh değil, gerçeği arayan olgun bir şeyh.'²⁶⁴

"İmaduddin Abdulvehhab El-Barisinî (kuddise sırruh). O, öyle mübarek ve ulu bir zattır ki Allah-u Teâlâ onun aziz varlığıyla zamanımızı müşerref kılmıştır. Bu zatın doğduğu yer olan Barisin, Kazurn köylerinden Ebher'e yakın bir köydür. Allah-u Teâlâ, onu Abdullah Eş-Şamî (ks) hazretleri vefat ettikten sonra yedi yüz on senesinde ululuk mertebesinin tahtına oturttu. Şimdi o yetmiş altı yaşındadır. O, Peygamber'den bu zamana gelinceye kadar gelip geçen uluların on dokuzuncusudur. Bu zatların hâli, kullukta bizim gibidir. Yerler, içerler, hasta ve tedavi olurlar. Bunlar abdal tabakasına girmeden önce nikâhlanırlar. Çocukları, malları, mülkleri olur. Fakat abdal tabakasına girdikten sonra o işi terk etmişlerdir. Artık ona bir daha geri dönemezler. Zevceleri ile sohbetten ve çocuklarından ayrılırlar. Bir daha tekrar zevceleri ve çocukları ile sohbet edemezler ki bu, onların malumu olsun. Onlar sünnete riayet etmede, nikâh hususunda mübalağa ederler. Hatta öyle ki bir yabancı kimse evlerine geldiği zaman, bir gün veya bir hafta kalsın ve o, hanımı ile nikâhlanarak onun hakkını versin isterlerdi. Daha sonra o adam o kadını bıraksın ve kadın da onun kim olduğunu bilmesin."²⁶⁵

264. age. s. 470-471

265. bk. Nefahat'ül Üns, s. 53

Ahlak bu mudur? Bu kafa yapısına sahip olanlar mı insanlara İslam ahlakını öğretecektir?!

Muğîre'den (radhyallahu anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Sa'd ibni Ubâde (radhyallahu anh) zina yapan kadın ve erkek için dört şahit getirilmesi şartını duyunca, 'Vallahi hanımımın yanında bir adam görürsem onu kılıcımın keskin riyle öldürürüm.' der.

Bu söz Allah Resûlü'ne (salâhuhu aleyhi ve selâm) ulaşınca, 'Siz Sa'd'ın kıskançlığına şaşırıyor musunuz? Vallahi ben ondan daha kıskancım, Allah ise benden daha kıskançtır. Allah, kıskançlığından ötürü açık ve kapalı fuhşiyatı haram kılmıştır.' buyurur."²⁶⁶

Câbir ibni Abdullah'tan (radhyallahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salâhuhu aleyhi ve selâm) şöyle demiştir:

" 'Cennette bir saray gördüm ve 'Bu kimin?' diye sordum. 'Ömer ibni'l Hat-tâb'ın.' dediler. Oraya girmek istedim, fakat senin kıskançlığını bildiğimden girmedim.'

Ömer şöyle cevap verdi: 'Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! Ben senden kıskanır mıyım hiç?' "²⁶⁷

Sehl ibni Sa'd'dan (radhyallahu anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Adamın biri Allah Resûlü'nün evlerinin içine bakıyordu. Nebi, bir demir parçasıyla saçını kaşıyordu. Adama, 'Evime baktığını kesin bilsem bunu gözüne sokardım. İzin, görmeden dolayı meşru kılınmıştır.' "²⁶⁸

Bu örneklerde Allah Resûlü'nün ve ashabının ahlakını görüyoruz. Yukarıda ise İslam'ın ahlak boyutunu temsil ettiğini söyleyen Mutasavvıfları...

Bu iki zıt tablonun biri İslam; diğeri ise şeytanın aldatmacası olan, karanlık odalarda, uzun açlıklar sonrası, şeytani vesveselerin vahiy zannedilerek uydurulduğu bir dindir.

Akide esasları birbirine zıt olan bu iki dinin doğal olarak ahlak anlayışları da zıttır.

Abdullah ibni Ömer'in (radhyallahu anh) rivayet ettiği bir hadiste Allah Resûlü (salâhuhu aleyhi ve selâm) bu ahlaka sahip olanlar için şöyle demiştir:

"Allah deyyûsa cenneti haram kılmıştır."²⁶⁹

Kıskanç olan Rabbin cennetine, kıskanç olmayan deyyusların girmemesi adaletin ta kendisi olsa gerektir!

266. Buhari, 7416; Müslim, 1499

267. Buhari, 5226; Müslim, 2394

268. Buhari, 5924; Müslim, 2156

269. Ahmed, 5372; Nesai, 2562

Tasavvuf ve Oğlancılık

Eminim ki başlığı gören çoğu insan şaşırmıştır. Dinin ahlaki boyutunu temsil iddiasında olan Tasavvufta, Lut Kavmi'ni helaka götüren ahlaksızlık da mı vardı? Buyurunuz...

Ferîdüddîn Attar'ın İlâhînâme kitabından beyitlere bakalım:

"Çavuşun aşık olduğu Şehzade

Ay parçası gibi bir şehzade vardı
Güneş onu kıskanmış avere olmuştu
Dudaklar hem bal hem şekerdi
Bunların her biri o ikisinden daha hoştu
Kim onun yüzünü görecektir olsa
Canını peşkeş olarak sunardı ona.
Bir çavuş o ay yüzlüye aşık oldu
Gönlü allak bullak, aklı gümrah oldu."²⁷⁰

"Ay yüzlü oğlan ile görüş sahibi derviş

Ay yüzlü güzel bir oğlan vardı
Misk onun saçının bir teliydi.
Bir derviş onun aşkıyla zebun oldu
Gönlünün ne kadar makdi varsa kan oldu.
Sonunda dayanacak gücü kalmadı
O dünya dilberinin yanına gitti.
Dedi: Derdimin dermanı yoktur
Sensiz yaşamamın imkânı yoktur."²⁷¹

Attar, kitabında Sultan Mahmud ile yine bir erkek olan Ayaz'ın aşkına dair hayli şeyler anlatır:

"Birine emir verdi, selvi boylusunu
Baştan ayağa kemende geçirtti.
O, yasemin göğüslüydü bağlatsa da
Yüz canla ona bağlanıyordu gizlice."²⁷²

270. İlahînâme, s. 74

Bir kısmını buraya aldığım şiirde bir erkek olan çavuşun yine bir erkek olan şehzadeye aşkını uzunca anlatır, Attar.

271. age. s. 96

Şiirin bir kısmı verilmiştir.

272. age. s. 110

"Sultan Mahmud ile Ayaz hamamda

Bir gün gümüş bedenli Ayaz
Canlar yakınca yalnız gitti hamama.
Bir dostu, muzaffer Mahmud'a dedi:
Sevdiğin bugün hamama gitti.
Yüce şah hallenmiş adam gibi
Tek başına hemen hamama gitti.
Şah baştan ayağa onun güzelliğini gördü
Canını onun her bir yerine vakfetmiş buldu."²⁷³

Benzer sapkınlıklar için Güzel Oğlan ve Perişan Aşık,²⁷⁴ Ölüm Hâlindeki Sultan Mahmud ile Ayaz,²⁷⁵ Ayaz Onun Göz Ağrısı²⁷⁶ bölümlerine bakılabilir.

Kalpleri ve gözleri kararmış, vahyin aydınlığından yüz çevirmeleri sebebiyle şeytanın kendilerini Allah ile aldattığı bu insanlar, bu beyitleri ve Tasavvuf kitaplarında yer alan aynı içerikteki hikâyeleri tevil ededursun! Allah'a olan aşklarını(!) oğlancılık üzerinden anlatan sözde Tasavvuf büyüklerine methiyeler düzsün! Kendi çocuklarına ya da hanımlarına olan sevgileri, iki erkeğin üzerinden anlatılacak olsa asla kabul etmeyecek olanlar, söz konusu Allah (celle celâlihü) olunca "Büyüklerin vardır bir bildiği." desin! Müşrikler de öyle değil miydi? Kız çocuktan utanır, diri diri gömerlerdi. Ama putların Allah'ın kızları olduğunu söylemekten de geri durmazlardı. Kendi nefesine yakıştırmadığını Allah'a (celle celâlihü) yakıştırmak müşriklerin değışmez ahlakıdır.

Kabir Tasavvuru

Allah (celle celâlihü), insanlığı "Allah'ı birleme ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmama" fitratı üzere yaratmıştır:

"Yüzünü (hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmayan muvahhid) bir hanif olarak dine çevir. Allah'ın insanları yarattığı fitrata (uy). Allah'ın yaratmasında değışiklik yoktur. (Herkesi tevhid fitratı üzere yaratmıştır.) İşte dosdoğru din budur. Ancak insanların çoğu bilmezler."²⁷⁷

273. age. s. 147

Sonrasında Mahmud'un kendi gibi bir erkek olan Ayaz'ın vücuduna olan hayranlığını anlatan beyitler devam eder.

274. age. s. 115

275. age. s. 116

276. age. s. 249

277. 30/Rûm, 30

İlk Peygamberden başlamak üzere tüm elçiler insanları tevhide, yani fitratlarında var olan bilgiye davet etmişlerdir. Âdem'den (aleyhisselam) Nûh'a (aleyhisselam) kadar ümmet bu davete icabet etmiş, tevhid ümmeti olmuştur. İnsanın ezeli düşmanı olan şeytan ise insanları fıtrat dini olan tevhidden saptırmak için her yolu denemiştir:

İyâd ibni Himâr El-Mucâşî (radıyalahu anh), Allah Resûlü'nün (salıhalahu aleyhi ve sellem) bir gün hutbe verirken şöyle dediğini aktarmıştır:

"Bakın, bana öğretilenlerden sizin bilmediğiniz bir şeyi bugün size öğretmemi Rabbim emretti.

Allah (celle celaluhu) şöyle buyurmuştur: 'Bir kula bağışladığım her türlü mal helaldir. Ben, kullarımın tümünü hanif olarak yarattım. Bu arada şeytanlar onlara geldiler ve onları dinlerinden çevirdiler, kendilerine helal kıldığım şeyleri onlara haram kıldılar, hakkında hiçbir delil indirmedığım şeyi bana ortak kılmalarını emrettiler.' "278

Kudsi hadiste ifade edildiği gibi şeytanın insanları saptırma ve şirke düşürme serüveni iki yolla başlamıştır:

İlki, teşri ve hâkimiyet şirki diyebileceğimiz, helal ve haram belirleme yetkisini insanın kendinde görmesi ve Allah'ın yasalarına rağmen kendisinin yasalar belirlemesidir.

İkincisi ise Allah'ın meşru kılmadığı, yapılabirliğine dair hiçbir delil indirmedığı hususlarda Allah'a (celle celaluhu) şirk koşulmasıdır.

Şeytanın türlü desise ve aldatmalarına rağmen özellikle bu iki başlığın hadiste zikredilmesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir husustur. Diyebiliriz ki: Bu iki yol, onun en fazla denediği ve sonuç aldığı yöntemlerdir. Bu nedenle de insanlığın saptırılma sürecinin başlangıcı olarak zikredilmiştir.

Allah'ın hiçbir delil indirmedığı hususlarda Allah'a şirk koşulmanın başlangıcını Nûh'un (aleyhisselam) kavminde görüyoruz. Âdem'den (aleyhisselam) sonra yaklaşık on nesil tevhid üzere yaşayan Müslimlere, şeytan farklı yönlerden yaklaşmış ve onları şirke düşürmüştü. Elbette tevhid ehli Müslimler bir defada, tercihe dayalı olarak tevhidî terk edip putlara tapmamıştı. Bu bozulmanın ağır ağır seyreden bir akışı ve küçükten büyüğe doğru süregiden merhaleleri vardı. Bu merhaleleri inceleyelim:

"Ve dediler ki: 'Sakin ha ilahlarınızı bırakmayın. Ved, Suva, Yeğus, Yauk ve Nesr'i de bırakmayın.' "279

278. Müslim, 2865

279. 71/Nûh, 23

Ayet-i kerimede ismi zikredilen putlar, salih insanları topluma hatırlatmak için yapılmış temsilî heykellerdi. Allah'ı (celle celaluhu) hatırlatsın diye inşa edilen el yapımı taşlar, zamanla Allah (celle celaluhu) ile birlikte tapılan putlar hâlini aldı.

Buhârî (rahîmetullah), İbni Abbâs'tan (rahîmetullah) şu rivayeti kaydeder:

"Bu putlar, Nûh'un (aleyhisselam) kavminin putlarıydı. Sonra bu putlar Araplara geçti. Ved putu Devmeti'l Cendel'de, Kelb Kabilesi'ne aitti. Suvâ' putu Huzeyloğullarına, Yeğûs putu Murâd'a -daha sonra Sebe'nin Cevf mevkiinde Ğutayfoğullarının oldu-, Yeûk putu Hemdân'a, Nesr putu Himyer'e aitti. Bunlar Nûh Kavmi'nde yaşayan salih insanların isimleriydi. Vefat ettiklerinde şeytan, kavimlerine şöyle fısıldadı: 'Bunların oturdukları mekânlara taşlar dikin ve bu salihlerin isimleriyle isimlendirin.' Onlar da yaptılar. İlk zamanlar ibadet edilmedi putlara, bu nesil vefat edip ilim kalkınca ibadet edilmeye başlandı."²⁸⁰

Şeytan onlara, "Allah'a şirk koşun." diyerek ya da "Putlar yapın." diyerek yaklaşmadı elbet. İslami hassasiyete sahip hiçbir Müslim'in kabul etmeyeceği bu teklifi, masum bir surette ve iyi niyetle onlara fısıldadı.

Masum suret, "Bu salihlerin adına kabir/türbe/anıt yapılması"ydı. Zamanla bu anıtlar/türbeler putlaştırılmış ve bunlara ibadet edilmişti. Ummu Habibe ve Ummu Seleme (rahîmetullah) Habeşistan'da gördükleri, içinde suretler olan bir kiliseyi Allah Resûlü'ne zikrettiler. Nebi (salallahu aleyhi ve alyehi salam) şöyle buyurdu:

"Bunlar, aralarından salih biri öldü mü kabrinin üzerine mescid inşa eder, sonra da bu resimleri yaparlardı. Bunlar, Kıyamet Gününde Allah katındaki en şerli insanlardır."²⁸¹

İbni Kayyim (rahîmetullah) şöyle der: "Seleften birçok kişi şöyle der: 'Bunlar, Nuh'un kavminden salih insanlardı. Öldüklerinde kabirlerinin üzerini beklemeye başladılar. Sonra resimlerini yaptılar. Zaman uzayınca da ibadet etmeye başladılar.'²⁸²

Kabirlerini belirginleştirip oraları mescid edinmekle başlayan bu hâl, ibadetle neticelenmiş ve bu ümmetlerin dünya ve ahirette bedbaht olmasına neden olmuştu.

İyi niyet ise bu salihlerin onlara Allah'ı (celle celaluhu) hatırlatmasıydı: "Bunlar Nûh'un kavminden salih insanlardı. İnsanlardan onlara tabi olanlar vardı. 'Şayet bunların resimlerini yaparsak Allah'a ibadetimize teşvik edici olur.' dediler ve resimlerini yaptılar. Bu nesil ölüp yeni bir nesil geldiğinde şeytan onlara

280. Buhari, 4920

281. Buhari, 3873; Müslim, 528

282. İğâsetu'l Lehfân, s. 184

gelip, 'Atalarınız bunlara ibadet eder ve bunlar sayesinde yağmur yağdırırlardı.' dedi. Onlar da ibadet ettiler."²⁸³

Diyebiliriz ki putperestliğin temeli kabirperestlikle atılmıştır. Nûh'un (aleyhisselâm) kavminde başlayan, "kabirde yatan nedeniyle kabire saygı" inancı zamanla cahil nesillerin eliyle puta tapıcılığa evrilmiştir. Nûh Kavmi'nin helakından sonra benzer bir illet, Yahudi ve Hristiyan toplumunda zuhur etmiştir. Yukarıda zikrettiğimiz hadiste görüldüğü üzere onlar nebilerinin kabirlerini meşced hâline getirmiş, oralara resim yapmış, son olarak da o mekânları Allah'a şirk koşulan mabedler hâline getirmişlerdir.

Kabirperestlik, Yahudi ve Hristiyanları, kabirler üzerine meşced inşa etme şeklinde etkilediği gibi İbrâhîm'in milletine müntesip Arap Yarımadası müşriklerini de etkilemişti. Onların tapındığı yüzlerce put olsa da bunların içinde en yaygın olanları salihler adına yapılan türbelerdi. Kur'ân'da zikri geçen ve Arapların üzerine yemin ettikleri Lât, Menât ve Uzzâ putları gibi...

Lât, salih bir zattı. Hacılar hiçbir karşılık beklemeden suveyk²⁸⁴ hazırlar ve dağıtırdı. Öldüğünde kabrinin başında bekleyip ona ibadet ettiler.²⁸⁵

İbni Kesîr, Lât putunu şöyle tarif eder: "İşlenmiş beyaz bir kayadandı. Üzerine ev yapılmış, örtülerle sarılmış ve bekçileri vardı. Çevresinde geniş bir alan, Taifliler tarafından kutsal kabul edilirdi/tazim edilirdi. Diğer Arap kabilelerine karşı Lât'ın kendi mıntıkalarında olması ile övünürlerdi."²⁸⁶

Uzzâ'yı ise İbni Cerîr'den (rahimehullah) naklen şöyle rivayet eder: "Üzerinde yapı inşa edilmiş bir ağaçtı. Üzerinde örtü vardı. Mekke ile Tâif arasında, Nahle mıntıkasındaydı. Kureşliler onu tazim ederdi."^{287 288}

İslam'ın Kabirlere Yaklaşımı

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) kabirlerin/türbelerin insanlığa olan zararlarını fark ettiği için tevhidî muhafaza ve şirke giden yolları kapama adına birçok tedbir aldı. İslam'ın ilk yıllarında kabir ziyaretlerini yasakladı, tevhid akidesi kalplerde muhkemleştikten sonra müsaade etti:

283. Tefsîru't Taberî, 23/639, Nûh Suresi, 23. ayetin tefsiri

284. Bir çeşit yiyecek.

285. Necm Suresi 19. ayetin tefsirinde İbni Abbâs, Mucâhid ve Rebî' İbni Enes'ten nakledilmiştir. İmam Taberî ve İbni Kesîr'in naklettiği bu eserin (bk. Tefsîru't Taberî, 22/523-526; İbni Kesîr Tefsîri, 10/411-417, Necm Suresi, 19. ayetin tefsirleri) bir kısmını Buhârî, İbni Abbâs'tan nakleder. (bk. Buhari, 4859)

286. İbni Kesîr Tefsîri, 10/411-412; Zâdu'l Mesîr, 6/44; Necm Suresi, 19-29. ayetlerin tefsiri

287. İbni Kesîr Tefsîri, 10/411-412, Necm Suresi, 19-26. ayetlerin tefsiri

288. İlgili nakillerden Lât ve Uzzâ ismi çıkarılırsa ve yerine herhangi bir şeyhin ya da veli olduğu düşünülen zatın türbe ismi yazılsa çoğu insanın ayırt edemeyeceği kanaatindeyim.

Ebû Hureyre'den (radıyalahu anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (salallahu alayhi ve sellem) annesinin kabrini ziyaret ederek ağladı. Yanındakileri de ağlattı. Sonra şöyle buyurdu: 'Annem için istiğfarda bulunmak hususunda Rabbimden izin istedim. Fakat bana izin verilmedi. Kabrini ziyaret etmek için izin istedim; ona izin verildi. Sizler de (artık) kabirleri ziyaret edin. Çünkü kabir ziyareti ölümü hatırlatır.'"²⁸⁹

Kabirleri tazim marazıyla putperestleşmiş bir millet, kalplerine tevhidin iyice yerleşmesi, şirkin ve eserlerinin silinmesi düşüncesiyle kabir ziyaretinden alıkonuldu. İslam, kalplerine iyice yerleşip kalpler, El-Azîz ve El-Hamîd olan Allah'a bağlanınca kabir ziyaretlerine müsaade edildi.

Allah Resûlü (salallahu alayhi ve sellem), kabir ziyaretlerine müsaade etse de kabirperestlik tehlikesine sürekli dikkat çekmiş, son hastalığında dahi ümmetini bu noktada uyarmıştır:

Âişe Annemiz ve Abdullah ibni Abbâs'tan (radıyalahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salallahu alayhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah, Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin! Onlar peygamberlerinin kabirlerini meşced edindiler."²⁹⁰

Cundeb ibni Abdullah'tan (radıyalahu anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Vefatından beş gün önce Nebi'yi (salallahu alayhi ve sellem) şöyle derken işittim: 'Sizlerden bir dost edinmem uygun olmaz. Çünkü Yüce Allah İbrâhîm'i nasıl dost edindiyse, beni de öyle dost edinmiştir. Ümmetimden birini dost edinecek olsam Ebû Bekir'i dost edindirdim. İyi bilin ki, sizden önce geçen milletler nebilerinin ve (aralarındaki) salih kimselerin kabirlerini meşced ediniyorlardı. Dikkat edin! Sakın siz kabirleri meşced edinmeyin! Ben sizi bundan menediyorum.'"²⁹¹

Kabirler niçin meşced edilir? Çünkü orada yatan zatın, çevresine bereket yaydığına inanılır. Orada yapılan duanın daha makbul olduğu, ibadetlerin daha huşulu olacağı ve kabir sahibinin şefaathçi olacağı düşünülür. Yani kabrin (mekân) ve orada yapılan ibadetlerin (zaman), diğer zaman ve mekânlara üstünlüğüne inanılır. Oysa, "Rabbin dilediğini yaratır ve seçip (üstün kılar)."²⁹² ayeti gereğince bir yerin üstünlüğü, seçilmişliği ve bereketi, Yaratıcı'nın (celle celaluhu) elindedir. Yaratan kim ise bir zamanı diğer zamana, mekânı da başka bir mekâna üstün kılacak olan da odur. Allah (celle celaluhu) hiçbir kabre böyle bir üstünlük vermemiştir. Öyleyse bu kabirlerin üstünlüğü nereden geliyor?

289. Müslim, 976

290. Buhari, 435; Müslim, 531

291. Müslim, 532

292. bk. 28/Kasas, 68

Kabir/Türbe/Ziyaretgâh hâline getirilen mezarlar, zamanla ve etraflarında oluşan menkıbe kültürüyle tazim edilmeye başlanır. Hastaların şifa bulunduğu, çocuğu olmayanların çocuğa kavuştuğu, kısmeti kapananların kısmetinin açıldığı, gökyüzüne doğru bazı geceler bir nurun yükseldiği gibi kulaktan kulağa aktarılan hikâyelerle kalplerin buralara bağlanması sağlanır. Buradan gelir elde eden üçkâğıtçıların özel çabalarıyla bu menkıbeler itinayla çoğalır. Yürümekten, konuşmaktan, kendi hastalıklarına şifa bulmaktan ve ölümü defetmekten aciz ölümler; dolandırıcılar eliyle uçurulur.

Allah Resûlü (ﷺ), kabirlerin mescid edinilmesini yasaklamıştır. Hatta o kadar ki kabirlerin yanında İslami eylemlerin icra edilmesi dahi yasaklanmıştır.

Ebû Mersed El-Ğanevî'den (radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Kabirlerin üzerine oturmayın, onlara doğru namaz kılmayın."²⁹³

Ebû Saîd El-Hudrî'den (radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Hamam ve mezarlık dışında yeryüzünün tamamı mesciddir."²⁹⁴

Kurtubî (rahimehullah) bu nehyi şöyle açıklar: "Yahudi ve Hristiyanların yaptığı gibi kabirleri kible edinip onlara doğru veya üzerlerinde namaz kılmayın. Putların ibadetine götürülen davranışlar gibi böylesi davranışlar da sizi kabirde yatanlara ibadete götürür. Nebi bundan sakındırdı ve buna götürmesi muhtemel yolu kapatmış oldu."²⁹⁵

Allah Resûlü (ﷺ) bununla yetinmemiş, kabirlerin şekline de müdahale etmiştir.

Ebu'l Heyyâc'dan (rahimehullah) şöyle rivayet edilmiştir:

"Alî ibni Ebî Tâlib bana şöyle dedi: 'Allah Resûlü'nün beni gönderdiği bir işe ben de seni göndereyim mi? Tarumar etmediğin hiçbir heykel ve düzeltmediğin hiçbir yüksek kabir bırakma?'"²⁹⁶

Sumâme ibni Sufey'den (rahimehullah) şöyle rivayet edilmiştir:

"Fadâle ibni Ubeyd ile Rum diyarında Rodos'ta bulunuyorduk. Derken bir arkadaşımız vefat etti. Bunun üzerine Fadâle ibni Ubeyd emir vererek kab-

293. Müslim, 972

294. Ebu Davud, 492; Tirmizi, 317

295. Tefsîru'l Kurtubî, 10/573 Kehf Suresi 21. ayetin tesiri

296. Müslim, 969

rini düz yaptırdı. Sonra şunu söyledi: 'Ben, Allah Resûlü'nün (ﷺ) kabirlerin yerle bir yapılmasını emrettiğini işittim.'²⁹⁷

Nebi (ﷺ), yerle eşit olmasını istediği kabirlerin, kabir olduğu belli olsun diye sadece bir karış yükseltilmesine müsaade etti. Kabirlerin kireçten yapılıp üzerine bina edilmesini, ışık asılmasını ve üzerine yazı yazılmasını yasakladı:

Câbir'den (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (ﷺ) kabrin kireçlenmesini, üzerine oturulmasını ve üzerine bina yapılmasını yasakladı."²⁹⁸

Yine Câbir'den (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (ﷺ) kabirler üzerine kireç (ve mermer) yapmayı, kabirler üzerine yazı yazmayı, kabirler üzerine bina yapmayı ve kabirleri çiğnemeyi yasakladı."²⁹⁹

İbni Abbâs'tan (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (ﷺ) kabirleri ziyaret eden kadınlara ve kabirlerin üzerine lamba asanlara lanet etti."³⁰⁰

Günümüz kabirleri ve Allah Resûlü'nün (ﷺ) bu emirleri karşılaştırıldığında kabristanların Allah ve Resûlü'ne isyan mekânlarına dönüştüğü görülecektir. Ve ne yazık ki bizden önce yaşamış milletlerin adım adım putperestliğe düştüğü gibi bu ümmetin de aynı yolla putperestliğin yaygın bir tonu olan kabirperestliğe düştüğü fark edilecektir.

Ümmeti kabirler konusunda farklı şekillerde uyarayan Allah Resûlü'nün (ﷺ) uyarılarının en fazla yoğunlaştığı konu kendi kabridir. İman ve vefa duygusuyla kendine bağlanan ümmetinin, şeytanın bu sevgiyi kullanarak saptırmasından korkmuştur. Özellikle kabrine yönelik yapılması muhtemel aşırılıklara karşı ümmetini titizlikle ikaz etmiştir:

Ebû Hureyre'den (رضي الله عنه) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Evlerinizi kabirlere çevirmeyin. Benim kabrimi bayram yeri kılmayın. Bana salât getirin, nerede olursanız salâtınız bana ulaşır."³⁰¹

Allah Resûlü (ﷺ) kabrinin bayram yerine dönüştürülmesini yasaklamıştır.

297. Müslim, 968

298. Müslim, 970

299. Tirmizi, 1052; Ebu Davud, 3226

300. Ebu Davud, 3236; Tirmizi, 320

301. Ebu Davud, 2042

Bayram, kelime itibarıyla "iyd" yani avdet/dönmek kökünden gelir. Lugat anlamını baz alırsak kabrinin sürekli dönüp durulan, ziyaretgâha çevrilen bir yer olmasını istememiştir. Örfi ve şer'i olarak ise bayram "kendisi için süslenilen, bir araya gelinen, zamanı belli olan" anlamlarını çağırıştırır.

Allah Resûlü (ﷺ) bu manayı kastetmişse kabrinin sürekli ziyaret edilmesini, ziyaret sırasında süslenilmesini, belli gün ve zamanların ziyarete tahsis edilmesini yasaklamak istemiştir.

Ebû Dâvud'un (rahmetullahi) Sünen'ini şerh eden Şemsulhak Azîm Abadî, âlimlerden bu yönde nakillerde bulunmuştur:

Munâvî: "Bayrama toplandıkları gibi Allah Resûlü'nün kabrini ziyaret için toplanmalarını yasaklamıştır. Bu yasağın nedeni meşakkatin kaldırılması ya da tazimde aşırılığı önlemek içindir."³⁰²

Tiybi: "Bayram için süslenip temizlendikleri gibi kabrini ziyaret için süslenip temizlenmelerini nehyetmiştir. Yahudi ve Hristiyanlar peygamberlerinin kabirlerine böyle yaparlardı. Tâ ki bu tutum onlarda gaflet ve kalp katılığına sebebiyet verdi. Putperestlerin âdetlerinden biri ölülerini tazim etmektir. Bu hâl devam eder ve neticede onları put edinirler. Bu manaya işaret için Allah Resûlü, 'Allah'ım! Benim kabrimi kendisine tapılan bir put kılma.' demiştir."³⁰³

Tiybi'nin işaret ettiği hadisin tamamı şöyledir:

Ebû Hureyre'den (rahmetullahi) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ım benim kabrimi put kılma. Allah nebilerin kabirlerini mescid edinen topluluğa lanet etmiştir."³⁰⁴

Bu hadis, kabirlerin mescid edinilmesiyle puta dönüşmesi arasındaki ilintiyi gösterir. Faziletine inanılarak mescid edinilen kabirler, belli zaman sonra türbeleşmekte ve dua edilen, şifa umulan, ruhaniyetinden medet umulan ve Allah'a aracı kılınan birer puta dönüşmektedir.

Muvatta şarihlerinden İmam İbni Abdilberr, hadisin şerhinde bu manaya dikkat çekmiştir:

"Hadiste geçen 'vesen' puttur. Put, altın veya gümüşten ya da herhangi bir maddeden yapılan şekildir. Allah'ın dışında ibadet edilen her şey puttur. Araplar putlara namaz kılıyor ve ibadet ediyorlardı. Allah Resûlü, ümmetinin önceki ümmetler gibi yapmasından korktu. Onların peygam-

302. bk. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 4/181; El-Mufredât, s. 593, a-v-d maddeleri

303. bk. El-Kâşif an Hekâiku's Sunen, 3/1043, 926 No.lu hadis şerhi

304. Ahmed, 7358; Muvatta, 475

berleri vefat ettiğinde kabrinin başında, putun başında bekledikleri gibi beklerlerdi. 'Allah'ım, benim kabrimi ibadet edilen bir put kılma.' demek, 'Ona yönelik namaz kılınan, ona secde edilen, ibadet edilen bir put kılma.' demektir. Allah böyle yapan ümmetlere şiddetle öfkelenmiştir. Allah Resûlü ahabını ve ümmetini geçmiş ümmetlerin çirkin fiillerine karşı uyarmıştır. Onlar peygamberlerinin kabrine doğru namaz kılıyor, oraları kible ve meşid ediniyorlardı. Putperestlerin putlarına yaptıkları gibi onlar da putları tazim ediyor ve ona secde ediyorlardı."³⁰⁵

Allah Resûlü'nün (ﷺ) bu tavsiyeleri ahabına da etki etmişti. Onlar, Nebi'nin hevasından konuşmadığını, sadece ümmetin hayrını düşündüğünü, şefkatli bir babanın evlatlarını tehlikeden koruduğu gibi onları tehlikelerden korumaya çalıştığını biliyorlardı. Bu nedenle onun yönlendirmelerini emir telakki ettiler ve bunları titizlikle uyguladılar.

Öncelikle onun (ﷺ), kabrine yönelik sözlerini uyguladılar.

Âişe Annemizden (radiallahu anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (ﷺ), ölümüne sebep olan hastalığı sırasında şöyle buyurdu: 'Allah Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin. Onlar peygamberlerinin kabirlerini meşid edindiler.'

Eğer Allah Resûlü'nün (ﷺ) bu sözü olmasaydı Müslimler onun kabrini açık bırakırdı. Ancak ben onun kabrinin meşid edinilmesinden korkuyorum."³⁰⁶

Allah Resûlü'nün kabrini her Müslim'in kabri gibi yaptılar. Yerden sadece bir karış yüksek. Yeşil örtülerle sarıp, efsunlu ve tılsımlı yazıların olduğu putperestlik artığı sandukalara koymadılar. Onu bina edip kireçlemediler. Üzerinde lambalar asıp aydınlatmadılar.

Onlar, Allah Resûlü'nü (ﷺ) çok iyi anladılar. Bu nedenle kabirlerin tazim edilmesine götürecek her yolu kapattılar. Ahabdan bazı kimselerin, Tuster fethinde bir kabre yönelik uygulamaları ilginçtir. Danyal Peygamber'e ait olduğu düşünülen bir kabir buldular. Onu tazim etmediler, türbeleştirmediler, yeşil örtülerle mistik bir hava vermediler. Peki, ne mi yaptılar?

Hâlid ibni Dînâr'dan (rahimelâh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ebu'l Âliye'ye, 'O ölü adamı ne yaptınız?' diye sordum.

Şöyle cevap verdi: 'Gündüz on üç ayrı kabir kazdık, gece olunca da adamı birine defnettik ve bütün kabirleri düzelttik. Tâ ki insanlar hangisinde olduğunu bilmesin ve onu çıkarmaya kalkmasın.

305. Et-Temhîd limâ fî Muvatta' mine'l Meânî ve'l Esânîd, 5/45

306. bk. Buhari, 1330; Müslim, 529

Ben, 'İnsanlar bu kabirden ne umuyordu?' diye sordum.

'Kıtlık olunca tabutunu çıkarıyor ve bu vesileyle yağmur umuyorlardı.' diye cevap verdi.

Sonra, 'Adamın kim olduğunu düşünüyorsun?' diye sordum.

'Danyâl isminde biri.' dedi.

'Kaç yıldır ölü olduğunu düşünüyorsunuz?' dedim.

'Üç yüz yıl.' dedi.

'Peki, cesedinden bir şey değişmiş miydi?' diye sordum.

'Saçının arka taraflarında birkaç tüy dışında bir şey değişmemişti. Nebilerin bedenini toprak çürütemez, parçalayıcı hayvanlar yemez.' cevabını verdi."³⁰⁷

Kabirperestliğin Ümmette Açığa Çıkması

Allah Resûlü'nün (ﷺ) bunca uyarısına rağmen ümmeti, kabirlere çok farklı yaklaştı. Allah Resûlü'nün öğretilerini ters yüz ettiler. Cahiliye ehlinin oluşturduğu putperestliği, salihlerin kabirleri üzerinden ihya ettiler.

"Neden kabirleri ziyaret etmeliyiz?" sorusuna tamamen farklı bir cevap buldular. Allah Resûlü'nün (ﷺ), "O size ölümü hatırlatır."³⁰⁸ diyerek teşvik ettiği kabir ziyareti için putperestlerin putlardan beklentisine benzer şeyler söylediler.

"Nebilerin ve imamların türbe/makamlarını ziyaretin amacı şudur: Ziyaret etmek, yardım talep etmek, bağışlanma istemek ve ihtiyaçların giderilmesini nebilerin ve imamların ruhundan talep etmektir. Bu, iki taraflı olur. Bir taraf yardım talep eder, diğer taraf yardım eder. Türbeleri ziyaretin bu iki rükûn üzerinde büyük tesiri vardır. Yardım talebine gelince ihtiyaç sahibi, tüm isteğini kendine şefaatçi olan ve ziyaret edilene yöneltir. Öyle ki tüm isteği bununla meşgul olur. Tüm benliği ile bunu zikretmeye ve hatırlamaya yönelir. İşte bu hâl, ziyaret edilenin, kişinin ruhunu fark edip kendisinden beklenen güzel yardıma karşılık vermesine sebep olur."³⁰⁹

Kabir ziyaretinde ziyaret edilen ölünün ruhundan yardım almayı uman ve bunun için tüm benliğiyle ölünün ruhuna yönelmeyi öğütleyen bir zihniyetin kabirleri puta çevirmelerine şaşmamak gerekir!

Şa'rânî, Tabakât'ında, bazı velilerden(!) şu nakillerde bulunur: "Muhammed El-Hanefî şöyle derdi: 'Kimin bir sıkıntısı olursa benim kabrime gelsin ve

307. El-Bidâye ve'n Nihâye, 2/376

308. bk. Müslim, 976

309. Mecmûatu Resâili'l İmâmi'l Ğazzâlî, s. 379

ihtiyacını istesin, gidereyim. Benimle sizin aranızda sadece bir zira (dirsek boyu) toprak vardır.' "³¹⁰

Ahmed El-Ferğelî isimli Allah dostu(!) ise şöyle derdi: "Ben kabrimde olup tasarruf edenlerdenim. Kimin ihtiyacı olursa benim kabrime gelsin, ihtiyacını dillendirsin, yerine getireyim."³¹¹

Evet, onlar kabir ziyaretlerini böyle anladılar ve insanları, kabirleri putlaştırmaya davet ettiler.

Kabirlerin üzerine türbe yapılabileceğini, hatta yapılması gerektiğini savundular. Bazıları öyle ileri gitti ki Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği ve yasaklayıcı olan hadislerin zayıf olduğunu söylediler. İlmî namusa sahip olanlar hadislere söz söylemedi, lakin mevcut hâli delil aldılar. Şöyle ki: Hadisler yasak getiriyordu, ama İslam âleminin her yanı türbelerle doluyordu. Demek ki bu türbeleri yapanların bir bildiği vardı. Ne yani hocalarına, şeyhlerine, atalarına sapık mı diyeceklerdi? Demediler. Türbeciliği müdafaa eden risaleler yazıp atalarının yoluna sahip çıktılar.³¹²

İslam Ümmetinde Türbecilik

"Alî Paşa'nın naklettiğine göre kendi zamanında Kahire'de iki yüz doksan dört türbe vardı. Doktor Suat Mahir'in nakline göre Mısır'ın genelinde binden fazla türbe vardır.

1890 yılında Şam'ı ziyaret eden Abdurrahman Sami Bey, Dimeşk civarındaki türbelerin sayısının yüz doksan dört kadar olduğunu söyler. Osmanlı'nın başkentinde ise dört yüz seksen bir caminin olduğunu, neredeyse bunların hiçbirinin türbeden yoksun olmadığını anlatır. Hindistan'da ise günümüze kadar varlığını koruyan yüz elli türbenin olduğunu aktarır. Hicri 14. asrın başlarında Bağdat'ta yüz elli büyük cami vardı. Nerede ise her birinde bir türbe vardı. Musul'da ise birçoğu mescidlerin içinde olan yetmiş altı civarında türbe bulunmaktadır.

Bu dönemde (H 14. asır) İslam âleminin büyük başkentlerinin hepsinde manzara aynıydı. Mezarlar üzerine mescid inşa edip mezarları türbeleştirerek Allah'a yakınlaşma vesilesi olarak görülmeyle yetinilmedi, insanlar arasında rekabet sebebi oldu. İnsanların bir beldeyi faziletli görüp orada yaşamaya rağbet etmesi, içindeki türbelerle doğru orantılıydı. Şayet bir belde türbe

310. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/86

311. age. 2/92

312. Muhammed Zâhid El-Kevserî'nin El-Makâlât kitabında yayımlanan "Kabirler Üzerine Mescid İnşa Etmek ve Kabirlere Dönüp Namaz Kılmak" adlı bir makalesi bulunmaktadır. Yine yakın dönem kabirperestlerinden Ebu'l Feyd Ahmed ibni Muhammed El-Ğumârî'nin "Kabirler Üzerine Mescid ve Türbe İnşa Etmenin Müstehap Oluşuna Deliller" adlı bir risalesi vardır.

yoksa mutlaka oranın ehlinden bir rüya uydurulurdu. Rüyasında bir velinin(!) belli bir noktada olduğunu keşfeder ve insanlar orayı türbe hâline getirirdi."³¹³

Tevhidin unutulması ve âlimlerin sorumsuzluğu nedeniyle türbecilik yayılmaya devam etmektedir.

Türbelerin eski olanları tarihî eser kabul edilip restore edilmekte ve her geçen gün, var olanlara yenileri eklenmektedir. Buralarda farklı tarikatlar tarafından icra edilen ilginç ritüeller, Kureyş putperestliğini hatırlatmaktadır.

Birer ilahmış gibi onlara dua edip yalvaranlar, ihtiyaçlarını kâğıt parçalarına yazıp türbelere bırakanlar, türbelere temas eden toprak, bez gibi şeylerin şifa kaynağı olduğuna inananlar ve sıkıntısı geçsin diye türbelere adak adayanlar olduğu görülmektedir. Âdeta namazdaymış gibi kabrin başında huşuyla bekleyen, konuşmanın edepsizlik olduğunu kabul eden, kabirden çıkarken arkasını kabre dönmek için gerisin geriye çıkan insanlar müşahede edilmektedir...

Mısır'da bulunduğum yıllarda kendi gözlerimle gördüğüm putperestlik örneklerini aktarayım: Ezher'in karşısında Huseyn'e ^(rahmetullahi) ait olduğu iddia edilen bir türbe ve üzerine inşa edilmiş bir mescid bulunuyor. Ezher Camisi'nin içinde de türbe var elbet. Ancak Huseyn'e ait olduğu iddia edilen ve bir tarikatın ekmek teknesi olan türbe kadar rağbet görmüyor. Arkadaşlarımızla bu camiyi ziyaret ettik.

Türbe edebini bilmeyen nasipsizler(!) olarak sözlü ve nazari tacize uğradık. Zira ayakkabılarımızı elimizde tutmuş, kabre sırtımızı dönmüş, kendi aramızda konuşmuş ve en önemlisi dua edip şefaata talep etmeden çıkmıştık.

İmam Şâfiî'nin ^(rahmetullahi) mezarına yapılan türbede ise kadınlardan birinin koşarak secdeye kapandığını gözlerimle gördüm. Benim yaklaşımımı aşırı bulan ve biraz da Osmanlıcılık illetiyle malul bir arkadaşımız dahi bu manzara karşısında dayanamamış ve 'Bu kadar da değil!' diyerek tepkisini göstermişti. Ne yazık ki, tevhid imamlarından birinin kabri bu ümmetin kabirperestleri eliyle putlaştırılmıştı.

Yüzyıllar önce kabirlere secde eden putperestleri, Şukrî Âlûsî şöyle aktarır: "Allah'a yemin olsun ki âlemlerin Rabbi olan Allah'tan yüz çevirip türbe eşiklerine secde edenleri gözlerimle gördüm. Sadece avam değildir bunu yapan. Nice ilim iddiasında olanın bu fiilleri yaptığını gördük ve duyduk. Bunların çoğu mevcut tarikatlardan birine müntesiptir. Bunların yanında şeyhlerin ruhaniyetinden yardım/medet ummak da meşhur vaciplerdendir.

313. bk. El-Kubûriyye, s. 201-203 özetle.

Allah bunların hürmetini korumasın, devamlarını sağlamasını. Allah'tan, yeryüzünü bunların küfründen ve sapıklığından temizlemesini dileriz."³¹⁴

Diyobendilerin meşhur âlimlerinden Şeyh Halîl Ahmed, Cuştîlerin Şeyhi, Huvâce Muînuddin El-Cuştî'nin kabrini ziyaret eder. Kabrin başında oturur ve murakabeye dalar. Öyle kaptırır ki kendini âdeta bayılmış bir insan gibidir. İnsanlar ise kabrin etrafında tavaf yapıyor ve secde ediyordur.³¹⁵

Osmanlı'nın meşhur âlimlerinden İmam Birgivi şöyle der: "Bu sapık ve saptırıcıların hâli öyle boyuta ulaştı ki kabirlere/türbelere hac ibadeti uydurup yapılması gereken ritüeller belirlidiler. Bunların aşırılarından biri 'Türbe Hacci'nin İbadetleri/Menâsiku Hacci'l Meşâhid' adıyla kitap kaleme aldı. Kabirleri Allah'ın evine benzeterek bunu yaptılar. Açıktır ki bu, İslam dininden ayrılış ve putların kullarının dinine girmektir."³¹⁶

Hanefilerin Bağdat müftüsü Âlûsî (rahmetullah) Hac Suresi'nin 73. ayetinin tefsirinde şunları kaydeder: "Mutasavvıfların çoğunun, nebilerin kabirlerinin eşğine secde ettiğini gördüm. Bazısı tüm nebilerin, kabirlerinde tasarruf ettiğini kabul eder. Tasarrufları mertebelerine göre değişir. Âlimleri ise dört veya beşinin tasarruf ettiğini kabul eder. Bununla ilgili delil istendiğinde, 'Keşifle sabit oldu.' derler. Allah onları kahretsin! İftiraları ne kadar çok ve cahillerdir. Bazıları bunların kabirlerinden farklı şekillerde çıktığını iddia eder. Âlimleri şöyle der: Ruhlari bazen aslan, ceylan ve benzeri surette açığa çıkar ve dilediği gibi gezer."³¹⁷

Sonuç olarak şöyle söyleyebiliriz:

Âişe Annemizden (radiallahu anha) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Gece ve gündüz, Lât ve Uzzâ'ya ibadet edilmedikçe yok olmaz."³¹⁸

314. Cuhûdu Ulemâi'l Hanefiyye fî İbtâli'l Akâidi'l Kubûriyye, 1/469; Fethu'l Mennân, s. 493 naklen. Cuhûdu'l Ulemâi'l Hanefiyye kitabı, son dönemlerde kaleme alınmış önemli akademik çalışmaldandır. Müellifi Şemsuddîn El-Afğânî, Horasan âlimlerindedir. Mutasavvıf ve Mâturîdî Diyobendiler arasında medrese eğitimi almış ve onları çok iyi tanıyan bir ilim adamıdır. Tarih boyunca Hanefî âlimlerinin kabirperestlerin şirk akidesine karşı verdiği mücadeleyi derlemiş ve kıymetli bir çalışma ortaya koymuştur. Üç cilt olarak basılan bu hacimli eser faydalanılacak eserlerindedir. Müellifin, Mâturîdîlik inancını incelediği üç cilt hâlinde basılan kıymetli bir eseri daha bulunmaktadır. (bk. Adâu'l Mâturîdiyye li'l Akîdetu's Selefiyye, Mektebetu's Siddîk)

315. bk. Cuhûdu Ulemâi'l Hanefiyye fî İbtâli'l Akâidi'l Kubûriyye, 2/632

316. age. 2/646-647; Ziyâretu'l Kubûr li'l Birgivi, s. 20 naklen

317. age. 2/1059-1060; Rûhu'l Meânî, 24/11 ve Celâu'l Ayneyn, s. 389-390 naklen

318. Müslim, 2907

Sevbân'dan (radıyâhü arâ) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salâhü aleyhi ve selâm) şöyle buyurmuştur:

"Ümmetinden bir grup müşriklere katılmadıkça, bir grup da putlara tapmadıkça kıyamet kopmayacaktır."³¹⁹

Bugün gerek Türkiye'de gerek İslam beldelerinde bulunan türbelere ve bunlara yönelik yapılanlara bakıldığında bu hadisler daha iyi anlaşılıyor. Bu kabirler/türbeler putlara dönüşmüş ve insanlar; Allah'ı sevdiklerinden daha fazla bu putları seviyor, O'ndan korktuklarından çok daha fazla bu putlardan korkuyorlardır. Onlardan biri Allah adına yemin ettiğinde yeminini çok rahat çiğnerken türbelerin çarpmasından korktuğu için orada yatanın başı üzere yemin etmeye dahi cesaret edemiyordur. Yemin ettiği farz edilse bile asla yeminini çiğnemiyor. Rabbinin çarpmasından emniyet içinde olan bu putperestler, yatırların çarpmasının korkusu içindedirler.

"Şu namazı da aradan çıkaralım." mantığıyla Allah'ın huzuruna duran, namazdan ziyade olimpiyat koşusunda olduğunu zanneden insanlar, türbe ziyaretinde kemâl-i huşu ve inkisar içerisindedirler. O denli transa geçerler ki namazda fıldır fıldır olan gözleri oradayken türbe kiblesine çakılıp kalır.

Her hastalık ve musibet için ayrı bir türbenin iyi olduğuna inanırlar.

Allah'a (celle celâhü), Nebi'ye (salâhü aleyhi ve selâm) ve kutsala sövüldüğünde kılı kıpırdamayan bu samimi(!) kullar; kabirlerine, şeyhlerine ya da tarikatlarına laf söylendiğinde ateş topuna dönüşür ve öfke patlaması yaşarlar.

Allah'ın dinine düşmanlık eden, alay edip dalga geçen mülhitlerle hiçbir sorunları yoktur. Onları takip eder, izler, alkışlar ve severler. Kendi tarikatları veya putları hakkında konuşan hocalara gelince ise İbrâhîm'in (aleyhisselâm) müşriklere uyguladığı usve-i hasene beraatini uygularlar.

Her önemli iş öncesinde ve sonrasında türbelere akın ederler. İşin öncesinde yardım talebinde bulunur, sonrasında şükranlarını iletirler.

Mekkeli putperestler rahatlık ânında putlarına ibadet edip dua eder, dara düştiklerinde ise sadece Allah'a yalvarırlardı. Bunlar rahatlık ânında da darlıkta da hatta karşıdan karşıya geçerken dahi sadece türbelerin ruhaniyetinden medet umarlar.

Bunların içinde türbeler adına savaşılanlar dahi vardır. Lübnan Hizbullah Örgütünün Suriye'de yaşanan olaylara müdahalesini ve Esad'a verdikleri desteği "Türbeleri koruyacağız." şeklinde gerekçelendirdiğini unutmamalıyız. Haklı olarak sormak istiyoruz: Allah Resûlü'nün (salâhü aleyhi ve selâm) haber verdiği ve ümmetini uyardığı putperestlik bu değil de nedir?

319. Ebu Davud, 4252; Tirmizi, 2219

Keramet Tasavvuru

Bu bölümde Tasavvuf dendiğinde akla gelen kavramlardan biri olan kerameti inceleyeceğiz.

Keramet Nedir?

Lugatta keramet, Ke-ra-me (كرم) umumen güzel sıfatlar, hususen cömertlik için kullanılır. "Allah için kullanıldığında, O'nun açığa çıkan ihsan ve nimetleri; insan için kullanıldığında, övülen ahlakların açığa çıkmasıdır."³²⁰

Istılahe olarak keramet, "Nübüvvet iddiasında olmayan birinin elinde harikulade bir durumun açığa çıkmasıdır. Harikulade durumu izhar edende iman ve salih amel olmazsa bu durum istidraç,³²¹ nübüvvet ile beraber olursa bu mucizedir."³²²

Keramet; Allah'ın (celle celalahu) sevdiği kullarına ikramda bulunması, alışılmışın dışında hâlleri onların eliyle icra edip onları desteklemesidir.

Harikulade kabul edilen durumlar Nebi'nin, salih insanların ve sihirbazların eliyle zuhur ettiğinden âlimler ayırıcı vasıflar zikretme gereği duymuşlardır.

Harikulade durum nübüvvet iddiasıyla beraber olur ve kişi de nebi olursa buna "mucize" denir.

İman ve salih amel sahibi olan bir zat, şeriata muhalif olmayan böylesi bir durum izhar ederse "keramet" olur.

İmanı ve salih ameli sorunlu olan, şeriata muhalif hâller izhar edenlerin durumu sihir, kehanet ve istidraç diye isimlendirilir.

Kerametın İslam'da Yeri Var mıdır?

Kitap ve Sünnet; Allah'ın, dostlarına yardım edip onları alışılmışın dışında durumlarla desteklediğini gösterir:

"Rabbi (onun adağını) güzel bir şekilde kabul etti ve (bir bitkinin yetişmesi gibi) onu güzelce büyüttü. (Onun bakımını üstlenmek için yarışan din adamlarına rağmen Allah) Zekeriya'yı ondan sorumlu kıldı. Zekeriya her ne zaman Meryem'in yanına mihraba girdiyse (yanına Zekeriya dışında kimse girmiyor ve Meryem bulunduğu yerden çıkmıyor olmasına rağmen) onun yanında

320. bk. El-Mufredât, s. 707; Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 5/171-172, k-r-m maddeleri

321. İstidraç; Allah'ın (celle celalahu) bir kavmin sapkınlığını arttırmak için onlara üst üste ihsanda bulunması, nimetlerini arttırması, istediklerini vermesidir. Böylece onları adım adım azaba yaklaştırmak, zahiri hâlleriyle aldanmalarını sağlayıp tevbeye yönelmelerini engellemektir.

322. bk. Et-Ta'rîfât, s. 184, 1479. Madde

yiyecek bulurdu. Dedi ki: 'Meryem! Sana bu (yiyecek) nereden geldi?' Dedi ki: 'Bu, Allah'ın katındandır. Allah, dilediğini hesapsız/sınırsız rızıklandırır.'"³²³

Meryem'in (aleyhisselam) yanına Zekeriyyâ'dan (aleyhisselam) başkası girmiyordu. Buna rağmen onun odasında çeşit çeşit yiyecekler bulunuyordu. Bu durum, Zekeriyyâ'nın dikkatini çekti ve sordu. Allah (celle celalahu) bir ikram/keramet olarak Meryem'i rızıklandırıyordu.

Benzer bir durum "Reci" vakiasında esir edilen Hubeyb (radhyallahu anh) için de vaki olmuştur:

Müşrikler onu esir edip Mekkelilere sattılar. Bedir Gün'ünün intikamını almak için Hârisoğulları Hubeyb'i satın aldı. Babaları olan Haris'i, Hubeyb öldürmüştü. Şehit edileceği güne kadar onu Harisoğullarının evlerinden birinde bağlı tutuyorlardı. Evin hanımı iman ettikten sonra bu olayı şöyle anlatacağı:

"Onu öldürmeye karar verdiklerinde bir ustura istedi. O sırada küçük oğlum onun yanına gitmişti. Hubeyb onu kucağına oturtmuştu. Benim korktuğumu görünce: 'Onu öldüreceğimi mi düşünüyorsun? Vallahi böyle bir şey yapmam.' dedi. Ben onun kadar hayırlı bir esir görmedim. Mekke'de hiçbir meyve yokken elinde bir salkım üzümle üzüm yediğini gördüm."³²⁴

Reci' kıssasını uzunca anlatan rivayetin sonunda sahabiden Âsim ibni Sâbit (radhyallahu anh) için de şunlar kaydedilir:

"Müşrikler, Müslimleri kuşatınca, 'Teslim olun, size eman verelim.' dediler. Âsim, 'Ben müşrikin korumasını kabul etmem.' diyerek onlarla çarpıştı. Âsim'i yedi kişiyle beraber şehit ettiler. Hubeyb ve Zeyd'i satın alan Kureyş, Âsim'in cesedini getirsin diye birilerini gönderdi. Âsim, Bedir'de onların efendilerinden birini öldürmüştü. Allah, Âsim'in üzerine bir arı topluluğu yolladı. Âsim'i, Kureyş'in elçisinden korudular. Onun cesedinden hiçbir şey alamadılar."³²⁵

İslam tarihinden bu tip örnekler çoğaltılabilir. Gayemiz keramet örneklerini zikretmek değil, olağanüstü hâllerin salih insanlar için vuku bulacağını delillendirmektir.³²⁶

323. 3/Âl-i İmrân, 37

324. Buhari, 4086

325. Buhari, 4086

326. Sahabe döneminde vaki olan keramet cinsinden hadiseler için bk. Mecmû'u'l Fetâvâ, 11/277 vd.

Kerametle İlgili Bilinmesi Gerekenler

Keramet Sahibinin İman, Takva Ehli ve Salih İnsanlardan Olması Gerekir

Kerametın, sihir ve hokkabazlıktan ayrıldığı noktalardan biri sahibinin akidesi ve İslam şeriatına uygun yaşıyor olmasıdır. Keramet, Allah'ın salih kullarına desteğidir. Bu da iman ve takvaya bağlanmıştır:

"Dikkat edin! Allah dostlarına korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir de. Onlar ki iman edip takvalı olanlardır. Onlara dünya hayatında da ahirette de müjde vardır. Allah'ın sözlerinde/hükümlerinde asla değişiklik olmaz. İşte bu, en büyük kurtuluşun ta kendisidir."³²⁷

Firavun'un kulluğunu yapan sihirbazlar asalarını atıyor, onlar kıvrak birer yılan misali hareket ediyorlardı.

Allah Resûlü Dönemi'nde cinleri olan İbni Sayyâd, insanların kayıp eşyalarının yerini söylüyor, gaybi hususlarda bilgiler veriyordu. Bir gün Allah Resûlü (ﷺ), "Senin için içimden bir şey tuttum." demişti. İbni Sayyâd, "Duh" diyerek cevap verdi. Allah Resûlü'nün içinden geçirdiği şeyin Duhân Suresi olduğunu ima etmeye çalıştı. Allah Resûlü onun göğsüne vurdu ve "Kes sesini ve haddini aşma!" buyurdu.³²⁸

Enevîler Dönemi'nde bir şahıs insanları keser gibi yapıyor, ortalarında yürüyor sonra hiçbir şey olmamış gibi insanlar ayaklanıyordu. Bir hayvanın dübüründen giriyor, ağzından çıkıyordu. Sahabeden Cundeb (رضی اللہ عنہ) evinden kılıcını alıp bu şahsı ikiye biçmiş ve "Haydi kendini de diriltsin görelim!"³²⁹ demiştir.

Yine âhir zaman fitnesi olan Deccâl'in sıfatlarını anlatan Nebi (ﷺ) şunları zikreder:

Huzeyfe'den (رضی اللہ عنہ) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Deccâl çıktığında onunla beraber su ve ateş olacaktır. İnsanların su sandığı ateş, ateş sandıkları ise sudur. Sizden biri bu durumu görürse ateşe girsin. O, serin ve tatlı bir su gibidir."³³⁰

327. 10/Yûnus, 62-64

328. bk. Buhari, 1354; Müslim, 2930

329. Tefsîru'l Kurtubî, 2/240, Bakara Suresi 102. ayetin tefsiri

330. Buhari, 3450; Müslim, 2934

Ebû Saîd El-Hudrî'den (radıyallahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve aleyhi) şöyle buyurmuştur:

"Deccâl çıkar... Onun Medine'ye girmesi yasaktır. Medine yakınlarına bir yere gelir. O gün bir adam onun karşısına çıkar. O, insanların en hayırlılarından. Deccâl'e der: 'Şahitlik ederim ki sen, Allah Resûlü'nün bize haber verdiği Dec-câl'sin.' Deccâl insanlara der ki: 'Onu öldürüp tekrar diriltsem şüpheniz kalır mı?' 'Hayır.' derler. Onu öldürüp tekrar diriltir. O adam, 'Vallahi senin Deccâl olduğun hususunda iyice emin oldum.' der. Deccâl onu öldürmek ister, lakin başaramaz."³³¹

Demek ki her harikulade iş sergileyen veli, yaptığı harikulade iş de keramet değildir. Zira bu olağanüstü işleri yapanlar iman, takva ve salih amelden uzaktır. Biz olağanüstü durumlardan önce, onu izhar edenin hâline bakmalıyız.

İmam Şâfiî'den (rahimehullah) nakledilen, "Birinin havada uçtuğunu, su üstünde yürüdüğünü görseniz onun hâlini Kitab'a ve Sünnete arz ediniz."³³² sözü de bu hakikate işaret etmektedir.

Olağanüstü Hâller Bir İnsanın Allah Dostu Olduğu Anlamına Gelmez

Allah (celle celalahu), dostlarına yardım ettiği gibi şeytanlar ve cinler de dostlarına yardım etmekte, imkânlarını onlar için kullanmaktadırlar. Geçmişte ve günümüzde birçok büyücünün yaptığı harikulade şeyler, cinlerle temas kurmaları nedeniyle gaybdan haber verenler, yukarıda zikredilen Deccâl ve İbni Sayyad gibiler bunun örneğidir.

Kişinin şeytan ve cinlerden yardım alarak bedenine şiş sokma, ateşte yürüme, havada durma gibi hâller buna örnek gösterilebilir.

Bununla beraber Allah (celle celalahu) bazen facir ve fasık olan birinin eliyle dinine yardım edebilir. Nebi (salallahu aleyhi ve aleyhi) savaşta büyük kahramanlıklar sergileyip Müslimlerin zafer kazanmasına neden olan, lakin aldığı kılıç darbesine tahammül edemeyerek canına kıyan birisi için, "Şüphesiz ki Allah, facir olanların eliyle de bu dine yardım eder."³³³ buyurmuştur.

Özellikle savaşlarda açığa çıkan olağanüstü hâller bu hadisin ışığında ele alınmalı, sahiplerinin akide ve amelde istikamet üzere olup olmadıklarına bakılmalıdır. Allah (celle celalahu) İslam'a ve Müslimlere faydalı olacağından, bir zalime yardım edip daha zalim olandan intikam alabilir. Bu durumda keramete mazhar olan buna layık olduğundan değil, facirin eliyle dinin desteklenmesi söz konusu olduğu için bu olay yaşanmış olur.

331. Buhari, 7132; Müslim, 2938

332. Tabakâtü's Şâfiî'n, s. 32

333. Buhari, 3062; Müslim, 111

Hafız İbni Hacer (rahmetullah) şöyle der: "Bunun ötesinde avamın yanında geçerli olan şudur: Harikulade bir hâl açığa çıkararak herkes Allah'ın dostudur. Oysa harikulade hâller sihribaz, kâhin ve rahipler eliyle de açığa çıkabilir. Bu ikisini ayırmak için bir alamete ihtiyaç vardır. Zikredilen farklardan en evla olanı, bu hâlleri açığa çıkararak hâlinin şeriata arz edilmesidir. Şayet o, şeriata emir ve yasaklarına uyuyorsa Allah dostudur, uymuyorsa değildir."³³⁴

Kurtubî (rahmetullah) Bakara Suresi'nin 34. ayetinin tefsirinde şöyle der: "...9. mesele: Âlimlerimiz dedi ki: 'Nebi olmayıp da Allah'ın onun eliyle keramet izhar ettiği insanların bulunması, onların veli olduğuna delalet etmez. Bazı Sufilerin ve Rafizilerin aksine...' Onlar, bu durumun şahsın velayetine delalet ettiğine inanır. Bizim delilimiz şudur: Bizden birinin veli olduğunu bilmemiz onun mümin olarak öldüğünü bilmemize bağlıdır. Onun mümin olarak öleceği bilinmeden onun veli olduğunda kesin kanaat sahibi olmamız mümkün değildir."³³⁵

Keramet Olduğu Kabul Edilen Hâl Masiyet Olmamalı, Şer'i Kuralların Dışına Çıkmamalıdır

Keramet, Allah'ın (celle celaluhu) dostlarına yardımı; sihir ise İblis'in dostlarına yardımudur. Allah masiyete yardım etmez. Şeytan da taate yardım etmez. Buna binaen, masiyet olan bir şey keramet olamaz. Olsa olsa o bir sihir, kehanet veya hokkabazlıktır.

İbnu'l Cevzî (rahmetullah) Telbîsu'l İblîs/Şeytanın Ayartması isimli eserinde buna dair güzel örnekler verir: "Şeyhin birine olağanüstü hâller arz olur. Yanında bulunan tüm azıkları at! Sana velayet nuru izhar olsun." denir. Şeyh elinde bulunan yol azığının tümünü atar.

İbnu'l Cevzî bunun üzerine şöyle der: 'Bu kıssanın batıl olduğu anlaşılır. Çünkü evliyalar şeriata muhalefet etmezler. Şeriat ise malı zayi etmeyi yasaklamıştır.'³³⁶

" 'Bir gün abdest suyuna ihtiyacım oldu. O anda cevherden bir su testisi ve gümüşten bir misvak yanımda belirdi. Suyla abdest alıp gümüş misvakla dişlerimi temizledim.'

Sufinin bu kerametine İbnu'l Cevzî şöyle der: 'Şayet bu anlatılan doğruysa sahibinin cehaletine işaret eder. Şayet fıkihtan anlasaydı gümüş misvak kullanmanın caiz olmadığını bildirdi. O bunu keramet zannetse de Allah yasakladığı şeyle insanlara ikramda bulunmaz.'³³⁷

334. Fethu'l Bârî, 4086 No.lu hadis şerhi

335. Tefsîru'l Kurtubî, 1/580, Bakara Suresi 34. ayetin tefsiri

336. Şeytanın Hileleri, s. 389-390

337. age. s. 478-479

Bu zaruri açıklamalardan sonra diyebiliriz ki zahirleri benzeyen, fakat hakikatleri farklı olan şeyler iyi bilinmelidir. Aksi hâlde zahirî benzerlikler ayakları kaydırıp şeytani hâllerin keramet addedilmesine ve "şeytanın dostları"nın "Allah dostu" olarak kabul görmesine neden olabilir.

Tasavvufun keramet anlayışına baktığımızda bu kaidelerin yerle bir edildiğini, her şeytani hâle, fasık ve facirliğe ve insanları kendilerine kul etmek isteyen şirk imamlarının hâllerine keramet dendiğini görüyoruz.

Deccâl'le ilgili verdiğimiz rivayet, ne demek istediğimize ışık tutmaktadır. Deccâl, İslam ümmetine gelecek, harikulade hâller sergileyecektir. **İnsanların çoğu onun bu hâllerine aldanıp onun rabblık iddiasını kabul edecektir.**

Bunca insan Deccâl'e nasıl inanmış ve onun rabb olduğunu kabul etmiştir? Asr-ı Saadet insanı için bu sorunun cevabı zor olsa da bizler için gayet kolaydır. Olağanüstü her hâli keramet zanneden, şeytanların yardımıyla ortaya koydukları hokkabazlıkları velayet delili olarak kabul eden, "Birileri uça da eteğine tutunsak." diye can atan yığınlar; Deccâl'e "Şeyhlerin Piri" diye tabi olacak, en büyük "kutup"luk makamına onu uygun göreceklerdir.

Keramet Adı Altında Ahlak Yoksunu Menkıbeler

Allah Resûlünün (ﷺ) yıkıp yerine zıddını ikame ettiği "şirk ve bidat", "keramet" adı altında kutsanarak ihya edilmekte; ahlaksızlık ve günahlar, keramet denerek "takva" adı altında İslam'a sokulmaya çalışılmaktadır. Normal şartlarda akliselim bir insanın kabul etmeyeceği rezillikler; önce velilik mertebesine atanan, sonra soytarırlıkları "keramet" adıyla meşrulaştırılan deccâller vesilesiyle kabul edilmekle kalmamakta, kutsanarak dokunulmazlık almaktadırlar. Şirk, bidat ve ahlaksızlığa itiraz eden Müslim, veliye ve keramete itiraz etmiş olmakta, kutsala dokunduğu için linç edilmekte ve bu tutumu kınanmaktadır.

Daha fazla uzatmadan sözü Tasavvuf kitaplarına bırakıyor; şirk, bidat ve ahlaksızlığın, fasık ve facirlerin "keramet" adı altında nasıl kutsandığının görülmesini istiyoruz:

"Şeyh Muhammed El-Hadrî Garbiye'nin Nahyâ beldesinde kabri bulunmaktadır. Türbesi çok uzaklardan parıldamaktadır. İlim ve marifet babından çok ince meseleler hakkında konuşurdu. Velayet hâlleri ağır bastığından enbiyalar hakkında öyle şeyler söylerdi ki çoğu insan işitmeye güç yetiremezdi. Birçok beldede aynı anda görünürdü..."

Şarânî'nin sözünü burada kesiyorum. İnsan merak ediyor, ne büyük bir zatmış bu Muhammed Hadrî! Acaba nasıl salih amellerle Allah'a yaklaştı ki bu denli övgüye nail oldu? Okumaya devam edelim: "Bir Cuma günü bir beldeye

geldi. Ondan hutbe vermesini talep ettiler. Minbere çıktı. Allah'a hamdedip O'nu övdü. Sonra: 'Şahitlik ederim ki sizin tek ilahınız İblis'tir.' dedi. İnsanlar: 'Kâfir oldun.' dediler. Kılıcını çekti ve minberden indi. İnsanlar korkudan kaçıştılar. İkindiye kadar kimse cesaret edip camiye giremedi. Sonra yakın beldelerden insanlar geldi. Her beldenin ehli, Muhammed Hadrî'nin kendi beldelerinde hutbe verip Cuma'yı kıldırıldığını iddia ediyordu. Saydık, tam otuz ayrı yerde hutbe vermişti. Oysa o bizim beldemizde oturuyordu. Şöyle derdi: 'Kişi sürekli arşın altında olmadıkça makam-ı kemâle eremez... Tüm yeryüzü ellerimin arasında yemek yediğim kap gibidir. İnsanların cesetleri önümde cam gibidir, onların içini görürüm.' "338

"Şahitlik ederim ki sizin tek ilahınız İblis'tir." sözünün sahibi aynı ânda otuz yerde hutbe veren, kabri parıldayan, kâinatta önündeki tabaktan yemek yer gibi tasarruf eden bir zat.

Şeytan, böylesi birinin kılığına girip otuz ayrı yerde görülebilir. Bunda şaşılacak bir şey yoktur. İblis dahi uluhiyet iddiasında bulunamamış, yaşayıp var olmak için "Rabbim!" diye hitap ettiği Allah'tan (celle celalahu) izin istemiştir. İblis'in dahi cesaret edemediğine bu şeytan cüret göstermiş; Allah'ın evinde, Nebi'nin minberinde, Kelime-i Şehadet lafızlarıyla İblis'in uluhiyetini ilan etmiştir. Şeytan elbette bu iblise hizmet edecek, yaşlı bir Necidli kılığında Mekke'li müşriklere gelip Allah Resûlü'nü nasıl öldürecekleri konusunda onlara akıl verdiği gibi Muhammed Hadrî'nin ve benzerinin de kılığına girip insanları bununla aldatacaktır: "İbrahim Usayfir'in keşfi çok çok açıktı. Keşif ve keramet çeşidinden vakaları sayılamayacak kadar çoktur. Çocuk yaşta kerametleri izhar etti. Beldeye geleceği zaman kurt veya sırtlan sırtında gelirdi. Su üzerinde yürür, gemiye binmeye ihtiyaç duymazdı. Bevli sağılmış süt gibiydi." 339

Bu kerametlerin sahibi olan zatın bir ayrıcalığı daha var ki Bedir Yayınları mütercimi, okuyucuya sunmayı pek içine sindirememiş. Büyük kerametleri olan zat için Şa'rânî der ki: "Müezzinin 'Allah-u Ekber' sözünden rahatsız olur ve: 'Ey köpek! Biz kâfir miyiz ki üzerimize tekbir getiriyorsun?' derdi müezzine." 340

Bu adamın bu sözü nasıl kabul görüyor? Çünkü keramet sahibi bir zat! Adam gemi kullanmadan su üstünde yürüyor. Ayrıca adamın bevli süt gibi! Bu da atlanmaması gereken mühim bir keramet!

Devam edelim: "Bazı büyük velilerden nakledildi. Bir şahıs, şeyhe gelip

338. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/94; Türkçesi için bk. Evliyalar Ansiklopedisi, 2/1273

339. Tercüme Abdulkadir Ayçiçek'e aittir. "Çook" ifadesi manidardır.

340. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/122; Türkçesi için bk. Evliyalar Ansiklopedisi, 2/1407

çocuk vermesi için Allah'a dua etmesini ister. Şeyh fakirlere yüz dinar vermesi durumunda bunun olacağını söyler. Adamın çocuğu kız olunca şeyhe gelir. 'Sen bana erkek çocuk sözü verdin ama kız oldu!' der. Şeyh fakirlere verdiği paranın eksik olduğunu söyler. Adam çok az bir şeyin eksik olduğunu söyleyince: 'Biz de çok az eksilttik, sen tamamla, biz de tamamlayalım.' der şeyh. Adam eksik bıraktığı kısmı da fakirlere verir. Evine gidince kız çocuğunun erkek çocuğuna dönüştüğünü görür. Bu, Allah'ın kudreti ve evliyaya ikramıyla olmuştur."³⁴¹

Keramet sahibi zatlar cinsiyet değiştirme işini bayağı sevmişler. Başkalarına yaptıkları gibi kendileri de ihtiyaç durumlarında cinsiyet değiştirmiş. Hemen aklınıza kötü bir şey gelmesin, sapkınlıktan değil, kerametten!

Okumaya devam edelim: "Şeyhimiz Abdülaziz Ed-Debbâğ hazretleri, Seyyid Abdullah Bernavi hazretleriyle geçirdiği günlerde, anılmaya değer birçok olayın meydana geldiğini anlatırken bunlardan en garip ve dikkat çekici olanını şöyle naklediyor:

'Bir gün Seyyid Abdullah Bernavi bir kadın suretine girerek bana göründü. Ve beni kendine davet etti. Cevap vermeyince bu konuda ısrar edip durdu. Güzel örtülere bürünmüş, en güzel kokuları sürünmüş, beyaz tenli ve oldukça güzel bir kadın çıkageldi. Diyebilirim ki dünyanın en güzel kadınlarından biriydi. Bana yaklaşip 'Ey efendim, benimle baş başa kalmanı arzu ediyorum, böylece oturup sohbet ederiz.' dedi. Oradan kaçıp uzaklaştım. Resif mevkisine gelince yine geldi. Kaçtım. Şemmain mevkisinde yine geldi. Artık bunalmıştım. Neredeyse bağıracaktım. Halk, üzerimize toplanacak ve rezil olacaktık. Derken o kadının bir anda şekil değiştirip karşıma dikildiğini ve Abdullah Bernavi olduğunu hayretle gördüm. Yüzüme bakarak: 'Seni dene-dim.' dedi...' "³⁴²

Bir Allah dostu, kadın kılığına giriyor, bir insanı taciz ediyor, kerameti kendinden menkul öbür hokkabaz da kadını en ince ayrıntısına kadar süzüyor... Teninin rengini dahi fark ediyor. Cinsiyet değiştiren de bunu kerametle yapıyor, en ince ayrıntısına kadar kadını inceleyen mürid de.

Allah Resûlü (ﷺ), "Kadınlardan erkeklere benzeyen, erkeklerden de kadınlara benzeyene Allah lanet etsin."³⁴³ buyuruyor dersiniz orası biraz karışık. Bunu sapkın duygularla yapanlar lanetlenmiş, Bernâvî ve Debbâğ gibi kerametle becerenler değil diyerek her zamanki gibi tevil edebilirler... Umuyorum, bu kitap³⁴⁴ cinsiyet değiştireceğim diye hayatı kendine zindan edenlerin eline geçmez. Sapıklıklarına bir de Tasavvuf eklemesinler!

341. El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, s. 472; Neşru Mehâsini'l Ğâliye, s. 22 naklen

342. El-İbrîz, 1/41-42

343. Buhari, 5885; Ebu Davud, 4098; Ahmed, 8309

344. El-İbrîz

Rufâî Tarikatının Kurucusu Ahmet Rufâî'nin kerametlerini birlikte görelim: "... Şeyh bir bahçe satın almak istedi. Bahçenin sahibi cennetten bir saray vermesi karşılığında kabul edeceğini söyledi. Yüzü değişti ve sarardı. 'Tamam, senden bunun karşılığında satın alıyorum.' dedi. Adam: 'Bunu kendi el yazınla yaz.' dedi. Şeyh şöyle yazdı: 'Bu, İsmail'in Ahmed Rufâî'den satın aldığı şeydir. Allah'ın cömertliğine dayanarak cennetten bir kasr karşılığında. Önce Adn cenneti, ikinci olarak cennet-i Me'va, üçüncü olarak cennet-i Huld, dördüncü olarak cennet-i Firdevs. Tüm hurileri, vildanları, yatakları, içecekleri, nehirleri ve ağaçlarının tümüyle dünyadaki bahçesi karşılığında satın almıştır. Allah bu alışverişe şahit ve kefildir.' İsmail ölünce bu kağıtla beraber gömüldü. Sabah olunca kabrinde şöyle yazıldı: 'Rabbimizin vadedtiğini hak olarak bulduk.'"³⁴⁵

Hristiyanlığın İsbâ'dan (alayhisselam) sonra Pavlus eliyle nasıl tahrif edildiği ve kokuştuğu anlatılırken "Papazların cennetten arsa satma" meselesine mutlaka değinilir. Onların yaptığı ile bu şahsın yaptığını karşılaştırmıyoruz elbette. Onların yaptığı üçkâğıtçılık, bizimkinin yaptığının keramet olduğunu bilecek kadar akıllıyız elhamdulillah!

Rufâî Tarikatının lideri bunu yapar da Ticânî Tarikatının lideri keramet olarak ondan geri kalır mı? Buyurun, okuyalım: "Tüm etbasını sorgusuz ve cezalandırılmadan cennete sokacak, benden başka kimse yoktur. Günahları nereye ulaşırsa ulaşsın, ne kadar masiyet işlerlerse işlesinler. Bunun dışındaki veliler etbalarını sorgu ve münakaşadan sonra cennete sokarlar."³⁴⁶

Ne müthiş kerametler! Biri cennetten arsa satıp kendine dünyadan bahçe alır, öteki Ticânî Tarikatına mensup olanları sorgusuz sualsiz cennete sokar.

Allah Resûlü (celle celalahu), "Ve ben, bana ve size ne yapılacağını bilmiyorum."³⁴⁷ derken bu ne cesaret?

"Benim ümmetimden yetmiş bin kişi sorgusuz sualsiz cennete girecektir."³⁴⁸ diyen Nebi (celle celalahu) asırlara yayılan ümmetinden yetmiş bin insanın cennete sorgusuz gideceğini söylüyor. Onu da kendisi yapmıyor: "İnsanlardan rukye talep etmeyen, ateşle dağlanmayan, uğursuzluk inancına sahip olmayan ve Allah'a hakkıyla tevekkül edenlerdir." diyor. Yani kalpleri yalnızca Rabblerine bağlı olan, fayda ve zararı O'ndan bekleyen, O'na (celle celalahu) karşı hüsn-ü zanlarını koruyan muvahhidler. Tevhidleri kemâle erince sorgusuz cennete girme kemâline nail olanlar... Ticânî'de sınır da yok özellik de. Sadece onun et-

345. El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, s. 504; Hâşiyetu Allâmeti's Sâvî, s. 144 naklen

346. age. s. 531; Keşfu'l Hicâb, s. 374 naklen

347. 46/Ahkâf, 9

348. Buhari, 5752; Müslim, 220

bası olmanız yeterli. Ayrıca salih amellerinizle değil, ona mensubiyetinizle gidiyorsunuz cennete. Günah işlemek de serbest!

"Alî Vahîş. Nehariye meczuplarından. Seyyidim, efendim... Mahalle'de, Mısır'da ve başka yerlerde kerametleri ve harika hâleriyle görünürdü. Bir menkıbesini Şeyh Turâbî bana anlattı. Şeyh Vahîş Mahalle'de genelevin bulunduğu handa kalıyordu. Orada (çalışan kadınlarda)n kim çıksa onu durdurur ve: 'Dur! Senin için şefaathçi olayım buradan çıkmadan.' derdi. Bazısını bir iki gün bırakmazdı. Ta ki şefaati kabul oluncaya dek."³⁴⁹

Alî Vahîş'in kerametlerinden biri... Kötü yolda olan kadınları yanına alıyor. Onlarla baş başa, birkaç gün şefaath talebine cevap gelmesini bekliyormuş. Onlarla aynı handa yaşamak şeyhi kesmemiş olacak ki affedilmeleri için özel kerametler izhar etmiş!

Başka bir örnek: "Şeyh Meczup Uryan İbrahim minbere çıplak çıkar ve öylece hutbe okurdu. Şöyle derdi: 'Sultan Dimyat, Bab-ı luk beynel kasreyn, Cami Tiylun' Sonra Allah'a hamdederde. Bu sözlerle insanlar çok ferahlardı. Büyüklere aldırılmaz onların yanında yellenirdi. Sonra da: 'Bu falancının yellenmesidir.' derdi. Bunun için yemin dahi ederde."³⁵⁰

Yuh olsun, Allah Resûlü'nün ümmetine veli diye bu delileri takdim edenlere! Yazıklar olsun! Edepsiz, görgüsüz ve ahlaksız insanların münkeratını keramet adı altında ümmete dayatanlara!

"Ubeyd, Şeyh Huseyn Ebu Alî'nin etbasındandı. Müthiş harikulade hâlleri vardı. Onun kerametleri: O, yağmur yağmasını emreder, bulutlar yağdırırdı.

Ona kötülük yapmak isteyeniy o an öldürürdü. Bir gün Cafiriyye'ye girdi. Elli kadar çocuk peşine düşüp onunla dalga geçtiler. Dedi ki: 'Ey Azrail! Bunların canını almazsan seni melekler divanından azledeyim.' Hepsii öldü çocukların. Bunu duyan bir kadı 'Sus!' dedi şeyhe. Şeyh: 'Sen sus!' dedi. Kadı kör, sağır ve dilsiz oldu.

Bir gemiyle yolculuğa çıktı, gemi bataklığa oturdu, çıkaramadılar. 'Onu bir ipe benim testislerime bağlayın.' dedi. Bağladılar. Çekti ve bataklıktan kurtardı."³⁵¹

"Şeyh Şemseddin El-Hanefi. Valinin hanımı bir gün şeyhin yanına geldi. Ona

349. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/129; Türkçesi için bk. Evliyyalar Ansiklopedisi, 2/1445. Mütercim bu kerameti tercüme ederken "genelev" ifadesini tercüme etmemiş. "Benat-ı Hata Hanı" olarak bırakmıştır. Galiba şeyhlerin iffetsizliğini kelime oyunuyla kapatacaklarına inanıyorlar.

350. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/124; Türkçesi için bk. Evliyyalar Ansiklopedisi, 2/1417-1418

351. Câmîu Kerâmâtî'l Evliyâ, 2/286

Bu menkıbeyi aynı şeyhten Şarânî de nakleder. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/78; Türkçesi için bk. Evliyyalar Ansiklopedisi, 2/1175. Mütercim "testislerime bağlayın" ifadesini "bana bağlayın" olarak tercüme etmiştir.

masaj yapan kadınlar gördü. Kalbiyle bu durumu kınadı. Şeyh gözleriyle ona şöyle bir baktı. 'Onlara bak.' dedi. Kadın, masajcı kadınlara bakınca onların yüzlerini parıldayan kemikler olarak gördü. İrin onların burunlarından ve ağızlarından çıkıyordu. Âdeti kabirden kalkmış gibiydiler. Şeyh dedi: 'Vallahi ben onları hep bu surette görüyorum.' Sonra bu hâli kınayan kadına dedi: 'Senin vücudunda üç tane ben vardır. Biri koltuk altında, biri baldırında, biri de göğsünde.' Kadın şaşırıldı. 'Doğru söyledin! Vallahi eşim bile bunları bilmiyor.' dedi. Tevbe ve istiğfar etti."³⁵²

Kadınlara masaj yaptırıyor ama onları asıl suretleriyle değil, kemik yığını olarak görüyor! Kınayan kadın akıl edip de sormuyor, madem kadınları kemik yığını olarak görüyorsun, tenimde, göğsümde ve baldırımdaki benleri nasıl gördün? Aynı kitaptan başka örnekler: "Muhammed Şuveymi, Medyen Esmunî Hazretlerinin müridlerinden. Medyen Hazretlerine uzak bir yerde oturur, ona yakın oturanları izlerdi. Aklından kötü bir şey geçirene esasını yollar, asa onun başına inerdi. Medyen Esmuni'nin evinde bulunan kadınları eliyle eller, onları yoklardı. Bu durumu Medyen'e şikâyet ettiler. 'Rahatsız olmayın, onun eliyle sizin için hayır hasıl olacak.' dedi..."³⁵³

"... Şeyh ile beraber hamama gittik. Hizmetçisi bir hata yaptı. Şeyh penisini eline aldı. Çekti ve omuzuna ulaşıncaya kadar uzattı. Sonra onunla hizmetçisini dövdü. Hizmetçi acıyla bağıyordu. Sonra penisini küçültüp eski hâline döndürdü. Sonra benim elimden tutup penisine götürdü. Hiçbir şey hissetmedim. Sanki erkek değildi. Allah rahmet etsin, ondan razı olsun, kerametleri ve acayip hâlleri ne de fazladır."³⁵⁴

Yorum yok!..

Mide Bulandıran Kerametler

"Ebu'l Hayr Kuleybatî, üstünlüklerine inanılan velilerdendir. Köpekleriyle beraber gezerdi. Köpekler, cin tayfasından olup halkın işlerini görürdü. Çoğu zaman Hakim Cami'nin tuvalet deliklerine yüzünü dayar, öyle beklerdi."³⁵⁵

"Şeyh Hasan Seki Ed-Dımeşkî. Ona: 'Mutlaka bize keramet göstermelisin!' dediler. Onlara: 'Bana yüz metelik getirin.' dedi. Paraları yuttu. İhtiyaç gideren insan gibi oturdu. Paralar altın olarak çıktı."³⁵⁶

352. age. 2/85; Türkçesi için bk. Evliyalar Ansiklopedisi, 2/1215. Mütercim şeyhinin ayıbını örtmek için masaj kelimesini "onu giydiren" diye çevirmiştir.

353. age. 2/91-92; Türkçesi için bk. Evliyalar Ansiklopedisi, 2/1258. Mütercim elleriyle kadınlara dokunduğu kısmı atlamıştır. "Onun bazı hâllerini şikâyet ettiler." diye çevirir.

354. El-Keşf an Hakîkati's Süfiyye, s. 456; Câmîu'n Nebhânî, 2/396 naklen

355. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/143; Türkçesi için bk. Evliyalar Ansiklopedisi, 2/1420

356. Câmîu Kerâmâtî'l Evliyâ, 2/42

"Bir adam Ebu'l Hayr Kuleybatî'ye geldi. 'Eşim hamile ve canı falanca yemeği istiyor.'³⁵⁷ Şeyh bir kap istedi, o kaba büyük abdestini yaptı ve kabin içinde istenen yemek sıcak olarak duruyordu."³⁵⁸

Bu ümmet; akıl, ruh ve kalp ümmetidir. Aklı ikna eden güçlü delillere, ruhu doyuran ibadetlere ve kalbi yatıştıran hikmetlere sahiptir. Bu dengeli tutumları, onları, insanlık için çıkarılan en hayırlı ümmet yapmıştır.

Tarihin ve takvimin seyrini değiştiren, karanlıklara mahkûm insanlığı vahyin aydınlığına çıkaran bir başarı sergilemiştir.

Tasavvuf ehli ise bu mirasa sahip çıkmak yerine ona ihanet etmiş, akli yok saymıştır. Kur'ân ve Sünneti görmezden gelmiş ve İslami kavramları ters yüz etmiştir.

Tuvaletlerde yaşamayı zühd sanan, genelev kadınlarıyla sabahlayan, oğlancılık yapan, sihir, hokkabazlık ve kehaneti erdem sayan müşrik, bidatçi ve ahlaksız fasıkları "veli" diye ümmete rol model yapmışlardır. Çünkü onların kerametleri var! Kimdi bu adamlar? Beyni uyuşmuş, ahlaksız, psikolojik rahatsızlıkları olan klinik vakalar... Şu satırları yazan bir insan normal olabilir mi?

Şeyh Debbâğ'ın hayal dünyasından: "Şeyhimden işittim, buyurdu ki: 'Her meleğin zatında beş baş bulunur. Her başın sağ, solu ve üstü bulunur. Her başın üst nahiyesinde dokuz ağız vardır ki bunların toplamı 63 ağız eder. Yani her başta altmış üç ağız bulunur.'³⁵⁹ Bu sayıyı beşle çarparsak 315 rakamı çıkar. Her ağızda bazen üç, bazen beş, bazen yedi dil bulunur. Üç dil bulunduğu anda bunu ağız sayısı ile çarparak 945 dil çıkar. Beş dil bulunduğunu kabul edersek 1575, yedi dil olursa 2205 yapar...' "³⁶⁰

Eski hurafelerde yer alan canavar tanımına ne kadar da benziyor? Debbâğ'ın keşif/keramet/fetih ile gördüğü bu varlıklar muhtemelen onu avucuna alıp onunla oynayan cinnî şeytanlardır.

Debbâğ'ın hayal dünyasından başka bir örnek: "Bir gün arkadaşıma: 'Gel Allah'ın yarattığı en garip mahluku düşünelim, sonra Allah'ın yarattıkları arasında onun olup olmadığına bakalım. Şöyle düşün: Bir yaratık, dört ayak üzerinde yürüyor. Deve suretinde ve sırtı hep ağız dolu. Sırtında bir kümbet var, yukarı doğru çıkıyor. Başında çıkıntılar var. Birinden dışkı, birinden bevl çıkıyor. Bu çıkıntılar arasında her şeyi ile tam bir insan sureti bulunuyor...' dedim. Biz bu konuşmayı bitirmemiştik ki bu canlıyı gördük."³⁶¹

357. El-Me'mûniyyetu'l Hameviyye yemeği; Suriye'nin Hama bölgesine özgü, genelde kahvaltılarda yanında peynirle, sıcak tüketilen cıvık ve oldukça tatlı irmik helvasıdır.

358. Mevsûatu Mevâkifi's Selef fi'l Akîde ve'l Menhec ve't Terbiyye, 10/478; El-Envârul Kudsiyye, 2/44 naklen

359. 9x5 nasıl 63 eder? Anlaşılan Sufilerin matematiği de farklı!

360. El-İbrîz, 1/472

361. age. 1/472

Kötü bir cahiliye geçmişi olan bir Müslim, "Uyuşturucunun her türlüünü kullandım, ama bu Sufiler neyin kafasını yaşıyor, anlamadım." demişti.

"Ebu Yezîd El-Bestami'ye sordular:

— Kaf Dağı'nı gördün mü? Dedi ki:

— Kaf Dağı'na ulaşmak kolaydır. Mesele kef(ince), ayn ve sad dağına ulaşmadır. Dediler ki:

— Bunlar nedir? Dedi ki:

— Bunlar yeryüzünü kuşatan dağlardır. Ebu Muhammed Kaf Dağı'na çıktığını, Nuh'un gemisini terkedilmiş olarak orada gördüğünü anlatırdı, derdi ki: 'Basra'da Allah'ın bir kulu vardır ki Basra'da oturup ayağını Kaf Dağı'nın üzerine koyar.' ..."³⁶²

Son örnekler: "Muhammed Alî Kettânî bir tavafta on iki bin hatim yaptı..."³⁶³

"Şeyh Nurettin Mursafi'ye bir hâl geldi. Bir günde bin üç yüz altmış defa hatim yaptı..."³⁶⁴

Buraya kadar verdiğimiz örneklerden anlaşılıyor ki Kur'ân ve Sünnette Allah'ın yardımı olarak görülen keramet ile Tasavvuftaki keramet birbirinden çok farklıdır.

Birincisi, Allah'ın (عاليه) mümin kullarına yardımı; ikincisi, şeytanın dostlarına yardımudur.

Biri, insanların Allah'a olan imanı, sevgisi ve saygısı artsın diyerdir; diğeri ise şahıslara karşı bir korku imparatorluğu kurmak ve onları sömürmek içindir.

Biri, Allah'ın dini yücelsin, aziz olsun diyerdir; öteki ise post ehlinin menfaat elde edip yücelmeleri içindir.

Biri iman ve salih amele dayandığı için ortaya çıkan sonuç; tevhid, sünnet ve taattir. Diğeri ise şirk ve hurafeye dayandığı için sonuç; bidat, masiyet ve ahlaksızlıktır.

Biri, akıl ve fıtratın kabul edeceği bir nur taşır üstünde; diğeri ise kalpleri ürperten, akılları zorlayan bir karanlık vardır.

Sözün özü biri Rahmani, öteki şeytanidir!

362. Kûtu'l Kulûb, 2/113

363. Kitâbu'l Lum'a, s. 225

364. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 2/112; Türkçesi için bk. Evliyalar Ansiklopedisi, 2/1361

TASAVVUF VE RABİTA

Vahiy İstılahında Rabıta

"Rabıta" kelimesi Arap lugatında ra-be-te kökünden türemiştir. Kök anlamı, bir şeyi bir yere bağlamak olup iki şey arasındaki bağ, bağı kuran alete verilen isim demektir. Bir şeye devam etmek, bir işi pekiştirmek ve sağlamlaştırmak anlamlarında da kullanılmaktadır.¹

Kur'ân ve Sünnette lugat anlamına uygun ibadetler için kullanılmıştır:

Cihad için ayrılmış ve kullanılmaya hazır olsun diye bağlanmış atlara "Ribâtu'l hayl" kelimesi kullanılmıştır.² Yani savaş için bağlanan atlar.

Düşman karşısında nöbet tutma ibadetine "Ribât/Murâbata" kelimesi kullanılmıştır.³

Allah'ın (celle celâluhu) kalplere kuvvet vermesi ve kişinin manevi yönden destek-

1. bk. Lisânu'l Arab, 7/302 vd, r-b-t maddesi

2. "Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve (cihad için tahsis edilmiş) besili atlar hazırlayın. Onunla Allah düşmanlarınızı, kendi düşmanlarınızı ve sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (gizli düşmanlarınızı) korkutursunuz." (8/Enfâl, 60)

3. Selmân'dan (رضي الله عنه) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle demiştir:

"Bir gün bir gece ribatta bulunmak/nöbet tutmak bir ay oruç ve gece namazından daha hayırlıdır. Eğer ölürse üzerine dünyada iken yaptığı amelin karşılığını alır ve rızkı kendisine verilir. Fitneden emin olur." (Müslim, 1913)

lenmesi anlamında "Rabtu'l kalb" ifadesi kullanılmıştır.⁴ Yani kalbi sağlam kılmak, desteklemek.

Salih bir amel üzerinde sebat etmek ve zorluğuna dair onu devam ettirmek anlamında "ribat" ifadesi kullanılmıştır.⁵

Tasavvufta Rabıta

Genel olarak Tasavvufta, özel olarak Nakşibendî Tarikatında rabıta bir ıstılah/terim olarak kullanılır ve Tasavvufi terbiyede özel bir ritüeli ifade eder. Tasavvufta bir nefis terbiyesi metodu olarak kullanılan rabıtanın ne anlama geldiğini Mutasavvıfların kendisinden dinleyelim. Kendisi de Mutasavvıf olan Dr. Dilaver Selvi'nin Nefs Terbiyesinde Râbıta kitabından ilgili bölümü okuyalım: "Rabıta, Tasavvuf terbiyesinde özel bir terim olmuştur. Rabıta deyince, Tasavvuf ehlinin konu ettiği ve uyguladığı özel terbiye metodu akla gelir. Tasavvuf büyükleri rabıtayı değişik yönleri ile tarif ederek onun manevi terbiyedeki önemine dikkat çekmişlerdir. Rabıtayı tek bir tarif ile ifade etmek zordur. Rabıtanın özü muhabbetten ibaret olduğu için tek yönlü bir tarif yeterli olmamaktadır. Bunun için burada rabıtayı ana hatlarıyla veren kitapları zikredeceğiz:

Mevlana Halid Bağdadî rabıtayı şöyle tarif eder: 'Rabıta; Cenab-ı Hakk'ın özel tecellilerine ulaşmış, müşahede mertebesine ermiş kamil bir mürşide, kalbi bağlayıp huzur ve gıyabında o mürşidin sureti, sireti ve özellikle ruhaniyetini hayalen kendisi ile birlikte farz ederek, yanındayken takındığı tavrı, gıyaben de sürdürmeye çalışmaktır.

Tarikatta rabıta; müridin, Allah'a vasıl olmuş, kâmil ve mükemmil olan şeyhin ruhaniyetinden medet (manevi yardım) istemesidir. Şeyhin suretini düşünmek müride edep ve terbiyeyi muhafaza ettirir..

Bu arada unutulmamalıdır ki maksat yüce Mevla'ya ulaşmaktır, rabıta ise bu yolda vesile olmaktan başka bir şey değildir.'

Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi rabıtayı şöyle tarif eder: 'Rabıta, salikin

4. "Biz sana, onların kıssalarını hak olarak/gerçek hâliyle anlatıyoruz. Şüphesiz ki onlar, Rablerine iman etmiş bir grup gençti ve biz de onların hidayetlerini arttırmıştık. Ve kıyama kalkıp: 'Bizim Rabbimiz göklerin ve yerin Rabbidir! Onu bırakıp da hiçbir (sahte) ilaha dua etmeyiz. Andolsun ki o takdirde batıl/saçma bir şey söylemiş oluruz. ' dediklerinde, onların kalplerini (yakın, sabır ve kararlılıkla) pekiştirmiştik." (18/Kehf, 13-14)

5. Ebû Hureyre'den (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir: "Allah Resûlü (ﷺ), 'Bakınız! Allah'ın onda günahları sildiği, dereceleri yükselttiği şeyi size bildireyim mi?' dedi.

Oradakiler, 'Bildir, ey Allah'ın Resûlü!' dediler.

Allah Resûlü dedi ki: 'Zorluklara rağmen abdesti tam ve eksiksiz güzel bir şekilde almak, mescidlere giden adımları çoğaltmak, namazdan sonraki namazı beklemektir. İşte bunlar, ribattır/kendisine bağlanmaya değer şeylerdir.' " (Müslim, 251)

(hak yolcusunun), mürşidin suretini idrakinde, gönlünde canlandırması ve onun simasını hayalinde tutmasıdır. Rabita ilerleyip salikin bedenini kuşatınca mürşidin suretini her şeyde görmeye başlar. İşte şeyhte fâni olmak dedikleri hâl budur. Rabita, süluku tamamlayıp kemâle ermede en kısa yoldur."⁶

Dikkat edilirse bir terbiye metodu olarak rabitanın özü, şeyhin suretini zihin ve kalpte canlı tutmak, şeyhi hayal etmektir. Cübbeli Ahmet olarak bilinen kişi rabitanın kısımlarını anlattıktan sonra şöyle der: "Tasavvufi kaynaklar rabita hakkında daha başka şekiller de tarif etmişlerse de hepsinde müşterek olan nokta, şeyhin suretini hayal etmektir."⁷

Rabitanın Değişik Şekilleri

- Şeyhi iki gözünün arasında hayal etmek
- Şeyhin suretinin, iki yanı arasında olduğunu hayal etmek
- Mürid, şeyhinin suretini alnında tasavvur eder ve onu alnının ortasına yerleştirir.
- Mürid, şeyhinin suretini kalbinin ortasına getirir.
- Mürid; şeyhinin suretini, Mevla'nın nurlarının kendisinde toplandığı bir havuz mesabesinde kabul ederek önce alnının ortasında tasavvur eder. Daha sonra buradan kalbinin ortasına indirir...
- Mürid, kendi cenazesini düşünür ve defnedilme işlemlerini bütün teferuatıyla hayal eder. Sonra kendisine sorar: "Sen öldünse burada zikreden kimdir?" Bu soruya, "Şeyh efendidir." diye cevap verir. Buna "Ölüm Rabitası" denir.
- Şeyhin ruhaniyetini nurdan bir daire olarak düşünüp kendini o dairenin ortasında hayal eder.⁸

Ölümü hatırlamak ve şeyhi hayal etmek anlamıyla rabita, hemen her tarikatta mevcuttur. Ancak belli bir adap içerisinde ve günlük vird olarak rabıtayı, bir disiplin içinde ele alma, Nakşibendîlere has bir uygulamadır.

6. Nefs Terbiyesinde Râbita, s. 22-24, özetle.

Kanaatimce bu kitap Feriduddîn Aydın Hoca'nın Tarikatta Rabita ve Nakşibendîlik kitabında rabıtaya ve Nakşibendîliğe yönelttiği eleştirilere cevap olarak kaleme alınmıştır. Müellifin akademik kimliğine bağlı olarak Nakşibendîlerin rabıtaya ilgili yazmış oldukları kitaplar arasında en düzenli olanıdır. Lakin rabıtayı delillendirme yönünden konuyla ilgili diğer kitaplarda olduğu gibi bu kitap da tam bir fiyaskodur. Rabita delillerle sabit olan bir eylem olmadığından Kur'ân ve Sünnetin nasları, zorlama yorumlara tabi tutulmuş, tahrife varacak zorlama genellemelerden rabıtaya dayanak oluşturulmaya çalışılmıştır.

7. Tarikat-i Aliyyede Râbita-i Celiyye, s. 45

8. age. s. 41-45. Sadece başlıklar özetlenerek alınmıştır.

Dünyanın farklı ülkelerinde Tasavvufla ilgili binlerce araştırma yapılmasına rağmen, rabita konusuna neredeyse hiç değinilmemesi, dahası birçok Tasavvuf uzmanının rabitadan haberdar dahi olmaması bunun kanıtıdır. Daha çok Nakşibendî Tarikatının yaygın olduğu bölgelerde rabita konusu araştırmacıların dikkatini çekmiş ve gündemlerine girmiştir.

Nakşibendîler Nasıl Rabita Yapar?

Zikirle bütünleştirilen ve Nakşibendîlerin günlük görevleri arasında bulunan rabita şu şekilde yapılır:

"Muhammed Raşid Hazretleri'nin sağlığında, kardeşi ve halifesi Abdülbaki Hazretleri'ne soruluyor:

— Seyidim, kitaplarda rabitanın çeşit çeşit tarifleri yapılmış, siz nasıl yapıyorsunuz?

Abdülbaki Hz. şöyle buyuruyor:

— Rabita akşam namazından sonra yapılır.

On beş dakikadan az olmaz, bir buçuk saate kadar uzayabilir.

Rabita yapacak olan kişi yüzünü kibleye döner, otururken sağ ayağını sol ayağının altından çıkarır, gözlerini yumar, yirmi beş defa 'estağfirullah' çeker.

Estağfirullah'lar ile günün ağırlıkları ve dünya didişmelerinden kirlenen kalbi temizlenmeye başlar.

Daha sonra sultanımızı azim, nurani ve latif makamda düşünür.

Mesela, bir kürsüde durduğu yerin başından arş-ı âlâya uzanan nurani bir sütun tasavvur eder.

Allah'ın rahmeti Sultanımızın başına nurani bir sütunla iner ve birleşir.

Mürid o nurani sütundan nurani bir ziyanın kılıç gibi kendi kalbine aktığını düşünür.

Kalpdeki günahların mermere damlayan asit gibi kalpte yara açtığını düşünerek bu nurun o yaralara merhem olup kalbi cilaladığına inanır. Cilalaya cilalaya bir hafta rabitanın içinde kaybolursa rabitası yoğunluk kazanır ve o insan istikamet sahibi olur. Tarikattan çıkmak istese de artık çıkamaz."⁹

Kendisi de bir tarikat şeyhi olan ve sonrasında tevbe ederek İslam'a yönelen Feriduddîn Aydın Hoca, Nakşibendîlik ve rabitayı farklı açılardan incelediği kitabında bu konuyu şöyle ele alır:

9. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

"Rabitanın Şartları ve Uygulanış Biçimi

Bilindiği üzere her tarikatın kendine özgü birtakım kuralları vardır. Bunlar âdeta birer kanun gibi daha doğrusu 'Allah'ın ya da Peygamber'in birer emri olarak' tarikat bağlıları tarafından titiz bir şekilde uygulanırlar. İşte -konumuzun özünü oluşturan- 'rabita' da bu kurallardan biridir.

Zikrin değişik bir biçimi olarak da tanımlanan rabita, Nakşbendî Tarikatı'nda şeyh-mürid ilişkisinin çok önemli bir halkasını oluşturur. Müridin, şeyhe mutlak, kesin ve sürekli bağlılığını sağlamak üzere konmuş olan bu kuralın belli zamanlarda, belli uygulanış şekilleri vardır. Aynı tarikatın bir cemaatinden diğerine küçük farklarla icra edildiği ise bir gerçektir. Genelde 'Hatm-i Huvâcegân' adı altında uygulanan zikir merasimi sırasında halka şeklinde oturan müridler, şeyhin ya da onun adına 'hatm'i yöneten vekilinin bir işareti üzerine rabita yaparlar. Bu işaret, halkada bulunanların rahatça duyabileceği orta bir sesle 'Rabita-i Şerîfe!', 'Mürşide rabita' ya da benzer bir komuttan ibarettir...

Gerek sistematik bir ayin biçimi olan 'Hatm-i Huvâcegân' merasimi gerek bu ayrıntılardan her biri -ki bunlardan biri de rabitadır- gerek de şeyhin ruhani bir ödev olarak müride verdiği herhangi bir ders, vird, telkin, emir ve talimat; tarikat protokolünde zikrin kapsamına girer. Yani bunların hepsi ya da herhangi biri, tarikatın avam dilinde genel bir tabirle 'zikir' olarak adlandırılır. Dolayısıyla rabita da Nakşbendî Tarikatı'nda bir zikir şeklidir.

Rabitanın uygulanışı sırasında müridin oturuş biçimi, fiziksel ve zihinsel durumu ile yer, zaman ve ortam çok önemlidir. Bu durumları şu şekilde özetlemek mümkündür:

a. Abdestli Olmak

b. İnabeli Olmak

Yani müridin, mürşid olarak kabul ettiği şeyhe ya da vekiline önceden beyat etmiş olması gerekir. Buna, tarikat dilinde 'El almak' da denir. Zaten Nakşibendîlere göre bir şeyhe bağlanmayan -daha açıkçası tarikata girmeyen- insanın öncüsü şeytanın ta kendisidir.

c. Kapıyı Kilitlemek

Aslında kapının içerden kilitlenmesi sırf rabıtaya bağlı bir kural değildir. Nakşibendîlere göre bu, 'Hatm-i Huvâcegân' ayininin bir ayrıntısıdır. Bununla beraber rabita yalnız başına bile yapılsa yine de sakin bir yer tercih edilir. Şu var ki -yukarıda da değinildiği üzere- rabita, 'Hatm-i Huvâcegân' ayininin kurallarından biri olduğu için bu merasimin bir ögesi olarak icra edilirken

zaten kapı kilitli bulunmuş olur. Yakın tarihin Nakşibendî şeyhlerinden İsmet Garîbullah:

'İnabe böyle talim etti ol mâh,
Kapanmak kapı sünnettir ol agâh'
mısralarıyla tarikatın bu kuralını anlatmaya çalışmaktadır.

d. Ortamı Karartmak

Vakit gece ise ışıkları söndürmek, gündüz ise pencerelere perde germek suretiyle ortam karartılır ya da en azından loş hâle getirilir. Ancak bunlar özellikle 'Hatm-i Huvâcegân' ayininin yapıldığı mekân için söz konusudur. Tek başına rabita yapan kişi, oturduğu yerde başından aşağıya bir çarşaf ya da puşu gibi bir şey örtmek suretiyle de bu ortamı sağlayabilir.

e. 'Ters Teverruk' Oturuşu ile Oturmak

Bunun şekli şöyledir: Şafii Mezhebi'nde namazdaki son oturuşun tam tersi olarak sol ayak dik tutulur (yani topuk yukarıda, parmak uçları ise yerededir). Sağ ayağın parmak uçları da -köprü gibi duran- sol bacağın altından biraz dışarı çıkarılır. Bu durumda sağ baldır tamamen yere yapışıktır, vücut zorunlu olarak sol tarafa doğru eğimlidir ve eller namazda olduğu gibi yine dizler üzerinde bulundurulur. Bu oturuş şeklinin, yakın tarihte yaşamış olan bazı Nakşibendî teorisyenleri tarafından öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

f. Gözleri Yummak

Gerek 'Hatm-i Huvâcegân' sırasında gerekse müridin tek başına yaptığı rabitada gözler yumulur. Hem hatim ayinini yöneten şeyh veya temsilcisi hem de müridler aynı şeyleri yapmak durumundalardır. Mürid, hatim dışında ve yalnız başına rabita yaparken de yine gözlerini yumar.

g. Nefesi Kontrol Altına Almak

Rabita yaparken ağız kapalıdır, soluk burundan alınır. Nakşibendî Tarikatı'nda başlıca iki çeşit zikir vardır. Bunlardan biri sözlü zikir olan 'vird'dir, diğeri ise zihinsel zikir olan 'rabita'dır ki her ikisinde de nefes kontrol altında bulundurulur.

h. Sabit ve Hareketsiz Durmak

Yakın tarihte Nakşibendî Tarikatı'na yeniden şekil verenler, Hatm-i Huvâcegân, zikir, rabita ve benzeri ayinlerin uygulanışı sırasında müridin hareketsiz durmasını, ah, vah gibi ızdırap ve hüznün ifade eden sesler çıkarmamasını ve inlememesini şart koşmuşlardır. Onlara göre bu tür davranışlar şeytanın giriş kapısı ve nefsanî duyguların doyuma ulaştırılması olarak nitelenmiştir.

1. 'Mürşid'in Suretini Zihinde Canlandırmak

Bu kural rabitanın özünü oluşturur. Diğerleri ise buna bağlı olarak ikinci derecede ayrıntı sayılırlar. Nakşbendîlik'te 'Tarikat Adabı' diye sıralanan kurallar içinde en önemli unsur olarak rabitadan söz edilirken bu nokta üzerinde daha ısrarlı bir şekilde durulmuştur.

Yapılan açıklamalara ve tarif şekillerine göre mürid, bu ödevi yapmak için gerekli şartları yerine getirdikten ve gözlerini yumduktan sonra bütün dikkatini şeyhinin cismani varlığı üzerinde toplamaya ve onun silüetini hayalinde canlandırmaya çalışır. Nakşbendî Tarikatı'nın, özellikle yakın tarihte oluşmuş Süleymancılık ve Menzilcilik gibi bazı kollarında şeyhin fotoğrafına bakmak suretiyle de rabita yapılmaktadır. Mürid bunu yaparken, şeyhinin nur deryası olduğuna inandığı kalbinden kendi kalbine bu nurların bir çağlayan gibi aktığını da aynı şekilde canlandırmaya gayret eder.

i. Mürşidin Ruhaniyetinden İstimdat Etmek

Rabitanın çok önemli kurallarından biri de budur. Nakşbendî ruhanilerine ait mektup ve kitapçıklarda bunun önemi sıkça vurgulanmıştır.

Ruhaniyetten istimdatın ne demek olduğuna gelince bu, müridin şeyhinden himmet, bereket ve yardım dilemesidir. Bunun için şeyhin genç, yaşlı, sağ ya da ölmüş olması arasında hiçbir fark yoktur. Hatta ölmüş olan şeyhin, kınından çekilmiş kılıç gibi olduğu, yani bütün maddesel kayıtlardan sıyrıldığı ve işlevini daha süratle yapabilecek durumda olduğu, yine bu tarikatın ruhanileri tarafından ifade edilmiştir. Dolayısıyla müridin rabita yaparken içinden, şeyhinin suretini canlandırmasıyla birlikte ondan himmet ve medet dilemesi rabitanın kaçınılmaz bir kuralıdır..."¹⁰

Ne Allah'ın Kitabı'nda ne de Resûl'ünün sünnetinde böyle bir zikir ya da ibadet çeşidi olmadığını hepimiz biliyoruz. Gizlenmek, başı örtmek, belli bir şekli muhafaza ederek oturmak, nefesi kontrol altına almak, bir varlığı hayal etmek gibi maddeler daha ziyade Hint menşeli çilekeş abidlerin ve mağaralarda şeytanların fısıltılarıyla Allah'a kulluk yaptığını zanneden Hristiyan ruhbanların usullerini hatırlatıyor.

Burada özellikle nefesi kontrol etmek kısmına dikkat edelim. Farklı tarikat kitaplarında bu konuya dair çok ince ayrıntılar verilmekte ve özellikle zikir ve rabita esnasında buna dikkat edilmesi müridlerden istenmektedir. Nefesin kontrol edilmesi suretiyle bir noktaya konsantre olma İslam'ın hiçbir ibadetinde yoktur. Kaynağı, bir Budizm ibadeti olan yoga ve meditasyondur.

Muhammed Emin Erbili, Tenviru'l Kulub kitabında "Nakşibendî Büyüklerinin

10. Tarîkatta Râbita ve Nakşbendîlik, s. 19-24, özetle

Yanında Zikrin Keyfiyeti Bölümü" diye bir başlık açar. Yukarıda zikrettiğimiz adaplardan on bir tanesini zikreder. Sonra şöyle devam eder:

"Bil ki bu tarikatın çoğu erbabı, insanda bulunan letaifi (ruhun manevi organları) yolu, yolcuya kolaylaştırıcı olarak kabul ederler. Belli bir cezbeyle ulaşmak için bu manevi organlarla 'Allah' lafzının zikrini çekerler. Bunların ilki kalptir. Sol memenin iki parmak altında sola meyillidir. Âdem'in ayağı altındadır (onun gözetim ve kontrolü altında anlamında). Bu manevi organın nuru sarıdır. Bu nur çıkıp omuz hizasında yükselirse ve kişide bir hareketlenme/sarsıntı olursa 'Allah' lafzını ruh latifesine telkin eder. Ruh latifesi sağ memenin iki parmak altında göğse meyillidir. Nuh ve İbrahim'in ayağı altındadır. Nuru kırmızıdır. Zikir ve vukuf, kalp latifesindedir. Burada hareketlenme ve yanma olursa sır latifesine zikir telkin etmeye başlar. O sol memenin iki parmak üstünde göğse meyillidir. Musa'nın ayağı altındadır. Nuru beyazdır. Zikir burada vukuf ise kalpte olur. Tutuşmaya başladığında zikri hafiy latifesine telkin eder. Sağ memenin iki parmak üstünde göğse meyillidir. İsa'nın ayağı altındadır. Nuru siyahtır. Bu latife tutuşmaya başladığında ahfa latifesine zikir telkin eder. Bu latife göğüs kafesinin ortasında Muhammed'in ayağı altındadır. Nuru yeşildir. Bu latifeyle de yukarıda zikredildiği gibi iştilal eder. 'Ayağının altındadır' ifadesinden kastedilen sünnet ve yoldur... Sonra Lailahaillallah zikrini telkin eder. Keyfiyeti şöyledir: Önce dilini damağına yapıştırır. Nefes aldıktan sonra nefesini içinde tutar. Sonra 'La' kısmını göbeğin altından ahfa latifesinin üstündeki latifelerinin ortasına uzattığını hayal eder. Nefs-i Natıka latifesine ulaşınca dek devam eder. Bu beynin birinci batnındadır ve ona 'reis' denir. Sonra 'ilah' kelimesinin hemzesini uzattığını hayal eder. Beyinden sağ omuza doğru iner. Sonra ruh latifesine çeker. Sonra 'illallah' kısmının hemzesinden tutup onu omuzdan göğsün ortasının köşe kısmına çektiğini hayal eder. Kalbe ulaşınca kadar böyle hayal eder. Sonra tuttuğu nefesiyle kalbin siyah noktalarının üzerine 'Allah' lafzıyla vurduğunu hayal eder. Ta ki bu lafzın izi ve sıcaklığı beden diğer uzuvlarında açığa çıkana kadar böyle yapar. Böylece bedendeki tüm fasit noktalar yanar salih noktalar aydınlanmış olur..."¹¹

Şu paragrafı okuyan herhangi bir Müslim bunun İslam'ın inanç ve ahlak öğretileriyle bir ilgisinin olduğunu söyleyebilir mi?

Bedende manevi olan bazı organların ve enerji merkezlerinin olduğuna inanılıyor. Ve bunların zikirle harekete geçirilmesi durumunda kişinin manevi hâller yaşayacağı ve cezbe noktasına ulaşacağı düşünülüyor. Bu sapkınlık ile "insan bedeninde yedi adet çakra/enerji merkezi vardır. Bunlar, belirli bir fizikî oturuş, nefesi tutmak, sabit bir objeye odaklanmak, belirli lafızların

11. Tenvîru'l Kulûb, s. 564-566

tekrar edilmesi suretiyle hissedilir ve harekete geçirilirse ruh arınır." diyen Budist müşriklerin sapkınlıkları arasındaki fark nedir?

Meditasyon, Yoga ve Rabıta

Dikkatle okuyalım:

"Önce muteber ve kapsamlı bir İngilizce Arapça kâmûs olan '**Al-Mavrid**' adlı lügatte, 'yoga' maddesine bir göz atalım. Bu lügat, yogayı aynen şöyle tanımlamaktadır: 'Yoga: Ruh, zat-ı ilahiye ile birleştirme amacına yönelik bir nefis terbiyesi ve tefekkürden ibaret olan dinsel bir Hint felsefesidir...' Oryantalist J. Tandrio ve ruhbilimci B. Real, ortaklaşa kaleme aldıkları '**The Yoga**' adlı eserde bu meditasyon sistemini şu ifadelerle açıklamaktadırlar:

'Yoga: İnsanın, doğal olarak iradeye dayalı ve sınırlar üzerinde egemenlik kurmak suretiyle bilinçaltı şeklinde vücuduna görevler yüklemek için yaptığı bedensel, ruhsal ve düşünsel alıştırmalardır ki bu sayede onun ruhu, kâinat olaylarını idare eden Yüce Rabbin ruhu ile bütünleşmiş olur...' Yukarıdaki her iki tanıma da iyice dikkat edilecek olursa yogadaki temel hedefin, (haşa!) Allah ile birleşme ideali şeklinde ortaya çıktığı görülür. Burada yeri gelmişken hemen kaydedelim ki; rabitanın da hedefi bundan başka bir şey değildir. Nitekim bakınız 'Ruhu'l-Furkan' adlı kitabın yazarları da rabıta konusuna ayırdıkları bölümde İsmet Garibullah'tan naklettikleri bir beyitin açıklamasını yaparlarken kullandıkları ilginç bir ifade ile yogadaki amaçların aynıını şu şekilde açıklamaktadırlar:

'Aziz kardeşim, senin şeyhin Zat-ı Pak-i Subhaniye'de fâni olmuşsa sen de ona rabıta etmen sayesinde Zat-ı Pak-i Subhaniye'de fâni olursun...'

Yogayı, rabıta ile -sadece tanımlama açısından- karşılaştırdığımız zaman, şu ortak noktaları çok rahat bir şekilde tespit edebiliyoruz:

a. Râbitada da (vird çekme sırasında) yogada olduğu gibi solunumun kontrol altına alınması vardır.

b. Râbitada da (yogadaki lotus oturuşundan alınan ilhamla) belli bir oturuş biçimi vardır. (Buna, 'ters teverruk oturuşu' denir.)

c. Râbitada da (yogada olduğu gibi) dikkatin belli bir nokta üzerinde yoğunlaştırılması vardır.

d. Sonuç olarak rabıta da aynen yoga gibi zihinsel, fiziksel ve mistik bir uygulama biçimidir.

Böylece râbitanın, bir anlamda yogadan farklı bir şey olmadığını kesin bir şekilde anlamış bulunuyoruz..."¹²

12. Tarîkatta Râbita ve Nakşbendîlik, s. 280-283 özetle.

Şeyhi hatırlamak anlamındaki rabitanın hemen hemen bütün tarikatlar-
da olduğunu, özel bir disiplin içerisinde icra edilen ve yazımıza konu olan
rabitanın ise Nakşibendîlere ait olduğunu belirtmiştik. İlginç olan ise ra-
bitaya son hâlini veren ve rabitanın kendisiyle özdeşleştiği Mevlana Hâlid
El-Bağdâdî'nin Hindistan'a gitmiş,¹³ o bölgenin abid ve zahidleriyle zaman
geçirmiş ve böylece rabitaya son hâlini vermiş olmasıdır.

Döndüğü zaman da çevresinde toplananlara öğrettiği tarikat adabı nede-
niyle yoga uzmanlığıyla (yogilikle) suçlanmıştır.¹⁴

Rabıtada Bu Israrın Sebebi Nedir?

Kitap ve Sünnette olmamasına rağmen Nakşîlerin rabita hususundaki bu
ısrarlarının ve müridlere günlük olarak rabitayı şart koşmalarının altında
bazı nedenler vardır. Bunları anlamak için rabita edepleri başlığı altında
zikrettikleri maddelere bakmak yeterlidir:

Rabitanın Şartları ve Edepleri¹⁵

• Mürid, şeyhin ruhaniyetinin tasarruflarının, gerçekte Cenab-ı Hakk'ın
tasarrufları olduğunu bilmelidir.¹⁶

13. TDV İslam Ansiklopedisi, 15/283-285 Hâlid El-Bağdâdî mad. Ayrıca Tasavvuf erbabının hazırladığı "İslâm Âlimleri Ansiklopedisi" adlı eserde H 13. asır âlimleri arasında zikredilen Mevlana Halid'in Hindistan'a gidiş ve dönüş süreci tafsilatlı olarak anlatılmıştır. İlgili içeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

14. "Süleymaniye'de Şeyh Ma'rûf Berzencî, onu sahtekâr, sapık ve yogi olmakla suçladı. Bu arada 'Tahrîrül Hitâb fi'r red alâ Hâlidî'l Kezzâb' adlı bir de risale yazarak bunu Bağdat Valisi Said Paşa'ya gönderdi. Ancak Halid'in salih bir kişi olduğuna inanan Said Paşa, Hille müftüsü Muhammed Emin Topukçulu'ya, Halid aleyhindeki suçlamalara reddiye olarak 'El-Kavlü's Savâb bi reddi mâ Sümmiye bi Tahrîri'l Hitâb' adıyla bir risâle yazdırdı." (TDV İslâm Ansiklopedisi, 15/284) Osmanlı'nın Hâlidî Bağda-
dî'yi ve sonrasında Nakşî şeyhleri koruması siyasi sebeplere dayanmaktadır. Özellikle Nakşîlerin Şia düşmanlığı ve bu konudaki katı tavırları, tarih boyunca Şiilik sorunuyla uğraşmış Osmanlı tarafından takdir edilmiş ve tarikatın yayılması için destek olmuşlardır. Günümüzde dahi Tasavvufi çevreler arasında Şia'ya karşı en katı tutuma sahip olan, Nakşibendîye'nin Hâlidî kolundan gelen İsmailağa Cemaati'dir. Bir başka neden de Osmanlı'nın son dönemlerinde savaştığı Necd âlimleridir. Osman-
lı'nın Vahhabîler dediği bu kesime karşı en şiddetli düşmanlığı o gün de bugün de Nakşibendîler yapmaktadır. Nakşîler, devlet desteği ve göz yummasıyla yayıldıklarını unutup bunun İlahi bir lütuf olduğunu iddia etmekte ve bununla övünmektedirler.

15. Tarîkatı-i Aliyyede Râbita-i Celiyye, s. 46-55, özetle

16. Madem şeyhin tasarruflarının asıl sahibi Allah'tır, neden Allah'a değil de şeyhe teveccüh ediyoruz? Allah (ﷻ) bize şeyh efendiden daha yakın değil midir?

"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseleri de biliriz. Biz, ona, şah damarından daha yakınız." (50/Kâf, 16)

Bize şah damarımızdan daha yakın olan ve bizimle kalbimiz arasına girecek kadar her ân bizimle olan bir Rabbimiz varken bizim gibi aciz, Rabbinin hidayet ve rahmetine muhtaç kullara niye teveccüh edelim?

"Ey iman edenler! Sizleri, size hayat verecek şeylere davet ettiğinde Allah'a ve Resûl'e icabet edin. Bilin ki Allah, kişiyle kalbi (düşünceleri) arasına girer. Ve muhakkak (dirilti)lip), O'nun huzurunda toplanacaksınız." (8/Enfâl, 24)

- Mürid, şeyhin kemâlatının, şeyhin ruhaniyetinden ayrı olmadığına inanmalıdır.
- Mürid, şeyhinin ruhaniyetinin herhangi bir mekânla mukayyet (bir yere bağlı) olmadığına inanmalı ve nerede olursa olsun şeyhin ruhaniyetini, tasavvur ettiği yerde hazır bulacağını bilmelidir.¹⁷
- Şeyhine muhabbete berdevam olmalıdır. Zira sevgide bir inkıta (kopukluk) ve noksan (eksilme) olduğu takdirde rabıta bozulur.
- Her hâlükârda şeyhine nispete (bağlanmaya ve onunla irtibat kurmaya) riayet etmelidir.
- Cezbe hâli kendisine hasıl olana kadar rabıtaya devam etmelidir. Bu arada kendisine bazı ahval gelse bile rabıtayı terk etmemelidir. Çünkü rabıtayı terk edecek olursa o hâl ondan gider.
- Bütün vakitlerde rabıtaya devam etmeli ve rabıtayı asla terk etmemelidir.
- Rabıtada rüknü azam (en büyük temel), teveccüh kıblesi olan tevhiddir ki bu, tek bir zata rabıta yapmaktan ibarettir.

Bir müridin içinde şeyhinden başkasına karşı rabıta ve beklenti varsa onun bâtını (iç âlemi) Mevla'nın huzuruna açılmaz. Meşayihın beyanına göre iki şeyhe nisbeti olan mürid asla felah bulmaz.

- Rabıtanın edeplerinden biri de rabıta yapılan zatın diri olmasıdır.
- Şeyhinin şeyhi hayatta olan kişinin rabıtası ona olmalıdır.
- Mürid, silsiledeki bütün şeyhlere, onları görmeden de rabıta yapabilir. Fakat dersi kimden aldıysa rabıtayı ona tahsis etmesi hususunda bütün evliyanın ittifakı vardır.

Bütün bu edep ve şartlar incelendiğinde, rabıtanın müridi terbiye etmekten ziyade, kalbini şeyhe iyice bağlamak, onun emirleri karşısında robot misali her komutu yerine getiren bir aygıtı dönüştürmek olduğu görülecektir. Her gün, ara vermeden, şeyhi hayal etmek, hiç şüphesiz kalpte tarifsiz bir sevgi oluşturur. Bir kadının resmine sürekli bakan veya onu hayal eden birinin, aşka tutulduğunu ve canına kıyacak kadar o kadına bağlandığını biliyoruz.

17. Her zaman ve her mekânda kulla beraber olmak ve onda tasarruf etmek Allah'ın (ﷻ) sıfatlarından.

"Allah'ın göklerde ve yerde olan her şeyi bildiğini bilmez misin? Kendi aralarında fısıldaşan üç kişinin dördüncüsü mutlaka O'dur. Beş kişinin altıncısı mutlaka O'dur. Bundan az ya da daha çok olsunlar (fark etmez), her nerede olurlarsa (Allah) onlarla beraberdir. Sonra kıyamet gününde yaptıklarını onlara haber verir. Şüphesiz ki Allah, her şeyi bilir." (58/Mücâdele, 7)

Rabita yoluyla şeyhlere kullaştırılan insanlar haktan o denli uzaklaşmışlardır ki akıllarına şu soruyu sormak gelmez:

"Madem ki rabita gibi bir ritüel dahi şirk ve ortaklık kabul etmiyor, şeyhten başkası rabıtaya karıştırıldığında rabita bozuluyor? Neden biz şeyhlerimizi Allah (celle celalahu) ile aramızda ortak yapıyoruz? Sonradan uydurulan bir şey dahi ortak kabul etmiyorsa dua, yardım, yönelme ve umma gibi Rabbimize yapılması gereken ibadetler neden Allah'tan (celle celalahu) önce şeyhlere sunuluyor?"

Madem şeyhin mertebesi çok yücedir ve ona ulaşmak mümkün değildir, neden şeyhe ulaşmak için önce vekillerle rabita yapmıyoruz da direkt şeyhe rabita yapıyoruz?!

Rabıtayı şeyhe değil de kendine yaptıran vekiller tarikatta hain ilan edilip kovuluyorken Allah'a yapılması gerekenler neden Allah'a değil de şeyhe yapıldığında şeyh, Allah'ın dininden kovulmuyor?!"

Rabita yapan yüz binlerce müridin Allah'ın (celle celalahu) dinine hakaret edildiğinde, Allah'ın yasaları yürürlükten kaldırıldığında, İslam'ın şiarlarına saldırıldığında "düzeni bozmamak" adına sustuğunu, ancak şeyhlerine veya tarikatlarına dil uzatıldığında düşmanlığın ve husumetin en acımasız ve adaletsiz olanını sergilediğini görürüz. Tarikat münkirleri dedikleri muvahhidlere karşı verdikleri mücadeleyi İslam düşmanlarına karşı vermiş olsalar ellerindeki imkân ve sayısal çoğunluk nedeniyle bugün dünya Müslimlerinin durumu çok daha farklı olabilirdi. Şimdi sormak istiyoruz: Rabita; müridi Allah'a mı ulaştırıyor, yoksa şeyhe bağlılığını mı arttırıyor?

Rabitanın Delili Nedir?

Üzerinde bu kadar ısrarla durulan rabitanın mutlaka Kitap ve sahih sünnetten bir delilinin olması gerekmektedir. Nakşîlerin icra ettiği şekliyle rabıtayı ne Allah Resûlü (celle celalahu) ne de selef-i salihin uygulamıştır. Dünyanın küçülmesi, bilgiye ulaşmanın kolaylaşması ve modernizmin bunalttığı insanlığın huzur arayışı seyrinde rabitanın, "meditasyon" ve "yoga" gibi Budist menşeli ibadetlere benzediği anlaşılmıştır. Kaldı ki rabıtaya son hâlini veren Hâlid El-Bağdâdî Hindistan yolculuğu sonrasında rabıtayı bu hâle sokmuştur.

Rabıtaya dair Sufilerin yazdığı kitaplarda, rabitanın Kur'ân ve Sünnetten delili diye onlarca delil zikredilmiştir. Ancak zikredilen delillerin hiçbirinin rabıtayla ne lafız ne de anlam yönünden bir alakası bulunmamaktadır. Ne ayetlerin mantuku ne de mefhumundan rabıtayı çıkarmak mümkün değildir. Zorlama ve bâtını yorumlamalarla ayetler ve hadisler tefsir edilmiş ve rabitanın meşruluğuna delil alınmıştır.¹⁸

18. İsmailağa Cemaatinin Mahmud Ustaosmanoğlu gözetiminde yayına hazırladığı Rûhu'l Furkân Tefsiri, Bakara Suresi'nin 152. ayetinin tefsirinde dokuz ayet ve on dört hadisi rabitanın delili olarak zikrederler.

Tarîkat-i Aliyye kitabında verilen sıralamaya göre rabıtaya işaret ettiği iddia edilen delillerden başlık olarak seçilenleri kitabın sıralamasına dikkat ederek veriyoruz:

"Rabitanın Kur'ân'dan delilleri:

'Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve sadıklarla beraber olun!'¹⁹

'Bana yönelenlerin yoluna uy!'²⁰

'Ey iman edenler! Sabredin, sabırda yarışın/birbirinize sabrı tavsiye edin ve nöbet tutun. Allah'tan korkup sakının ki kurtuluşa erersiniz.'²¹

'Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve (sizi) Allah'a (yakınlaştıracak) vesileler arayın. Allah yolunda cihad edin. Umulur ki kurtuluşa erersiniz.'²²

'De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin.'²³

'Kullarımızdan kuvvet ve basiret sahibi olan İbrahim, İshak ve Yakub'u da an!'²⁴

'Onlar ki ayakta, otururken ve yanları üzere yatarken Allah'ı zikrederler. Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler.'²⁵

'Allah ve melekleri Peygamber'e salât etmektedir. Ey iman edenler! Siz de ona salât ve selam edin.'²⁶

Rabitanın sünnetten delilleri:

'Allah'ın yarattıklarının şerrinden O'nun tam olan kelimelerine sığınırım.'²⁷

'İhsan, Allah'ı görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Sen O'nu göremiyorsan dahi muhakkak O seni görmektedir.'²⁸

'Allah'ın mahlukatı hakkında tefekkür edin. O'nun zatı hakkında tefekkür etmeyiniz. Siz O'nu düşünmeye güç yetiremezsiniz.'²⁹

Yine İsmailîye Cemaatinden Cübbeli Ahmet olarak bilinen Sufi, Târikat-ı Aliyyede Râbita-i Celiyye eserinde bu meseleyle ilgili yedi temel ayet ve açıklama, ruhların tasarruf etmesi, Resûlullah'a salât ve selam getirmek ve onlarca hadis zikretmiştir.

19. 9/Tevbe, 119

20. bk. 31/Lokmân, 15

21. 3/Âl-i İmrân, 200

22. 5/Mâide, 35

23. bk. 3/Âl-i İmrân, 31

24. 38/Sâd, 45

25. 3/Âl-i İmrân, 191

26. 33/Ahzâb, 56

27. Müslim, 2708

28. Buhari, 50; Müslim, 8

29. Hilyetu'l Evliya, 6/67; Kenzu'l Ummâl, 5706

'Allah'ın nimetleri hakkında düşününüz. Allah'ın zatı hakkında düşünmeyiniz.'³⁰

'Allah dostları o kimselerdir ki görüldüklerinde Allah'ı hatırlatırlar.'³¹

'Nebileri anmak ibadet, salihleri anmak kefarettir.'³²

'Ruhlar toplu hâlde ordulardır. Onlardan ezelde tanışanlar dünyada anlaşılır. Tanışmayanlar ise zıtlaşırlar.'³³

'Beş şey ibadettendir: Az yemek, camilerde oturmak, Kâbe'ye bakmak, okumadan da olsa mushafa bakmak, âlimin yüzüne bakmak.'³⁴

'Allah için seven kimse muhakkak imanını kemâle erdirmiştir.'³⁵

'Bana itaat eden muhakkak Allah'a itaat etmiştir. Beni seven de Allah'ı sevmiştir.'³⁶

Sahabe-i Kiram'ın Rabitası:

'Ebu Bekir Sıddık'ta hasıl olan hâl buna şahit olarak yeter. Şöyle ki: O, ruhaniyet hasebiyle Resûlullah'tan hiç ayrılmadığından, hatta kaza-ı hacet için bile Efendimiz'den hali (boş) bir yer bulamadığından dolayı Resûlullah'tan çok utanırdı. Bu durumu Allah Resûlü'ne şikayet ettiğinde, Efendimiz ona ruhsat vermişti. Abdest bozarken dahi Resûlullah'ı gayriihtiyarı hatırlamasında bir sakınca olmadığını beyan etmişti.'³⁷ "³⁸

Bu delillerden herhangi birinin sabit bir oturuş, karanlık ve sessiz bir ortam oluşturma, nefesi kontrol altına alma ve şeyhin suretini hayal etmeyle uzaktan ya da yakından alakası var mıdır?! Zorlama yorum, zırva tevil ve nasları tahrif ederek delil elde edilmez. İslam apaçıktır, ibadetlerin delilleri güneş gibidir. Niçin namaza, zekâta, oruca... delil bulmak için zorlanmıyoruz? Okuyan okuduğu ânda onun, namazın delili olduğunu nasıl hemen anlıyor? Rabıtaya gelince sayfalarca izahat yapmadan, rabıta ile delil arasında bağ kurulamıyor! Çünkü uydurulmuş ve sonra delil arayışına başlanmıştır. Bu zorlama delillerden, en yaygın olanını ele alalım isterseniz:

30. Şuabu'l İmân, 120

31. Nesai, Es-Sunenu'l Kubrâ, 11235

32. Kenzu'l Ummâl, 32247

33. Buhari, 3158; Müslim, 2638

34. Deylemi, Musnedu'l Firdevs, 2969

35. Ebu Davud, 4681

36. Beğâvî, Me'âlimü't Tenzîl, 1/455

37. Risâle-i Hâlidîyye Tercümesi, s. 11-12

38. Târikat-ı Aliyyede Râbita-i Celiyye, s. 239. "Bozacının şahidi şıracı olur." atasözünü doğrulayan bir istidlal. Allah Resûlü'nün ashabına bir fiil nispet ediliyor. Kaynak olarak da Hindistan yolculuğu dönüşünde rabıtayı bir şirk ayinine çeviren Hâlid El-Bağdâdî'nin kitabı gösterilmiş!

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve sadıklarla beraber olun!"³⁹

Bu ayet-i kerimede müminlere hitap edildiği açıktır. Bu da göstermektedir ki 'sıdk' sıfatı, imandan daha hususi (özel) bir manaya sahiptir. Çünkü iman edenlere 'sadıklarla' beraber olunması emredilmiştir. Yani sıdk mertebesinde bulunan herkes mümindir, ancak her mümin sıdk mertebesinde değildir. Bu ayette emir buyrulan 'beraberlik' iki şekilde olur:

• **Cismani Beraberlik:** Bu türlü beraberlik, sadıkların meclisine bizzat devam ederek onlardan ilim, fazilet ve feyiz almakla olur. Kişi sadıklarla beraber olmak için, onların meclislerine devam eder, söylediklerini dinler, hâl ve tavırlarını örnek alır. Bundan dolayıdır ki ashab-ı kiram Resûlullah'ın etrafında pervane olur, sürekli onunla beraber bulunmaya gayret ederlerdi. Uzak beldelerde bulunanlar da fırsat buldukça ve yol emniyetini temin ettikçe her taraftan Âlemlerin Efendisi'ni ziyarete gelirdi.

• **Ruhani Beraberlik:** Eğer kişi, ayet-i kerimede 'Sadıklarla beraber olun' emri olduğu hâlde sadıklardan cismani olarak ayrı bulunuyorsa ne yapacaktır? İşte bu durumda da onların gidişatlarına uyacak, yaptıklarını yapıp yapmadıklarını terk edecek, onların hâl, tavır, davranış ve sözlerini onların gıyabında hayalinde canlandıracak ve onların hâli ile hâllenecektir. Ehlullahın meclisinde bizzat bulunmak, kişiye fayda sağladığı gibi gıyaben şahıslarını ve hâllerini düşünmek de fayda verir. Çünkü bir kişi hayalinde, dimağında (beyninde) ve kalbinde neyi tasavvur ederse fiillerinde de o tezahür eder (açığa çıkar) rabita da bundan ibarettir."⁴⁰

Bu zorlama istidlal metoduna şu sorular yöneltilebilir:

• Bu ayeti 1400 yıldır tefsir eden sahabe, tabiin, müfessirler ve sonradan gelen âlimlerden ayeti böyle anlayan veya "ruhani beraberlik" adı altında böyle bir tapınma biçimi iddia eden kimse olmuş mudur?

Cevap kesinlikle "hayır"dır. Çünkü ayetten bunu anlamış ve Nakşibendîlikteki rabıtaya yormuş tek bir kişi dahi olsaydı Sufiler bu nakle dört elle yapışır ve altın harflerle baskıya sunarlardı. Örneğin, Tarikat-i Aliyye kitabının müellifi tamamı Sufi meşrep kişilerin görüşlerini ayete açıklama olarak vermiştir. Onlar dahi Nakşî rabitasına tek kelimeyle işaret etmemiş, salihlerle beraber olmanın faydalarından bahsetmişlerdir.

• Bu ayetten böyle bir sonuç çıksa ve rabita da şer'i bir ibadet olsaydı Allah Resûlü (ﷺ) bunu ümmetine öğretirdi. Neden öğretmedi? Bir rabitanın yüzlerce yıllık ibadetten daha faydalı olduğuna inanan Nakşîlere bu konuda torpil mi yaptı(!).

39. 9/Tevbe, 119

40. Târikat-ı Aliyyede Râbita-i Celiyye, s. 95-96

Allah Resûlü (ﷺ) şu sözün sahibi değil midir?

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (rahıllahu anı) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Sizi cennete yaklaştıracak tüm amelleri size gösterdim. Sizi ateşten uzaklaştıracak tüm amelleri size yasakladım."⁴¹

El-İrbâd ibni Sâriye'den (radıllahu anı) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Sizi, gecesi dahi gündüz gibi olan apaçık bir yol üzere bıraktım. Benden sonra ancak helak olacak olan o yoldan sapar."⁴²

İnsanı en kısa yoldan Allah'a (celle celalahu) ve cennete ulaştırdığı inanılan rabıtayı neden ümmetine göstermedi? Allah Resûlü (ﷺ) rabıtayı bilmiyordu ya da biliyordu da tüm ümmet arasından bu hayra Nakşîleri mi layık gördü?!

- Bu ayetin bağlamı nedir? Bu bağlam içinde sadıklardan kastedilen nedir?

Tebuk Gazvesi'nden geri kalanlara bir uyarı mahiyetinde inen ve ümmeti, mücadele ve cihad insanlarıyla beraber olmaya teşvik eden bu ayetin, Sufilerin insanları uyuşturma ve dünyadan el etek çekip nefsini ıslahla meşgul olma projesine kullanılması doğru mudur?

Yine Allah'a (celle celalahu) araçlar atamaya ve rabıtaya delil olarak kullanılan Mâide Suresi'nin 35. ayetinin de cihad için indirilmiş olması ve Allah ve Resûlü'ne savaş açanların cezalandırılmaları gerektiği bağlamında zikredilmesi rastlantı mıdır? "Allah'a vesile arayın ve O'nun yolunda cihad edin." diyerek aslında vesilenin ne olduğuna dair açıkça vurgu yapılmasına rağmen vesileyi bâtını yorumlara tabi tutup rabıtaya delil yapmak ne kadar mantıklıdır?

İslam'ın mücadele ve cihad ruhunu pekiştirmeye dönük ayetlerini, içe kapanmaya ve bireysel ıslaha delil almak, rabita gibi Budist öğretilerden esinlenerek geliştirilmiş bir psikolojik şartlandırma ritüeline kullanmak insafla ne denli uyuşmaktadır?

- Tevbe Suresi'nin 119. ve Mâide Suresi'nin 35. ayetlerinin ikisi de "Allah'tan korkun." şeklinde başlamasına rağmen bu kısmı atlayıp sadıklarla beraber olma ve vesile aramaya işaret eden yere yoğunlaşmak yanlış değil midir?

Allah'tan korkmak; din adına konuşurken dikkatli olmayı, dinden olmayan bir şeyi dine nispet etmekten şiddetle sakınmayı, insanları şeyhlere değil Allah'a davet etmeyi ve Allah'ın dünya ve ahiret saadeti olsun diye indirdiği nasları hiç alakası olmayan yerlere çekip Allah adına insanları aldatmaktan sakınmayı gerektirmez mi?

41. Musannefu İbni Ebî Şeybe, 34332

42. İbni Mace, 43

Sorularımızı arttırabiliriz, ancak verecek cevapları olmadıklarını biliyoruz. Bu sebeple rabıtaya delil olarak sunulan ve rabıtayla ne lafız ne de anlam yönünden hiçbir ilgisi olmayan tüm naslar için de aynı şeyleri söylemek mümkündür. Rabıtacılar Kur'ân ve Sünnetin işaret etmesiyle rabıtaya yönelmemiş, şeyhlerinin icat ettiği bir ritüeli Kur'ân ve Sünnete uyarlamaya çalışmışlardır. İmam Şâtıbî bu tür insanlar için şunları söyler:

"Bil ki: Hükümlere delalet etmesi için delillere yaklaşım şekli iki türlü olmaktadır:

- (Tarafsız yaklaşım:) Delile duyulan ihtiyaçtan dolayı ve içermiş olduğu hükme ulaşmak için başvurulması. Bu durumda farazi olarak düşünülen olay o delile arzedilecek ve delilin gerektirdiği hükme uygun olarak varlık âlemine çıkması sağlanacaktır...
- (Önyargılı, kasıtlı yaklaşım:) Meydana gelen olayda gözettiği garazının/amacının sıhhatine destek aramak için delillerin kullanılması. Bu tavrı gösterenler, Şâri'nin kastını dikkate almaksızın, delilin, kendi gözettikleri amaca uygunluğundan hareket ederler. Bunların delilleri sevk etmekten/öne sürmekten maksatları garazlarına mesnet aramaktır. Bu yaklaşım, kalplerinde eğrilik bulunan kimselerin, delillerden hüküm çıkarış biçimi olmaktadır.

Bu husus şu ayette gayet açık olarak ifadesini bulmaktadır: 'Kalplerinde eğrilik olan kimseler, fitne çıkarmak, kendilerine göre yorumlamak için onların çeşitli anlamları olanlarına (müteşabihata) uyarlar.' Bu tür insanların maksatları delillerden hüküm çıkarmak değildir, aksine onların amaçları arzu ve heveslerinin peşine düşerek zırva tevillerle fitne ve fesat çıkarmaktır. Çünkü bunların yaklaşımında önce düşünce belirlenmekte, daha sonra ise bu sapık görüşü destekleyici deliller aranmaktadır. Böylece asıl olan deliller, tabi durumuna düşmektedir. İlimde derinleşmiş kimselere (rusûh erbabına) gelince, bunların, hükümlerin delilleri üzerine takdim edecekleri arzu ve hevesleri yoktur. Bu yüzden de onlar 'Ona inandık, hepsi Rabbimizin katındandır...' derler ve: 'Rabbimiz! Bizi doğru yola erdirdikten sonra, kalplerimizi eğriltme.' şeklinde dua ederek bu tür sapıkların davranışından kendilerinin korunması için Allah'a sığınır. Birinci yaklaşım sahipleri, delilleri, arzu ve heveslerine hâkim kılmakta, şeriatın esası da bu olmaktadır. Çünkü şeriatın geliş amacı, sadece kulları arzu ve heveslerine köle olmaktan kurtarmak ve böylece sırf Allah'a kul olmalarını temin etmektir. İkinci yaklaşım sahipleri ise arzu ve heveslerini, deliller üzerinde hâkim kılmakta ve bunun sonucunda deliller, garazlarına tabi duruma düşmektedir. Bu mana 'Makâsıd' bölümünde açıklanmıştı. Ayrıca Allah'ın izniyle tamamlayıcı mahiyette olmak üzere; içtihat bahsinde konuya tekrar temas edilecektir."⁴³

43. El-Muvâfakât, 3/290

Kalbinde eğrilik olanlar Kitab'ın muhkem/açık/anlaşılır naslarına bakmazlar. Konuyla alakası olmayan, anlamı kapalı, birden fazla anlama gelebilecek olan müteşabih nasların etrafında dönerler. Tarih boyunca insanların Allah (celle celâlihü) ile aldatılması ve sırat-ı müstakimden sapması bu şekilde olmuştur:

"Sana Kitab'ı indiren O'dur. O (Kitap)'tan bazı ayetler (kimsenin tahrif etmeye güç yetiremeyeceği şekilde sağlam, açık ve) muhkemdir. Onlar (Kitab'ın çoğunluğunu ve ana omurgasını oluşturan muhkem ayetler), Kitab'ın anası olan (ayetlerdir). Diğer bazıları da (kullarını imtihan etmek için açık kılmadığı) müteşabih ayetlerdir. Kalplerinde eğrilik bulunanlar, fitne çıkarmak ve (ayetleri hevalarına göre) yorumlamak için müteşabih olan ayetlerin peşine düşerler. O (ayetlerin) tevilini/hakiki anlamını yalnızca Allah bilir. İlimde derinleşenler derler ki: 'Ona iman ettik. Hepsi Rabbimizin katındandır.' Ancak akıl sahipleri düşünüp öğüt alır."⁴⁴

Rabıta Bir İbadet midir?

Kur'ân ve Sünnetten onlarca delili olduğuna inandıkları, icra ediliş adabını namazdan daha katı kural ve disiplinlere bağladıkları rabitanın ne olduğu sorusuna şu cevapları vermişlerdir:

"Rabıta; namaz, oruç, hac gibi dinimizin, şeklini ve sınırlarını belirlediği bir ibadet değildir. Rabıta insan terbiyesinde kullanılan bir metottur..."⁴⁵

"Rabıta, feyizli bir ortamı ya da insanı, hayalen canlı tutarak, hayalen hemhâl olarak o hâl ve kişinin nurundan ya da o yerin feyzinden, nurundan istifade etmektir. Yoksa bir insana, mekâna veya mabuda ibadet etmek değildir. Tekraren ve özellikle belirtiyorum: Rabıta, hayalen canlandırma ve hemhâl olma neticesinde feyizlenme ve nurlanmadır..."⁴⁶

Bir ibadet olmadığını söyledikleri rabitanın önemi hakkında öyle sözler sarf ederler ki iki yaklaşımın arasını bağdaştırmak mümkün değildir:

"Elli dört farzdan biridir rabıta,
Ehli aşkın rehberidir rabıta;
Hubbi fillâh'tır bu yolda rabıta,
Bir muhabbettir gönülde rabıta."⁴⁷

"Kâinatı yaratan Rabbimizle irtibat kurmanın tek yolu rabıta"⁴⁸

44. 3/Âl-i İmrân, 7

45. Nefs Terbiyesinde Rabıta, s. 191.

46. Tasavvufî Meselelere Fıkhî Bakış, s. 62-66

47. Tarîkatta Râbita ve Nakşbendilik, s. 25; İsbât'ul-Mesâlik Fi Râbita'tis-Sâlik, Mustafa Fevzi, s. 19 naklen

48. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

"Ne diyor İsmet babamız: 'Bir insan rabıta yapmadan da Allah'a kavuşabilir ama dört yüz sene ömrü olması lazım, sırf ibadet yapması lazım. Dört yüz sene ibadetle bir umut vermiş İsmail Hakkı Bursevî ve bazı âlimler. Hangimizin dört yüz yıl ömrü var ibadetle geçirecek?' "49

"Kavuşturucu yollar içinde rabıttan daha çabuk kavuşturmanı yoktur. Hangi talihli kimseye bu nimeti ihsan ederler? Hâce-i Ahrâr 'kaddesallahü teâlâ sirreh' hazretleri (Fıkarât) risalesinde buyuruyor ki: Fârisî mısra' tercümesi:

'Önderin görüntüsü, Hakkın zikrinden daha faidelidir!'

Yani rehberin hayali, talebesine (kalbin tasfiyesinde) zikretmesinden daha çok faide verir. Çünkü başlangıçta, talibin Hak Teâlâ ile tam yakınlığı yoktur. Bunun için zikretmekle, çok faydalanemez. Önceniz, sonranız selamette olsun!"50

"Rabıta, nefse karşı en büyük ilaçtır. Rabıta kuvvetlendikçe insan, nefsin hile ve azgınlıklarından kurtulur. Rabıtaya devam ediniz."51

Rabıta ibadet değildir, ama

- Farzdır.
- Zikirden daha faziletlidir.
- Dört yüz yıllık ibadetten daha tesirlidir.
- Allah (celle celâlahü) ile irtibat kurmanın tek yoludur.
- Nefse karşı en etkili ilaçtır.

Hakkın ölçüsü, içinde çelişki olmaması ve tüm yönlerden uyum arz etmesidir. Batılın özelliği ise öğretilerinin çelişik olması ve bütünlleştirilmesinin mümkün olmamasıdır. Rabıta, hak olan vahye dayanmadığı için içinde bunca çelişkiyi barındırması normaldir!

Önemli Bir Husus!

Tasavvuf erbabının yanıldığı konulardan biri de nefis terbiyesinde kullanılan metodların bire bir sünnete uygun olmasının zorunlu olduğunu düşünmemeleridir. Evet, sadece nefis terbiyesi değil, dinin içinde olan her metod Allah Resûlünün sünnetinden olmalıdır. Çünkü onun (salâhü aleyhi ve alicem) vazifelerinden biri de insanları arındırmak, onları manevî olarak yükseltmek, ihsan mertebesine ulaştırmaktır.

49. Aynı sohbet içinde.

50. Mektubât, Rabbânî, s. 317, 187. Mektup

51. Hatme-i Hâcegân Sultanları, s. 242

"Size içinizden bir Resûl gönderdik. Size ayetlerimizi okuyor, sizi arındırıyor, size Kitab'ı, hikmeti ve bilmediklerinizi öğretiyor."⁵²

Evet, Allah Resûlü (ﷺ) insanları arındırmak için gönderilmiştir. Ve hiç şüphesiz bu görevini hakkıyla yerine getirmiştir. Birileri, aradığını onun sünnetinde bulamamış gibi farklı dinlere başvuruyorsa bu, onların eksigidir, Muhammedî yolun değil.

Bakın, Allah Resûlü Dönemi'nde de böyle arayışlar oluyor. Birileri onun (ﷺ) yaptıklarıyla yetinmiyor, Allah'a daha yakın olabilmek için yeni yollar deniyor. Allah Resûlü'nün (ﷺ) bu duruma tepkisi çok sert oluyor.

Enes ibni Mâlik'ten (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir:

"Üç kişi, Nebi'nin (ﷺ) hanımlarının evlerine gelerek Nebi'nin (ﷺ) ibadetine dair soru sordular. Onlara haber verilince onu azımsar gibi oldular ve şöyle dediler: 'Biz nerede, Nebi (ﷺ) nerede? Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.'

Onlardan birisi, 'Ben her gece namaz kılacağım.' dedi.

Diğeri, 'Ben de oruç açmamak üzere sene boyunca oruç tutacağım.' dedi.

Üçüncüsü, 'Ben de kadınlardan uzak kalacak ve ebediyen evlenmeyeceğim.' dedi.

Sonra Allah Resûlü (ﷺ) gelerek, 'Şöyle şöyle diyenler sizler miydiniz? Allah'a yemin ederim ki şüphesiz ben aranızda Allah'tan en çok korkan ve ona karşı en takvalı olanınızım. Bununla birlikte oruç tuttuğum da olur, tutmadığım da olur. (Geceleyin) kimi zaman namaz kılarım, kimi zaman uyurum. Kadınlarla da evlenirim. Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir.' dedi."⁵³

Evet, tepki budur: "Sünnetimden yüz çeviren benden değildir." Bu tepki, bugün hâlâ arayış içinde olan ve Nebi'nin (ﷺ) sünnetiyle iktifa etmeyen herkesi kapsamaktadır.

Arınmak isteyenler Budist rahiplere, Hristiyan abidlere değil; Muhammed Mustafa'nın (ﷺ) sünnetine yönelmelidir!

52. 2/Bakara, 151

53. Buhari, 5063; Müslim, 1401

TASAVVUF VE İSTİĞASE

İstiğase Nedir?

Kelime "ğā-ve-se" (و س) kökünden gelir. Kök anlamı, "yardım"dır. İstiğase ise içinde bulunulan sıkıntıda bir başkasından yardım talebinde bulunmaktır.¹

Tasavvuf ıstilahında istiğase ise darda olanın, Allah katında değeri olduğuna inandığı salih birinden yardım istemesidir. Yardım istenilen şahsın ölü veya diri olmasında, ortamda hazır bulunması veya uzakta olmasında bir fark yoktur. Kişinin, "Medet ya Resûlallah!", "Medet ya Abdulkadir El-Geylanî!", "Medet ya Seyyid Ahmed El-Bedevî!" ve benzeri lafızlarla durumunu Allah Resûlü'ne veya -genellikle- şeyhe arz edip içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtulmak için arayış içerisine girmesidir.

İstiğase Örnekleri

Tasavvuf ehli, nebilere ve velilere istiğase yapmanın, sıkıntı zamanlarında onların isimlerinden yardım talep etmenin cevazına dair müstakil kitaplar kaleme almışlardır:

- Misbâhu'z Zalâm fi'l Mustağîsîne bi Hayri'l En'âm fi'l Yakazati ve'l Menâm²
- Tahriđu'l Eğbiyâi ala'l İstiğâseti bi'l Enbiyâi ve'l Evliyâ³
- Envârul İntibâh fî Hilli Nidâ Yâ Resûlallah⁴
- Şevâhidul Hak fi'l İstiğâseti bi Seyyidi'l Halk⁵

1. Kulliyâtü Ebi'l Bekâ, 1/114; Tâcu'l Arûs, 5/313 vd.

2. Yaratılmışların En Hayırlısına Uykuda ve Uyanıklık Hâlinde İstiğase Yapanların Karanlığını Aydınlatan Kandil

3. Ahmakları Nebiler ve Velilerle İstiğaseye Teşvik

4. Ya Resûlullah! Diye Nida Etmenin Helal Olduğuna Dair Bilinç Nurları

5. Yaratılmışların Efendisine İstiğase Yapmanın Cevazına Dair Hak Şahitler/Deliller

Daha fazla örnek için bk. Cuhûdu'l Ulemâi'l Hanefiyye fî İbtâli Akâidi'l Kubûriyye, 2/1047-1053

Tasavvuf ehlinin kitaplarından bazı örnekleri inceleyelim:

"Abdulkadir Geylanî der ki: 'Kim bir derdi olduğunda benden yardım talep ederse onun derdini gideririm. Kim bir sıkıntısında benim ismimi nida ederse sıkıntısını çözerim. Kim bir ihtiyacında benimle Allah'a tevessül ederse sıkıntısı giderilir.'"⁶

"Faide: Efendimiz ve dayanağımız olan Ğavs-i Azama nispet olan istiğase-nin keyfiyeti: Senin bir derdin olursa ve bunu Allah'ın gidermesini istersen şöyle yap: Yatsı namazından sonra ya da seher vaktinde iki rekât namaz kıl. Her rekâtta Fatihâ'dan sonra on bir İhlas Suresi okursun. Selam verdikten sonra Allah'a secde edersin. İhtiyacını ister ve Allah Resûlü'ne on bir defa salavat getirirsin. Sonra kalkar ve kıblenin sağ tarafına Irak yönüne doğru on bir adım atarsın. Birinci adımda 'Ya Şeyh Muhyiddin!' dersin. İkincide 'Ya Mevlana Muhyiddin!' de. On birincide 'Ya Seyyidu'l Sadat/Efendiler efendisi Abdulkadir Muhyiddin, ya Ubeydullah, beni Allah'ın izniyle kurtar! Ya Şeyhu'l Sakaleyn/İnsanların ve cinlerin şeyhi, beni kurtar ve ihtiyacımın giderilmesinde bana yardım et!' Sonra üç defa şu duayı okursun: 'Allah'ım her şey senden, seninle ve sanadır. Sen her şeyin her şeyisin. Ey merhametlilerin en merhametlisi senden rahmetinle istiyorum.'"⁷

Bir başkası, Allah'tan başkasına dua etmeyi ve istiğase yapmayı üç kısma ayırır: "Allah'tan başkasına dua etmek ve onlara istiğase üç vecih üzeredir:

Sadece o kişinin ismini çağırmasıdır: 'Ya Muhammed! Ya Ali! Ya Abdulkadir! Ya Evliyaullah! ve Ya Ehl-i Beyt!' diye çağırması gibi.

İkinci olarak şöyle demesidir: 'Ey falan, sıkıntımın giderilmesi için Allah'a benim şefaathçim ol' veya 'Allah'a dua et ihtiyacımı gidersin.'

Üçüncü olarak ise şöyle demesidir: 'Ey falanca, benim borcumu öde, hastama şifa ver!' ya da 'Düşmanlarıma karşı bana yardım et!'

Bu üç kısmı yapmamızın küfür olması bir yana yapılmasında bir engel ve sakınca dahi yoktur.⁸

6. Dirâsât fi't Tasavvuf, 1/274; El-Fethu'l Mubîn li Zâhiri'd Dîni'l Kâdirî, s. 40 naklen; Tasavvuf ehli salihlere istiğasenin caiz olduğuna dair Abdulkadir El-Geylanî'ye bu ve benzeri sözleri nispet etseler de onun kendi kitaplarında tam zıttı bir görüş mevcuttur:

«يا من يشكو إلى الخلق مصائبه إيش يتفعل شكواك إلى الخلق لا ينفعونك ولا يضرؤنك، وإذا اعتمدت عليهم وأشركت في باب الحق يبعدونك و في سخطه يوقعونك وعنه يحجبونك...»

"Ey yaratılmışlara sıkıntılarını şekva eden kişi! Onlara yaptığın şekvanın sana ne faydası olacak ki? Sana fayda da zarar da veremezler. Onlara dayanıp kendilerini Rabbine ortak koşsan seni O'ndan uzaklaştıracak, O'nun öfkesine düşar edecek, O'ndan perdeleyeceklerdir." (El-Fethu'r Rabbânî, s. 117)

7. Fuyûdâtü'r Rabbâniyye fi'l Meâsir ve'l Evrâdi'l Kâdiriyye, s. 42-43

8. Keşfu'l İrtiyâb, s. 274

Mahmud Ustaosmanoğlu şöyle der: 'İmdat; yardım, yardıma yetişmek demektir. Hazreti Resûlullah'ın yardım etmesi hakkında: 'Sağlığında neyse yardım edebilir ama öldükten sonra ne yapabilir?' denilemez. Çünkü onun peygamberliği vefat etmesiyle bozulmamıştır...'9

Hızını alamayan Yûsuf En-Nebhânî, "Resûle istiğase caiz değil." diyenin kâfir olacağını nakleder: "Hatta Resûl'le tevessül ve onunla istiğasenin meşru olduğunu bilmek âlimlerin tamamının ve İslam ehlinin avamının yanında dinde zorunlu bilinmesi gereken/ma'lum mine'd din bid-darure meselelerdendir. Öyleki Es-Subkî'nin 'Şifâu'l Sikâm'da, İbni Hacer El-Mekkî'nin 'El-Cevheru'l Munazzam'da Maliki imamlarından aktardığına göre bazıları bunu yasaklayanların kâfir olduklarına inanmıştır. Ancak bu görüş itimat edilen bir görüş değildir."10

Bazıları da bir adım ileri giderek araçlardan yardım talep etmenin Allah'tan yardım talep etmekten daha evla olduğunu, salihlerin yardım taleplerine daha hızlı cevap verdiğini iddia eder ki İslam milletinden zerre kadar nasibi olan birinin böylesi bir şirk saçmalığına tahammül etmesi mümkün değildir:

"Cüneyd-i Bağdadî, Dicle Nehri'ni geçmek için geldi. 'Ya Allah!' dedi ve yerde yürüdüğü gibi suyun üzerinde yürümeye başladı. Onu gören bir adam Dicle Nehri'nden geçmek istedi fakat gemi bulamadı.

Cüneyd'e, 'Ben bu nehri geçmek istiyorum. Yol nedir?' diye sordu.

Cüneyd dedi ki: 'Ya Cüneyd! Ya Cüneyd, diyerek geçebilirsiniz.'

Adam onun ismini çağırarak nehirde yürümeye başladı. Nehrin ortasına geldiğinde şeytan ona vesvese vermeye başladı: 'Cüneyd, 'Ya Allah!' diyerek nehri geçmesine rağmen sana, 'Ya Cüneyd!' diyerek geçmeni tavsiye etti. Sen neden 'Ya Allah!' demeyesin ki?'

Adam, 'Ya Allah!' diyerek yürümek istedi ama suyun içine battı. Adam, Cüneyd'e seslendi: 'Ya Hazret! Batıyorum!'

Cüneyd, 'Defalarca 'Ya Cüneyd!' de.' dedi.

Adam, Cüneyd'in dediğini yapınca boğulmaktan kurtuldu ve nehri geçti. Adam bunun sırrını Cüneyd'e sordu.

Cüneyd, 'Ey ahmak! Sen henüz Cüneyd'in makamına ulaşmış değilken direkt Allah'a ulaşmayı mı umuyorsun?' diye cevap verdi."11

Allahu Ekber! Zındıkların dahi söylemeye cesaret edemeyeceği bu sözleri

9. Risale-i Kudsiyye Şerh ve İzahı, 2/521

10. Şevâhidu'l Hak fi'l İstiğâseti bi Seyyidi'l Halk, s. 102-106

11. Cuhûdu'l Ulemâi'l Hanefiyye fî İbtâli Akâidi'l Kubûriyye, 2/1056-157; El-Melfûzât, 1/131 naklen

ilim ve irfan adına kitaplarına alan bu taifeye en güzel cevabı Rabbimiz vermiştir:

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlerinden olsunlar."¹²

İmam Âlûsî, Nahl Suresi'nin 54. ayetinin tefsirinde çocukken başından geçen bir meseleye değinir:

" 'Nimet olarak size ulaşan ne varsa Allah'tandır, sonra size bir zarar dokunduğunda (yine) ancak O'na yalvarmaktasınız. Sonra sizden zararı kaldırdığında, sizden bir grup (hemen) Rabblerine şirk koşar.'

Ayet gösterir ki bugün avamdan çoğu insanın, onlar için hiçbir şeye malik olmayan hatta kendileri için dahi fayda ve zararı olmayan Allah'ın dışındaki varlıklara yönelmeleri ve Allah'a duadan tamamen yüz çevirmeleri büyük bir akılsızlık ve eskilerin sapıklığından daha şiddetli yeni bir sapıklıktır. Tüpleri ürperten ise ben çocukken sahte şeyhlerden birinin bana söylediği şu sözlerdir: 'Sakin ama sakın bir iş başına geldiğinde Allah'tan yardım isteme. Çünkü senin hâlinin kötülüğü Allah'ı ilgilendirmez ve sana hemen yardım etmez. Geçmiş velilerden yardım istemeye bak. Onlar senin sıkıntını hemen giderirler, senin kötü hâlin onları ilgilendirir.'

Zumer Suresi'nin 45. ayetinin tefsirinde ise şunu aktarır: 'Onların bazılarından, 'Veli, yardım talebine Allah'tan daha hızlı icabet eder.' dediğini duydum.'¹³

Allah'a (celle celâluhu) ve O'nun pak dinine iftira eden, Kur'ân'ın ifadesiyle "yalancı kâfirlerin" sözlerini yine Rabbimiz çürütür:

"(Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) dua ettiğinde darda kalmışın duasına icabet eden, kötülüğü gideren ve sizleri yeryüzünün halifeleri kılan (Allah mı)? Allah ile beraber başka ilah mı? Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz."¹⁴

Günümüz Sufilerine de bu sapıklık tevarüs etmiştir.

Semerkand TV'de Regaib Kandili Özel Programı'nda konuşan bir hoca, şu kıssayı anlatır: "Ebu Hasan El-Harakani'yi bir grup mürid ziyaret eder. Oradan ayrılıp gidecekleri zaman Ebu Hasan El-Harakani onlara: 'Başınıza herhangi bir şey gelirse beni vesile ederek Allah'tan yardım isteyiniz. Beni

12. 2/Bakara, 186

13. Cuhûdu Ulemâi'l Hanefiyye fî İbtâli'l Akâidi'l Kubûriyye, 2/1059-1060; Rûhu'l Meânî, 24/11 ve Celâu'l Ayneyn, s. 389-390 naklen

14. 27/Neml, 62

aracı yapınız.' der. Kafile oradan ayrılır. Memleketlerine giderken gecenin bir vaktinde hırsızlar, yol kesiciler, eşkıyalar kervanı soyar. Ve bu arada kervanda bulunan insanların tamamı: 'Allah! Allah!' diye bağırır ve Allah'tan yardım ister. Ama o ânda müridlerden birisi Ebu Hasan El-Harakani'nin nasihatini hatırlar. 'Ne olur, Ebu Hasan hürmetine bizi kurtar.' der. Ve sabah olduğunda bakarlar, herkes soyulmuş, malı mülkü her şeyi alınmış. Ama 'Ya Ebu Hasan!' diyen kişiye hiçbir şey olmamış. Sabah olunca tekrar hazrete giderler. 'Efendim, biz, 'Allah!' dedik soyulduk, 'Ebu Hasan!' diyen kurtuldu. Bunun sırrı nedir?' diye sorarlar.

Ebu Hasan El-Harakani der ki: 'Evlatlarım, ben size söylemişim, siz isyan ettiğiniz için günah işlediğiniz için Allah sizin duanıza icabet etmez. Ama o beni aracı yapınca ben Allah'a dua ettim. Allah benim duamı kabul etti.'¹⁵

Allah ^(celle cetalahu) ise günahkâr kulları için şöyle der:

"De ki: 'Ey (çokça günah işleyerek) nefisleri hakkında aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Şüphesiz ki Allah, bütün günahları bağışlar. Çünkü O, (evet,) O (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir.'"¹⁶

Bir başkası şöyle diyor:

"Ey Şah-ı Nakşibendîm, sensin benim efendim. Yetiş imdadımıza! Ey Allah'ın dostu, selam olsun sana! Fatihalarımız hediye olsun sana! Yetiş bize, imdadımıza! Tut elimizden. Ya veliyullah! Ey yolun kutbu, ey yaratılmışların ğavsı/kurtarıcısı! Ğavstır o. Büyük o..."¹⁷

"Çıkmış oraya söylediği şeye bak. Konuştuğu laflara bak: 'Ancak Allah yetişir, başkası yetişemez. Ancak Allah'tan istenir.'

Doktordan, manavdan, bakkaldan istiyorsun. Hanımdan bile istiyorsun. Sonra evliyadan istedin mi gavur oluyorsun. Ne alakası var? Yaratan ancak Allah'tır. Bunu böyle bilmek lazım. Şah-ı Nakşibend bir şey yaratmaz. Abdulkadir Geylanî bir şey yaratamaz. Ama Allah onlara keramet vermiş.

Abdulkadir Geylanî sözü, (Adamın biri) 'Mahmud Efendi, bana bunu okudu.' diyor. Doğru, okudu sana, sen anlamadın ki... (Geylanî) ne diyor: 'Müridim dağda, taşta, doğuda, batıda nerede olsa 'ya ğavs! Yetiş!' dese yetişirim.'

Allah verdi bunu. İmam Rabbanî'de de var bu: 'Bismillah ya İmam-ı Rabbanî!' dediğin ânda gelir. Kaç kere Haceru'l Esved'de sıkıştım, ben zaten zayıf

15. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

16. 39/Zümer, 53

17. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

adamım kıracaklar bir tarafımı. Birkaç kere kırdım parmağımı orada. Ama çok darda 'Bismillah ya İmam-ı Rabbani!' dedim açıldı. Ben bunu denedim. Ne var bunda?

'E, Allah'tan isteyin.' Ya kardeşim Allah diyor: 'Aracı koyun, O'na vesile arayın.' diyor. Benim Allah'a çok yüzüm yok ki. O aracının yüzü suyu hürmetine ben istiyorum. Ben İmam-ı Rabbani gibi, Şah-ı Nakşibend gibi hatırlı bir adam değilim ki. O zaman aracı koyarım. Ne var bunda? Dünya işlerinizde aracı koymuyor musunuz? Aracısız iş dönmüyor ki. Aracılıkta bir günah yok ki. Sevap var. İyi bir şeye aracılık yaparsan ondan sana da nasip var. Birini birine isteyecek, gidemiyor. Diyor: 'Sen aramıza gir, ben falancanın kızını istiyorum.' İyidir, aracılık iyidir... Aracılık İslam'da var. Zahiren de var bâtinin de var. Aralarında ne fark var? Nasıl bir adama: 'Gel, şu işimde aracı ol.' diyorsun burada da 'Ey Ebu Eyyub El-Ensari, Rabbimle arama seni koyuyorum, senin yüzü suyun hürmetine Allah'tan istiyorum, sen bu işime aracı ol.' diyorsun. Ne var bunda? Bunu anlamayacak ne var? Bu, 'Allah'tan başka yaratan var!' demek mi hâşâ? Ama getiriyor konuyu 'Allah'tan başka istenecek yok!' diyor. O zaman doktora gitme, şunu yapma, bunu yapma. Yok onlar başka. Doktorun yaratma durumu yok ki. O da sebep bu da sebep. Nasıl eczaneden ilaç alacaksın? Nasıl doktora gideceksin? Allah, hikmetini böyle yaptı. Burada da sebepler yarattı. Sebeplere sarılacaksınız. 'Yok efendim aracı maracı tanımıyorum. Burada şu kadar kablo var. Şu ışığın gelmesi için, hoparlöre ses gelmesi için arada bu kadar kablo var. Cereyan nereden nereden geliyor. Arkasında trafo var. Yok, ben kabloya, fişe bağlanmam. Ben direkt ana trafoya bağlanacağım. Patlatırsın kardeşim. Gider dumanın çıkar. Ben Allah'a direkt bağlanayım. Peygamber'i, evliyayı, müçtehitleri devreden çıkar... Şeytana bağlanırsın. 'Direkt Allah'a bağlanayım.' diyen şeytana bağlanır."¹⁸

İlerleyen sayfalarda geleceği üzere, tarih boyunca müşriklerin temel sorunu, Allah'ı (celle celaluhu) hakkıyla takdir edemeyip O'nu beşere ve somut şeylere kıyas etmek ve Allah hakkında hüküm vermektir. Birçoğu meşru olan sebepler ile meşru olmayanları ayıramamış, yanlış kıyas yaparak batıl bir sonuca ulaşmıştır. Âlemlerin Rabbini trafoya kıyas eden bir akıl(!), doğru bir sonuca nasıl ulaşabilir ki?

Kitap ve Sünnette İstiğase

İstiğase duanın kısımlarındandır. "Dua, kök olarak ses ya da söz ile bir şeyin sana meyletmesini sağlamandır."¹⁹

18. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

19. bk. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 2/280, d-a-v maddesi

Şer'i olarak ise: "İçtenlikle Allah'tan istemek ve O'nun yanındaki hayra rağbet etmektir."²⁰

Hatırlayacağımız üzere istiğasenin tanımı "İçinde bulunulan sıkıntıda bir başkasından yardım talebinde bulunmaktır."²¹ Kişi yapmaya güç yetiremeyecek birinden, hazırda bulunmayan birinden ya da ölüden yardım talebinde bulunarak aslında dua etmiş olur. Kur'ân da istiğaseyi/yardım talebini, "dua" olarak isimlendirmiştir:

"Şayet, kulumuza indirdiğimiz (Kur'ân) hakkında şüphe içinde iseniz onun benzeri bir sure getirin (bakalım)! Ve doğru sözlü iseniz Allah'ın dışındaki şahitlerinizi de (yardıma) çağırın."²²

Kur'ân, surelerine benzer bir sure getirmeleri konusunda kendilerine meydan okuduğu müşriklere bir kez daha meydan okuyor. Şahitlerinize, yani Allah'ın dışında size fayda ve zarar verdiğine inandığınız salihlerin/meleklerin/nebilerin heykellerine dua edin, onları yardıma çağırın diyor. Burada duadan kastedilen istiğasedir. Çünkü onların yardıma çağırılması isteniyor:

"Allah'tan başka şahitlerinize dua edin/çağırın. Dua edin, size bu konuda yardım etsinler. **Burada duadan kastedilen istiğasedir.**"²³

İstiğase, duadır. Öyleyse istiğase yapan dua etmiştir. Şimdi vahyin rehberliğinde, Allah'tan başkasına duanın ve istiğasenin hükmüne bakalım:

Dua İbadettir

İstiğase yapan kişi, Allah'tan başkasına ibadet etmiş olur:

"De ki: 'Şüphesiz ki ben, Allah'ı bırakıp dua ettiklerinize ibadet etmekten menedildim.' De ki: 'Ben sizin arzularınıza uymam. (Uyduğum takdirde) gerçekten sapıtmış ve doğru yolu bulamayanlardan olmuş olurum.' "²⁴

"Rabbiniz buyurdu ki: 'Bana dua edin size icabet edeyim. Hiç kuşkusuz, bana ibadet etmekten büyüklenenler, boyun eğmiş/alçaltılmış olarak cehenneme gireceklerdir.' "²⁵

Dikkat edilirse iki ayette de dua ve ibadet kelimeleri birbirinin yerine kullanılmıştır.

20. El-Misbâhu'l Munîr fî Ğarîbi's Şerhi'l Kebîr, s. 194 vd.

21. Kulliyâtu Ebi'l Bekâ 1/114; Tâcu'l Arûs, 5/313 vd.

22. 2/Bakara, 23

23. Ğarîbu'l Kur'ân, s. 43

24. 6/En'âm, 56

25. 40/Mu'min (Ğafir), 60

Nu'mân ibni Beşîr'den (radıyalahu anh) rivayet edildiğine göre Nebî (salâhuhu alayhı ve selâm) şöyle buyurmuştur:

"Dua ibadetin ta kendisidir."²⁶

Genel Anlamda İbadet, Özel Olarak Dua, Sadece Allah'a Yapılır

"Allah'a ibadet edin, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayın."²⁷

"O (hayat sahibi ve her canlıya hayat veren) El-Hayy'dır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (O hâlde) dini O'na halis kılarak kendisine dua edin. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir."²⁸

Allah'tan Başkasına Dua Etmek Şirk, Dua Eden de Müşriktir

"De ki: 'Ben ancak Rabbime dua ederim ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmam.'²⁹

"Rabbine davet et ve sakın müşriklerden olma. Allah'la beraber başka bir ilaha dua etme."³⁰

"Gemiye bindikleri zaman, dini Allah'a halis kılarak (şirk koşmaksızın yalnızca) Allah'a dua ederler. Onları kurtarıp karaya çıkardığı zaman, (bir bakarsın ki) hemen şirk koşuvermişler."³¹

"De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah'ın azabı ya da kıyamet size gelip çattığında, Allah'tan başkasına mı dua edip yalvaracaksınız? Şayet doğru sözlüyseniz (cevap verin bakalım).' (Hayır, öyle değil!) Bilakis, yalnızca O'na dua edip yalvarırsınız. O da dilerse dua ettiğiniz sıkıntıyı giderir ve siz O'na şirk koştuklarınızı unutursunuz."³²

"Müşrikler ortaklarını görünce derler ki: 'Rabbimiz! Bunlar senin dışında dua ettiğimiz ortaklarımızdır.' (Ortaklar:) 'Siz gerçek yalancılarsınız!' diyerek bunlara laf atacaktadırlar."³³

"Dikkat edin! Göklerde ve yerde her kim varsa Allah'a aittir. Allah'ı bırakıp da O'nun dışında varlıklara dua edenler (gerçekte) ortak koştuklarına uymazlar. Onlar sadece zanna uymakta ve tahminle hareket etmektedirler."³⁴

26. Ebu Davud, 1479; Tirmizi, 2969

27. bk. 4/Nisâ, 36

28. 40/Mu'min (Çafir), 65

29. 72/Cin, 20

30. bk. 28/Kasas, 87-88

31. 29/Ankebût, 65

32. 6/En'âm, 40-41

33. 16/Nahl, 86

34. 10/Yûnus, 66

Allah'tan Başkasına Dua Etmek Küfür, Dua Eden de Kâfirdir

"Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.' Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez."³⁵

"Sonra onlara denir: 'Hani, nerede ortak koştuklarınız? Allah'ın dışında...'
Derler ki: 'Kaybolup gittiler. (Hakikatte) biz hiçbir şeye dua etmiyormuşuz.'
İşte Allah, kâfirleri böyle saptırır."³⁶

"İnsana bir sıkıntı dokunduğunda, Rabbine yönelerek dua eder. Sonra (o sıkıntı yerine) kendi katından nimet verdiği daha önce dua ettiği şeyi unuttur ve O'nun yolundan saptırmak için Allah'a ortaklar/eşler koşmaya başlar. De ki: 'Küfrünle az bir şey daha keyif sür. Çünkü sen ateşin ehliindensin.'³⁷

Allah'tan Başkasına Dua Eden Onu İlah Edinmiştir

"Allah'la beraber başka bir ilaha dua etme. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O'ndan başka her şey helak olacaktır. Hüküm yalnızca O'na aittir. O'na döndürüleceksiniz."³⁸

"(Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) dua ettiğinde darda kalmışın duasına icabet eden, kötülüğü gideren ve sizleri yeryüzünün halifeleri kılan (Allah mı)? Allah'la beraber başka ilah mı? Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz."³⁹

Allah'ın Dışında Dua Edilenler İstekleri Yerine Getiremezler

"Hak olan dua Allah'a (yapılandır). Onun dışında dua ettikleriyse onların duasına hiçbir şekilde karşılık veremezler. (Allah'tan başkasına dua edenlerin) durumu, ağzına su ulaşsın diye iki avucunu suya doğru uzatmakla (yetinenin) durumu gibidir. (Oysa) o (su) asla ona ulaşmaz. Kâfirlerin (Allah'ın dışındaki varlıklara) duaları, kaybolup gidecek bir sapıklıktan başka bir şey değildir."⁴⁰

"Geceyi gündüze, gündüzü de geceye katar. Güneş'i ve Ay'ı emre amade kılmıştır. Her biri belirlenmiş bir süreye kadar akıp gider. İşte bu, sizin Rabbiniz olan Allah'tır. Hâkimiyet/egemenlik yalnızca O'na aittir. O'nun dışında dua ettiklerinizin ise sahip oldukları kıl kadar dahi bir şey yoktur. Onlara dua etseniz duanızı işitmezler. İşitseler bile size cevap veremezler. Kıyamet günü şirkinizi reddederler. (Her şeyden haberdar olan) Habîr gibi kimse sana haber veremez."⁴¹

35. 39/Zumer, 3

36. 40/Mu'min (Ğafir), 73-74

37. 39/Zumer, 8

38. 28/Kasas, 88

39. 27/Neml, 62

40. 13/Ra'd, 14

41. 35/Fâtır, 13-14

"O'nu bırakıp da dua ettikleriniz size yardım etmeye de kendilerine yardıma da güç yetiremezler."⁴²

"Allah'ın dışında dua ettikleri, hiçbir şey yaratamazlar. Onlar kendileri yaratılmışlardır."⁴³

İstiğase Şirkine En Kapsayıcı Cevap

Allah'tan başkasına el açıp dua edenler, onlar hakkında birtakım inançlara sahiptir. Bu inançları dört başlık altında toplayabiliriz:

- Dua edilenin mutlak bir güce sahip olduğuna ve varlık üzerinde tasarruf edebileceğine inanmak.
- Dua edilenin mülk ve tasarrufta asıl yetkili olmasa da asıl yetkiliye bu konuda ortak olduğuna veya kendisine yetki ortaklığı verildiğine inanmak.
- Dua edilenin asıl yetkili ya da ortak olmasa da asıl yetki sahibine yardımcı olduğuna, işlerinde ona destek verdiğine inanmak.
- Asıl yetki, ortaklık ve yardımcılığın olmadığı hâlde dua edilenin, asıl yetkilinin yanında değerinin olduğu, bu sebeple aracılık edeceğine inanmak.

"De ki: 'Haydi! Allah'ın dışında (ilah olduğunu) zannettiklerinizi çağırın (bakalım)!' Onların göklerde ve yerde zerre ağırlığına sahip oldukları bir şey yoktur. O ikisinde bir ortaklıkları da yoktur. (Allah'ın) onlardan yardımcı/destek edindiği kimse de yoktur. O'nun katında izin verdikleri dışında, hiç kimsenin şefaati fayda sağlamaz."⁴⁴

Ayet-i kerime tarih boyunca müşriklerin tutunduğu tüm sebepleri ellerinden almış ve hiçbir varlığın zannedilen bu yetkilerden birine tamamen ya da kısmen sahip olmadığını, olamayacağını, buna binaen de sadece âlemlerin Rabbi olan Allah'a dua edilmesi ve O'ndan yardım talep edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁴⁵

İnsanların Allah'a ^(celle celaluhu) en sevimlisi ve Rabbi katında Makam-ı Mahmud sahibi olan Allah Resûlû'nün ^(salâhu ahlâkî selâm) şöyle söylemesi istenmiştir:

"De ki: 'Ben kendime, Allah'ın dilemesi dışında ne fayda ne de zarar verme gücüne sahibim. Şayet gaybı biliyor olsaydım hayrı çoğaltırdım/daha fazla mal toplardım ve hiçbir kötülük bana dokunmazdı. Ben, yalnızca inanan bir topluluk için uyarıcı ve müjdeciyim.' "⁴⁶

42. 7/A'râf, 197

43. 16/Nahl, 20

44. bk. 34/Sebe', 22-23

45. Ayetin tefsiri için bk. Es-Sevâiku'l Mursele, s. 461; Medâricu's Salikîn, 1/351

46. 7/A'râf, 188

Allah (celle celaluhu) katındaki değerine rağmen Allah Resûlü (salâhu aleyhi ve âlihî ve sallâm) dahi ne kendisi ne de başkası için elinde bir şey buldurmuyorsa şeyhlerin/velilerin böylesi bir yetkiye sahip olması düşünülemez:

"Allah'ı bırakıp da kendilerine dua ettiğiniz varlıklar, sizin gibi (Allah'a) kullardır. Şayet doğruysanız çağırın da çağrınıza karşılık versinler."⁴⁷

Ayet açıkça ifade eder ki kul olan hiçbir varlık, yani Allah'ın (celle celaluhu) dışında hiçbir şey dua edilmeye ve yardım talep edilmeye uygun değildir.

Dua ve İstiğase Şirkinin Tasavvufa Bulaşma Nedenleri

Bunca nassın varlığına rağmen Tasavvuf ehlinin Allah'tan başkasına dua edip istiğase yapmasının bazı nedenleri vardır. Bunlar arasından en önemlisi olarak gördüğümüz yanlış kıyası, çeşitlerini ve nedenlerini zikretmeye çalışacağız.

Varlık içinde ilk isyan, hatalı kıyasla gerçekleşmiştir. Zira İblis, Âdem'e (amehin) secde etmeyişi fasit bir kıyasla gerekçelendirmiştir. Allah'ın emrini yerine getirmek yerine kıyas yapmış, kendi ham maddesi olan ateşin Âdem'in ham maddesi olan topraktan üstün olduğunu iddia etmiş ve bu kıyas sonucunda Rabbine isyan etmiştir:

"(Allah) buyurdu ki: 'Sana emrettiğimde seni secde etmekten alıkoyan nedir?' Dedi ki: 'Ben ondan daha hayırlıyım. (Çünkü) beni ateşten, onu topraktan yarattın.' "⁴⁸

Bu batıl kıyasa Rabbimizin cevabı şöyle olmuştur:

"(Allah) buyurdu ki: '(Hemen) oradan in! Ne haddine ki orada büyüklenesin! (Hemen) çık! (Çünkü) sen alçaklardansın.' "⁴⁹

Şeytan, hatalı kıyas sebebiyle Allah katından kovulmuştur. İnsandan intikam almak için de onu hatalı kıyasla kandırmıştır. İnsanı Allah'ın engin rahmetinden mahrum eden şirki, bu yolla insana süslemiş ve onu aldatmıştır.

Kulları Allah'a Kıyas Etmek

Tasavvuf ehlinin temel sıkıntısı Allah'a (celle celaluhu) kulluk yaparken yanlış kıyasla yola çıkıp hatalı bir sonuç elde etmeleridir. Çoğu zaman fasit örnekler vererek içinde buldukları durumu meşrulaştırmaya gayret ederler. Efendim, bir şirket müdürüne ulaşmak için araya aracı koymak gerekmiş. Direkt ulaşmaya çalıştığımız takdirde mümkün olmaz, istediğimizi elde edememiştik. Bu nedenle müdüre yakın birilerini bulup onların müdür yanındaki

47. 7/A'râf, 194

48. 7/A'râf, 12

49. 7/A'râf, 13

değerinden istifade ederek müdüre ulaşmamız gerekirmiş. Dualarımız da böyleymiş. Bizler günahkâr olduğumuzdan Allah'tan çok uzaklaşmışız. O'na ellerimizi açıp direkt yalvarsak bile dualarımız O'na ulaşmazmış. Zaten haddini bilen kul, bunca günahıyla böyle bir şeye kalkışmazmış. Bunun için Allah'ın yanında değerli olan salihlere duamızı ve istiğasemizi sunmalıymışız.

Bu nasıl da çirkin bir kıyastır! Bir muvahhidin duyduğunda dehşete düşüp ürperceği "Yuh olsun Rabbini şirket müdürüne benzeten akla!" diyeceği türden bir kıyastır.

"Allah'a gerektiği gibi/şanına yakışır şekilde saygı göstermediler. (Allah'ın kudret ve yüceliğini gereği gibi anlayıp kavrayamadılar.) Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."⁵⁰

"Onlar, Allah'a gerektiği gibi/şanına yakışır şekilde saygı göstermediler! (Allah'ın kudret ve yüceliğini gereği gibi anlayıp kavrayamadılar.) Oysa kıyamet günü, yer bütünüyle O'nun kabzasındadır. Gökler ise O'nun sağ eliyle dürülmüştür. O (Allah), şirk koştuklarından münezze ve yücedir."⁵¹

İnsan nasıl Rabbini şirket müdürüne kıyas eder? Bilmez mi ki onun Rabbi hiçbir şeyin kendine kıyas edilemeyeceği kadar yüce ve büyüktür?

"Hiçbir şey O'nun benzeri/misli/dengi değildir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."⁵²

"Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir. O'na ibadet/kulluk yap ve ibadetinde sabırlı ol. O'nun adıyla anılan/O'na denk birini bilir misin?"⁵³

"Hiçbir şey O'nun dengi değildir."⁵⁴

Allah (celle celsâhu), kula kıyas edilmez, trafoya benzetilmez, şirket müdürü ile aynı kefeye konamaz. Bu şer'an mümkün olmadığı gibi aklen de mümkün değildir. Çünkü kıyas şer'i delillerdendir. Onun bir tanımı ve şartları vardır. Peki, öyleyse kıyasın tanımı nedir?

Hakkında açık hüküm bulunmayan bir meselenin hükmünü, aralarındaki ortak özelliğe veya benzerliğe dayanarak hükmü açıkça belirtilen meseleye göre belirlemektir.

Mesela, esrarın hükmünü bilmiyoruz. Bakıyoruz, içki hakkında nas var. Akli örttüğü ve sarhoşluk verdiği için içki haramdır. Diyoruz ki esrar da akli örter ve kişiye sarhoşluk verir. Öyleyse esrar da haramdır.

50. 22/Hac, 74

51. 39/Zumer, 67

52. 42/Şûrâ, 11

53. 19/Meryem, 65

54. 112/İhlâs, 4

Buna binaen soralım: Allah (celle celalahu) ile şirket müdürü arasında hangi benzerlik vardır ki Allah şirket müdürüne kıyas edilmektedir?

Biri, yaratan Allah (celle celalahu); diğeri yaratılan kuldur.

Biri, her şeyi gören, işiten ve bilen, tüm güzel isimlerin ve yüce sıfatların sahibi Allah (celle celalahu); diğeri duyması, görmesi ve işitmesi sınırlı olan insandır.

Biri, her istenilene verebilecek güce sahip olan Allah (celle celalahu); diğeri fakr ve zilleti, acziyet ve küçüklüğü yaratılışı gereği olan insandır.

Biri, kendisinden istenilmesinden hoşnut olur ve istemeyen kullarına öfkelenir; diğeri kendisinden istenilmesinden rahatsız olur.

Zinayı, evliliğe; içkiyi, meşrubata kıyas eden ne kadar bozuk bir akla ve adaletsiz bir ölçüye sahipse dua konusunda Rabbini şirket müdürüne kıyas eden ondan daha ahmak ve ölçüsüzdür!

Kaldı ki bir konuda nas varsa orada kıyas olmaz. Nassa rağmen kıyas, batıldır. Böyle bir kıyas, Allah'ın secde emrine rağmen toprak ile ateşi kıyas eden ve yeni bir hükme varan şeytanın durumuna düşürür insanı. Allah'tan başkasına dua edilmeyeceği onlarca nasla sabitken, Allah'ı şirket müdürüne, trafoya kıyas insanı şeytanlaştırır!

Berzah Hayatı ile Dünya Hayatını Kıyas Etmek

"Allah yolunda öldürülen (şehitleri) ölüler sanma. (Hayır, öyle değil!) Bilakis, onlar diridirler ve Rabpleri katında rızıklanmaktadırlar."⁵⁵

Enes ibni Mâlik'ten (radıyalahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salıhalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Peygamberler kabirlerinde diridirler, namaz kılarlar."⁵⁶

Bu naslara dayanarak şu sonuca ulaşırlar: Şehitler ve peygamberler, Allah katında diridirler. Öyleyse sesimizi duyar, bize yardım edebilirler. Bu kıyasa binaen de onların ruhlarından yardım ister, onlara el açıp dua ederler.

Bu hatalı bir kıyastır! Çünkü dünya hayatı farklı, ahiret/berzah hayatı farklıdır. Her birinin kendine ait özellikleri vardır. Aradaki farkı anlamamız açısından Allah Resûlü'nün (salıhalahu aleyhi ve sellem) açıklamalarına bakalım:

Câbir ibni Abdullah'tan (radıyalahu anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (salıhalahu aleyhi ve sellem) ile karşılaştık ve bana şöyle dedi: 'Ey Cabir neden seni böyle üzgün görüyorum? Seni üzen nedir?'

55. 2/Bakara, 154

56. Heysemî, Mecmeu'z Zevâid'de (8/386, 13812 No.lu rivayet), "Ebu Ya'lâ ve Bezzâr rivayet etmiştir. Ebu Ya'lânın ricali sikadır/güvenilirdir." demiştir.

❖ TASAVVUF VE İSTİĞASE

'Babam şehit oldu. Geride de bakıma muhtaç çocuklar ve ödenmesi gereken borçlar bıraktı. Bunun için üzülyorum.' dedim.

Resûlullah (ﷺ) bana, 'Allah'ın babana ne mükâfat verdiğini sana haber vereyim mi?' dedi.

'Evet.' dedim.

Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurdu:

'Allah, baban dışında herkesle bir hicap (perde) arkasından konuştu. Fakat babanla arada hiçbir hicap bulunmaksızın konuştu ve ona şöyle dedi: 'Ey Kulum! Benden ne istersen iste sana vereyim.'

Baban, 'Ey Rabbim! Ruhumu tekrar geri döndür de senin yolunda tekrar öleyim.' dedi.

Allah ona, 'Ben, dünyada ölen kimseleri tekrar dünyaya döndürmeyeceğimi daha önce bildirmiştim. Bunun için senin tekrar dünyaya dönmen mümkün değildir.' dedi.

O da, 'Ey Rabbim! O zaman, benim şu ân içinde bulunduğum hâli, bana verilen nimeti benim gibi şehit ölmeyen kimselere bildir.' dedi.

Bunun üzerine Allah (celle celalahuz) Âl-i İmrân Suresi'nin 169. ayetini indirdi.' ⁵⁷

Onların diri olduğunu haber veren şariat, aynı zamanda onların dünyaya dönemeyeceğini, tekrar salih amel yapma isteklerinin Allah tarafından geri çevrildiğini açıkça belirtmiştir. Yine peygamberlerin kabirlerinde diri olduğunu söyleyen Allah Resûlü (ﷺ), kabirlerin putlaştırılmasını, yani putlara yapılan eylemlerin kabirlere yapılmasını yasaklamıştır. Rabbine yaptığı dualardan biri de şöyledir:

Ebû Hureyre'den (radıyalahu anh) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ım, benim kabrimi bir put kılma. Allah, peygamberlerinin kabrini mescid edinenlere lanet etsin." ⁵⁸

Meşru Olmayan Sebepleri Meşru Olanlara Kıyas Etmek

Yukarıda Cübbeli Ahmet'in bir konuşmasının deşifresini zikretmiştik. Orada şöyle diyordu:

" 'Allah'tan başka istenecek yok.' diyor. O zaman doktora gitme, şunu yapma, bunu yapma. Yok onlar başka. Doktorun yaratma durumu yok ki. O da sebep bu da sebep. Nasıl eczaneden ilaç alacaksın? Nasıl doktora gide-

57. Tirmizi, 3010; İbni Mace, 2800

58. Ahmed, 7358

ceksin? Allah, hikmetini böyle yaptı. Burada da sebepler yarattı. Sebeplere sarılacaksınız. Yok efendim aracı maracı tanımıyorum. Burada şu kadar kablo var. Şu ışığın gelmesi için, hoparlöre ses gelmesi için arada bu kadar kablo var. Cereyan nereden nereden geliyor. Arkasında trafo var. Yok ben kabloya fişe bağlanmam. Ben direkt ana trafoya bağlanacağım. Patlatırsın kardeşim. Gider dumanın çıkar. Ben Allah'a direkt bağlanayım. Peygamberi, evliya'yı, müçtehitleri devreden çıkar. Şeytana bağlanırsın. 'Direkt Allah'a bağlanayım.' diyen şeytana bağlanır."⁵⁹

Ne yazık ki bu tarz ifadeleri çokça duyuyor ve okuyoruz. "Hastalığa asıl şifa veren Allah; ancak sebep olarak doktora gidiyor, ilaç kullanıyoruz. Bunun gibi asıl yaratan, veren, sıkıntıları gideren Allah; bizler sebep olarak salihlerden istiyoruz." diyorlar.

Oysa Allah (celle celaluhu) bazı sebepleri meşru kılmış, bazısını yasaklamıştır. Her sebebi birbirine kıyas etmek doğru değildir. Doktora gidiyor ve ilaç kullanıyor oluşumuzun nedeni şeriatın bunları meşru sebep kabul edip insanları teşvik etmesindedir:

Usâme ibni Şerîk'ten (radıyalahu anı) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salıhalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Tedavi olunuz, ey Allah'ın kulları! Çünkü Allah, indirdiği her hastalığın -ölüm ve yaşlılık müstesna- mutlaka dermanını da indirmiştir."⁶⁰

İbni Abbâs'tan (radıyalahu anı) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salıhalahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Şifa üç şeydedir: Bal içmek, hacamat ve ateşle dağlanmak. Ben ümmetimi ateşle dağlanmaktan menediyorum."⁶¹

Görüldüğü gibi tedavi ve ilaç, şeriat tarafından meşru kabul edilmiş ve insanlara ihtiyaç giderme yolu olarak gösterilmiştir. Allah'tan başkasına dua etmek, istiğasede bulunmak ise yukarıda zikrettiğimiz gibi onlarca ayette yasaklanmıştır. Bunun Allah'a yaklaştıran bir sebep olmadığı, bilakis insanı Allah'tan ebediyen uzaklaştıran ve O'nun rahmetinden mahrum eden bir sebep olduğu belirtilmiştir.

Bu meşrebe sahip olan insanların dillerine doladıkları "Allah'a vesile arayınız." ayeti için de aynısı geçerlidir. Vesilenin ne olduğu ayetin bizzat kendisinde açıklanmış, birçok ayette de meşru olan vesileler insanoğluna gösterilmiş, meşru olmayanlar ise müşrikler üzerinden anlatılmıştır:

59. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

60. Ahmed, 18455

61. Buhari, 5680

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve (sizi) Allah'a (yakınlaştıracak) vesileler arayın. Allah yolunda cihad edin. Umulur ki kurtuluşa erersiniz."⁶²

Allah'a (celle celaluhu) yakınlaştıran vesile, Allah yolunda cihad ve onun gibi salih amellerden olup şeriatın onay verdiği amellerdir. Yoksa, insanın her vesile kabul ettiği, meşru vesile değildir. Örneğin, müşrikler salih insanlara türbe yapmış, onları temsilen put dikmiş ve "Bunlar vesiledir." demişlerdir. Ama Allah (celle celaluhu), onları yalanlayıp tekfir etmiştir:

"Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.' Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez."⁶³

Başka bir ayette şöyle deniyor:

"Allah'ı bırakıp, kendilerine hiçbir zarar ve fayda vermeyecek şeylere ibadet ediyor ve: 'Bunlar, bizim Allah katındaki şefaathçilerimizdir.' diyorlar. De ki: '(Allah bu varlıklara ibadeti meşru kılmamış ve bunlara şefaath yetkisi vermemiştir. Buna rağmen böyle iddia ederek) Allah'a göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz?' O (Allah), onların şirk koştuklarından münezze ve yücedir."⁶⁴

Niyetleri kötü değil. Allah katında şefaathçi arıyorlar. Bazı şahısların Allah katındaki değerini vesile edinip onlardan yardım istiyorlar. Sonuç ortada! "Şirk koşmakla" suçlanıyorlar...

Öyleyse bizi Allah'a yakınlaştıran vesileler, şer'i olmalıdır. Aklımızla bulduğumuz, hevamıza hoş gelen ve zanlarımızın onay verdikleri değil...

Mutasavvıfların Yanıldığı Hususlar

Tasavvuf ehline bu ayetler hatırlatıldığında ise kendi yaptıkları ile müşriklerin yaptıkları arasında fark olduğunu iddia ederler. Zikrettikleri farkları şöyle özetleyebiliriz:

- Onlar putlarına dua ediyorlar. Bizler ise salih insanlardan istiyoruz.
- Onlar yaptıklarına "ibadet", putlarına da "ilah" diyorlar. Biz ise sadece Allah'a ibadet edileceğine inanıyor ve Allah'tan başka ilah olmadığına inanıyoruz.
- Onlar putların yarattığına ve direkt dualara icabet ettiğine inanıyorlar. Biz ise asıl yaratanın Allah olduğuna inanıyoruz.

62. 5/Mâide, 35

63. 39/Zümer, 3

64. 10/Yûnus, 18

Bu zikrettikleri farklar nedeniyle yukarıda verdiğimiz ayetlerin kendilerini kapsamadığını iddia ediyorlar. Allah'ı şirket müdürüne ve trafoya benzeten akıl(!), elbette müşriklerin mezhebini anlamıyor. Anlamadığı için de yanlış yorumlarda bulunuyor!

Öyleyse bu saydıkları farkların/özelliklerin geçerli olup olmadığını inceleyelim ki ortada hiçbir şüphe kalmasın.

Putların Mahiyeti

Müşriklerin Allah'ın dışında dua ettiği ve istiğasede bulunduğu heykeller, nebilerin ve salihlerin heykel ve kabirlerinden başka bir şey değildi. Kimi putların ise Allah'ın kızları olduğuna inandıkları melekler olduğuna itikad ederlerdi.

En meşhur üç put yakından incelendiğinde bu hakikat gündüzün aydınlığı gibi açığa çıkacaktır:

"Lât ve Uzzâ'yı gördünüz mü? (Nerede kudreti sonsuz olan Allah, nerede kendisine dahi faydası olmayan bu putlar?) Ve üçüncüleri olan Menât'ı. Erkek (çocuklar) sizin, dişi (çocuklar) O'nun öyle mi?"⁶⁵

"Lât, Uzzâ ve Menât: Müşrikler putlarını Allah'ın isimleriyle isimlendirdiler. 'Lât ismi Allah'tan, Uzzâ El-Aziz'den, Menât ise El-Mennan isminden gelir.' dediler. **Ve onların Allah'ın kızları olduğuna inandılar.**"⁶⁶

Lât, salih bir zattı. Hacılar hiçbir karşılık beklemeden suveyk⁶⁷ hazırlar ve dağıtırdı. Öldüğünde kabrinin başında bekleyip ona ibadet ettiler.⁶⁸

İbni Kesîr, Lât putunu şöyle tarif eder: "İşlenmiş beyaz bir kayadandı. Üzerine ev yapılmış, örtülerle sarılmış ve bekçileri vardı. Çevresinde geniş bir alan, Taifliler tarafından kutsal kabul edilirdi/tazim edilirdi. Diğer Arap kabilelerine karşı Lât'ın kendi mıntıkalarında olması ile övünürlerdi."⁶⁹

Uzzâ'yı ise İbni Cerîr'den (rahimeturrahim) naklen şöyle rivayet eder: "Üzerinde yapı inşa edilmiş bir ağaçtı. Üzerinde örtü vardı. Mekke ile Tâif arasında, Nahle mıntıkasındaydı. Kureyşliler onu tazim ederdi."⁷⁰

Görüldüğü gibi en meşhur putlar, melekleri temsil ettiğine inandıkları

65. 53/Necm, 19-21

66. bk. Tefsîru't Taberî, 22/522, Necm Suresi, 19-22. ayetlerin tefsiri

67. Bir çeşit yiyecek.

68. Necm Suresi 19. ayetin tefsirinde İbni Abbâs, Mucâhid ve Rebî' İbni Enes'ten nakledilmiştir. İmam Taberî ve İbni Kesîr'in naklettiği bu eserin (bk. Tefsîru't Taberî, 22/523-526, İbn-i Kesîr Tefsîri, 10/411-417, Necm Suresi, 19. ayetin tefsirleri) bir kısmını Buhârî, İbni Abbâs'tan nakleder. (bk. Buhari, 4859)

69. İbn-i Kesîr Tefsîri, 10/411-412; Zâdu'l Mesîr,6/44; Necm Suresi, 19-29. ayetlerin tefsiri

70. bk. Tefsîru't Taberî, 22/523-526; İbn-i Kesîr Tefsîri, 10/411-412; Zâdu'l Mesîr, 4/188; Necm Suresi, 19-29. ayetlerin tefsiri

heykeller ya da hacılara hizmet ettiğini düşündükleri salih insanların kabirleridir. Bir kısmı da bugün "dilek ağacı" denilen ağaçlardır.

Aslında put denilen şeyin dikine veya suret sahibi bir heykel olması şart değildir. Put, kendisine ibadet edilen her şeydir. Allah'a (celle celaluhu) yapılması gereken ibadeti neye yaparsanız o sizin putunuz olmuş olur. Bunun bir mezar, ağaç, ev ya da heykel olması arasında fark yoktur:

"De ki: 'O'nu bırakıp da (haklarında özel yetkiler, şefaath, kâinata tasarruf, Allah'a yaklaştırmaya gibi) düşünceleriniz olanları çağırın (bakalım)! Ne sizden zararı giderme ne de hâlinizi değiştirme (gücüne) sahiptirler.' O dua ettikleri de Rabblerine hangisi daha yakın diye vesile arar, rahmetini umar, azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı, sakınılması gereken bir azaptır."⁷¹

Bu ayet-i kerimede anlatılmak istenen hakikat nüzul sebebi bilindiğinde daha iyi anlaşılacaktır:

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (radhyallahu anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"İnsanlardan bir grup, cinlerden bir gruba tapıyorlardı. Bu cinniler Müslim oldular. İnsanlar hâlâ bunlara tapmaya devam ettiler. Bunun üzerine ayet nazil oldu."⁷²

Abdullah ibni Abbâs (radhyallahu anh) ilgili ayet hakkında şöyle demiştir:

"Müşrikler, 'bizler meleklerle, Mesîh'e ve Uzeyr'e ibadet ediyoruz.' derlerdi."⁷³

Yani müşrikler, cinlere ve peygamberlerin ruhaniyetine dua ediyorlar. Allah (celle celaluhu) bunu tapınma olarak kabul ediyor. Cini, meleği ve nebileri put edinmiş oluyorlar. Daha ilginç olanı ise ayet bir mesaj veriyor: Sizin dua edip vesile edindikleriniz de birer kul. Allah'ın rahmetini umuyor, azabından sakınıyor, O'na yakınlaşmak için vesile arıyorlar. Siz nasıl olur da Allah'ı bırakıp onlara yönelirsiniz?

Bu da gösterir ki "trafocular" put meselesini anlamamışlardır. Bir şeyi put edinmek için ona "put" demeye gerek yoktur. Allah'a yapılması gereken bir ibadeti neye yaparsanız o sizin putunuz olur.

Bir Varlığa İbadet ve Onu İlah Edinme

İslam, ibadet olan şeyleri açıkça belirtmiştir. Konumuz olan duanın ibadet olması ise İslam'ın en açık meselelerindedir. Siz, ibadet olan bir eylemi kime yaparsanız onu ilah edinmiş ve ona kulluk yapmış olursunuz. İbadeti bir varlığa yaptıktan sonra bunu nasıl isimlendirdiğinizin hiçbir önemi yoktur:

71. 17/İsrâ, 56-57

72. Buhari, 4714

73. İbn-i Kesîr Tefsîri, 6/424, İsrâ Suresi 56-57. ayetlerin tefsiri

"Onlar Allah'ı bırakıp din bilgilerini, abidlerini ve Meryem oğlu Mesih'i rabler edindiler. (Oysa) onlar yalnızca bir olan ilaha ibadet etmekle emrolunmuşlardı. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Allah) onların şirk koştuklarından münezzehtir."⁷⁴

Hristiyanların din adamı ve abidlerine karşı tutumunu anlatan bu ayete göre onlar din büyüklerini ve peygamberlerini "rabb" edinmiş ve onlara kulluk etmişlerdir. Peki Hristiyanlar bunu kabul ederler mi? Onlardan dinleyelim:

Adiy ibni Hâtim'den (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (صلى الله عليه وآله وسلم) yanına boynumda altından yapılmış bir haç bulunduğu hâlde vardığımda bana, 'Ey Adiy! O putu boynundan çıkar at!' dedi.

Allah Resûlü (صلى الله عليه وآله وسلم) o sırada Tevbe Suresi'ni okuyordu. 'Onlar hahamlarını, rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i rabler edindiler.' ayetine gelince ben, 'Ey Allah'ın Resûlü! Onlar hahamlarına ve rahiplerine ibadet etmiyorlar ki?' dedim.

Bunun üzerine Allah Resûlü (صلى الله عليه وآله وسلم), 'O haham ve rahipler Allah'ın helal ettiğini haram kılmıyorlar mı? Onlar (Yahudi ve Hristiyanlar) da hahamlarının ve rahiplerinin haram ilan ettiklerine haram demiyorlar mı? Yine onlar Allah'ın haram kıldığını helal kılmıyorlar mı ve o millet de onu helal olarak kabul etmiyor mu?' diye sordu.

Ben, 'Evet, ey Allah Resûlü!' dedim.

O da bunun üzerine, 'İşte onların hahamlarına ve rahiplerine ibadetleri budur.' buyurdu."⁷⁵

Hristiyanlar hiçbir zaman din adamlarına "rabb" dememiş ve onlara ibadet ettiklerini kabul etmemişlerdir. Ancak Allah'ın hakkı olan teşri/kanun yapma/helal haram belirleme yetkisini din adamlarına vermişlerdir. Yani sadece Allah'a (عنه تعالى) yapılacak bir ibadeti Allah'tan başkasına yapmışlardır. Onların bu durumu nasıl algılayıp isimlendirdiklerine bakılmadan bu fiile ibadet, neticeye de "din adamlarını rabb edinme" denmiştir. Allah'tan başkasına dua edenler de yaptıkları bu fiile ibadet demeyip dua ettiklerine "ilah" demeseler de sonuç değişmez. İbadet olan duayı Allah'tan başkasına sarf ettiklerinde hem onlara ibadet etmiş hem de onları Allah'ın dışında ilah edinmiş olurlar.

Konuyla ilgili söyleyebileceğimiz/verebileceğimiz ilginç ifadelerinden biri de şudur:

74. 9/Tevbe, 31

75. Tirmizi, 3095; Tefsîru ibni Ebî Hâtim, 2/1784, 10057-10058 No.lu rivayetler

Kur'ân'ı Kerim, müşriklerden bahsederken "Nefislerine küfürle şahitlik ederler." ifadesini kullanır:

"Müşrikler, kendi küfürlerine şahitlik edip dururken, Allah'ın mescidlerini imar etme hakları yoktur. Bunlar, yaptıkları boşa gitmiş ve ateşte ebedî olarak kalacak olanlardır."⁷⁶

Biz biliyoruz ki Mekkeliler kendilerine "kâfir" demiyorlardı. Bilakis Müslimleri kâfirlikle suçluyor, din dışına çıktı anlamında "sab'i" diyorlardı. Onlar kendilerine kâfir dememelerine rağmen Kur'ân nasıl bunu şahitlik kabul ediyordu?

Hasan El-Basrî (rahmeullahi) şöyle demiştir: "Onlar: 'Biz kâfiriz.' demezlerdi. Lakin küfür sözünü söylemeleri nefislerine kâfirlikle şahitlik etmek olarak kabul edildi."⁷⁷

İbni Abbâs (radhyallahu anh) şöyle demiştir:

"Onları kendileri hakkında kâfir olduklarına dair şahidlikleri, yaratılmış olduklarını kabul etmekle birlikte kendi putlarına secde etmeleridir."⁷⁸

Konuyla ilgili farklı görüşler⁷⁹ zikredilse de tercih ettiğimiz, onların içinde buldukları hâlin onların aleyhine bir şahitlik olarak kabul edilmesidir. Demek ki ibadet ettiğinize ilah demeniz gerekmiyor. Bir şeye ibadet ediyorsanız onu ilah edinmiş oluyorsunuz.

76. 9/Tevbe, 17

77. Tefsîru'l Beğavî, 4/20, Tevbe Suresi, 18. ayetin tefsiri

78. Tefsîru'l Kurtubî, 8/156, Tevbe Suresi, 17. ayetin tefsiri

79. Fahrüddîn Er-Râzî tefsirinde şöyle der: "...Bu şahit oluşun tefsiri hususunda âlimler, birçok izah zikretmişlerdir:

- En doğrusu olan bu görüşe göre onlar, kendilerinin putlara taptıklarını, Kur'ân'ı tekzip ettiklerini ve Muhammed'in (ﷺ) peygamberliğini inkâr ettiklerini açıkça söylüyorlardı. Bütün bunlar küfürdür. Kim, bütün bunların kendisinde bulunduğuna şehadet ederse aslında, küfür olan bir şey hakkında kendisi aleyhine şehadette bulunmuş olur. Yoksa ayetten murat, 'Onlar (açıkça) kendilerinin kâfir olduklarını söylerler.' manası değildir.

- Süddî şöyle demiştir: 'Onların, kendilerinin küfrüne şehadet etmeleri şudur: Bir Hristiyana: 'Sen kimsin ve nesin?' denildiğinde o: 'Ben Hristiyanim.'; Yahudi: 'Ben bir Yahudiyim.'; putperest de: 'Ben bir putperestim.' der.' Bu izah, bizim birinci maddede zikrettiğimiz izahla kuvvetlenir.

- O kâfirlerin aşırıları: 'Biz, Muhammed'in dinini ve Kur'ân'ı inkâr ediyoruz!' diyorlardı. Belki de maksat budur.

- Onlar, çıırılçılak bir vaziyette Kâbe'yi tavaf ediyorlar ve: 'Biz, içinde bulunuyorken Allah'a isyan ettiklerimiz elbiselerle Kâbe'yi tavaf edemeyiz' diyorlardı. Kâbe'yi her tavaf edişlerinde de putlarına secde ediyorlardı. İşte bu, onların, kendilerinin küfür ve şirklerine şahitlik etmeleri demektir.

- Onlar: 'Lebbeyk Allah'ım... Senin hiçbir şerikin yok! Ancak aslında senin mahlukun olup kendisi ve malik olduğu her şeyiyle sana ait olan bir şerikin vardır.' derlerdi.

- İbni Abbâs'ın şöyle dediği nakledilmiştir: 'Bu ayetten maksat şudur: Onlar Peygamber'in kâfir olduğuna şehadet ediyorlardı.' " (Tefsîru'r Râzî, 11/441-442, Tevbe Suresi 17. ayetin tefsiri)

Müşrikler Putların Yarattığına İnanır mıydı?

Bu sorunun cevabını Kur'ân'da arayalım:

"De ki: 'Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Kulak ve gözlere hükmeden kimdir? Ölüden diriye çıkararak; ölüyü de diriden çıkararak kimdir? Her işi düzenleyen kimdir?' Onlar: 'Allah'tır!' diyecekler. 'O hâlde O'na karşı gelmekten sakınmaz mısınız?' de."⁸⁰

"De ki: 'Eğer biliyorsanız (söyleyin) yer ve içindekiler kime aittir?' 'Allah'a aittir.' diyecekler... De ki: 'Öğüt almaz mısınız?' De ki: 'Yedi göğün ve büyük arşın Rabbi kimdir?' 'Allah' diyecekler... De ki: 'Korkup sakınmaz mısınız?' De ki: 'Her şeyin mülkünü/yönetimini elinde bulunduran kim? O her şeyi koruyup himaye ederken, kendisine karşı kimsenin himaye edilemeyeceği kimdir? Şayet biliyorsanız (söyleyin kimdir o)?' 'Allah.' diyecekler. De ki: 'Nasıl oluyor da böyle büyülüyor (şirkle aldanıp hakka karşı geliyorsunuz)?' (Hayır, öyle değil!) İşin aslı biz onlara hak olanı getirdik. Şüphesiz ki onlar, yalancılardır."⁸¹

Müşrikler ayette zikredilen başta yaratma olmak üzere putlara olan isteklerinin tümünün Allah'ın elinde olduğuna, O'nun mülkü ve izninde cereyan ettiğine inanıyorlardı. Bundan dolayı onlar tavaf esnasında şöyle telbiye getirirlerdi:

Abdullah ibni Abbâs'tan (radıyallahu anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Müşrikler, 'Lebbeyke Lâ Şerîke Leke. (Sana icabet ettim, senin hiçbir ortağın yoktur.)' der; Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi ve selam), 'Yazık size! Bu kadarı yeterlidir.' buyururdu. Onlar ise (bu ifadeye ilave ederek), 'İllâ şeriken huve leke temlikuhu vemâ meleke. (Ancak senin bir ortağın dışında. Sen, o ortağına ve onun sahip olduklarına da sahipsindir.)' derlerdi. Bu şekildeki telbiyelerini Kâbe'yi tavaf ederken söylerlerdi."⁸²

Müşrikler dua ettikleri putlarının Allah'ın mülkü olduğuna inanıyorlardı. Açık bir şekilde putların asıl değil, aracı olduğunu söylüyor ve onlara Allah'a yaklaştırsın diye ibadet ettiklerini söylüyorlardı:

"Allah'ı bırakıp kendilerine hiçbir zarar ve fayda vermeyecek şeylere ibadet ediyor ve: 'Bunlar, bizim Allah katındaki şefaathilerimizdir.' diyorlar. De ki: '(Allah bu varlıklara ibadeti meşru kılmamış ve bunlara şefaathet yetkisi vermemiştir. Buna rağmen böyle iddia ederek) Allah'a göklerde ve yerde bil-

80. 10/Yûnus, 31

81. 23/Mu'minûn, 84-90

82. Müslim, 1185

❖ TASAVVUF VE İSTİĞASE

mediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz?' O (Allah), onların şirk koştuklarından münezze ve yücedir."⁸³

Bu zikrettiklerimiz göstermiştir ki dün Allah'tan gayrısına dua edenlerle bugün kabirlere/öülere dua edenler, sıkıştıklarında onlardan medet umanlar arasında hiçbir fark yoktur! Fark olduğu iddia edilen noktalar, müşriklerin inanç ve mezhepleri doğru anlaşılmağından dolaydır.

Şayet bir fark zikredilecek olursa o da şu olmalıdır: Eski müşrikler rahatlık ânında putlarından, darlıkta ise sadece Allah'tan isterlerdi. Günümüz şirk ehliyse rahatlık ânında da zorlukta da şeyhlerinden istiyorlar! Şüphesiz Allah (celle celâlıhu), müşriklerin şirk koşmalarından münezze ve yücedir!

VESİLENİN HAKİKATI

Oluşmuş bir örften/ıstılahtan yola çıkarak bir ayeti anlamak ile ayetten yola çıkarak bir örfü/ıstılahı anlamak arasında fark vardır. Birincisi, sonradan oluşan örfü/ıstılahı Kur'ân'a hâkim kılmak; ikincisi, Kur'ân'ı her türlü örfün/ıstılahın üstüne hâkim kılmaktır. Yukarıda okuduğumuz yanlış anlayış, tasavvufi çevrelerde oluşmuş "tevessül/vesile" anlayışından yola çıkarak ayeti okumak ve tasavvufi bir anlayışı Kur'ân'a hâkim kılmaktır. Bu durum, Kur'ân'dan asırlar sonra dünyaya gelmiş olarak onu anlamaya çalışan herkesin başına gelebilir, ki zaman zaman bizlerin de başına geliyor. Bu sebeple, Kur'ân'dan yola çıkarak bugün oluşmuş bu kavramı tahlil edersek daha isabetli olacaktır. Bu tavsiyeye binaen beraberce ayetten bugüne doğru bir okuma yapmayı öneriyorum. Tâ ki; ayetin indiği dönemde muhataplarına ne dediğini ve ilk muhatapların "vesile" kavramından ne anladığını anlamış olalım. Bunun için elimizde matbu olarak yer alan tefsirleri, müelliflerin ölüm tarihlerini baz alarak okuyacak ve "Vesile aramak nedir?" sorusunu cevaplamaya çalışacağız:

Zeyd ibni Alî (öl. H 120), "Tefsîru Ğarîbi'l Kur'ân" eserinde şöyle der:

"Ona yakınlaşmayı talep edin. Vesile ihtiyaçtır."¹

Mukâtil ibni Suleymân (öl. H 150), "Tefsîru Mukâtil ibni Suleymân" eserinde şöyle der:

"Yani salih amellerle O'na itaat ederek O'na vesile arayın."²

Taberî (öl. H 310), kendinden önce yaşamış tüm müfessirlerin görüşlerini bir araya topladığı "Câmiu'l Beyân fî Te'vîli'l Kur'ân" adlı eserinde şöyle der:

"O'nu razı edecek amellerle O'na yakın olmayı talep edin... Vesile, 'faile' kalıbında olup şu kişinin sözünde olduğu gibidir: 'Falana şununla tevessül ettim.' Bu, 'Ona yakınlaştım.' anlamındadır.

1. Tefsîru Ğarîbi'l Kur'ân, s. 181, Mâide Suresi 35. ayetin tefsiri

2. Tefsîru Mukâtil ibni Süleymân, 1/473, Mâide Suresi 35. ayetin tefsiri

❖ VESİLENİN HAKİKATI

Daha sonra Taberî, vesilenin yakınlık anlamında olduğunu ve ayetteki kastın salih ameller yaparak Allah'a (celle celâluhu) yakınlaşmak anlamına geldiğini şu tefsircilerden senediyle nakleder: Ebû Vâil, Atâ, Suddî, Katâde, Mucâhid, Hasan El-Basrî, Abdullah ibni Kesîr ve İbni Zeyd..."³

Ebû İshâk Ez-Zeccâc (öl. H 311), "Meâni'l Kur'ân ve İ'râbuhu" adlı eserinde şöyle der:

"O'na yakınlık talep edin."⁴

Maturidi Mezhebi'nin kurucusu Ebû Mansûr El-Mâtu'rîdî (öl. H 333), "Tevîlatu Ehli's Sunne" adlı eserinde şöyle der:

"Allah korkusuyla günahlardan sakınarak O'na yakınlık ve vesile arayın."⁵

Taberânî (öl. H 360), "Tefsîru'l Kur'âni'l Azîm (El-Mensûb)" adlı eserinde şöyle der:

"Ey iman edenler! Allah'ın azabından korkun, günahlardan sakının ve salih amellerle O'na yakınlaşmayı talep edin."⁶

Ebu'l Leys Es-Semerkindî (öl. H 373), "Bahru'l Ulûm" adlı eserinde şöyle der:

"Allah'a yakınlığı ve fazileti salih amellerle talep edin."⁷

İbnu Ebî Zemenîn (öl. H 399), "Tefsîru'l Kur'âni'l Azîz" adlı eserinde şöyle der:

"Katâde der ki: 'O'nu razı edecek amellerle O'na yakın olmayı talep edin.'"⁸

Şimdi, burada okumayı kesip bir soluklanalım. Allah Resûlü Dönemi'nde, Sahabe Dönemi'nde, Tabiîn Dönemi'nde, Tebe-i Tabiîn Dönemi'nde, dahası Allah Resûlü'nün (celle celâluhu) vefatından sonraki dört asır içinde Mâide Suresi'nin 35. ayeti tek bir anlayışla tefsir edilmiştir. Buna göre "vesile", kişinin salih amellerle ve günahlardan kaçınarak Allah'a (celle celâluhu) yakınlaşmasıdır. Yani kişiyi Allah'a yakınlaştıran "vesile", takva ve salih ameldir.

Bu tarihten sonra Şii bir müellif devreye giriyor. Alî ibni İbrâhîm El-Kummî, "Tefsîru'l Kur'ân" adlı eserinde ayeti, "Allah'a imamla yakınlaşın."⁹ şeklinde tefsir (tahrif) ediyor.

Bu yazarın vefat tarihine dair Şii kaynaklarında kesin bir bilgi yok. Ancak H 307 yılında bazı Şii ilim adamlarıyla mektuplaşmasından yola çıkarak, bu tarihten sonra vefat etmiş olabileceği söyleniyor.¹⁰

3. Tefsîru't Taberî, 10/289-292, Mâide Suresi 35. ayetin tefsiri

4. Meâni'l Kur'ân ve İ'râbuhu, 2/171

5. Tevîlatu Ehli's Sunne, 3/509, Mâide Suresi 35. ayetin tefsiri

6. Tefsîru'l Kur'âni'l Azîm (El-Mensûb) li'l İmâm Et-Taberânî, s. 3808, Mâide 35. ayetin tefsiri

7. Tefsîru's Semerkandî (Bahru'l Ulûm), 1/387, Mâide 35. ayetin tefsiri

8. Tefsîru'l Kur'âni'l Azîz, 2/26, Mâide Suresi 35. ayetin tefsiri

9. bk. Tefsîru'l Kummî, 1/168, Mâide Suresi 35. ayetin tefsiri

10. bk. El-Mufessirûn Hayâtuhum ve Menhecuhum, 1/570-571

Yine Şiiler tarafından, bu tefsiri Alî ibni İbrâhîm El-Kummî'nin yazmadığı, bazı öğrencilerinin onun görüşlerini bir araya topladığı belirtiliyor. Bu nokta konumuz açısından önem arz etmediğinden meraklıları ilgili kaynaklara yönlendiriyor ve şunu söylüyoruz: Demek ki şahısları Allah'a (celle celâlahu) vesile edinme düşüncesi, ilk defa Şii bir tefsirci eliyle tefsir kitaplarına girmiştir. Daha doğru bir ifadeyle, sahabeyi tekfir eden ve Kur'ân'ın muharref olduğunu iddia eden Kuleynî'nin hocalarından "aşırı bir Rafızı"¹¹ tarafından tefsir tarihine girmiştir.

Bundan daha ilginç olanıysa mezkûr tarihlerde sufiler eliyle yazılmış tefsirlerde "vesile" kavramı tahrif edilmemiş, ilk dört asra uygun olarak açıklanmıştır.

H 412 yılında vefat eden Sullemî, sufi tefsirleri derlediği ve İşari Tefsir'in ilk örneklerinden kabul edilen "Hekâiku't Tefsîr" adlı eserinde birçok görüş nakleder. Görüşleri, ilk dönem tefsirleriyle benzerlik arz eder.¹²

"Hüseyin dedi ki: 'Allah'a vesileler arayın. Öyle vesileler ki benim size verdiğim şeylerle bana yakınlaşın. Size ait olan vesilelerle değil. Vesile, Allah'tan sana sebepsiz ve sorgusuz verilir.'"

Bazıları dedi ki: 'Muhalefetler konusunda Allah'tan korkun. Taatler konusunda ona vesileler arayın.'"¹³

Vefat tarihi H 437 olan Mekkî ibni Ebî Tâlib, "El-Hidâye ilâ Bulûğu'l Nihâye" adlı eserinde vesileyi "yakınlık, sevgi ve cennette (Allah Resûlü'ne (sallâhü aleyhi ve selâm) vadedilen) bir derece"¹⁴ olarak tefsir eder.

Vefat tarihi H 465 olan Kuşeyrî "Letâifu'l İşârât" eserinde şöyle tefsir eder: (Örnek olması açısından naklediyorum.)

"Vesileler aramak, güç ve kuvvetten teberrî etmek, fazilet ve iyiliğin şahitliğinin gerçekleşmesi demektir.

Denir ki: 'Vesileler aramak, Allah'ın önceden sana ihsan ettiği şeylerle ona yakınlaşmandır.'

Yine denir ki: 'Vesile, önceden sana yapılmış olan yardımdır.'

Ve yine denir ki: 'Vesile, Allah'ın sana güzel olanı seçmesidir.'

'Vesile, şüphelerden uzaklaşmaktır.'

'Ömrün sonuna kadar (Allah) dostluğunda sadakati devam ettirmektir.'

11. ifade için bk. Mîzânü'l İtidâl, 3/111, 5766 no.lu ravi

12. bk. Hekâiku't Tefsîr, s. 177, Mâide Suresi 35. ayetin tefsiri

13. age. s. 177, Mâide Suresi 35. ayetin tefsiri

14. El-Hidâye ilâ Bulûğî'n Nihâye, 3/1693, Mâide Suresi 35. ayetin tefsiri

❖ VESİLENİN HAKİKATİ

'Amelleri riyadan soyutlamak, beğenilmekten her durumda soyutlanmak ve nefsi hazlardan arındırmaktır.'¹⁵

Bu tarihlerden sonra âlimlerin yazdığı reddiyeler gösterir ki; vesile kavramı, salihler aracılığıyla Allah'a (celle celalahu) tevessül etmek anlamında anlaşılmaya ve yaygınlık kazanmaya başlamış. Zira vefat tarihi H 728 olan İbni Teymiyye, tevessül konusunu ele aldığı müstakil bir risale kaleme alır ve tasavvufun, başta Peygamber (salallahu aleyhi ve sellem) olmak üzere şahısları vesile kabul ettiği anlayışı reddeder. Yine H 774 yılında vefat eden İbni Kesîr, ayetin tefsirini yaptıktan sonra "Bu imamların söylediği, tefsirciler arasında ihtilafsız kabul edilen görüştür." diyerek; tefsir ehli olmayanların ayeti tahrif ettiğini ima eden bir açıklama yapar.

Zaten tasavvufi çevrelerin bu anlayışı tefsir kitaplarında açıkça savunması H 1100'lü yıllara denk gelir. İsmail Hakkı Bursevî (öl. H 1127) "Rûhu'l Beyân" tefsirinde ve İbnu Acîbe (öl. H 1224) "Bahru'l Medîd" tefsirinde bu görüşü açıktan savunur.

Bu açıklamalardan anlıyoruz ki; Allah Resûlü'nün (salallahu aleyhi ve sellem) vefatından sonra ilk dört asır boyunca vesile, kişiyi Allah'a (celle celalahu) yakınlığa salih ameller ve Allah korkusuyla uzak durulan masiyetler (takva) olarak anlaşılmıştır. Ayette geçen vesile kelimesini ilk defa, "Allah'a ulaştırıcı aracı şahıslar" şeklinde anlayanlar Şii'dir. Onlar masum olduğuna inandıkları imamların kulları ile Allah arasında aracı olduğuna ve kulları Allah'a yakınlığa itikad eder. Bu anlayış Şii çevrelerden sufi çevrelere geçmiş, ilk zamanlar gizlice, sonraki dönemlerde ise açıkça dillendirilen bir inanç esasına dönüşmüştür. İroniktir; bugün kendilerini Ehl-i Sünnet'in kalesi olarak gören ve her fırsatta Şia/İran tehlikesine dikkat çeken sufiler, neredeyse inanç ve amelî pratiklerinin büyük çoğunluğunu Şii anlayıştan almışlardır.¹⁶

Bugün birçok sufi, "vesile" kavramını bu Şii anlayış üzerine öğrendiği için, Mâide Suresi'nin 35. ayetini duyar duymaz Kur'ân'ın, şeyhleri vesile/aracı edinmeyi emrettiğini zannediyor.

Evet, kişi Kur'ân'ın indiği dönemden yola çıkarak yaşadığı çağa doğru ilerlemez ve Kur'ân'ı bir hakem olarak örf, anlayış ve kavramlara hâkim kılmazsa yaşadığı günün kavram ve örfüyle Kur'ân'ı anlamaya başlar. Böylece Kur'ân'ı hayatı düzenleyen bir kitap değil; insan eliyle düzenlenmiş bir hayatın onayıcısı kılar. Türkiye'deki sağcı partilerin şirk ve masiyetlerle mustazaflaştırılmış halka, "Allah sağcıları övüyor, solcuları yeriyor." deyip Vâkıa Suresi'nde amel defterini sağdan ve soldan alanlarla ilgili ayetleri okuması gibi...

15. Letâifu'l İşârât, 1/421, Mâide Suresi 35. ayetin tefsiri

16. bk. s. 49

Şunu unutmamalısınız ki; Kur'ân, Allah tarafından muhkem kılınmış ve yine O'nun (celle celalahu) tarafından tafsilatlı olarak açıklanmış bir kitaptır:

"Elif, Lâm, Râ. (Bu,) ayetleri sağlamaştırılıp (muhkem kılınmış) sonra da (hüküm ve hikmet sahibi) Hakîm ve (her şeyden haberdar) Habîr (olan Allah) tarafından detaylı olarak açıklanmış bir Kitap'tır."¹⁷

Ve yine unutmamalısınız ki; hiçbir kapalılığa yer kalmasın diye bu apaçık kitap, Allah Resûlü'nün (salâhuhu aleyhi ve selâm) söz ve yaşantısıyla, canlı bir örnekle açıklığa kavuşturulmuş, apaçık hâle getirilmiştir:

"(Peygamberleri) apaçık deliller ve Kitaplarla (yolladık). Sana da bu zikri/ Kur'ân'ı indirdik ki, insanlara indirileni onlara açıklayasın. Umulur ki düşürler."¹⁸

"Andolsun ki sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü uman ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah Resûlü'nde güzel bir örneklelik vardır."¹⁹

Kitap ve Sünnet/Siret vesile konusunda insanları iki kısma ayırmıştır:

a. İmanlarını, salih amellerini ve Nebi'nin (salâhuhu aleyhi ve selâm) ve müminlerin duasını, kendilerini Allah'a (celle celalahu) yakınlaştıran bir vesile edinenler...

Kişinin imanını vesile edinmesi, "Allah'ım! Ben sana iman ettim." diyerek O'ndan (celle celalahu) ihtiyacını istemesidir:

"(Cenneti hak eden takva sahipleri) derler ki: 'Rabbimiz! Şüphesiz ki bizler, iman ettik. Günahlarımızı bağışla ve bizi ateşin azabından koru.'²⁰

"Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: 'Rabbimize iman edin!' diye imana davet eden bir davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al."²¹

Kişinin salih amelini vesile edinmesi, "Allah'ım! Ben şu ameli senin rızan için yaptım." diyerek Allah'tan (celle celalahu) ihtiyacını istemesidir.

İbni Ömer'den (radıyallahu anhu) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (salâhuhu aleyhi ve selâm) şöyle buyurmuştur:

"Üç adam, yolda giderken şiddetli yağın yağmur nedeniyle bir mağaraya sığındı. Sonra bir kaya yuvarlanarak geldi ve mağaranın ağzını (çıkış kapısını) kapattı. Kendi aralarında dediler ki:

17. 11/Hûd, 1

18. 16/Nahl, 44

19. 33/Ahzâb, 21

20. 3/Âl-i İmran, 16

21. 3/Âl-i İmran, 193

❖ VESİLENİN HAKİKATI

'Daha önceden yaptığımız salih amellere bakalım. Onlar ile Allah'a dua edelim. Umulur ki Allah, bizim bu sıkıntımızı giderir.'

Biri elini kaldırdı, dedi ki:

'Ya Rabbi! Sen biliyorsun ki benim yaşlı bir annem ve babam var. Ben her gün hayvanları otlattıktan sonra süt sağırım. Eve süt getiririm. Önce anne babama, ondan sonra hanımına ve çocuklarıma süt veririm. Bir gün eve geldim, baktım ki annem ile babam uyumuş. Çocuklar da aç. Çocuklarım ayağıma dolanıp süt istedi benden. Onlara süt vermedim ve 'Önce anne ve babama vereceğim, ondan sonra size vereceğim.' dedim. Elimde iki bardakla sabaha kadar annemin ve babamın başında bekledim. Onlar uyandıktan sonra sütlerini onlara içirdim, sonra çocuklarıma verdim. Eğer ben bunu sadece senin rızan için yaptıysam şu kayayı aç, bizim sıkıntımızı gider.'

Kaya biraz açıldı. Gökyüzünü görmeye başladılar; ancak (mağaranın ağzının) tamamı açılmadı. İkinci adam ellerini kaldırdı, dedi ki:

'Ya Rabbi! Benim bir amcamın kızı vardı. Bir erkeğin bir kadını sevebileceği en derin aşk ne ise ben onu öyle bir sevgi ile sevdim. Sonra onunla beraber olmayı talep ettim, kabul etmedi. Günün birinde paraya ihtiyaç duyduğu için bana geldi. Benden yüz dinar borç istedi. Ben de ona, 'Yüz dinarı, ancak benimle beraber olursan veririm.' dedim. O da kabul etti. Ben tam onunla beraber olacakken bana dedi ki: 'Allah'tan kork ve hakkın olmayanı, hakkın olmayan bir hâlde kendine mâl etme!' Ben hemen ondan uzaklaştım ve o parayı da karşılıksız bir şekilde ona verdim. Eğer ben bu ameli sadece senin rızan için yaptıysam bizim bu sıkıntımızı gider, bu kayayı aç.'

Kaya biraz daha açıldı. Onlar gökyüzünü gördüler; ancak yine de tamamı açılmadı. Üçüncü adam ellerini kaldırdı, dedi ki:

'Ya Rabbi! Ben ücretli bir işçi tuttum. Akşam olduğunda ücret olarak onun pirincini ona verdim. O da pek rağbet etmedi, yüz çevirdi ve gitti. Ben onun pirincini ektim. Bu pirinç sayesinde elde ettiğim mahsulle hayvanlar aldım. O hayvanları da besledim. Günün birinde işçi geri gelip:

'Bana zulmetme! Vermediğin hakkımı bana geri ver.' dedi. Ben de ona, 'Bak, orada duran hayvanlar senin hakkındır. Git onları al.' dedim. O ise, 'Ey Allah'ın kulu! Benimle dalga mı geçiyorsun? Benim sende olan hakkım olsa olsa bir avuç pirinçti. Nasıl bu hayvanlar benim oldu?' diye şaşırarak sordu.

Ona durumu anlattım: 'Bunlar senin hakkındır, gidip alabilirsin.' dedim. Eğer ben bunu senin rızan için yaptıysam bu sıkıntımızı gider ve bu kayayı kaldır.' dedi.

Kaya açıldı. Allah onların sıkıntılarını giderdi ve oradan çıkıp gittiler."²²

22. Buhari, 5974; Müslim, 2743

Kişinin, Nebi'nin (ﷺ) veya kardeşlerinden birinin duasını vesile edinmesi, ondan kendisi için dua etmesini, bağışlanma dilemesini istemektir:

"Resûl yollamamızın tek gayesi, Allah'ın izniyle ona itaat edilsin diyedir. Şayet onlar (günah işleyip) kendilerine zulmettiklerinde sana gelseler ve Allah'tan bağışlanma dileselerdi, Resûl de onlar için (Allah'tan) bağışlanmalarını dileseydi, şüphesiz ki Allah'ı (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Tewbâb, (kullarına karşı merhametli) Rahîm olarak bulacaklardı."²³

Günah işleyen bir müminin Allah Resûlü'nden (ﷺ) kendisi için istiğfar talebinde bulunması, Nebi'nin duasıyla tevessül örneğidir.²⁴

Allah Resûlü Dönemi'nde birbirlerinden dua ister, kardeşlerinin salih dualarını vesile edinmiş olurlardı.

Ummu'd Derdâ'dan (radıyallahu anha) rivayet edildiğine göre Nebi (ﷺ) şöyle buyurmuştur:

"Bir Müslim'in, yanında bulunmayan din kardeşine yapacağı dua kabul olunur. Kardeşine dua ettikçe yanında bulunan görevli bir melek de ona, 'Âmin. Allah sana da mislini versin.' diye dua eder."²⁵

"Ömer (radıyallahu anhu) Umre'ye gitmek için izin istemişti. Bunun üzerine Allah Resûlü (ﷺ), 'Kardeşim! Dualarına bizi de ortak et. Bizi unutma.' dedi."²⁶

b. Allah'ın (celle celalahu) meşru kılmadığı şeyleri vesile edinerek Allah'a yakınlaşmaya çalışanlar...

23. 4/Nîsa, 64

24. Sahabenin Allah Resûlü'yle (ﷺ) tevessülü, onun duasını, kendileri için Allah'tan bağışlanma istemesini (istiğfar) talep etmeleridir. Onlar, Allah Resûlü'nün zatıyla Allah'a tevessül etmez; ne onun ne de bir başkasının "yüzü suyu hürmetine" şeklinde Allah'tan isterlerdi. Bunun en hayırlı şahidi Allah Resûlü'nün vefatından sonra onunla tevessülü bırakmış olmaları ve onun yakınlarının dualarıyla Allah'a (celle celalahu) tevessül etmeleridir.

Enes ibni Mâlik'ten (radıyallahu anhu) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ömer (radıyallahu anhu) kıtlık döneminde insanlar sıkıntıya düştüğü zaman Abbâs ibni Abdulmuttalib ile tevessül ederek Allah'a yalvarır ve yağmur duasına çıkardı. O, dua ederken şöyle derdi: 'Allah'ım, biz önceden Peygamber'imiz ile sana tevessül ederek/onu aracı kılarak senden yağmur isterdik. Şimdi de Peygamber'imizin amcası ile sana tevessül ediyoruz. Bize yağmur lütfet.' Bu dua üzerine yağmur yağdı." (Buhari, 1010)

Şayet şahısların zatıyla/yüzü suyu hürmetine tevessül caiz olsaydı Allah Resûlü'nü bırakıp amcası Abbâs'ın (radıyallahu anhu) duasıyla tevessül etmezlerdi. Bu dahi onların ölü veya diri şahıslarla tevessülü caiz görmediklerini ve tevessül/vesile lafzından anladıklarının birinden dua istemek olduğunun delilidir. Zira Abbâs'la (radıyallahu anhu) tevessül etmeleri, onun kalkıp cemaat için yağmur duasında bulunması şeklinde gerçekleşmiştir.

25. Müslim, 2733

26. Ebu Davud, 1498; Tirmizi, 3562; Hadisin sıhhatinde ihtilaf edilmiştir.

❖ VESİLENİN HAKİKATI

Müminler iman, salih amel ve duayı vesile edinerek Allah'a (celle celaluhu) yakınlaşırken; müşrikler hevalarına uyararak vesileler edinir ve bunlarla Allah'a tevessül ederler:

"Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.' Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez."²⁷

Bildiğimiz üzere onlar putları vesile edinir ve onların aracılığıyla, onların şefaatinin umarak Allah'a yakınlaşmak isterlerdi. Aracı/vesile edindikleri putları, yüce Allah'ın "evliya/veliler" diye isimlendirmesi de dikkate şayandır. Şu da bir gerçek ki; onların vesile/aracı edindiği putlar, salihlerin ruhaniyetini temsil eden heykeller veya onları ölümsüzleştirmek için(!) inşa edilmiş kabirler/türbelerdir. O günün en prestijli putlarından olan Lât hakkında kaynaklarımız şu bilgileri vermektedir:

"Lât, Menât ve Uzzâ, müşriklerin Allah'a (celle celaluhu) yakın olarak gördükleri ve Allah katında kendilerine şefaatchi olacağına inanarak tapındıkları putlardandır.

Lât, salih bir zattı. Hacılar hiçbir karşılık beklemeden suveyk yemeğinden hazırlar ve dağıtırdı. Öldüğünde kabrinin başında bekleyip ona ibadet ettiler."²⁸

İbni Kesîr, Lât putunu şöyle tarif eder: "İşlenmiş beyaz bir kayadandı. Üzerine ev yapılmış, örtülerle sarılmış ve bekçileri vardı. Çevresinde geniş bir alan, Taifliler tarafından kutsal kabul edilirdi/tazim edilirdi. Diğer Arap kabilelerine karşı Lât'ın kendi mıntıkalarında olması ile övünürlerdi."²⁹

Uzzâ'yı ise İbni Cerîr'den (rahimelâh) naklen şöyle rivayet eder: "Üzerinde yapı inşa edilmiş bir ağaçtı. Üzerinde örtü vardı. Mekke ile Tâif arasında, Nahle mıntıkasındaydı. Kureyşliler onu tazim ederdi."³⁰

Yine Kur'ân'a konu olan Ved, Yeğûs, Suvâ, Yeûk ve Nesr putları için de benzer şeyler söylenmiştir:

"Ve dediler ki: 'Sakin ha ilahlarınızı bırakmayın. Ved, Yeğûs, Suvâ, Yeûk ve Nesr'i de bırakmayın.'"³¹

27. 39/Zumer, 3

28. Necm Suresi 19. ayetin tefsirinde İbni Abbâs, Mucâhid ve Rebî' ibni Enes'ten nakledilmiştir. İmam Taberî ve İbni Kesîr'in naklettiği bu eserin (bk. Tefsîru't Taberî, 22/523-526; İbn-i Kesîr Tefsîri, 10/411-417, Necm Suresi, 19. ayetin tefsirleri) bir kısmını Buhârî, İbni Abbâs'tan nakleder. (bk. Buhari, 4859)

29. İbn-i Kesîr Tefsîri, 10/411-412; Zâdu'l Mesîr, 6/44; Necm Suresi, 19-29. ayetlerin tefsiri

30. İbn-i Kesîr Tefsîri, 10/411-412

31. 71/Nûh, 23

İbni Abbâs'tan (radıyallahu anh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bu putlar, Nûh'un (aleyhisselam) kavminin putlarıydı. Sonra bu putlar Araplara geçti. Ved putu Devmeti'l Cendel'de, Kelb Kabilesi'ne aitti. Suvâ' putu Huzeyloğullarına, Yeğûs putu Murâd'a -daha sonra Sebe'nin Cevf mevkisinde Ğutayfoğullarının oldu-, Yeûk putu Hemdân'a, Nesr putu Himyer'e aitti. Bunlar Nûh Kavmi'nde yaşayan salih insanların isimleriydi. Vefat ettiklerinde şeytan, kavimlerine şöyle fısıldadı: 'Bunların oturdukları mekânlara taşlar diken ve bu salihlerin isimleriyle isimlendirin.' Onlar da yaptılar. İlk zamanlar ibadet edilmedi putlara, bu nesil vefat edip ilim kalkınca ibadet edilmeye başlandı." ³²

"İbni Cerîr (rahîmetullah) der ki: 'Muhammed ibni Kays (rahîmetullah) şöyle demiştir: 'Bu kişiler Âdem (aleyhisselam) ve Nûh (aleyhisselam) arasında yaşayan salih bir kavimdi. Bu kişilerin kendilerini takip eden tabileri vardı. Onlar vefat edince, kendilerini takip eden arkadaşları dediler ki: 'Biz onların resimlerini çizersek bu, hatırladığımız zaman bizi ibadet etmeye teşvik edici bir şey olur.' Sonra onların resimlerini çizdiler. O nesil vefat edip başka bir nesil gelince, şeytan onların arasına sızıp dedi ki: 'Sizden önceki atalarınız bunlara ibadet eder ve onlar sayesinde yağmura kavuşturlardı.' Bundan sonra insanlar, onlara ibadet etmeye başladılar.' " ³³

İbni Abbâs (radıyallahu anh) ve Muhammed ibni Kays'ın (rahîmetullah) söylediklerinden açıkça anlaşılmaktadır ki; putperestliğin temelinde salihlere yüklenen gayrimeşru misyon vardır. Allah (celle celaluh) onları vesile kılmamışken vesile edinmek, onların kabirlerini türbeleştirmek, hatırlatıcı olsun diye (veya günümüzde olduğu gibi rabıta yapmak için) resimlerini tazim etmek, şirk kapısını aralayan ve adım adım putperestliğe götüren bir yoldur.

Hiç şüphesiz; kendisine yakınlaşmamızı ve O'na vesile edinmemizi emreden Allah (celle celaluh), nasıl ve ne ile O'na yakınlaşıp neyi vesile edineceğimizi de açıklamıştır. Bize düşen O'na inanmak ve gösterdiğine teslim olmaktır. Dine sonradan eklenenlerin dinden olmadığı gibi Allah'a yakınlaşma vesilelerinde sonradan eklenenler de dinden değildir. Bilakis insanı Allah'tan uzaklaştıran ve umduğu her neyse ondan mahrum bırakan bir kulluk afetidir.

32. Buhari, 4920

33. Tefsîru't Taberî, 23/639, Nûh Suresi, 23. ayetin tefsiri

TAĞUTLARIN KISKACINDA TASAVVUF

Allah (celle celalahu), insanı sadece kendisine kulluk etsin diye yaratmıştır. Bunun gerekliliğini insanın özüne/fıtratına kodlamış ve insanı bu bilgi üzere yeryüzüne göndermiştir. Fıtratın sesine kulak veren ve fıtratı destekleyen semavi çağırışı takip eden muvahhidler yeryüzünü tevhid ve salih amelle imar etmişlerdir. Ancak bunların azınlıkta olduğu da bir hakikattir. Çoğunluk, fıtratlarında var olan imanı küfürle örtmüş, teslimiyet duygusunu şirkle kirlenmiş, zan ve hurafenin peşinde arzularını tatmin ederek yeryüzünü şirk ve masiyetle harap etmiştir.

Bedbahtlar arasından bir grup, bu kadarıyla da yetinmemiş, beşer olmanın tüm sınırlarını çiğneyip insanların kendilerine kulluk etmesini istemiştir. Haddini aşan bu tağutlar, yeryüzünün otoritesinin kendilerinde olduğunu, mülkün onlara ait olduğunu, gaybın ve insanlara faydalı olan bilginin onlarda olduğunu iddia etmişlerdir. İnsanları, akla ve fıtrata ters olan bu duruma inandırmak ve boyun eğdirmek için türlü yollara, hilelere başvurmuşlardır.

Gece gündüz insanlara tuzaklar kurmuş,¹ Allah'ın onlara ihsan ettiği mülkü kullanarak insanları aldatmış ve köleleştirmiş,² insanları Allah'a kulluktan çevirmek için servetlerini harcamış,³ sihirbazlar edinip insanları uyuşturmuş,⁴

1. "Mustazaflar, müstekbir olanlara derler ki: 'Bilakis (işiniz gücünüz) gece gündüz hile (yapmayı)... (Çünkü) siz, Allah'a karşı kâfir olmamızı ve O'na ortaklar koşmamızı emrediyordunuz bize.'" (34/Sebe', 33)

2. "Kavmini hafife aldı/onursuzlaştırdı/aptallaştırdı, onlar da ona itaat ettiler. Şüphesiz ki onlar, fasık bir topluluktu." (43/Zuhruf, 54)

3. "Hiç kuşkusuz kâfirler, Allah'ın yolundan alıkoymak için mallarını harcarlar. Harcayacaklar da... Sonra o harcamaları (yüreklerini yakan) bir pişmanlığa dönüşecek, sonra da yenilgiye uğrayacaklar. Kâfirler toplanıp cehenneme sürükleneceklerdir." (8/Enfâl, 36)

4. "Demişti ki: 'Başlayın.' (Sihir aletlerini yere) atınca insanların gözlerini büyülediler, onları dehşete düşürdüler ve büyük bir sihir ortaya koydular." (7/A'râf, 116)

onları sınıflara ayırarak güçsüzleştirmiş,⁵ onlara asli vazifelerini unutturmuş ve boşluk kabul etmeyen tabiatlarına tağutlara kulluk etmeleri yönünde telkinde bulunmuşlardır. Nerede bir tağut varsa Allah oraya bir resûl yollamış ve hak ile batıl arasında mücadele başlamıştır:

"Andolsun ki biz her ümmet arasında: 'Allah'a ibadet/kulluk edin ve tağuttan kaçının.' (diye tebliğ etmesi için) resûl göndermişizdir. Allah içlerinden kimisine hidayet bahşetti, kimisine ise sapıklık hak oldu. Yeryüzünde gezip dolaşın ve yalanlayanların akıbetinin nasıl olduğuna bir bakın."⁶

Her peygamberin mücadele ettiği tağutlar, Allah Resûlü'yle (ﷺ) beraber en korkulu dönemlerini yaşamışlardır. Belirli bir kavme gönderilen peygamberlerin mücadelesi kendi toplumlarıyla sınırlıyken, tüm insanlığa gönderilen Muhammed (ﷺ) ile beraber tevhidî mücadele âlemşümul bir boyut kazanmıştır. Mekke'den yükselen çağrı sadece Mekke'nin dağlarında değil, Bizans ve Kısra saraylarında, Afrika kabilelerinde, Himalaya'da, Horasan'da, Çin Seddi'nde yankılanmıştır.

Dinî ve dünyevi tüm tuğyanın karşısında duran Allah Resûlü (ﷺ) Rabbinin şu vaadiyle müjdelenmiştir:

"Müşrikler hoşlanmasa da tüm dinlere üstün gelsin diye Resûl'ünü hidayet ve hak dinle gönderen O'dur."⁷

Yirmi üç yıl gibi kısa bir sürede bu müjde tahakkuk etmiş, raşid halifeler döneminde tevhid, dünyanın gündemine mührünü vurmuştur. Yeryüzünün tüm mütekebbir ve tağutları, İslam ordularının, topraklarına gireceği günün kabusuyla yaşamaya başlamıştır. Tüm bunlara ek olarak mazlumlar için yeni bir umut belirlemiştir. Yöneticilerin beş vakit namazda halkla saf tuttuğu, dileyenin yöneticiye derdini anlatabildiği, yöneticilerin İslam kadılarına şikâyet edilebildiği, zekât dışında kimsenin malının alınmadığı, zekât mallarının bölgeden çıkarılmadan o bölgenin fakirlerine dağıtıldığı, Halife Ömer'in oğlunun dahi işlediği suçtan dolayı cezalandırıldığı, işlerin bir aileye değil ehil olana tevdi edildiği, İslam'ı kabul edenlerle kan davası güdülmeden kardeş olduğu, kabul etmeyenin zimmi hukukuna bağlı kaldığı sürece can, mal, namus ve din emniyeti İslam Devleti tarafından korunan bir güneş doğmuştur çünkü...

İnsanlar bunca güzellik karşısında kendilerinden hiçbir ücret istemeyen, sadece "İnsanları, kula kulluktan kurtarıp kulların Rabbine kul yapmaya,

5. "Şüphesiz ki Firavun, yeryüzünde üstünlük tasladı. Oranın halkını gruplara ayırıp onlardan bir bölümünü mustazaflaştırıyor/güçsüzleştiriyor; erkek çocuklarını boğazlayıp, kadınlarını diri bırakıyordu. Çünkü o, bozgunculardandı." (28/Kasas, 4)

6. 16/Nahl, 36

7. 9/Tevbe, 33

dinlerin zulmünden İslam'ın adaletine, dünyanın darlığından ahiretin genişliğine" çağıran İslam davetçilerine icabet ettiler. Tağutların sanat, spor, felsefe, eğlence, sihir ve çeşitli saptırma yolları İslam'ın kutlu çağrısı ve orduları karşısında hükümsüz kaldı.

Tarihin seyrini değiştiren bu kutlu davet, ilginç gelişmelerin yaşanmasına da sebep oluyordu. Farklı dinlere müntesip toplumlar İslami yönetimlere haber yollayıp, dindaşlarının zulmünden kurtarılmayı ve İslam hâkimiyeti altında yaşamayı talep ediyordu.

İslam'ın saadet asırları böyle devam ederken övülen ilk üç kuşağın sonlanmasıyla yeni bir dönem başladı. İslam'ın içinden çıkan, İslami kavramları kullanan mistik bir yöneliş.

Ahiretin, dünyadan daha önemli olduğunu, Müslim'in ahiret merkezli bir hayat yaşamasını savunuyorlardı. Söyledikleri haktı. İslam'ın dünya ve ahirete dair öğretilerini topluma hatırlatıyorlardı. Allah'ın (celle celaluhu) elçileri de aynıısını yapmıştı. Tevhid davetiyle beraber en fazla dillendirdikleri konu ahiret hayatıydı:

"Medyen'e kardeşleri Şuayb'ı (gönderdik). Demişti ki: 'Ey kavmim! Allah'a ibadet edin! Ahiret günü (Allah'tan sevap almayı) umun. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık/düzensizlik/taşkınlık çıkarmayın.'"⁸

Ancak önemli bir sorun vardı: Allah Resûlü (salâhuhu aleyhi ve selâm) ümmetini bu hakikatlere davet ediyor ve bu ahlak üzere onları terbiye ediyordu. Ashab bu öğretilerden sonra İslam'ı yaymak için dünyanın dört bir yanına dağılıyor, cephe- den cepheye at koşturuyor, göz kamaştırıcı servetleri Allah yolunda infak ediyorlardı. Ashab bu öğretilerle İslam'ın izzetine izzet katıyor, "gecenin abidleri, gündüzün süvarileri" namıyla zalimlerin kalbine korku salıyordu. Tasavvuf ehliyse bu öğretilerden sonra cumayı ve vakit namazlarını terk ediyor, mağaralarda inzivaya çekiliyor, açlığın ve yalnızlığın doğal sonucu olan halüsinasyon âleminde keşfe ve keramete eriyordu!

İslam ümmetinin ilme ihtiyacının olmadığını, ilmin, toplumu hakikatten uzaklaştırdığını söylüyorlardı. "Eğer Allah bir kul için hayır dilerse onu fakihlerin ilminden korur, Sufilerin meclislerine sevk eder."⁹ diyorlardı. Hızını alamayanlar, hocalardan öğrenilen ilmin, ilim olmadığını, asıl ilmin vasıtasız bir şekilde Allah'tan alındığını söylüyordu:

"Bizim nezdimizde bir insanın ilim makamında kemâle ermesi, ilmini nakil ve şeyh olmadan Allah'tan almasıyla mümkündür. İlmini nakil ve şeytandan alanın ilmi, Allah ehlinin yanında maluldur..."¹⁰

8. 29/Ankebût, 36

9. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 1/84

10. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 1/5

İlim ehlini küçümsemek için, "Sizin ilminiz ölümlerden, bizimkiyse hiç ölme-
yen El-Hayy olandandır." ya da "Size falan falancadan haber verdi. Bizense
kalbimiz Rabbimizden." diyerek Tasavvuf repliğini tekrarlıyorlardı.

Allah Resûlü (ﷺ) ashabını ilme teşvik ediyor,¹¹ Müslimlerin bulunduğu
yerlerde mescid inşa edip hocalar tayin ediyor ve bu mekânları medreseye
dönüştürüyordu. Kendisini ziyarete gelenlere hususen şöyle hatırlatıyordu:

"Bu söylediklerimi ezberleyin ve geride olanlara öğretin."¹²

Onlar ise Allah Resûlü'nün (ﷺ) faydalı ilimle medeniyetler sahnesine
çıkardığı ümmeti, cehalete çekiyor, açlık ve yalnızlık ürünü olan şeytani
fısıltıların peşinde sürüklüyorlardı.

"Nefisle mücadele büyük, Allah yolunda kıtal küçük cihaddır." diyorlardı.¹³
Allah ve Resûlü'nün (ﷺ), "Allah katında en büyük derece" dediği cihadı¹⁴ üm-

11. Ebu'd Derdâ'dan (رضي الله عنه) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur: "Kim ilim öğren-
mek amacıyla bir yola girerse Allah onu cennet yollarından bir yola sokmuş olur. Melekler ilim tahsil
edenlerden memnun oluşlarından dolayı o kimselere kanatlarını gererler. Âlim kimse için gökte ve
yerde olanlar ve suyun içinde olan balıklar bile o kimse için bağışlanma dilerler. İlim sahibinin ibadet
sahibine üstünlüğü ayın dolunay durumundaki durumunun diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Ger-
çekten ilim sahipleri Nebilerin varisleridir. Nebiler miras olarak ne dinar ne de dirhem bırakmazlar.
Fakat ilim bırakırlar. Kim ilim öğrenirse Nebilerin mirasından hissesini fazlasıyla almış olur." (Ebu
Davud, 3641)

Ebû Hureyre'den (رضي الله عنه) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (ﷺ) şöyle buyurmuştur: "Kim, benim bu mes-
cidime yalnızca öğreneceği ya da öğreteceği bir ilim için gelirse o kimse Allah yolunda cihad eden
mücahid konumundadır." (İbni Mace, 227)

12. Buhari, 53; Müslim, 17

13. Bir sefer sonrasında Allah Resûlü'nün (ﷺ), "Şimdi küçük cihattan büyük cihada döndük. Büyük
cihad nefisle yapılan cihaddır." dediğine inanır sufiler. Bu söz, teknik açıdan incelendiğinde hadis
olmadığı anlaşılır.

Mollâ Aliyyu'l Kârî şöyle der: "Hâfız İbni Hacer El-Askalânî der ki: 'Bu, insanların dilinde meşhur ol-
muştur. İbrâhîm ibni Ebî Able'nin sözüdür...' der.

Derim ki: 'Bu hadis İhya kitabında zikredilmiştir. İrâkî hadisi Beyhakî'ye nispet eder ve isnadının zayıf
olduğunu söyler.' " (El-Esrâru'l Merfûa fi'l Ahbârî'l Mevdûa, s. 211, 211 No.lu hadis)

İmam Zeylâî, "Gerçekten garip bir rivayettir." der. (Tahrîcu'l Ehâdis ve'l Âsâr, 2/395)

İbni Teymiyye "Mecmûu'l Fetâvâ" eserinde şöyle der: "Aslı yoktur. Allah Resûlü'nün sözleri hakkında
marifet sahibi olanlardan kimse bu sözü Allah Resûlü'nün sözü ve fiili olarak nakil etmemiştir. Kâfir-
lerle cihad en büyük amellerdendir." (Mecmûu'l Fetâvâ, 11/197)

Muhammed Tâhir ibni Alî El-Fettenî şöyle der: "Zayıftır." (Tezkiretu'l Mevduât, 1/191)

İbnu Receb El-Hanbelî şöyle der: "İbrâhîm ibni Ebî Able'ye ait olan bu söz, Câbir'den (رضي الله عنه) zayıf bir se-
nedle merfu olarak da nakledilir." (Câmiu'l Ulûm ve'l Hikem, 1/489)

14. "İman eden, hicret eden, Allah yolunda malları ve canlarıyla savaşan kimseler Allah katında en
büyük dereceye sahiptirler. İşte bunlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridirler." (9/Tevbe, 20)

Ebû Hureyre'den (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir:

"Adamın biri gelip Allah Resûlü'ne (ﷺ), 'Bana cihada denk gelecek bir amel gösterebilir misin?' diye
sordu.

Allah Resûlü (ﷺ), 'Böyle bir amel bulamıyorum. Sen, mücahid sefere çıktığında mescide girip aralıksız
namaz kılabilir ve hiç iftar etmeden oruç tutabilir misin?' buyurdu.

Adam, 'Buna kimin gücü yeter ki!' diye cevap verdi.

(Ebû Hureyre (رضي الله عنه) devamında şöyle dedi:) 'Mücahidin atı kazığa bağlanarak otlar ve o hâlde bile ona
ecir yazılır.' " (Buhari, 2785)

metin gözünde basitleştiriyor; beldeleri istila etmiş, namusa, mala ve cana el uzatmış düşman karşısında halvet ve inzivayla zafer kazanacaklarını düşünüyorlardı. Bu inanış biçimi mücahid bir ümmeti düşmanları karşısında pasifleştirmiş; tüm insanlığa rahmet ve kurtuluş olarak gönderilmiş, Allah'ın yeryüzünde şahitleri olan bir topluluğu kendi nefisleriyle uğraşan psikolojik birer vaka hâline getirmişti. Nefsini ıslah etmek için bu yapılara giren insanlar vesveseli, olmayan sesleri işiten, rüyaların peşinde ömür tüketen hastalıklı meczuplara dönüşüyordu.

Allah Resûlü'nün (ﷺ), "Benim sünnetimden yüz çeviren benden değildir."¹⁵ dediği uyku, yemek ve evlilikten el çekmeyi mürid için olmazsa olmazlardan kabul etmiş, bu sünnetleri icra edenin kalbinde Allah'tan (celle celaluhü) gayrısına taalluk olacağı iddiasıyla bunu kınamışlardır. Allah Resûlü'nün (ﷺ) oluşturmak istediği fitrata uygun yaşayan bu mutedil ümmeti, Budizm ve ruhbanlığın sapmışlığına mahkûm etmişlerdi.

İnsanı kader ve şeriat dengesiyle yeryüzünün vârisi kılan, yine bu dengeyle elde ettikleriyle şımarmasına, kaybettikleriyle üzümlüp ümitsizliğe düşmesine engel olan İslam'ın karşısına,¹⁶ putperest kavimlerden aldıkları şeriatsız kader anlayışını yerleştirmişlerdir. "Başımıza gelen her şey Allah'ın dilemesidir." diyerek sureten hak söz söylemiş, "Buna razı olmalıyız." diyerek Allah'a yapılacak en büyük iftirayı yapmışlardır. Oysa başımıza gelenlerin Allah'tan olduğu bir hakikattir. Ancak başa gelen her durum için şeriatın bir kanunu vardır. Kimisi için sabrı, kimisi için şükrü, kimi zaman karşı koyup cihad etmeyi, kimisinde de hakkın dili olup hakka şahitlik etmeyi emreder. Sadece kadere razı olup oturmayı ve öylece beklemeyi değil.

Şeriatsız kadercilik projesiyle iradesiz, çaresiz, tükenmiş ve ümitsizlik içinde bir toplum oluşturmuşlardır.

Bu hâliyle İslam ümmetini uyuşturan Tasavvufi hareketler, tağutların

15. Enes ibni Mâlik'ten (رضي الله عنه) şöyle rivayet edilmiştir.

"Üç kişi, Nebi'nin (ﷺ) hanımlarının evlerine gelerek Nebi'nin (ﷺ) ibadetine dair soru sordular. Onlara haber verilince onu azımsar gibi oldular ve şöyle dediler: 'Biz nerede, Nebi (ﷺ) nerede? Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.'

Onlardan birisi, 'Ben her gece namaz kılacağım.' dedi.

Diğeri, 'Ben de oruç açmamak üzere sene boyunca oruç tutacağım.' dedi.

Üçüncüleri, 'Ben de kadınlardan uzak kalacak ve ebediyen evlenmeyeceğim.' dedi.

Sonra Allah Resûlü (ﷺ) gelerek, 'Şöyle şöyle diyenler sizler miydiniz? Allah'a yemin ederim ki şüphesiz ben aranızda Allah'tan en çok korkan ve ona karşı en takvalı olanınızım. Bununla birlikte oruç tuttuğum da olur, tutmadığım da olur. (Geceleyin) kimi zaman namaz kılarım, kimi zaman uyurum. Kadınlarla da evlenirim. Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir.' dedi." (Buhari, 5063; Müslim, 1401)

16. "Yeryüzünde veya nefislerinizde meydana gelen her musibet, onu yaratmadan önce mutlaka bir Kitap'ta yazılıdır. Şüphesiz ki bu, Allah'a kolaydır. (Her şeyin Levh-i Mahfuz'da yazılı olması) elinizden kaçana üzülmemeniz, size verilente de şımarmamanız içindir. Allah, kibirli ve böbürlenmiş kimseleri sevmez." (57/Hadîd, 22-23)

yeni oyunu hâline gelmiştir. İslam'a ve Müslimlere karşı düşmanca tutum içinde olan ve yüzyılların intikamıyla tutuşan Haçlılar ve insanlık tarihinin en ciddi krizlerinden olan Moğollar, yeryüzünü ifsat ederken Tasavvufu bir hile olarak kullanmışlar ve kullanmaya da devam etmekteledir. Uyuşturma, iradesizleştirme ve teslimiyetçi ruhuyla Tasavvuf; ya İslam topraklarını işgale zemin hazırlamış ya da hilafeti saltanata çeviren zalim yöneticilerin elinde siyasi bir oyuncak hâline gelmiştir.¹⁷

H 6. asır itibarıyla İslam âlemini işgal eden Moğol/Tatar musibetinde İslam ümmetinin hâli akıl alır gibi değildi. Cihad ve davet ümmeti oluşuyla dünyanın en ücra köşelerine ulaşan İslam toplumu, Tatar saldırıları karşısında ölünün gassala teslim oluşu gibi teslim olmuştu. Bu teslimiyeti İbnu'l Esir'den dinleyelim:

"618 yılında Azerbaycan'ı ele geçirdiler. Kadın, çocuk, yaşlı demeden insanları kıyımdan geçirdiler. Öyle ki hamile kadınların karınlarını deşiyor ve cenin hâlindeki çocukları öldürüyorlardı. Onlardan biri, içinde bir topluluk olan yere giriyor, o topluluğu son adama kadar öldürüyordu. İçlerinden biri dahi elini uzatmıyordu."¹⁸

"Bana ulaştı ki Tatarlardan bir kadın, içinde erkekler topluluğunun bulunduğu bir eve girdi. Onlar kadını erkek zannettiler. İnsanları kıyıma tabi tuttu. Sonra kadın olduğu anlaşıldı. Esir aldığı erkeklerden biri onu öldürdü. Yine oranın ahalisinden işittiğime göre Tatarlardan bir adam içinde yüz erkeğin bulunduğu bir yere girdi. Sonlarını getirinceye kadar hepsini öldürdü. Orada bulunanların hiçbiri elini kötülükle o adama uzatmadı."¹⁹

"Bir adam bana anlattı: 'Bir gün atlı bir tatar geldi. On yedi kişilik bir topluluktuk. Omuz omuza sıraya girmemizi istedi. Arkadaşlarım istediğini yapmaya başladı. Ben dedim ki: 'Bu tek bir adamdır. Neden bunu öldürüp kaçmıyoruz?' Dediler: 'Korkuyoruz...' Ben bıçağı aldım ve adamı öldürdüm. Kaçtık ve kurtulduk.'²⁰

Bu ümmet nasıl mı bu hâle geldi? İşte böyle:

17. Asırlarca Tasavvufi hareketlerin icra ettiği bu olumsuz vazifeyi, son bir asırda Suudi Arabistan güdümündeki hakikati Cehmiye, ismi "Selefiye" olan hareketler icra ediyorlar. Haçlı marabası yöneticilerin meşru Ulu'l Emr olduğunu savunan, yöneticilere sabır ve itaati emreden nasları, laik/baasçı/demokrat yönetimlere tatbik eden, haçlı işgallerini "meşru yöneticiyle antlaşma kapsamında İslam topraklarını koruma(!)" olarak lanse eden ve Muhammed ibni Abdulvahhab'ın islahçı ve cihadi hareketini içerden zehirleyen bu akım da dikkatle izlenmesi gereken hareketlerdendir. Tasavvufi hareketlerin dahi kabul etmedikleri ve şiddetle karşı çıktıkları "işbirlikçilik" konusunda bu akım açıkça "işbirlikçi" olmanın gerekli olduğunu savunur. Çünkü mevcut yönetimleri İslami kabul eder ve bu yönetimlerin yanında yer almayı Müslimin vazifeleri aralarında sayar.

18. El-Keşf an Hakikatı's Sûfiyye, s. 778; El-Kâmil fi't Târîh, 9/339 naklen

19. age. s. 779; El-Kâmil fi't Târîh, 9/337 naklen

20. age. s. 779; El-Kâmil fi't Târîh, 9/385 naklen

"Ey korkanlar Tatardan
Sığının Ebu Amr'in kabrine
Korusun sizi zarardan"²¹

Beldeleri istilaya uğramış; namus, can ve mal hakları gasp edilmiş insanlar kabirlerden yardım istemeye teşvik ediliyorlardı.

Ümmet bu hâldeyken "Kimleri örnek alıp Allah dostu olarak kabul ediyorlardı?" diye sorduğumuzda daha vahim bir durumla karşılaşılıyor:

"657 yılında Yusuf El-Kumiyni vefat etti. Zehebi'nin El-İber'de aktardığına göre: 'Halk bu adamın Allah dostu olduğuna inanırdı. Dayanakları keşf ve zihin/iç konuşmalardı. Oysa bu, kâhin, rahip ve cini olan deliler için de vaki olur. Allah yardımcımız olsun bu asrımızda çoğaldı. Bu zat sidiğini elbisine bular, çıplak ayakla yürür, Nureddin hamamı kümbetinde geceler, namaz kılmazdı'. İbnu Şehbe'nin 'Tarihu'l İslam'da' naklettiğine göre bu zat, 'Kümbet ve çöplüklerde gecelerdi... Yeri süpüren uzun elbiseler giyer ve kimseye iltifat etmezdi. İnsanlar onun salih bir zat olduğuna inanırdı. Az bir grup dışında toplumun tamamı cenazesine iştirak etti.'"²²

Böyle adamlara veli diyen, akli ve vahyi yok sayan bir toplum, Moğol eliyle zilleti tadıyordu.

Bu durumun bir diğer nedeni de Tasavvuf eliyle yayılan sapkın kadercilik ve tevekkül anlayışıdır. Yukarıda kaydettiğimiz örnekler için Mahmûd Abdurraûf Kâsım şöyle der:

"Öldürmenin kesin olduğu ve nefsi müdafaa etmenin kurtuluş imkânı verdiği hâlde kişilerin kaçmayıp teslim olmasını tek sebebi korku olamaz. Öyle olsa insanlar nefislerini müdafaa etmeseler dahi kaçarlardı. Olayı iyice tetkik ettiğimizde asıl sebebin, Tasavvuf eliyle insanlara bulaşan 'tevekkül, teslim ve itiraz etmeme' makamları olduğu görülür. Hususen o dönemde yaygınlaşan ve şiş batırma, ateşin içinden geçme, yılan yeme gibi şeylerle bilinen Rufâî Tarikatı vardı..."²³

Bu dönemde yaşayan, genel olarak Tasavvufa özelde de Rufâî Tarikatına şiddetli itirazlar yönelten İbni Teymiyye'yi anımsayalım:

İbni Teymiyye'nin (rahmetullah) Tasavvufi sapkınlıklara karşı verdiği mücadeleyi "bidat ve hurafelerle uğraşmak" olarak algılayan ve basitleştirenler kendi basitliklerini ifşa etmekteledir. İbni Teymiyye, Tatar istilasına karşı ümmeti

21. age. s. 780; Ricâlu'l Fikri ve'd Da'vetî fi'l İslâm, 2/176 naklen

22. age. s. 776-777

23. age. s. 779

uyandıran ve Tatar zulmüne karşı başlatılan kıyam hareketinin öncülerin-
dendi. Tatarlarla sadece askerî mücadelenin yetersiz olduğunu, onları İslam
âlemine musallat eden sebeplerin de izale edilmesi gerektiğine inanıyordu.
Yerinde bir okuma yapmış, ilmî kimliğinin yanında siyasi derinliğini de
ortaya koymuştu. Zira Tatarlar, yalnızca askerî güçle İslam âlemini işgal
etmemişti. Şirk, bidat ve masiyetlerle gücünü yitirmiş ve hayallerle yaşayan
bir ümmete son darbeyi vurmuştu. Günümüz için de aynı şeyler geçerlidir.
Sadece askerî güçle ya da şirk ve bidatlerle mücadele ederek mevcut işgal
projelerini püskürtmek ve İslam'ın izzetli günlerine dönmek mümkün de-
ğildir. Bu işgale karşı mücadele azminin yanında, işgale zemin hazırlayan
sebeplerin de izale edilmesi gerekir. Özellikle onun fetvalarını okuyanlar
bir noktaya çokça vurgu yaptığını ve okuyucunun bazen sıkıcı bulabileceği
oranda uzun uzun anlattığını görecektir. İlk Mutasavvıfların teslimiyet ve
tevekkül anlayışı ile sonradan ortaya çıkan anlayışların aynı olmadığını,
lafızlar benzese de kastedilenin ve ortaya çıkan sonucun tamamen farklı
olduğunu anlatır. Eskiler şeriatın tüm emirlerini yerine getirip sonuç ne olur-
sa olsun buna teslim olmanın gerekli olduğuna inanırlardı. Sonuç, Allah'ın
razı olmadığı fakr, zillet gibi durumlar olursa bunları ortadan kaldırmak için
mücadele ederlerdi. Sonradan gelenler şer ve kötülüğün yayılmasına sessiz
kalıp ortaya çıkan ifsada "kader" demeye başladı. Şeriatın kabul etmediği
zillet ve düşman istilasına göz yumup zilleti kabullenmeye de teslimiyet
ve tevekkül olarak baktılar. Ve bu duruşlarını geçmişte yaşamış gönül ehli
abidlerin sözlerine dayandırdılar. Bu sapkın anlayış, zındık taifesinin ma-
siyetlerini ve şeriata muhalif hâllerini de meşrulaştırıyordu. İçinde bulun-
dukları durumu kader/Allah'ın takdiri olarak kabul ediyorlardı. Hem Allah
düşmanları karşısındaki zilletlerini hem de günahkârlıklarını sapkın kader
anlayışıyla masumlaştırmış oluyorlardı.²⁴

Bu açığın farkına varan Tatarlar, Tasavvuf öncülerine değer vermiş ve
onların öğretilerinin yaygınlaşması için ellerinden geleni yapmışlardı.

Tatarlar, İslam âlemini talan ederken ümmet içinde bir musibet olarak
Mevlana rüzgârı esiyordu. Halka sürekli tevazuyu, teslimiyeti, sonuçlara
rızaı öğütleyen bu adam bir yandan da İslam ahlakına vurgu yapıyordu.
Kendisi sokak ağzıyla konuşacak kadar küfürbaz, en müstehcen fıkraları ve
benzetmeleri anlatacak kadar hayâ yoksunu olan bu zatın İslam ahlakına
dair öğütlerde bulunması ilginçti. İslam düşmanı bu işgalcileri severek ve
hoşgörü göstererek kazanacaklarını topluma anlatan Mevlana, kendine
muhalif olan dindaşlarına öyle şiddetli muhalefet gösterip hakaret ediyordu
ki bu yaman çelişkiyi anlamak mümkün değildi.

24. İbni Teymiyye'nin konu hakkında tespitleri için bk. Mecmû'u'l Fetâvâ, 10/490 vd.

Moğollar elbette bu adamı sevecekti. İşgali ve zulmü din adına meşrulaştırıyor; Moğol'a teslimiyeti, Allah'a (ﷻ) teslimiyet olarak kabul ediyordu:

"(Birisi) dedi ki: 'Moğollar, bu ile ilk geldikleri vakit çıplaklardı. Binekleri öküzdü, silahları tahtadandı. Şimdiyse ululandılar, doydular. En iyi Arap atları, en güzel silahlar onların.' (Mevlana) buyurdu ki: 'Gönülleri kırık, kendileri arık, güçsüz kuvvetsiz bir hâldeyken Tanrı onlara yardım etti, yalvarışlarını kabul etti. Şimdiyse ululandılar, kuvvetlendiler; onların, kendi güçleriyle-kendi kuvvetleriyle değil, Tanrı yardımıyla üst olduklarını, dünyayı o yüzden zaptettiklerini bilsinler diye Ulu Tanrı, halk zayıf bile olsa gene de onları kahreder.'

Buyurdu ki: 'Onlar, ilkin bir ovadalardı. Halktan uzak, azıksız, yoksul, çırılçıplardı. İhtiyaç içindeydiler. Ancak içlerinden bazıları alışveriş için Hârezmşâh'ın iline gelirler, alım satımda bulunurlar, kendilerine elbise yapmak için kaba keten kumaşlar alırlardı. Hârezmşâh onları menetti, tacirlerinin öldürülmesini buyurdu, onlardan vergi alınmasını da emretti. Tacirlerinin, ülkesine girmesini de menetti. Tatarlar, padişahlarının kapısına gidip 'öldük' diye yalvardılar. Padişahları, onlardan on gün mühlet istedi. Gitti, bir karanlık mağaraya girdi. Oruç tuttu, yalvarıp yakarmaya koyuldu. Ulu Tanrı'dan: 'Yalvarışını duydum, duanı kabul ettim, dışarı çık, nereye gidersen üst olacaksın!' diye ses geldi. İşte sebep buydu, dışarı çıkınca Tanrı buyruğuyla üst oldular, dünyayı zaptettiler.' "25

Moğol belası gibi insan tarihinin gördüğü en çirkin zulmü Allah'ın takdiri olarak kabul eden Mevlana'nın bu hizmeti karşılıksız kalmadı elbette:

"Moğolların hâkimiyeti altındaki Selçuklu Devleti, 1262 yılında bir ferman yayınlayarak Türkmenlerin ve Ahilerin ellerindeki tüm zaviyeler, tekkelere, mülklere ve vakıflara müsadere yoluyla el koydu. Bu fermanla 'Mevlana'yı şeyh olarak tanıyanlar hariç' ilavesi vardır. Yani Moğollar bu mana sultanının hâkimiyetini iyice perçinleştirdiler. Mevlana'ya intisap etmeyenlerin şeyhliğini kabul etmediler."26

Mevlana'nın hocası Şems-i Tebrizî aynı şekilde Moğolların Allah'ın kaderiyle üstün geldiklerinin propagandasını yapıyor, onlara karşı mücadele veren Türkmenler, Ahiler ve benzeri teşkilatlar ve bunların öncülerine şiddetli husumet güdüyordu.

Mevlana'dan sonra da bu aile Moğol'a sadakatle bağlılığını sürdürmüş ve aynı sapkın kader anlayışlarını işgalcilerle iş birliği yapmaya kılıf yapmışlardır. Torunlarından biri Moğollara verdiği desteği şöyle izah eder:

25. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz. Ayrıca bk. Fîhi mâ fîh, Sufi Kitap, s. 102 vd.

26. Murat Kayacan, Prof. Dr. Mikail Bayram ile Mevlana'nın Moğollarla ve Moğol yanlılarıyla ilişkileri üzerine bir söyleşi. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

"Yine Konya'nın Karamanlıların elinde bulunduğu dönemde Çelebi Hazretleri Moğol askerini istediği için Karamanlıların canı sıkılıyor ve daima: 'Biz sizinle komşu ve sizi sevenlerden olduğumuz hâlde, bizi istemiyorsunuz da yabancı Moğolları istiyorsunuz.' diyorlardı. Bunun üzerine Çelebi şöyle dedi: 'Biz dervişleriz. Bizim nazarımız Allah'ın iradesine bağlıdır. O kimi ister ve iktidarı kime verirse biz de onun tarafında olur ve onu isteriz. Şimdi Tanrı sizi değil, Moğol askerlerini istiyor. Ülkeyi Selçukluların elinden alıp Cengizhanlılara verdi. Tanrı mülkünü dilediğine verir. Biz de Tanrı'nın istediğini istiyoruz.' "27

Bugün ise Mevlana'ya "Haçlılar" sahip çıkıyor. Mevlana yılı ilan ediyor, eserlerini ve yaşadığı bölgeleri dünya kültür mirasına dâhil ediyor, konuşmalarını onun özlü(!) sözleriyle süslüyor, turist kafileleri akın akın onun türbesini ziyaret ediyorlar. İslam âleminin her karışına bomba yağdıran, peşe peşe ülkeleri postallarıyla çiğneyen, başörtüsünü dahi "pasif terör" olarak kabul eden haçlıların,²⁸ Tatarlar gibi Mevlana ve Tasavvufu sahiplenmesi ne ilginç değil mi?

Bir de onlara gönüllü marabalık yapanların sürekli, "Biz Mevlanaların, Yunusların irfanına sahibiz." demeleri yok mu? Sınırları adım adım işgal edilirken Batılılara yaranmak için "sövene dilsiz, vurana elsiz" cilerin torunları olduklarını söyleyenler, yakında gerçekle yüzleşecekler. O gün, yaymaya çalıştıkları bu irfanın(!) sadece haçlıları azgınlaştırdığını ve halkı zillete mahkûm ettiğini görecekler. Allah hidayet ve akıl ihsan etsin.

Fransızlar, yani modern haçlılar, Cezayir ve Mağrib'i işgal ettiklerinde o bölgenin en yaygın Tasavvufi hareketlerinden biri Ticânî Tarikatıydı. Fransızlar on binlerce insanı katledip ekini, nesli, namusu ifsat ettikten sonra emellerine ulaşmış, bölgenin büyük çoğunluğunda hâkimiyet sağlamışlardı. Fransız generaller şerefine de bir ziyafet verilmişti. Ziyafet, Ticanilerin büyüğü ve temsilcisi Şeyh Seyyid Muhammed El-Kebir tarafından verilmişti. Çay içme esnasında Husni Ahmed ibni Talib ayağa kalktı ve şeyh adına bir konuşma yaptı. Bu konuşma, Kahire'de yayınlanan El-Fetih gazetesi 16 Sefer 1350 tarihli nüshada ve La Perese Lipre isimli Fransız gazetesinde yayımlandı. Ticânî Tarikatının Fransız işgalinde haçlılara takdim ettikleri hizmetlerin vesikası ve karnesi olan bu utanç hutbesinin bazı bölümlerini tercüme ediyoruz:

"Kalplerimizin maddi, siyasi ve edebî yönden sevgilisi olan Fransızlara yardım etmek vacip olan şeylerdendir. Bunu (yardım etmiş olmamızı) min-

27. Ariflerin Menkıbeleri, s. 675

28. Amerika Hava Kuvvetlerinin yayımladığı son raporlardan birinde tesettür "pasif terör" olarak kaydedilmiştir. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

net etmek ve övünmek için söylemiyorum. Bilakis şeref duyduğum ve ecir umduğum için söylüyorum.

1838 yılında dedem Seyyid Muhammed Es-Sağîr -ki o zamanlar Ticânî Tarikatı'nın temsilcisiydi- Fransa'nın en büyük düşmanı olan Emir Abdulkadir El-Cezâirî'yle mücadelede nadir görülebilecek bir cesaret sergiledi... Yine amcam Seyyid Ahmed -o zaman tarikat temsilcisiydi- Fransız ordusuna yol açtı, Baskre şehrini ele geçirmelerine yardım etti. 1870 yılında Seyyid Ahmed, Fransızlara olan samimi ve sarsılmaz dostluğunu göstermek ve bizim için çok değerli olan Fransız hükümetinin kalplerinden -varsa- suizanni defetmek için Fransız bir hanımefendi olan Orelli Beykar ile evlendi... 1881 yılında bizim öncülerimizden Abdulkadir ibni Hamîde, Fransız bir komutanla beraber çölün bazı kısımlarının ihtilaline yardım ederken şehit oldu... 1894 yılında Fransızlar tavsiye mektupları yazmamızı istediler. Sudan Tevrak bölgesindeki dostlarımıza bu istek üzere mektup yolladık. Onlara, Fransızların o bölgelere saldıracağını ve işitip itaat etmelerini bildirdik. İşgal konusunda Fransızlara yardımcı olmalarını ve beldede afiyetin yayılmasına vesile olmalarını istedik... 1906-1907 yıllarında Mağrib'in Merâkeş beldesine aynı içerikte mektuplar yolladık... Birinci dünya savaşında Afrika'nın farklı belde-lerine mektuplar yolladık. Türklerin Fransa aleyhine savaşa dâhil olmalarını inkâr eden ve dostlarımızın Fransa'nın zimmet ve dostluğunda kalmasını tavsiye eden mektuplardı...

Sonuç olarak Fransa Ticânî Tarikatı'ndan ne zaman yardım istemişse sevinç ve canlılık içinde onların isteklerine icabet etmişizdir."²⁹

Biz bu anlatılanlara yabancı değiliz. ABD'nin Irak işgalinde Nakşîlerin, Saddam taraftarı olarak kısa bir direnişi olsa da -ki bu direniş Tasavvufi değil, aşiret kimliğiyle alakalıydı- zamanla işgal güçlerine teslim oldular. İşi bir adım ileri taşıyarak Sahve birlikleri olarak ABD'nin menfaatlerine hizmet ettiler. Yine Kafkasya'nın Sufileri geleneksel olarak direnişe destek olsalar da mücahidlerin Tasavvufa karşı olduğunu öğrenince kendisi de bir Sufi olan Kadirov'la beraber Putin'in sadık askerlerine dönüştüler.

Türkiye'de de Tasavvufi hareketlerin durumu pek farklı değildir. İslami uyanışın başladığı bölgelerde Tasavvuf hareketlerinin özellikle palazlandırıldığı biliniyor. Kendisi Nakşî bir ailenin çocuğu olup bir müddet şeyhlik yapan, daha sonra yaptığı araştırmalarla Tasavvufun şirk ve bidat yönünü fark edip tevbeyle tevhide yönelen ve Tasavvufu teorik ve pratik açıdan en iyi tanıyanlardan biri olan Feriduddîn Aydın Hoca'dan dinleyelim:

"Bu kampın (Adıyaman Menzil) oluşmasında güdülmüş olan amaç şöyle

29. Dirâsât fi't Tasavvuf, s. 291-296 özetle

özetlenebilir: 1950'den sonra 'Doğu'da ve 'Güneydoğu'da yerli halkın düşünce yapısında değişim rüzgârlarının estiği sezinleniyordu. Bu gelişme iki farklı kutup olarak gittikçe belirginleşiyordu. Bunlardan biri ayrılıkçı şövenist bilinçlenme, diğeri ise İslami uyanıştı. Her ikisinin de ortaya çıkış nedeni aynıdır. O da yönetimlerin başından beri bu iki bölgede yaşayan Kürt, Zaza ve Arap topluluklara uyguladığı baskı ve asimilasyondur. Bu duruma karşı tepki olarak ortaya çıkan bu iki düşüncenin gittikçe gelişme kaydetmesi üzerine yönetimler bir devlet politikası olarak son kırk beş yıldır çeşitli stratejiler belirlemiş bulunmakta ve bu stratejilere göre hareket etmekteledir. Bunların arasında en az askerî yöntemler kadar önemli bir strateji daha vardır ki o da 'Doğulu' Nakşibendîlerin, yönlendirilmesi tasarısıdır. Bu olay, henüz büyük ölçüde deşifre olmamış çok önemli bir siyasi plandır.

Bu konuda şimdilik ancak şu kadarını söyleyebiliriz ki: 1958'de bütün bölge halkını bir tek Nakşî şeyhi etrafında toplayabilmek için gizli ve geniş bir araştırma yapılmış, ondan sonra seyyid olduğu ileri sürülen bir şahıs belirlenmiştir. Neden bu şahsın seçildiği ise son derece ilginçtir ve elbette ki zamanla bu konuya ilişkin önemli bilgiler ortaya çıkacaktır. Görevli bir istihbarat örgütünün denetiminde, profesyonel bir ajan ekibi tarafından yıllarca bu şahsın propagandası yaptırılarak Siirt'le Bitlis arasındaki tekkesi, on binlerce insanın akın ettiği mistik bir mabed hâline getirilmek suretiyle nihayet İslami uyanış Doğu'da çökertildi. Müslimlerin eritilmesine daha fazla ağırlık verildiği için şövenist faaliyetler gittikçe güç kazandı. Sözü edilen şeyh ve cemaati, İslami uyanışın çökertilmesinde kullanıldığı kadar Kürtlerin siyasal açıdan bilinçlenmesine karşı da bir engel oluşturuyorlardı. Bu nedenle yeraltı örgütlerinin herhangi bir saldırısına karşı bu şeyh ve tekkesi daha sonra 'Güneydoğu'nun kritik alandan uzak bir noktasına taşındı."³⁰

Menzil Nakşibendî Cemaati'nin kısa tarihine bakılırsa Feriduddîn Hoca'nın anlattıkları daha iyi anlaşılacaktır. Birçok alanda şirketleşen ve tarikat merkezindeki birçok ritüelin psikolojik bir bağlanma aracına dönüştüğü devasa bir endüstri vardır. Her geçen gün büyüyen bu yapının "Ümmete faydası nedir?" diye sorduğumuzda ne yazık ki cevap, koca bir "hiç"tir. Ümmet kan ağlarken ellerinde sigara ve çay ile şeyhlerinin her geçen gün kapsama alanını nasıl genişlettiğine, insanların içinden geçenleri harf harf okuduğuna, Botan Çayı'nda yıkanan kadınların saçına takılan tarağı nasıl çıkardığına,³¹

30. Tarîkatta Râbîta ve Nakşibendîlik, s. 229

31. "Gavs (k.s.a) bir seferinde sohbet etti, buyurdu ki: 'Gavs-ı Hizanî tesbihat yaparken tebessüm etmişti. Orada kendisiyle serbest konuşabilenlerden birisi vardı. Sordu: 'Kurban.' dedi. 'Senin hiç böyle âdetin yoktu. Tebessüm etmenin sebebi acaba ne olabilir?' Gavs şöyle buyurdu: 'Bir müride kadın, Botan Çayı'nda yıkanıyor. Saçını tararken tarak saçlarına takılıp kaldı. Canı acıdı. Benden istimat etti. İşte ben de ondan dolayı tebessüm ettim.' " (Sohbetler, s. 74)

sadece şeyhe değil tüm aile bireylerine köle olmanın zaruretine,³² her ân ve her durumda şeyhten medet ummanın gerekliliğine dair menkıbelerle ömür tüketen bir kurbanlar topluluğu... Onlar birbirlerine "kurban" diye hitap ediyorlar. Umarız kavimlerinin; şirkin, bidatin ve tağutlar eliyle insanları uyuşturmakla görevli bir şebekenin kurbanları olduklarını bir gün görürler.

Sözün özü, dünyanın neresinde olursa olsun durum bundan farklı değildir. Ya küresel tuğyana hizmet etmekte ya da halkı yerel tağutlara kulluğa davet etmekte. Bu nedenle muvahhidler, Tasavvufa sadece şirk ve bidat nazarıyla bakmamalı, küresel ve yerel tuğyanın elinde insanları sistemlere ve tağutlara kullaştırma projesi olarak görmelilerdir. Onların ağına düşmüş insanların uyanması için çabalamalılardır. Birileri bu kalabalıkların uyanmasını istemediği için bu denli çabalıyorsa İslam ümmetine açılmış bu kirliliğin büyük savaşta mücadelenin bir parçası da bu çabayı boşa çıkarmak olmalıdır.

Bu görüşlerin yanında, Tasavvufi yapılanmaları inceleyenler arasında farklı tezlere sahip olanlar da vardır.

Bu teze göre Tasavvufi hareketler, özünde mücadeleci bir ruh barındırır. Çünkü İslam âlemine yönelik işgallerde, Mutasavvıflar direnişi örgütlemiş, cihad etmişlerdir. Bunu fark eden küresel tuğyan, Tasavvufi hareketlerin genleriyle oynayıp, hareketleri pasifleştirip mücadeleci ruhlarını öldürmüştür. Öte yandan yapay tarikatlar üretilip İslam âleminde yaygınlaştırılmıştır.

Bu tezin iki temel dayanağı vardır ve ilki Senûsîlerdir.

Afrika'ya yönelik işgale direnen, Ömer Muhtar'ın da müntesibi olduğu tarikattir. Senûsîler, başta Libya olmak üzere işgalin olduğu her yerde İtalyanlara ve diğer emperyalistlere karşı cihad etmişlerdir.

İkincisi ise Nakşibendî Şeyhi Şeyh Said'dir. Hilafetin ilgası ve laik bir düzenin kurulmasına karşı bir şeriat müdafaası vermiş ve müridleriyle münkere karşı çıkmıştır.

Açıkça söylemeliyiz ki bu iki örnek mezkur teze dayanak teşkil etmez.

Çünkü Libya'da Senûsîler dışındaki tarikatlar ya düşmana destek vermiş ya da tarafsız kalmışlardır. Ki bölüm içinde Ticanilerin tutumunu aktarmıştık.

Türkiye'de de durum aynıdır. Başta doğulu tarikatlar olmak üzere ülkedeki tüm tarikatlar bu duruma sessiz kalmıştır.

Hâliyle, çoğunluğu görmezden gelip iki tarikat üzere kanaat oluşturmak çok sağlıklı olmasa gerektir. Şayet bir kanaat oluşturulacaksa Senûsîlere ve Şeyh Saîd'e muhalefet eden ve çoğunluğu oluşturan tarikatlara kanaat oluşturulmalıdır.

32. İçeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

FERİDUDDİN AYDIN İLE TASAVVUF ÜZERİNE RÖPORTAJ

Feriduddîn/Ferid Aydın Kimdir?¹

Feriduddîn Aydın, kuşaklar boyu Nakşibendî Tarikatının liderliğini yapmış olan bir ailenin çocuğu olarak 1945'de Muş'ta dünyaya geldi. Güneydoğu'da Şeyhu'l Hazin (Hazinoğulları) adıyla ünlü bir şeyh ailesinden gelen ve "beşik şeyhi" sayılan Feriduddîn Hoca, yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra aile geleneğine uyarak 1968 yılında, özel Tasavvuf terbiyesi aldı ve şeyhlik makamına getirildi.

Gerek klasik medrese eğitimi yanında gördüğü modern öğrenim gerekse yaptığı ilmî çalışmalar ve uzun yıllara mâl olan iş gezileriyle bilgi ve deneyim elde etti. Arapça, Farsça, İngilizce ve Fransızca gibi yabancı dillere olan aşinalığı ve ailesinin kültür birikimi üzerinde yaptığı incelemeler sayesinde çok yönlü ilmî çalışmalar yaptı.

Özellikle Tasavvuf hakkında yaptığı araştırmalar sırasında mistisizmin İslam inancı üzerinde yaptığı yıkıcı etkileri fark etti. Bunun sonucu olarak 1975'te Tasavvuf ve tarikatlara ilişkin kanaatleri değişti ve çok geçmeden şeyhlik makamından çekilerek Nakşibendî Tarikatıyla ilişkisini tamamen kesti. Gerek Hasan'ın ^(radhyallahu anhu) soyundan geldiği için "şerif" ünvanına sahip bu-

1. Bu röportaj, Tevhid Dergisi'nin 52. sayısında yayımlanmıştır.

lunan hanedanını gerek de tüm şeyh ve seyyidlerin çevresinde gördüğü gerçekleri İslam'ın ölçüleriyle sorgulama ihtiyacını duydu. Buna bağlı olarak İslam tarihinde son sekiz yüz yıldır yaşanan çöküşün nedenleri arasında Tasavvuf ve tarikatların önemli rolü bulunduğunu tahmin eden Hoca, bu doğrultuda giriştiği araştırmalarını uzun yıllar sürdürdü. Bu çalışmalarının bir ürünü olarak 1996 yılında Tarikatta Râbita ve Nakşibendîlik adı altında bir eser yayımladı. Onun diğer eserleri özetle şunlardır:

Türkçe Eserleri

- Tercüme Sanatının Gerçekleri

1984 yılında Trablusgarp'ta yazılan ve İstanbul'da yayımlanan bu kitapta yazar, Türkiye'de çeviri alanında gördüğü karmaşaya karşı duyduğu tepkiyi dile getirdi. Kitabın kısa süre içinde nüshaları tükendi.

- İslam'da İnanç Sistemi

Türkiye'de son yıllarda yaşanan din ve inanç anarşisi karşısında kaygılanan yazar, İslam'ın temel değerlerine ve özellikle iman kurumuna yönelik yıkıcı faaliyetlere karşı bu eseriyle bilinçlendirici bir akaid çalışması yaptı. Kitap, 1995 yılında yayımlandı.

Arapça Eserleri

- Et-Tarîkatu'n Nakşibendîyye beyne Madiyahâ ve Hâdirihâ/Geçmişle Günümüz Arasında Nakşibendî Tarikatı

Yazarın, yukarıdaki isim altında Arapça kaleme aldığı bu kapsamlı eser, adı geçen örgütü, çok yönlü olarak irdelemekte, bilim adamları ve araştırmacılar için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Kitap tamamlanmış olmasına rağmen imkânsızlıklar nedeniyle henüz yayımlanamamıştır.

- Mevkifu İbni Âbidîn El-Fakîh mine's Sûfiyyeti ve't Tasavvuf

19. yüzyılın en ünlü Nakşibendî Şeyhi Hâlid El-Bağdâdî'yi, muhaliflerine karşı savunan son dönem fıkıh bilgini olan Şamlı İbni Abidin'in Sell'ul Hisâm El-Hindî adlı risalesine eleştiri olarak Arapça kaleme alınmıştır. Bu çalışma da aynı sebepten dolayı henüz basılmamıştır.

- Et-Tercumetu bi Muhtelifi Cevânibihâ fi'l Alâkati't Turkiyyeti'l Arabiyye

Son yıllarda Arap ülkelerinin, Türk iş gücüne tanıdığı imkânlar üzerine bu ülkelerde faaliyet gösteren Türk firmaları ile muhatapları arasında ortaya çıkan tercüme ve dil sorunlarını yazar bu eserinde daha çok sosyolojik yönleriyle irdelemiştir. Bu eser de henüz yayımlanamamıştır.

- El-Ezminetu fi'l Lugati'l Arabiyye

Yazar, bu eserinde (medreselerde yüzyıllardır -mazi, hâl ve istikbal diye- üç tane olduğu ileri sürülen) zaman kalıplarının on beş tane olduğunu ortaya koyarak Arap dili tarihinde eksikliği hissedilen bir boşluğu doldurmuştur. Bu eser de henüz yayımlanmamıştır.

Feriduddîn Aydın Hoca, bu çalışmaların yanı sıra, ayrıca Türkiye'nin tarihsel arka planındaki deşilmemiş gerçekleri ele alarak günümüzün sosyal, toplumsal sorunları hakkında çok yönlü bir inceleme gerçekleştirdi ve bunu Türkçe kaleme alarak "Öteki Türkiye'den Manzaralar" adı altında kitaplaştırdı. Yazarın bu eseri de henüz yayımlanmamıştır.

Feriduddîn Aydın Hoca, 1986 yılında yurda yaptığı kesin dönüşten sonra yüksek öğrenim gören gençlere, özel olarak "Direct Action" sistemi ile Arap Dili ve Edebiyatı yanında tefsir, hadis, akaid ve fıkıh gibi İslami ilimlerde dersler de verdi. Bir kitap olarak düzenlenen, İslam Konferansı Teşkilatı Yüksek Fıkıh Konseyi'ne ait "Karar ve Tavsiyeler"i Türkçeye çevirerek ödüllendirildi.

Yazarın çeviri alanında da çalışmaları vardır. Tarihçi Mahmûd Şâkir'in "İslam Tarihi" adlı eserini sekiz cilt hâlinde Türkçeye kazandırmıştır. Bu eser 1994 yılında yayımlanmıştır.

Yazarın asıl adı Feriduddîn Aydın'dır. Muhitinde Ferid Aydın olarak tanınmaktadır.

Sorular

- Es-Selamu Aleykum Hocam, nasılsınız, afiyettesinizdir inşallah?
- Hamdolsun iyiyim. Sizler de umuyorum, afiyettesinizdir.
- Teşekkür ederiz Hocam, hamd olsun iyiyiz. Hocam, hiç şüphe yok ki Tasavvuf araştırmacıları arasında bugün önemli bir yere sahipsiniz. Bu alanda en donanımlı ve en birikimli şahsiyetlerden birisiniz. Gerek vaktiyle özel surette eğitimini aldığınız ve önemli görevler üstlendiğiniz tarikatın kültürüne sahip bulunuyor olmanız gerekse tecrübelerinize ve elinizdeki belgelere dayanarak -bildiğiniz çeşitli dillerle- yaptığınız açıklamalar, toplumda büyük yankı uyandırdı. Bu netameli alanda elini taşın altına ilk koyanın da siz olduğunuzu biliyoruz. Dolayısıyla sizin teorik ve pratik açıdan uzmanlık alanınız olması hasebiyle Tasavvuf üzerine sizinle bir söyleşi yapmak istedik. Bizi kırmayıp evinize kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. İzin verirsiniz hazırladığımız sorulara geçelim.
- Tabii, buyurun...

❖ FERİDUDDİN AYDIN İLE TASAVVUF ÜZERİNE RÖPORTAJ

— Hocam, Tasavvufun menşesi hakkında üç farklı görüş var. İki görüş Tasavvuf karşıtlarına, bir diğer görüş ise Tasavvuf yandaşlarına aittir. Tasavvuf karşıtı olan bir görüş, "Tasavvuf tamamen İslam dışıdır. Budizm, Hristiyan ruhbanlığı, Yahudilik, Şia gibi İslam dışı unsurların sentezidir." diyor. İbni Teymiyye ve İbnu'l Cevzî gibi âlimler de, "Tasavvufun aslı İslam'dandır fakat sonradan bozulmuştur." demişlerdir. Tasavvuf ehli ise bu ilmin Allah Resûlü (ﷺ) döneminde var olduğunu, mağaralarda Ebû Bekir ve Alî (radıyallahu anhuma) gibi sahabelere öğretildiğini iddia ediyorlar. Bazıları ise Tasavvufun, İslam'ın ahlaki değerlerini disipline eden bir ilim dalı olduğunu savunuyorlar. Sizin bu konudaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

— Tasavvufun İslam ile uzaktan yakından hiçbir alakası yoktur. Bu konuda çok güçlü kanıtlarımız var:

Bunların birincisi ve en önemlisi: "Tasavvuf" kelimesinin ne Kitap'ta ne de Sünnette bir kez bile geçmiyor olmasıdır. En büyük kanıtımız budur. Tasavvuf kelimesinin esasen kökü ve kaynağı, Yunancadan Latinceye geçen "theosophy"dir. Tıpkı felsefe kelimesinin kökü ve kaynağı olan "philosophy" gibi. Her iki kelime de Yunan kaynaklı ve Yunan kökenlidir. Büyük bir talihsizlik eseri olarak ilk büyük fitnenin tesiriyle İslam ümmetinin bocaladığı dönemde, Ebû Hâşim Es-Sûfî adındaki İranlı bir meczup tarafından orijinal telaffuzu değiştirilerek İslam'a mâl edilmiştir.

Tasavvuf, mistisizm ve Sufizm (Sufilik) kavramları, ilim erbabı ve araştırmacılar tarafından aşağı yukarı aynı anlamlarda kullanılmışlardır. Tasavvuf "theosophy" ya da mistisizm "mysticisme" kelimeleri, aslında Yunanca "mystikos" kavramıyla ilişkilidir. Bu kavram, sırlı ve gizemli düşünce demektir. Bu kelimenin kökeni -bazı araştırmalara göre- Yunancada dudak ve gözleri kapamak anlamına gelen "muein" sözcüğü ile alakalıdır. İlk çıkışı neoplatonculuk olan bu gizemci inanış ve yaşam tarzı, sözde içsel aydınlığa yolculuk perdesi adı altında bir çeşit bitkisel hayatla yaşatılan, gerçekte ise Allah'ı inkâr manevralarından başka bir şey değildir.

Eski Yunanlılardan başlamak üzere en az üç bin (3000) yıldan beridir karanlık labirentlerden geçen mistisizm, Arap muhitlerinde yaklaşık bin üç yüz elli (1350) yıl önce Tasavvuf diye gevelenmeye başlamıştır. Yunancadan bozulma bu ilginç laftan yola çıkılarak ne ilginçtir ki "tarikat" adı altında yüzlerce damızlık din üretilmiştir. Üstelik ne idiği belirsiz olan bu dinlerin tümü de insanlık tarihinin en berrak ve en aydın hayat nizamı olan İslam ile ne yazık ki ilişkilendirilmektedir. Ancak bu haksız ve yanlış ilişkilendirme hiçbir zaman aklın divanında, ilim diliyle kanıtlanamayacaktır. Bununla birlikte hem Tasavvuf hem de ondan türetilmiş olan tarikatların tümü, daima pespaye kalabalıkların varoş kültürü olarak kalacak, bu karanlık düşünce ve

kurumları; tevhid mücahidlerinin direnişi karşısında -çoğu hapçı, uyuşturucu bağımlısı, derviş, meczup ve sübyancı sürüler tarafından- ancak "tekke" adı altındaki inlerde yaşatılabilecektir. Evet, Tasavvuf; hippilere mahsus, kepaze bir yaşam tarzı olarak belki devam edecektir, fakat hiçbir zaman medeni bir toplumun felsefesi hâline gelemeyecek, bu şerefe asla nail olamayacaktır!

İkinci kanıtımız şudur: Tasavvuf kelimesini, iştikak (kelime türetme disiplini) yönünden ele aldığımızda bu sözcüğün Arap dil gramerine uymayan birtakım çarpık ve tutarsız sigalarla düzenlendiğini görüyoruz. Bu da bizim için ikinci ve güçlü bir kanıttır.

Mesela, Tasavvuf kelimesi tefe'uul/تَفْعُلْ babından bina edilmiştir. "yünlendi" manasına gelmek üzere Tasavvuf kelimesi, tefe'uul/تَفْعُلْ sigasıyla Araplar tarafından ne cahiliye döneminde ne Asr-ı Saadet'te ne Hulefa-i Raşidin Dönemi'nde ne de günümüze kadar kullanılmamıştır. Yün elbise anlamında "sûf" kökünden türediği yaygın kanaatine bakacak olursak bir Arap, koyununun yünlendiğini ifade edecek olsa "Tasavvefeti'ş Şâtu" demez. "Koyun yünlendi." ifadesi için "tesavvefe" demez. Arap dil literatürüne baktığımızda bu şekilde bir kullanıma rastlamıyoruz.

"Tasavvuf erbabı zühd, takva ve alçak gönüllülük alameti olarak yünden yapılmış elbise giyorlar." bahanesiyle bunu İslam'a mâl etmeye çalışıyorlarsa böyle bir çaba temelden yoksundur. Çünkü yünlü elbise hiç de değersiz değildir. Hiçbir dönemde de değersiz kabul edilmemiştir. Dolayısıyla alçak gönüllülük sembolü olamaz.

"Asr-ı Saadet'te pamuk, yünden daha kıymetli sayılırdı." iddiası doğru değildir. Yün, her zaman daha kıymetlidir. Nitekim "Sizin vasitanızla bir kişinin hidayet bulması yeryüzündeki develerin yününden daha hayırlıdır."² gibi hadis olmasa bile kelam-ı kibar olarak kanaatimizi teyit eder mahiyettedir. Arap milletinin hayatı için önemli maddelerden bir tanesi de yündür. Çadır, elbise gibi gereçlerini bundan yaparlar. Dolayısıyla yün, hiçbir zamanda önemini kaybetmiş değildir. Tasavvufun böylece yünle ilişkilendirilmiş olması çok abartılı bir iddiadır.

Bazıları, Tasavvufa birer ilham kaynağı olarak Ashab-ı Suffe, Ben-i Suffe kabilesi, Es-Saffu'l Evvel/İlk Saf gibi argümanları gösteriyorlar. Bütün bunlar tutarsızdır. Bunların Tasavvuf için katiyen bir delil teşkil edeceğine inanmıyoruz. Bunların ilmî bir değeri olmayıp kaynakların tamamı oldukça temelsizdir. Bundan dolayı vurgulayarak belirtmeliyim ki Tasavvufun uzaktan yakından İslam'la alakası yoktur.

Merhum İbni Teymiyye'nin; Tasavvufu, İslami ve gayri İslami olarak ikiye

2. bk. Buhari, 3701; Müslim, 2406

❖ FERİDUDDİN AYDIN İLE TASAVVUF ÜZERİNE RÖPORTAJ

ayırılmış olması ise tam bir skandaldır. Eğer İbni Teymiyye, geniş ilmine yakışır bir mazhariyetle aynı zamanda Yunanca bilmiş olsaydı bu mantıksızlığa düşmeyecekti. Nitekim İslam âlimlerinin öteden beri işledikleri kusurlardan biri de kâfirleri daima küçümsemek ve onlara ait olan (meşru ve saygın şeyler de dâhil) bütün değerleri dışlamak olmuştur.

Lugat açısından Tasavvufu çok detaylı bir şekilde inceledim. Tasavvuf bu kelime ve terkiplerin hiçbirisinden türetilmiş değildir. Tasavvufun bunlardan türetildiğini söylemek çok tutarsız ve afaki bir iddia olur. Çok tarafsız ilmî bir heyete sunulacak olsa bu iddiaların hiçbirini kabul etmezler.

Türkiye'de şartlanmış, dinî düşüncesini Tasavvuf kaidesi üzerinde inşa etmiş bir toplum var. Bunun da bin seneden fazla bir mazisi vardır. Bu toplum bundan vazgeçmiyor olabilir. Bunun bir önemi yok. Böyle olması Tasavvufun ilmîliğini ispat eden bir kanıt oluşturamaz. Türkiye halkları, Tasavvufa bundan sonra da yapışabilirler. Bunun üzerinde ısrar edebilirler. Bunun İslamiliğini müdafaa edebilirler fakat hiçbir zaman Tasavvufun İslam'la alakasını ilmen kuramazlar. Bunu kanıtlamazlar. Çünkü buna asla imkân yoktur. "Tasavvuf" kelimesinin Arapça olduğunu iddia edenler bu konuda iddialarını ispat edemezler. Tasavvufun menşesi ile ilgili söyleyeceğimiz şeylerin özeti bundan ibarettir. Ancak bütün bu bilgilere ek olarak ben size akademik çalışmalarımın bir kesit sunmak istiyorum. Vaktiyle "Tasavvuf ve Tarikat" adı altında hazırlamış olduğum, -henüz yayımlanmamış- bir çalışmam var. Oradan alıntılıdığım bir kesiti bu röportaj kapsamında okuyucularınıza sunabilirsiniz. Bu bölümdeki bilimsel tespitlerim şöyledir:

Tasavvuf sözcüğünün nereden geldiği hakkında ileri sürülen görüşler genel olarak iki gruptur. Birinci gruba göre bu kelimenin esin kaynağı, İslam'a ait bazı kurum ve kavramlardır. Bu kurum ve kavramların hepsi de Arapça olduğu için hem Tasavvuf kelimesinin hem de bu kurum ve kavramların gramer bakımından kökleri arasında bir yakınlık bulunup bulunmadığını önce araştırmak gerekir. Çünkü Arapça çok köklü ve bilimsel kurallara dayanan zengin bir dildir. Tarih boyunca bu dile ait matematiksel gramer kurallarından yola çıkılarak bilim alanında birçok soruna çözüm bulunmuştur.

Tasavvuf sözcüğünün, ilişkili olduğu ileri sürülen kurum ve kavramlar şimdiye kadar beşi geçmemiştir. Bunlar; Sûf, safâ, Ashab-ı Suffa, Saff-ı Evvel ve Benû Suffa kelime ve tabirleridir. Tasavvuf sözcüğünün etimolojik kökü ile bu kelime ve tabirlerin etimolojik kökü arasında hiçbir bağ bulunmamaktadır. Biraz sonra sunulacak analizler bu gerçeği açık bir şekilde ortaya koyacaktır. Şimdi de bunların her birini kök bakımından Tasavvuf kelimesiyle karşılaştıralım:

1. Arapçada "yün" anlamına gelen "sûf" kelimesi ile (vaktiyle uydurulmuş) Tasavvuf kelimesinin sözde kökü sawafe (صوف)'dir. Yani sûf ile Tasavvuf kelimelerinin kökü aynıdır. Şüphesiz bu, sadece bir iddiadır. Tasavvufçular işte bunu önemli bir fırsatmış gibi görerek "sûf" sözcüğüne tutunup Tasavvuf denen mistik düşünce akımını daima ve ısrarla İslam'a yapıştırma çabasını göstermişlerdir. Oysa hem mantıksal hem de gramatik çıkarımlardan hareket ederek bu kelimeyi ele aldığımız zaman, Tasavvufun, -ne etimolojik olarak ne de kavram olarak- asla "sûf"tan türemediği açıkça ortaya çıkacaktır.

Nedir bu çıkarsamalar? Evet, önce bunları tespit etmek gerekir:

Bilindiği üzere Türkçe "yün" anlamına gelen Arapçadaki "sûf" kelimesi, koyunun tüyüne verilen addır. Kırkılmış koyun tüyüdür, diye de tanımlanmıştır. Sözde, " 'Renksiz kaba yünden yapılmış elbise giymek o devirlerde günahlardan pişmanlık duymak için bir alamet idi.' "³ Zahidler, yani dünyadan el etek çekip Sufilik yapan insanlar da bu ilgi ile sırtlarına yünden yapılmış geniş bir aba giydiklerinden onların düşünce ve yaşam biçimlerine Tasavvuf denildi.

Bu tez her bakımdan tutarsızdır. Özellikle bu konuda iki önemli gerçek vardır ki sûf ile Tasavvuf kelimeleri arasında hiçbir bağ bulunmadığını açıkça ortaya koymaktadır:

Bunlardan birincisi etimolojik gerçektir. Buna göre sûf kelimesinin her ne kadar Arap sözlüklerinde kök fiili "sawife" (صوف) olarak gösterilmiş ise de esasen "sûf" sözcüğü "camit"tir. Yani donuktur. Salt bir isimden ibarettir. Hiçbir türevi yoktur. Son dönem Arap dilbilimcileri her ne kadar "sawife-yeswafu" (صوف-يصوف) şeklinde ona bir mazi ve muzari kip yakıştırmaya çalışmış iseler de bunun hiçbir açıklaması yoktur. Bu, olsa olsa bazı Arapların alışkanlıkla hemen her kelimeye kök bulma çabası diye sıra dışı bir örnek olarak değerlendirilebilir. Hele bir Arap'ın, sözde "koyun yünlendi" anlamında "sawife'tiş-şâtu" (صوفت الشاة) diyebileceğini ileri sürmek çok abartılı ve asılsız bir iddia olur. Nitekim iki bin yıllık geçmişe sahip zengin Arap literatüründe böyle bir cümleye rastlamak âdetâ mucizedir!

Eğer biri çıkıp örneğin, "teşemmese" (تشمس) ve "tehaccere" (تحجر) (yani; güneşlendi ve taşlaştı) gibi fiillerin de esasen (güneş ve taş gibi) donuk isimlerden türetildiğini, dolayısıyla "tasawwefe" (تصوف) deyiminin de bu şekilde türetilebileceğini iddia edecek olursa bunu Arap dil literatüründe bir tek örnekle de olsa kanıtlayamayacağını söylemek bir mübalağa değildir. Nitekim eğer Arap, koyunun sırtındaki yünün artık kırkılacak kadar uzamış bulunduğunu ifade etmek isterse: "leqad tâle sûf'uha" (لقد طال صوفها) şeklinde

3. bk. Tasavvuf ve Tarikatlar, s. 53

ya da benzeri bir cümle kurarak bunu anlatır. Yani "sûf" kelimesini yine isim olarak kullanır. Sonuç olarak "sûf" kelimesinden Araplar "sawife" şeklinde yalın bir geçmiş fiil kipi bile türetip kullanmadıklarına göre onların "tefe'uul" (تَفَعُّل) vezninde çok daha girift ve ağır bir mastarı "sûf"tan türetmiş olduklarına inanmak mümkün değildir. Bu gerçeği kanıtlayan en güçlü belgeler ise ilk Arap lugatlarıdır. Bunlardan örneğin, İbni Manzûr'un telif ettiği ünlü "Lisânu'l Arab" (لسان العرب) adlı ansiklopedik lugatta "Tasavvuf" kelimesi yoktur. İbni Manzûr, 1232/1311 m.-630/711 h. yılları arasında yaşamıştır. Bu da demek oluyor ki Tasavvuf kelimesi hicretten en az altı yüz (600) yıl kadar sonra bile Arap lugatlarına girmemiştir. Bu çok önemli ve çok güçlü bir kanıttır. Çünkü Kuşeyrî ve emsalleri gibi Arap kökenli eski Tasavvufçu yazarlar her ne kadar Tasavvuf kelimesini erken dönemde kullanmışlarsa da bu sözcüğü Arap dil grameri açısından tahlil etmeye yanaşmamışlardır.

İkinci gerçek ise mantıksaldır. Buna göre de özellikle yün elbise giymek, eğer eskiden sırf bir alçak gönüllülük belirtisi olarak kabul ediliyor idiye her fırsatta müminlerin sevecen, mütevazı ve cana yakın olmalarını öğütleyen Peygamber neden onlara daima yün elbise giymelerini tavsiye etmedi? Müminlerin alçak gönüllü olmaları için bunu mutlaka belli bir sembolle dışa vurmaları mı gerekir? Böyle davranmak riyakârlık değil midir? Yünlü elbise belli bir zaman dilimi içinde ve belli bir toplumda alçak gönüllük belirtisi iken günümüzde ipekten sonra en pahalı elbiseler yünlü kumaşlardan yapılmaktadır. Buna göre Peygamber eğer yünlü elbiseyi değersiz, ucuz, kalitesiz ve hatta pamuktan sonra ikinci sınıf bir giysi olarak değerlendirse idi bu, bütün düşünceleri, öğretisi ve tavsiyeleri evrensel olan "Kâinat Peygamberi"ni bir bakıma yalanlamış olmaz mıydı? Alçak gönüllülük ile yünlü giysi arasında nasıl bir ilgi kurulabilir? Bu sorular çoğaltılabilir.

Dolayısıyla bütün bu belgesel ve mantıksal açıklamalar ışığında diyebiliriz ki sûf ile Tasavvuf kelimeleri arasında hiçbir ilgi yoktur.

2. Arapçada arı, pür ve katıksız anlamlarına gelen "safâ" kelimesi ile (vaktiyle uydurulmuş) Tasavvuf kelimesinin kökleri arasında bir ilgi bulunup bulunmadığına bakalım:

Etimolojik bakımdan bu iki kelimenin kökleri arasında hiçbir bağ bulunmamaktadır. Çünkü Arapça "safâ" kelimesinin kökü "safewe" (صفو), "Tasavvuf" kelimesinin ise (uydurulmuş şekline uygun olarak) kökünün, -yukarıda da işaret edildiği gibi- "sawife" (صوف) olduğunu bir ân için kabul edelim. Tasavvuf sözcüğü (daha sonra genişçe açıklanacağı üzere) Yunan kaynaklı olduğu için onun Arap sözlüğünde kökünü aramak zaten mantık dışıdır. Dolayısıyla Tasavvuf kelimesi için "safewe"yi (صفو) kök olarak görmek ve

hele bunu etimolojik analiz yolu ile ona mâl etmeye çalışmak akademik kurallara son derece aykırıdır ve bilime saygısızlıktır!

Bütün bu karşılaştırmalı açıklamalar, Tasavvufun Arapça "safâ" kelimesiyle hiçbir mantıksal ilgisi bulunmadığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak Tasavvuf kelimesinin safâ kökünden türediğini ya da onu çağrıştırdığını ileri sürmek tamamen mantık dışıdır.

3. İlk İslam Devleti kurulduktan sonra, Peygamber'e sığınan yoksul ve kimsesiz bir mümin gruba, Ashab-ı Suffa (sofa yoksulları) denildiği için bu tabirden yola çıkılarak Tasavvuf kelimesinin kullanıldığına ilişkin teze bakalım.

Yukarıdaki tabirden esinlenilerek Tasavvuf sözcüğünün kullanıldığını ileri sürenler, bunu hiçbir zaman bilimsel ve mantıksal olarak kanıtlayamazlar. Bu gerçeği açık şekilde ortaya koyabilmek için önce yukarıdaki kalıbı oluşturan "suffa" kesitinin Tasavvuf kelimesiyle etimolojik bakımdan ne kadar ilişkili olduğunu inceleyelim.

Arapça suffa sözcüğünün lugatta bir fiil kökü yoktur. "Suffa" (صَفَا) kelimesi camittir, donuktur. Türevleri yoktur. Oysa yukarıda da açıklandığı üzere (vaktiyle uydurulmuş olan) Tasavvuf kelimesinin -sözde- kökü ise "sawife"dir, yani aynı değildir, farklıdır. Bu kısa etimolojik analiz, yukarıdaki iki sözcüğün aynı kökten gelmediklerini bilimsel olarak ortaya koymaktadır.

Bu konudaki mantıksal açıklamalara gelince:

Ashab-ı Suffa, yoksul ve kimsesiz bir grup oldukları ve Peygamber'in (ﷺ) himayesinde yaşadıkları için, sözde, Tasavvufçular onları örnek alarak yoksulca bir yaşam biçimini seçmişlerdir. Bu iki ilgiyle (yani hem suffa sözcüğünden esinlenilerek hem de bu grubun yaşam biçimi tercih edilerek) Tasavvuf kelimesinin ve bu isim altındaki akımın başladığını ileri sürenler çok büyük mantık hatalarına düşmektelerdir.

Çünkü:

a. Her şeyden önce bu gruba mensup sahabilerin hiçbiri, hayatı boyunca Tasavvuf ve tarikat kelimelerini bir kez bile telaffuz etmemiştir.

b. Onların yoksulluğu, dünyadan el etek çektikleri nedenine asla dayanmıyordu. Hepsisi de Peygamber'in himayesinde son derece dünyevi bir hayat geçiriyorlardı. Bazen de onun emriyle görevler alıyorlardı. Yoksullukları, onları mistik bir yaşam içine asla itmemiştir. Yani Ashab-ı Suffa'dan hiçbiri, Tasavvufçular gibi asla raksetmemiş, (sema, hatm-i huwâcegân, rabita ve devran gibi) ayinler yapmamış, tesbih çekmemiş, "hu" çekmemiş, mürid olmamış, mürid edinmemiştir; daha doğrusu bunların hiçbiri onların zama-

nında yoktu. Şuna kesin olarak inanmak gerekir ki eğer o çağda biri çıkıp bu ayin ve sembollerden birini yapma cesaretini göstermiş olsaydı mutlak surette "mürted" olarak ölüm cezasına çarptırılırdı! Çünkü bunların hepsi, başka dinlerden alınmıştır. Dolayısıyla Peygamber'in ve ondan sonra devlet başkanlığı makamına gelmiş olan halifelerin, İslam düzeni ve anlayışını tehdit eden bu tür tehlikeli davranışlara tanık olmaları mümkün değildir.

4. "Tasavvuf" kelimesinin, hem söz hem de anlam olarak "Saff-ı Evvel" deyiminden doğduğu yolunda bir tez daha vardır. Buna göre Sufiler, sözde, Allah'ın hoşnutluğunu kazandıkları için kıyamette, ön safta yer alacakları varsayımından yola çıkılarak bu topluluğa, "ilk saf" anlamına gelen Arapça "Saff-ı Evvel" adı verilmiştir.

Aslında bu tezin de her bakımdan ne kadar tutarsız olduğu ortadadır. Bununla ilgili etimolojik ve mantıksal analizleri yaptıktan sonra bu gerçek çok daha net olarak ortaya çıkacaktır:

Önce Arapça "Saff-ı Evvel" tabirini ele alalım. Bir sıfat tamlamasından ibaret olan bu birleşik tabir içindeki "saff" kelimesini esasen yeniden analiz etmeye lüzum yoktur. Ancak küçük bir tekrar belki faydalı olur diye ifade etmek gerekir ki "saff" kelimesinin fiil kökü "safefe"dir. Oysa (vaktiyle uydurulmuş) Tasavvuf kelimesinin sözde kökü "sawife"dir. Dolayısıyla "Saff-ı Evvel" tabirindeki "saff" kelimesinin etimolojik bakımdan Tasavvuf kelimesiyle hiçbir alakası yoktur.

Bu tezin mantıksal çarpıklığına gelince, Sufilerin ahirette ön safta yer alan -tabiri caizse- "torpilli" bir zümre oldukları, acaba hangi gerekçeye dayandırılabilir? Belki bazı kimseler, örneğin, diyeceklerdir ki: "Dört zümrenin cennete gireceği bizzat Kur'ân-ı Kerim'de ifade edilmiştir. Bunlar peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salihlerdir. İşte Sufiler de bu salih grubun başka bir adıdır." Bunu ileri sürmek elbette ki çok kolaydır. Siz isterseniz Bahaîler, Kadıyanîler, Masonlar, Laikler ve kökten putçu Kemalistler gibi İslam'ın azılı birer düşmanı olan grupları da bu zümrenin içinde gösterebilir, onları da cennetlikler listesine ekleyebilirsiniz! Bu sizi ilgilendirir. Ama siz Allah adına hüküm vererek onların kıyamette ön safta yer alacaklarını ve cennete gideceklerini nasıl kanıtlayabilirsiniz? İşte siz bu sorunun yanıtını asla bulamazsınız. Sonuç olarak bu tez de böylece çökmüş ve çürümüş olur. Çünkü üstünlük Tasavvufta değil, tam tersine ve bizzat Kur'ân'ın ifadesiyle takva sahiplerindedir.

5. Tasavvufun, etimolojik bakımdan kaynağını oluşturduğu ileri sürülen bir tabir daha vardır. O da bir Arap kabilesi olan "Ben-i Suffa" (Suffa Oğulları) adından esinlenilerek Tasavvuf kelimesinin zamanla kullanıldığı iddiasıdır.

Önce ifade etmek lazımdır ki "Ben-i Suffa" tabirindeki "suffa" sözcüğü ile Tasavvuf sözcüğü biraz önce karşılaştırılmış ve aralarında hiçbir ilişki bulunmadığı açık şekilde kanıtlanmıştır.

Ayrıca sözde, "Bu kabilenin İslam'dan önce ve sonra Kâbe'ye hizmet ettiği ilgisiyle adından esinlenilerek Tasavvuf kelimesi kullanılmıştır." denilmektedir. Görüldüğü üzere bu tez de son derece tutarsız ve çürüktür. Çünkü bu kabilenin, ne vaktiyle Kâbe'ye hizmet ettiği kanıtlanabilmiştir ne de -gerçek bile olsa- adı geçen kabilenin bu yüzden cennetlik bir zümrenin peydahlanmasına kaynaklık edebileceği kanıtlanabilir.

Bütün bu bilimsel analizlerden sonra ifade etmek gerekir ki Tasavvuf kelimesinin söz ve anlam olarak kesin kaynağı eski Yunan dil ve düşüncesidir. Bu ise belgesel bir gerçektir. Açıklamasını kısaca ve herkesin anlayabileceği bir dille şöyle yapmak mümkündür:

İslam hariç, bütün din ve felsefeler, inançlar ve kültürler birçok nedenlerle birbirlerinden etkilenirler. Tarih boyunca İslam toplumunun daima çoğunluğunu oluşturmuş bulunan "Müslüman" kalabalıklar şu veya bu dinden İslam'ın alanına birçok yabancı inanç ve düşünce taşımışlardır. Bu yabancı kaynakların en etkinlerinden biri de Yunan kültürüdür. Yunan felsefesi, Abbâsî Halifesi El-Me'mun (H 198-218) döneminde Arapçaya çevrildi. Bu gelişme İslam toplumunda çeşitli düşüncelerin türemesine yol açtı. Ancak bu dönemden çok önce hatta Muaviye zamanında bile Bizanslılarla olan sıkı temaslar nedeniyle İslam toplumunun, en azından terminolojisinde, bazı değişiklikler meydana gelmişti.

Bu ilgiyle Yunan kaynaklı iki önemli terimin erken dönemde Arapçalaştırıldığına burada özellikle işaret etmek gerekir. Bunlardan biri "philosophy"dir; öbürü ise "theosophy"dir. Telaffuz zorluğundan olsa gerek, bu iki kelime Arapçaya geçtikten sonra yazılış ve okunuş biçimleri oldukça değişmiştir. Birincisi, yani "philosophy", "felsefe" olmuş; "theosophy" de "Tasavvuf" olmuştur. İlginç olan; "philosophy" kelimesinin "felsefe" biçiminde Arapçalaşmasından sonra herkesin, bu iki kelimedeki anlamdaşlık konusunda aynı görüşü paylaşmasına karşın hemen hiç kimsenin "theosophy" ile "Tasavvuf"un anlamdaş oldukları konusunda herhangi bir görüş ortaya koymamasıdır! İşte bütün karışıklık bundan kaynaklanmaktadır. Evet, "philosophy" ile "felsefe" kelimelerinin aynı anlama geldiklerini bütün ilim ve akademi çevreleri çok iyi bilmektedir. "Theosophy" ile "Tasavvuf" kelimelerinin de aynı anlama geldiklerini yine ilim ve akademi çevreleri bilmektedir. Bunlara ilahiyatçılar da dâhildir. Fakat "Tasavvuf"un "theosophy" kelimesiyle olan ilişkisi konusunda özellikle Türk ilahiyatçıları bilinçli olarak susmaktadır. İşte esasen bunun nedeni ya da nedenleri üzerinde durmak çok büyük önem taşımaktadır.

– Size göre bunun nedenleri nelerdir?

– İslam ile Müslümanlık kavramları arasındaki fark o kadar hassas bir konudur ki tarih boyunca hiçbir Türk hocası bunun üzerinde durmak istememiştir. Çünkü bu konunun tartışmaya açılması, âdeta kıyametin kopması demektir. Onun içindir ki istediğiniz kadar kaynakları karıştırınız, istediğiniz kadar araştırmalarınızı derinleştiriniz, bu iki kavram arasındaki fark hakkında kayda değer bir açıklama bulamazsınız. Örneğin, hiç Türkçe bilmeyen ve Türkiye'de uzun zaman kalmamış ve halkla pek temas kuramamış İslam'a mensup bir Nijeryalya, bir Malezyalya, bir Endonezyalya, bir Arap'a ya da bir Afrikalya; Müslümanlığın ne olduğunu sorunuz, gözünüzün içine nasıl boş boş bakıp sonra da, "I don't know!" (Bilmiyorum!) dediğini göreceksiniz. İslam'a mensup bir Avrupalıya dinini sorsanız size hemen, "I'm Muslim, don't panic!" diye çok ilginç bir cevap verecektir. Ama ondan asla "I'm Müslüman." diye bir cevap beklemeyiniz. Çünkü aslında böyle bir din yoktur!

Peki, bu kelime nasıl uyduruldu ve İslam'a niçin ve nasıl yapııştırıldı? Bu sorunun cevabı buraya sığmaz. Türkler, Kürtler ve İranlılar için bu o kadar tehlikeli bir sorudur ki şimdiye kadar hemen hiç kimse böyle bir soruyu aklının ucundan bile geçirmek istememiştir. Çünkü aslında "Müslümanlık", İslam'a alternatif bir din olarak üretilmiştir! Ama neden?

Bir insan düşünün ki eğer "Ben Müslim'im ya da Müslime'yim." derse bir Arap'la karıştırılacağı için yüreğinde dünyanın en derin acısını hissedecektir, bu kimse hayatında böyle bir kelimeyi bir kez bile olsa telaffuz etmeyi göze alabilir mi?

Sanırım, sorunuza şimdilik bu kısa cevap yetecektir. Daha fazla bilgi istiyorsanız 707'lerden itibaren günümüze kadar Acem topluluklarda dinin evrim süreçlerini, muteber kaynaklardan dikkatle izlemeniz gerekir. Ama ben yine de bu münasebetle zihninizi birkaç ayet-i kerime ile hareketlendirmek istiyorum:

«إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ * فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ أَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا، وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ»⁴

4. "Allah'ın (geçerli olan) tek din İslam'dır. Kendilerine Kitap verilenler, kendilerine ilim geldikten sonra aralarındaki azgınlık/kıskançlık/bir diğer gruba üstünlük sağlama isteği nedeniyle anlaşmazlığa düştüler. Her kim de Allah'ın ayetlerine karşı kafir olursa şüphesiz ki Allah, hesabı çabuk görendir. Şayet (İslam konusunda) seninle tartışılırsa (onlara) de ki: 'Ben ve bana tabi olanlar (dini Allah'a halis kılıp yalnızca O'na kulluk ederek) yüzümüzü Allah'a teslim ettik. ' Kendilerine Kitap

”وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ * كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ * أُولَئِكَ جَزَاءُ هُمْ أَنْ عَلَيهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ * خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ“⁵

– Allah (celle celalahu) tarafından yaratılan insanın madde ve ruh/manevi olmak üzere iki boyutu vardır. Gerek İslam âleminde raşit hilafetten sonraki bozulmalar gerekse modernizmin insana maddeyi vadedip onu bunalıma sürüklemesi sebebiyle beşeriyet âleminde yoğun bir maneviyat arayışı başladı. Bu arayışta neden yollar sürekli Tasavvufa çıkıyor? Sizin geniş kültürünüze ve bilgi birikiminize güvenerek soruyorum, burada kasıtlı bir yönlendirme olabilir mi? Birileri insanları bunaltıp daha sonra bu bunalımın sözde kurtuluş reçetesi olarak onları özellikle Tasavvufa yönlendiriyor olabilir mi? Size göre bunun nedeni tam olarak nedir?

– İnsanoğlunun kendi iç dünyasını tatmin etme arayışı eskiden beri vardır. Bu, insanoğlunun fıtratında var. İnsanoğlu hayatın sıkıntılarından, bunalımlarından her zaman kurtulmak istemiş ve çeşitli çarelere başvurmuştur. Bunun yollarından bir tanesi de ibadettir, ruhani hayattır. İslam'da yeterli kadar bu hayatın zemini ve alanları vardır. Yani İslam tamamen ruhaniyetten yoksun bir din değildir. Allah (celle celalahu) insan psikolojisini rahata kavuşturmak, ona kendini iyi hissettirmek için birtakım ibadetler vazetmiştir. Elçileri vasıtasıyla bunu bir formül hâline de getirmiş ve uygulamıştır.

Mesela, namazların vakitleri ve rekâtları Kur'ân-ı Kerim'de çok net değildir, Peygamber (salâluhu aleyhi ve sellem) bunları formüle etmiştir. Kendi hayatında sınırlarını çizmiştir. Bu ibadetlerin kuralları İslam fıkhı tarafından açık bir şekilde ümmete yansıtılmıştır. Dolayısıyla İslam'da namaz/oruç/hac/zekât gibi ibadetler bu açığı kapatmaktadır. Bir müminin ruhi rahatlama ihtiyacını karşılayacak ölçülerdedir bunlar. Bunun dışında bir müminin ruhen rahata kavuşması için başka bir arayış içerisine girmesi, İslam'la yetinmeyip İslam dışı bir arayış içine girmesi demektir ki bu nokta bize Tasavvufu hatırlatıyor. Bu

verilenlere ve ümmilere de ki: 'Teslim oldunuz mu?' Onlar da teslim olurlarsa hidayete ermiş olurlar. Şayet yüz çevirirlerse sana düşen yalnızca (İslam'ı) tebliğ etmektir. Allah, kullarını görendir." (3/Âl-i İmrân, 19-20)

5. "Kim de İslam dışında bir din ararsa ondan kabul edilmez. Ve o, ahirette hüsrana uğrayanlardan olur. İman ettikten sonra kâfir olan, Resûl'ün hak olduğuna şahitlik eden ve kendilerine apaçık deliller gelmiş olmasına rağmen (küfre sapan) bir topluluğu Allah nasıl hidayet etsin? Allah, zalimler topluluğunu hidayet etmez. (Bunlar hidayeti hak etmez.) Bunların cezası; Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların lanetlerinin üzerlerine olmasıdır. Onda ebedî kalacaklardır. Onlardan azap hafifletilmeyecek ve onlara değer verilmeyecektir/onların azabı ertelenmeyecektir. Bundan sonra tevbe edenler ve (hatalarını) düzeltenler müstesna! Şüphesiz ki Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir." (3/Âl-i İmrân, 85-89)

⇨ FERİDUDDİN AYDIN İLE TASAVVUF ÜZERİNE RÖPORTAJ

tarz arayışlar Allah Resûlü döneminde de ortaya çıkmıştır. Resûlullah bu arayışın Rahmani olmayıp şeytanın aldatması olduğunun farkına varmış ve ashabını kesin bir dille uyarmıştır.

Enes ibni Mâlik'in (radhyallahu anhu) rivayet ettiği bir vakayı aktarmak istiyorum:

"Üç kişi, Nebi'nin (salallahu aleyhi ve selam) hanımlarının evlerine gelerek Nebi'nin (salallahu aleyhi ve selam) ibadetine dair soru sordular. Onlara haber verilince onu azımsar gibi oldular ve şöyle dediler: 'Biz nerede, Nebi (salallahu aleyhi ve selam) nerede? Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.'

Onlardan birisi, 'Ben her gece namaz kılacağım.' dedi.

Diğeri, 'Ben de oruç açmamak üzere sene boyunca oruç tutacağım.' dedi.

Üçüncüleri, 'Ben de kadınlardan uzak kalacak ve ebediyen evlenmeyeceğim.' dedi.

Sonra Allah Resûlü (salallahu aleyhi ve selam) gelerek, 'Şöyle şöyle diyenler sizler miydiniz? Allah'a yemin ederim ki şüphesiz ben aranızda Allah'tan en çok korkan ve ona karşı en takvalı olanınızım. Bununla birlikte oruç tuttuğum da olur, tutmadığım da olur. (Geceleyin) kimi zaman namaz kılarım, kimi zaman uyurum. Kadınlarla da evlenirim. Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir.' dedi."⁶

— Tasavvufun İslam toplumunda ortaya çıkması ve yayılmasının nedenleri nelerdir?

— İslam tarihinde birtakım kırılma noktaları vardır. Bin beş yüz (1500) yıllık İslam tarihi boyunca çok önemli olaylar yaşanmıştır. Bunların etkisiyle ümmet büyük travmalar geçirmiştir. Bu yüzden toplumun psikolojisi bozulmuş, huzuru kaçmıştır. Tabii bu sebeplerle ruhsal tatmin arayışları daha çok hız kazanmıştır.

Bu kırılma noktalarının ilki, ilk fitne olan Alî ile Muaviye arasında cereyan eden savaşıdır. Bu hadisenin getirdiği bir bunalım vardır İslam toplumunda. Bu bunalım uzun süre sert ve yoğun bir şekilde devam etmiş, insanları etkilemiş, yormuş, üzmüş, onları kamplara ayırmıştır. Kimisi seccadesini almış çöllere gitmiş kimisi evine kapanıp toplumu terk etmiş. Yaşanan acı hadiselerden uzaklaşmak ve geçmiş günlerdeki huzuru yakalama isteği insanları bir arayışa itmiş. Bu boşluktan yararlanan Tasavvuf, insanlara vadettiği yalnız hayat/uzlet, kendi nefsiyle meşgul olma ve iç huzur söylemleriyle insanların ilgisini çekmiş ve ne yazık ki kabul görmüştür.

Bu kırılma noktalarından ikincisi ise İslam akidesini diyalektik usulle anlatarak toplumu zorlamaktır. İslam akidesini Kur'ân'ın o; İlahi üslubu dışına

6. bk. Buhari, 5063; Müslim, 1401

çıkarak diyalektik/kelami yollarla anlatma yöntemi başlayınca İslam toplumdaki insanlar bu üsluba yabancı kalmışlardır. Kelami mezheplerin ortaya çıktığı yıllarda İslam ümmeti ruhi bir bunalım geçirmiştir. Mutezile'nin ileri gelenlerinin İslam akidesini izah tarzları ve onlara cevap vermek için oluşan karşıt kamplar, İslam toplumunu sıkıntıya sokmuştur. Bir bunalım dönemi başlamıştır. Bunun karşılığında insanlar uyanmıştır. Nitekim selefi bir grup ortaya çıkmış ve tepki göstermiştir. Yani Mutezileliğe, Cehmiliğe, Mürcieliğe, Hâricîliğe ve mistik akımlara karşı İslam uleması bu tepkiyi göstermiştir. Niçin tepki göstermişler? Çünkü bu nevezhur yorumcular, İslam toplumunu bunaltmışlardır. Getirdikleri yeni kelami anlatım tarzlarının sonucu olarak toplumun anlayamayacağı farklı, çetrefil akideler ve inanışlar ortaya çıkmıştır. Bunun yol açtığı bunalım da o günün şartlarında İslam toplumunu Tasavvufa yöneltmiştir. Anlaşılmaz İslam inancının oluşturduğu iç sıkıntıyı, Tasavvufun vadettiği iç huzurla kapatmaya çalışmışlardır.

- Bunu ikinci kırılma noktası kabul ediyoruz.
- Evet, bu ikinci kırılma noktasıdır.

Üçüncü kırılma noktası da sınıf farklarının ortaya çıkmasıdır. Zengin ile fakir arasında büyük uçurumların ortaya çıkmasıdır. Bu uçurum da yine İslam toplumunu ruhi bir bunalıma sürüklemiştir. Karmatilik ve İsmaililik olayları bunu kanıtlıyor. Yani bir asırdan daha fazla bir zaman kesiti boyunca Karmatiler, Abbâsî yönetimini meşgul etmişlerdir. Devlet meşgul edilmiş. Abbâsî yönetimi Karmatilerle niçin uğraşmış? Çünkü tarihte bir zenci isyanına şahit oluyoruz. O zenci isyanının sebebi nedir? Tıpkı son iki yüzyıl önce Amerikalıların gelip Afrika'dan zencileri götürerek çiftliklerde kamçı altında çalıştırmaları, onları sömürmeleri ve onları katletmeleri gibi İslam toplumunda da buna benzer zulüm dönemleri ne yazık ki yaşanmıştır. Hatta, neredeyse Peygamber'in (ﷺ) daha kokusunun ortada olduğu erken dönemde bu olaylar yaşanmıştır. Abbâsî Devleti'nin ilk döneminde bu yaşanan Zenci isyanı çok meşhurdur. Basra'da, Kufe'de Afrika'dan getirilip çalıştırılan zencilerin canına tak demiş. Tıpkı çağımızdaki kapitalizmin bir türü ortaya çıkmış. Biz bugün onlara "protokapitalistler" diyebiliriz. İslam toplumunun protokapitalistlerinin, bu zenci topluluk üzerinde uyguladıkları baskılar dolayısıyla toplum bir bunalım yaşamıştır. Bu bunalımdan kaçanlar ruhi bir rahatlık duyabilmek için yine Tasavvufa yönelmişlerdir. Bu da üçüncü bir kırılma noktası sayılabilir.

Bu yüzden Tasavvuf gittikçe bir muhit kazanmış ve ne yazık ki zamanla kemikleşerek bugünkü yerini bulmuştur.

Tabii şimdi bu tarihlere geri döndüğümüz zaman o günden bugüne bin

üç yüz yıllık bir süreden bahsediyoruz. Ta bin üç yüz (1300) yıldan beri benimsenmiş, kabul görmüş, İslam'dan âdeta bağımsız bir din niteliğini kazanmış olan Tasavvuf ile mücadele etmek elbette ki çok zordur. Çünkü nesiller boyu bir altyapı/zemin bulmuştur. Geçmiş dönemde -günümüzdeki kadar- şiddetli bir tepkiyle karşılaşmamıştır. Bu da Tasavvuf için bir fırsat olmuştur. Dolayısıyla Tasavvuf, çok serbest bir şekilde İslam'ın organik bir parçasıymış gibi varlığını sürdürmüş ve günümüze kadar gelmiştir. Ama ne zamanki kültür yaygınlaşmış, hız ve iletişim sayesinde insanlar yoğun bir fikir alışverişi içerisine girmişler; yüzyıllar önce kütüphanelerin tozlu raflarına terk edilmiş olan kaynaklar tercüme edilmiş, aklını kullanan, İslam'la başka dinleri karşılaştırmaya çalışan kültürlü/bilgili insanlar konuya tarafsızlıkla yaklaşarak bu karmaşayı görmüşler işte o zaman böyle bir problemle karşılaşmışlardır. İslam'ı tahrip etmiş olan bu yabancı akıma karşı susmayı iman için büyük bir tehlike olarak görmüş ve seslerini yükseltmişlerdir. Tasavvufa karşı doğan bugünkü tepkinin kısaca izahı budur.

Mesela bunlardan biri benim. Bana günün birinde ilim ehlinde biri, "Muhterem, sen yanlış bir yoldasın. Sen neye dayanarak Tasavvufa bu kadar gönül verdin de bir merci makamı olarak Nakşibendî Tarikatının seccadesine oturdun, senin delilin nedir?" dememiştir. Böyle bir uyarıya muhatap olmadım. Fakat vaktiyle, zayıf da olsa bazı tepkilerle karşılaştım. Bu da beni uarmaya yetti. Ayrıca tarikat olarak uyguladığımız ritüeller hakkında zihni mi kurcalayan bazı şüpheler vardı. O uyarı sayesinde, ben elimde bulunan halkalardan her birini geriye doğru izleyerek ilerlediğimde, çok müthiş şeylerle (İslam'ın hakikaten yabancı olduğu engellerle) karşılaştım. O zaman anladım ki İslam'ın Tasavvufu, tarikatla (kati suretle) hiçbir ilişkisi yoktur. Yani Tasavvufun bir macerası/sergüzeşti vardır. Bu sergüzeştin özeti, sizin yönelttiğiniz sorunun karşılığı olarak bundan ibarettir.

— Sizi Tasavvuf ve tarikatı araştırmaya sevk eden uyarıcılar nelerdir?

— Allah'ın (celle celaluhu) yardımı demekten başka bir cevabı uygun görmüyorum. Çünkü yıllar boyu yığınlarca kitap okumuştuk. Arap dil kuralları ve mantık dışında öbür derslerimizin tümü bize Allah'ın Kitabı'nı ve Resûlullah'ın sünnetini öğretiyordu. Buna rağmen biz âdeta kafamızı kuma gömmüştük. Türbeler, sandukalar, kutsallaştırılmış ölümler, rabitalar, türlü türlü hurafeler aklımızı çelmiş, bizi büyülemişti. Fakat bir zaman geldi, rabita yaptığımız için günün birinde Allah'ın bir kulu, bizi müşrik olmakla suçladı. İşte o gün bizim için bir dönüm noktası oldu. Bu hikâyeye epeyce uzundur. Ancak bizi o günlerde müşrik diye suçlayan ve hidayeti bulmamıza vesile olan Siirtli merhum terzi Şefik Erkoyuncu'yu huzurunuzda rahmetle anıyorum.

– Bu kırılma noktalarının dışında Tasavvufun İslam toplumunda yer etmesine sebep olan başka bir kırılma noktası var mıdır?

– Evet, var. İslam toplumu çökme trendine girdiği ândan -ki bu neredeyse tebe-i tabiin kuşağının ömrünü tükettiği günden- itibaren kırılma noktaları başlıyor. İslam toplumunda siyasi, ekonomik, kültürel ve dinsel kırılma noktaları yaşanıyor. Bunların hepsi birbirine bağlıdır ve hepsi birbirini üretmiştir. Siyasi bunalımlar insanları ürkütmüş, yormuş, üzmüş, birbirine küstürmüş ve İslam toplumunu kamplara ayırmıştır. Tabii bu çözülme bilhassa Allah'ın (celle celaluhu) dikkatimizi üzerine çektiği birliğimizi bozmuştur. Cenab-ı Hak ne buyuruyor:

"Hiç kuşkusuz sizin bu ümmetiniz, tek (olan İslam) ümmettir. Ben de sizin Rabbinizim. Öyleyse bana ibadet edin."⁷

Bu ayet-i kerimenin bize ilham ettiği birlik ve beraberlik bozulmuştur. Tebe-i tabiin (üçüncü kuşağın) tarihsel dönemini sona erdirdiği dönemden itibaren bu kırılma noktaları ve bunalımlar yaşanmaya başlanmıştır. Tabii bu, ümmetin çöküş trendine girdiği anlamına gelmektedir. Ümmet bu tarihten itibaren çökmüş olabilir mi? Evet, cesaretle bunu söyleyelim! Çünkü biz hakikatleri cesaretle haykırırmazsak, yanlışlarımızı bulamazsak, tarihimize yüzleşemezsek Asr-ı Saadet'e dönemeyiz. Bu özlemi yaşıyor olabiliriz ama Asr-ı Saadet'e dönebilme direncini gösteremeyiz. Bu konuda kabiliyet ve çaba da gösteremeyiz. Dolayısıyla eğer bizim Asr-ı Saadet'e dönme özlemimiz varsa -ki vardır elhamdulillah- bugün çökmüş olsak bile bu ümmetin çocukları asrımızda uyandılar. Bunu tespit ettim. Şu ânda Hindistan yarımadasından Atlas Okyanusu kıyılarına kadar doğudan batıya, Yemen, Muskat, Umman, Hint Denizi kıyılarından Bosna Hersek'e kadar güneyden kuzeye İslam coğrafyasında bizim şu ânda tartıştığımız konular tartışılıyor. Bu ne demek? Bu, İslam ümmetinin uyandığını, hiçbir şey yapamıyorsa bile feryat ettiğini, elemi ve acısını dile getirdiğini ifade ediyor! Bunu inkâr edemeyiz. Bundan dolayı da mutluyuz. Biz her şeyin bugünden yarına biteceğine ihtimal vermiyoruz. Ama biz umutluyuz, uyandık. Bakın bugün en azından Tasavvufu tartışıyoruz. Tasavvufun ne kadar büyük bir yara, ne kadar büyük bir problem olduğunu teşhis ettik, onun üzerinde konuşuyoruz. Ümmet, bunun gibi daha birçok sorunu bulmuş. Onun üzerinde tartışıyor. Bunlar olgunlaşacaktır. Umudumuz odur ki Allah'ın izniyle -biz göremeyebiliriz- bizim torunlarımız belki görecektir. Onlar bu uyanış sayesinde inşaallah hayırlı sonuçlara ulaşacaklardır. Tasavvufun boğuntulu şirk ortamından kurtulacak, tevhidin meşalesini dünyanın her yerine taşıyacaklardır. Bundan dolayı çok mutluyuz ve umutluyuz.

– Bunların dışında bazı araştırmacılar Tatar/Moğol istilasının, keza Haçlı

7. 21/Enbiyâ, 92

seferlerinin de Tasavvufun İslam âleminde yer etmesinde ciddi etki yaptığını söylüyorlar. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

— Bunun içerisine bütün siyasi bunalımlar, krizler, Emevî-Abbâsî kavgaları, 1258'deki Moğol işgali, Beylikler Dönemi'nde ümmetin birbirini hırpalaması, Endülüs'ün çöküşü gibi olaylar, elbette ki Tasavvufun yayılmasını tetiklemiştir. Zaten Tasavvuf mevcuttu o sıralarda. Çünkü Hallâc, Cunejd El-Bağdâdî gibi ilk Sufiler, Moğol istilasından çok önce yaşamışlardır.

Mesela, bakınız Cunejd El-Bağdâdî hakkında bir şey okuyalım buradan. Cunejd El-Bağdâdî çok eski bir Sufidir. Kutu'l Kulub adlı kaynaktan naklediyorum, diyor ki: "Yeni başlayan müride kalbini üç şeyle meşgul etmemesini öneririm. Aksi hâlde hâlinde değişiklik olur. Çalışmamak, hadis okumamak ve evlenmemek."⁸ Yine diyor ki: "Sufinin okuyup yazmamasını tercih ederim. Çünkü okuma yazma canlılığı öldürür."⁹

Tasavvufun oluşturmaya çalıştığı insan tipi budur. Bu özelliğe sahip insanların olduğu bir toplum çökmeye mahkûmdur.

— Bunları Tasavvufun İslam toplumunda yayılma sebepleri olarak zikretiniz. O zaman dördüncü bir başlık olarak iç ve dış savaşları ekleyebiliriz.

— Evet.

— İhsân İlâhî Zahîr adında bir araştırmacı var. Bu zatın Şia ile ilgili yazmış olduğu çok ciddi çalışmalar bulunmaktadır. Şia ile ilgili bu çalışmalarını bitirdikten sonra İslam Tasavvufu denilen şeye bakıyor. Aslında Şia ile Sunni Tasavvuf arasında hiçbir fark olmadığı kanaatine varıyor. Bu kanaatten hareketle Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir diye bir kitap kaleme alıyor. Burada belli fikirleri zikrediyor. Kendi görüşü olarak Şia'nın Tasavvufu Yahudilikten aldığını, onlar vasıtasıyla da Sunni dünyaya taşındığını söylüyor. Siz iki kültürü de çok iyi biliyorsunuz. Farsçayı da biliyorsunuz. Yani Şia ve Tasavvuf kültürüne baktığınız zaman sizce bu tespit, yerinde bir tespit midir?

— Bu tespitin doğru yönleri vardır tabi. Bunu asli bir açıklama olarak değil bir yan açıklama olarak kabul edebiliriz. Tasavvufun Şiilikle ilişkisi çok kesindir. Ona inanıyorum. Şöyle ki:

İslam fatihleri tarafından ilk fethedilen toprak İran topraklarıdır. İranlılar, ülkelerinin İslam topraklarına katılmasına çok üzölmüşler, bu duruma, dünyada İslam'ı kabul eden diğer milletlerden çok daha fazla içerlemişlerdir. İran'ın fethiyle beraber İran halkı özelde ashaba genelde de Araplara karşı büyük bir kin beslemeye başlamıştır. Dolayısıyla İran hâlen Zerdüş'tür.

8. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/239

9. age. 1/443

İran halkı bütün o aldatıcı görüntüye -sakala, cübbeye, sarığa, ayetullah ünvanlarına- rağmen bir İslam toplumu değildir. Bilakis İran hâlen çok koyu bir Zerdüş toplumdur. Burada Prof. Dr. Fuat Köprülü'nün Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar adlı kitabından bir pasajı okutacağım size:

"İranilik, Hz. Hüseyin evladını Sasanilerin vâris takipçisi sayarak ehlibeytin hukukunu müdafaa perdesi altında Arap milliyetine ve İslam dinine dehşetli darbeler vurdu ve eski bir medeniyetin kolayca yok edilemeyeceğini Zerdüş akidelerini, İslam kisvesi altında sokmak suretiyle açıkça gösterdi."¹⁰

Müthiş bir tespittir bu. Burada oturup saatlerce konuşsak İran hakkında bu net bilgiyi vermeye muvaffak olamayız.

— Bu kitapta Türklerle ilgili özel bir bölüm de var Hocam. Belki röportajın sonuna doğru soracaktım ama yeri gelmişken onunla ilgili özel bir sorum var. Sizin de uzmanlık alanınız olan Nakşibendî Tarikatı Arap bölgelerinde değil, daha çok Türklerin ve Kürtlerin yoğunlukta olduğu yerlerde yayılmıştır. Bunun sebebi nedir acaba?

— Bunun sebebi gayet açıktır. Bir defa 1776 yılında dünyaya gelen ve 1826'da ölen Hâlid El-Bağdâdî Süleymaniyelidir ve Kürt kökenlidir. Bu şahıs 1810 tarihinde Hindistan'a gidip bir yıl kalarak 1811'de dönüyor. Nakşibendîliği oradan getiriyor. Nakşibendîlik Osmanlı toplumunda yoktur. Osmanlı toplumunda yaygın birçok tarikat vardı. Gülşenîlik, Ruşenilik, Cerrahilik, Esmerîlik, Şazerilik, Kadirilik, Rufâîlik gibi çok çeşitli tarikatlar var. Bunların bir kısmı Araplara aittir. Sabiiliğin tesiri altında oluşmuş Rufâî ve Kadirî tarikatı vardır. Öbürleri de Kuzey Afrika'dan gelen Esmerî, Şazeli tarikatlardır. Diğerleri de Türklerin kurdukları tarikatlardır. Nakşibendîlik yoktu. Bir defa, Kanuni döneminde Abdullahi İlahi adında biri gelmiş. Ubeydullah Ahrar'ın halifesidir. Gelip Eyüp Sultan'da çöreklenmiş ve orada bir şeyler yapmaya çalışmış ama muvaffak olamamış. Nakşibendîliği yayamamış. Tahmin ediyorum, kendisi veya bir halifesi Balkanlara gidiyor. Oralarda bir süre faaliyet gösteriyor, fakat Bektaşiliğin baskısı altında olan bu bölgede tutunamıyor. Kısa zamanda da sönüveriyor.

Şu gerçeği de bilmek gerekir: Nakşibendîlik ile Bektaşilik süt kardeşirler. Yeseviliğin devamıdır. Yesevilik de Minhac-ı Hakikat adı altında bir yeraltı örgütünün devamıdır. Bu çok eski bir örgüttür. Minhac-ı Hakikat, Kuşanlar Beyliği tarafından kurulmuştur. İlk Futûhât döneminde, Türkistan'a Kuteybe ibni Müslim'in girdiği tarihlerde İslam'ın orada yer etmemesi için mücadele veren bir beyliktir. Bunlar Budizm'in Mahayana mezhebine mensup idiler. Daha sonra Müslümanlarla haşır neşir olarak -kimsenin kulağını tırmala-

10. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, s. 15

masın diye- Arapça bir isim taşıyan böyle bir örgüt kurdular. Bu örgütün perdesi altında çok büyük mücadeleler verdiler. Faaliyetlerine asırlarca devam ettiler ama daha sonra Yesevilik şeklinde yer üstüne çıkıp, toplum nazarında meşruluk kazandılar.

Yesevilik iki tane çocuk doğurmuş. Bunlardan biri Nakşibendîlik diğeri ise Bektaşiliktir. Fakat bunlar felsefe/inanış olarak birbirine o kadar aykırı bir şekilde gelişmişlerdir ki nihayet asrımızda bugün Nakşibendîler, Bektaşilere "dinsiz, kâfir" diyor. Nitekim Bektaşiler içki içerler, inançlarında Allah mefhumu pek yoktur. Ama Nakşibendîlik dış görünüşü itibarıyla bir Ehl-i Sünnet grubu gibi kendini sunmaktadır, fakat iç yüzü bakımından çok şaibeli olan bir tarikattır.

Yesevilik de dış görünüş olarak İslam'ı kullanmış, Budist bir mistik harekettir. Mahayanacıdır. Dolayısıyla Nakşibendîler de Mahayana mezhebine mensuplardır. Onlar da netice itibarıyla Budistlerdir.

Nakşibendîliğin yayılış tarihi Osmanlı toplumunda Hâlid El-Bağdâdî ile beraber 1811'den itibaren. Hâlid El-Bağdâdî hakikaten araştırılmaya değer bir kişiliktir. Çok önemli bir figürdür. Hâlid El-Bağdâdî'nin kişiliği hakkında henüz tarafsız bir araştırma bulamadım. Çünkü etrafını o kadar gölgeleyip etkilemiş ki hiç kimse ona karşı çıkmamıştır. Bağdâdî'nin, Buğyetu'l Vâcid adlı kitapta birçok mektubu var. Onun yeğeni bunları toplamış. Çok önemli bir kaynaktır. Hâlid El-Bağdâdî'yi en iyi tanıtan bu kitaptır. Nitekim ne gibi bir mefkûreye sahip olduğuna dair bilgiler, bu kitapta onu ele veriyor. Onun iki tane mektubu çok önemlidir. İki mektubu şöyle özetleyeyim:

Birinci mektubunu İstanbul'da, o zamanlar Reis-i Encümeni Maarif, yani bugünkü Millî Eğitim Bakanı statüsünde olan müridi Muhammed Esad Efendi'ye gönderiyor. Bu mektubun özü şu:

Vaktiyle tarikatını yaymak için İstanbul'a gönderdiği bir şahsiyet var. Bunun adı Abdulvahhâb Es-Sûsî. Onun arkadaşıdır. Abdulvahhâb Es-Sûsî de esasen onun şeyhi olan Abdullah Ed-Dehlevî'nin mezunudur. Yani ikisi aynı şeyhin halifeleridir. Nakşibendîlerin bir terminolojisi var, "halife" diye bir statü ihdas etmişler. Şeyhin yerine geçecek olan kişi için kullanıyorlar. Başka tarikatlarda bu terim yoktur. Öbür tarikatlarda daha çok "postnişin" tabirini kullanırlar. Nakşîlikte ise "şeyh", kendi yerine geçecek birini seçince ona "halife" diyorlar. İşte bu Hâlid El-Bağdâdî, Abdullah Ed-Dehlevî'nin halifesidir. Hâlid El-Bağdâdî, 1811'de Süleymaniye'ye dönünce arkadaşı Abdulvahhâb Es-Sûsî'yi tarikatını yaymak üzere İstanbul'a gönderiyor. Hakikaten belagat sahibi bir adammış bu Es-Susi. İstanbul'da büyük etki uyandırıyor ve burada birçok mürid ediniyor. Saraya da nüfuz ediyor. Öyle ki II. Mahmud'un kızı

Âdile Sultan bile bunun tarikatına intisap ediyor. Çarpıcı bir görüntüsü, belagatlı anlatım üslubuyla büyülüyor insanları. Bu adam "bir hata" işliyor Hâlid El-Bağdâdî'ye göre. Bağdâdî bunu mektubunda anlatıyor. Abdulvahhab, tarikata bağladığı müridleri kendine rabita ettiriyor. Nakşîlikte bu yasaktır. Şeyh hayattayken halife, müridleri kendine rabita ettiremez.

Nitekim, bakın ben Nakşibendî şeyhi olarak üç ilke imza attım; birincisi, kırk yaşına varmadan Nakşibendî şeyhi seccadesinde oturdum. Bu mümkün değil. İkincisi, şeyhim bana hayatında ve onun sağlığında "Müridleri kendine rabita ettirebilirsin." diye bir yetki verdi. Üçüncüsü de yağdan kıl çeker gibi bu tarikatın içinden çıktım. Nakşibendî tarihinde böyle bir örnek yoktur.

Kavgalar, bu saydığım şeylerin bir tanesi üzerine cereyan etmiştir. İşte bu Abdulvahhâb Es-Sûsî ne zaman ki Hâlid El-Bağdâdî'nin gölgesini üzerinde hissetmemeye başlıyor, (Çünkü kendisi İstanbul'da, şeyhi ise Bağdat'tadır) bağımsız hareket ediyor. Müridlerine, "Bana rabita edeceksiniz." diyor.

Müridler, rabita sırasında şeyh olarak Abdulvahhâb Es-Sûsî'yi zihninde tasavvur ediyorlar. Bunu Hâlid El-Bağdâdî haber alıyor. Haber alır almaz -biraz önce sözünü ettiğimiz- Reis-i Encümeni Maarif olan Muhammed Esad Efendi'ye bir mektup yazıyor. Diyor ki: "Abdulvahhâb Es-Sûsî böyle bir suç işledi. Ben; Ebû Bekir Sıddık'tan tutun, benim şeyhim Abdullah Ed-Dehlevi'ye varıncaya kadar bütün sadâta danıştım/onlara şikâyet ettim. Ve onların da onayını aldım. Bu adamı tardettim, onu tarikattan kovdum."

Bu tiyatro üzerine -bir mümin olarak- şöyle ciddiyetle ve derinden bir düşünün; Bağdâdî'nin bu sözlerinin ne korkunç yalanlardan ibaret olduğunu hemen anlayacaksınız. "Bir adam çıkacak diyecek ki: Ben şöyle gözümü yumdum, daldım. Benim mezun olduğum Abdullah Ed-Dehlevî, onu mezun eden Şeyh Şemseddin Canıcanan, onu mezun eden Nur Muhammed Bedevani, Seyfeddin Nurani, Masum Faruki, İmamı Rabbani vs. otuz tane şahsiyetle meclis kurup oturdum. Ben onlara dedim ki: 'Abdulvahhâb Es-Sûsî bizim bu tarikatımıza muhalefet ediyor. Böyle bir suç işliyor ne diyorsunuz?' 'Attık onu tarikattan!' dediler. Ben de onların onayını aldım sana haber veriyorum onu derhal oradan çıkarın!"

Yaklaşık iki yüz yıldır, bu coğrafyada hemen her gün propagandası yapılarak meşhur edilmiş, "Mevlana Halid Zülcenahayn" (yani Mevlamız iki kanatlı Halid) ünvanıyla âdeta ilahlaştırılmış olan bu adam, işte böylesi laflar etme cüretini kendinde bulmuştur.

Hakikaten Sultan II. Mahmud fermanı ile Abdulvahhâb Es-Sûsî ve ona tabi olan birkaç kişi, bir gece apar topar Kartal rıhtımından bindirilerek sürgüne gönderiliyorlar. Daha sonra onları dağıtarak kimisini Sivas'a gönderiyorlar

kimisini Anadolu'nun bazı kasabalarında mecburi ikametle cezalandırıyorlar, Abdulvahhâb Es-Sûsî'yi de Musul'a sürüyorlar. Düşünebiliyor musunuz? Bu, II. Mahmud'un fermanıyla oluyor. Yani bir Nakşibendî şeyhi neler yapabiliyor!

Bu adamın kişiliği hakkında insanlar çok şey bilmiyor. Bu büyük yalan hakkında iki yüz yıldır hemen hiç kimse bir şey öğrenememiş. Yoksa bu olay, o adamın ismini -aklına başına alabilen- milyonların zihninden -Allah'ın (celle celâluhu) yardımıyla- bir ânda silebilir. Bu mektuplar, hatta bu kitap tercüme edilmeli ve akli başında olan kişilere dağıtılmalıdır. Hâlid El-Bağdâdî böyle bir kişiliğe sahiptir, bu kadar büyük yalan uydurabilmiş ve insanları uyutabilmiştir diye açıklama yapılırsa insanlar da zihinlerini çalıştırarak bu yalanı böylece belgesel olarak kaynağı ile beraber görürlerse büyük ihtimalle yüz binlerce insan aklına başına toplayacak ve tevbe edecektir. Bu tarikattan ayrılacaktır. Bu suretle de Nakşibendîlik çökme trendine girecektir.

— O zaman burada konuştuklarımızın özü şu Hocam: Bu şahıs, çok ilginç bir kişiliğe sahip, üzerinde ciddi araştırmalar yapılması gerekiyor. Bir Osmanlı padişahını dahi harekete geçirecek kadar nüfuz sahibi bir adam, çok rahat yalan da söyleyebiliyor.

— Evet, çok rahat yalan söyleyebiliyor. Bağdat valilerinden Davud ve İbrahim Paşaların idamına sebep olabiliyor. Sultan Mahmud'u ürkütüyor ilk başta. Ünlü devlet adamlarından ona yakın bir şahsiyet var: Rikabi Humayun Kethüdası Haled Efendi. Bu zat II. Mahmud'u uyarıyor. Kendisi bir zaman Paris Büyükelçiliği de yapmıştır. Çok kabiliyetli biri. Fransızca bilmediği hâlde Paris Büyükelçiliğini yapmış. Diyor ki: "Bu fitnebaz bir adam olabilir. Başımıza iş açabilir." Sultan Mahmud araştırıyor. Fakat Hâlid El-Bağdâdî çok kurnaz bir adam. Ajanlarını, müridlerini ve nüfuzunu kullanarak nihayet Sultan Mahmud'u etkileyebiliyor. İnsan psikolojisini yönlendirmede çok tesirli bir araç olan Hint Budizmi'nin sırlı yöntemleriyle büyük kitleleri büyülüyor. Özellikle Kürt nüfusun tamamını çok kısa zamanda kendine bağlayarak -günümüzün Fethullah Gülen örneğinde görüldüğü üzere- büyük bir güç elde ediyor. Böylece Osmanlı yönetimi ile pazarlığa oturacak hâle geliyor. Haled Efendi aleyhinde bir propaganda savaşına giriyor. Bunun üzerine Sultan II. Mahmud, Haled Efendi'den şüphelenerek onu Adana valiliğine tayin ediyor ve bir kulp bulup nihayet onu idam ediyor.

Bunun ilk fitnesini ve yalanlarını anlayabilen/kavrayabilen şahsiyetlerden biri de Şeyh Ma'rûf El-Berzencî'dir. Şeyh Ma'rûf El-Berzencî, bu şahıs hakkında çok ilginç şeyler yazmış ve Bağdat Valisi'ne ihbarda bulunmuştur. Ancak tehdit edildiği için korkusundan pişmanlık duymuş ve ne yazık ki geri adım atmıştır.

Aslında Sultan Mahmud, Bağdadî'ye boyun eğecek biri değildi. Onun ne mal olduğunu biliyordu, fakat o günlerde peş peşe savaşlar ve krizler içinde bocalayan Osmanlı yönetimine bir rahatlık kazandıracağına inandığı için bu adamın dizginini gevşetiyordu. Ona katiyen dokunmuyor, özellikle onu Vahhabîlerin¹¹ üzerine kışkırtmak suretiyle kullanıyordu. Nitekim müridleri arasında müthiş bir Vahhabî düşmanlığı yayılmıştı. Hatta müridlerinden bir kısmının İbrahim Paşa'nın oğlu Tosun Paşa'nın ordusuna katılarak Arap Yarımadası'nda Vahhabîlere karşı gönüllü savaşıma gidenler olduğu bile söylenmektedir.

Böyle bir kişiliği var. Ama bunun araştırılması lazım. Çünkü onun muasırı ve onun hasmı olan Şeyh Ma'rûf El-Berzencî'nin ifadeleri var. Diyor ki: "O, Hindistan'a gitti, sihirbaz yogacılardan ders aldı ve İngiliz Hristiyanlardan bir din öğrendi..." "Yogilik" kelimesini Arapçalaştırılmış olarak "cukiyye" diye ifade ediyor. Şimdi, Şeyh Ma'rûf El-Berzencî adında bir tarikat şeyhi "cukilik" deyip "yoga"dan bahsediyorsa buna çok önem vermek lazım. Hakikaten Bağdadî'nin rabita uygulamalarını görüyoruz. Göz yumma, dili damağa yapıştırma, burundan nefes alma gibi uygulamalar, Budist rahip Patanjali'nin Sutralarında bizzat figüre ettiği meditasyonun/yoganın aynısıdır. Ma'rûf El-Berzencî demek ki böyle bir kültüre de sahip. Yoksa bir medrese mollası, bir tarikat şeyhi bunu bulamaz, kültürsüzdür. Medreselerdeki bu kültürsüzlük hâli günümüze kadar devam etmiştir.

Yani Hâlid El-Bağdâdî'nin getirdiği Nakşibendîliğin macerasının özü budur. Tabii Nakşibendîlik bir Türk tarikatı olduğu için aşağı yukarı 1650'lerde başladı ve o tarihten itibaren zamanın akışı içerisinde yavaş yavaş yapılandığı için dönem dönem isim ve ritüel değiştirmiştir. Ama hep bir Türk tarikatı olarak Türk muhitlerinde yaşamış, uygulanmıştır. Türkler de buna dört elle sarılmışlardır. Çünkü onlardan biri olan Muhammed Bahâeddin Buhari bu tarikatı icat etmiş. Ninesinin gördüğü bir rüyadan hareketle bu işe başlamış. Ninesi ona, "Ben rüyada senin Türk şeyhlerinden istifade ediyor olduğunu gördüm." demiş. Bu çok önemli bir ilham kaynağı Muhammed Buhari için. Demek ki çocuk yaştaiken ninesinin gördüğü bu rüya ona bir ilham kaynağı olmuş. Ve hep bununla yaşamıştır. Nitekim Halil Ata adında bir prensin cellatlığını yaptığı günlerde bile bu hayalle yaşamıştır. Şimdi bazı Mutasavvıflar onun cellatlık mesleğini icra edişini meşrulaştırmak için diyorlar ki: "Sa'd ibni Ebi Vakkas da insan kesmiştir. Bu zat bir sahabi idi. Şeriat ne diyorsa onu yapmıştır. 'Şeriatın kestiği parmak acımaz.' O da şeriatın emirlerini yerine getirmiştir." Hayır, öyle değildir. Prens Halil Ata orada şeriatı uygulamıyordu. Prens Halil Ata bir Türk prensidir. Eski atalarının oradaki kadim siyasetini uyguluyordu. Bunların örfünde idamların çoğu siyasidir, şer'i değildir. Nitekim Osmanlılarda bile bu tür uygulamalar vardır.

11. Vahhabî ifadesinin doğru bir kullanım olmadığı hakkında bk. Tevhid Dergisi, S 84, s. 5. İlgili içeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

Orada bir keramet görmüş. Kafası kesilmek üzere getirilen Emir Kulal adında birisinin infazını gerçekleştirmeye çalışırken kılıç kesmemiştir. Daha sonra Emir Kulal ile kurduğu bir irtibat neticesinde Tasavvuf yoluna girmiş ve ondan istifade etmiştir. Nitekim Emir Kulal'ın halifesidir o da. Böyle bir uydurma efsane var.

Bu halkaları birbirine yapıştırma yapıştırma bugüne kadar getiriyorlar. Nakşibendî Tarikatı'nın Türk bölgelerinde yaygınlık kazanmasının çok küçük bir özeti bundan ibarettir.

Şunu da önemle ifade etmek gerekir ki bizzat Hâlid El-Bağdâdî'nin ve ona bağlı bir sürü mollanın yazıp çizdiği birçok mektup ve risaleler vardır. Bunların hemen hemen tamamı Arapçadır. Günümüzün Nakşibendîleri bu belgelerin Türkçeye çevrilmesinden çok korkuyorlar. Tevhid ehli âlimlerin bu kitapçıkları tercüme ederek onlara ait hakikatleri bizzat kendi belgelerinden çıkarıp ifşa etmesi şarttır. Hiç değilse aydın ve mantıklı insanlar bu belgelerdeki gerçekleri okuyarak bu tehlikeli örgütü yakından tanıma imkânını elde edeceklerdir. Nurculuk ve Gülencilik nasıl deşifre edildiyse Nakşibendîliğin gizli yönleri de böylece gün yüzüne çıkacaktır.

— Yeri gelmişken Hocam, Türklerin Müslümanlığı kabul ettikleri günden bu yana Tasavvufla bu kadar yakından alakadar olmalarının sebebi nedir?

— Türklerin İslam'la tanışması olayı çok önemli bir hâdisedir aslında. Neden önemlidir? Çünkü bu konudaki gerçekler bugüne kadar saklanabilmiştir. Şu var ki teknolojinin kaydetmiş olduğu baş döndürücü ilerlemeyle birlikte dijital haberleşme ve bilişimin sağladığı olağanüstü imkânlar sayesinde geçmişe dair gizli kalmış hakikatler artık teker teker gün yüzüne çıkmaya başladı. Türkiye'de çeşitli inanç grupları arasında çıkar mücadeleleri, ateşli atışmalar ve tartışmalar sürüp gitmektedir. Bu amaçla çeşitli belgeler ortaya atılmakta, tezler ileri sürülmektedir. Bu gidişat bir yandan bilgi kirliliğine neden oluyorsa da öbür yandan birçok gerçeğin meydana çıkmasına da yardım ediyor. İnternet ortamında uçuşan milyonlarca belge, tez, iddia ve itiraflar biz Ehl-i Tevhid'in işine de çok yaramaktadır. Bizim bu ortamdan azami derecede istifade etmemiz gerekir. Kürt ırkçıları, Türk ırkçıları, tarikatçıları, Kemalistler, sağcılar, solcular, fanatik Hanefist-Sunniler, Aleviler ve daha nice ideolojik gruplar şu ânda birbirleriyle kıyasıya mücadele hâlindedirler. Bu kamplar, istihbarat örgütlerinin pompaladığı propagandaların etkisi altında zaman zaman "birlik ve beraberlik" sloganları atarlar. Bu manzara o kadar önemli değil. Allah ^(celle celaluhu) bu arabesk manzara hakkında bizi bilgilendirmiştir.

تَحَسَّبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى

"Sen, onları bir(lik beraberlik içinde) sanırsın. Oysa kalpleri paramparçadır."¹²

Unutmayalım! Bu manzara bizim çok faydalanabileceğimiz bir alan oluşturuyor. Bundan azami derecede yararlanmalıyız. Örneğin, ırkçılar, dinsizliği savunup İslam'ın bir Arap dini olduğunu, Peygamber'in (hâşâ ve kellâ) bu dini bir şekilde uydurduğunu iddia ederlerken Sunni Türkler bundan rahatsız oluyorlar ve savunmaya geçiyorlar. Tabiatıyla bu gibi kavgalarda verdikleri emeklerle bizim bir çeşit yükümüzü taşıyorlar. Dolayısıyla yersiz ve seviyesiz kavgaların dışında kalarak fazla enerji kaybetmemiş oluyoruz. Böyle fırsatlar bizim için stratejik avantajlar sayılır. Tarikatçılar zaman zaman hasımlarına karşılık vermek için cevap yetiştirmeye çalışırken, gösterdikleri tepkilerde açık da veriyorlar. O açıktan da biz Ehl-i Tevhid istifade ediyoruz.

Bir defa Türklerin İslam ile nasıl tanıştıklarını merak etmemize sebep oluyorlar. Çünkü Türklerin İslam'la barış içerisinde tanıştıklarını, katiyen İslam'a kılıç çekmediklerini, İslam fatihlerini neredeyse çiçeklerle karşıladıklarını ifade ediyorlar. Bu, tamamen gerçek dışıdır. Meşhur Emevî komutanı Türkistan fatihi Kuteybe ibni Muslim H 700'lerden itibaren Buhara, Semerkant, Baykent, Şaş, Fergana, Kiş, Nesef, Numuşkes ve Ramisene şehirlerinin olduğu bölgeye giriyor. Buraları fethediyor. Buraların halkı, genelde Türkçe konuşurlardı. Bunun yanında Farsça da konuşabiliyorlardı. Buralarda Deylemler, Soğdlar, Sakalibe, Farslar ve Türk kabileleri yaşardı. Bu konuda geniş bilgi için muteber ve mufassal İslam tarih kaynaklarını ve seyahatnameleri -özellikle İbni Fadlan Seyahatnamesini- okumanızı öneririm.

Kuteybe ibni Muslim'in babasının adı Muslim'dir. Bu çok çarpıcı bir kelime olduğu için bunu unutmayın. Kuteybe ibni Muslim'in "soyadı" Türkler arasında çok büyük bir ürküntüye sebep oluyor. Çünkü Kuteybe, Türklerin İslam'la tanıştıkları o günlerde Türklere göre, Türk yurdunu işgal etmiş bir cani idi. Türk ırkçılarının iddiasına göre Kuteybe çok insan katletmiş. Tabiatıyla bu mümkündür. Bir savaş ortamı var ve bu bir fetih ordusudur. İslam fetih ordusunun girdiği yerde mukabil direnişlerle muhakkak karşılaşmıştır. Kuteybe ibni Muslim bu alana girdiği zaman Türklerin belki çok cüzi kısmı gönüllü iman etmiş olabilir. Buna ihtimal veriyoruz. Fakat büyük bir kısmı direnmiştir. O da bu direnişi kırabilmek için iki yola başvuruyor. İlk olarak insanların gönüllerini fethetmek ve onları aklen ikna etme yoluna gidiyor. Orada bulunan topluluklardan kim neye tapıyorsa ellerindeki putları toplatıyor. Fildişinden, altından, gümüşten, ahşaptan yapılmış ne kadar put varsa Buhara ve Semerkant kentlerinin meydanlarına yığıyor ve halkı da çağırıyor. Diyor ki: "Bakın sizin taptığınız bunlardır. Şimdi gözlerinizle ne olacaklarını göreceksiniz." Put yığınlarının üzerine zeytinyağı döküyor ve ateşe veriyor. Bunlar kül, külçe hâline geldikten sonra bu insanların korkudan dizlerinin bağı çözülüyor. Diyor ki: "Bakın gözlerinizle görün, siz daha önce birçok olayda bunlardan medet bekliyordunuz. Ama hiçbir şey yapmadılar.

Bunlar kendilerini korumaktan bile aciz kalan sahte ilahlardır. Bunlar zarar gördü ama siz zarar görmediniz." Onları böyle gözleri ile görebilecekleri belgesel bir şekilde ikna etmeye çalışıyor. Bunun çok büyük bir önemi var. Bu olay üzerine hakikaten birçok Türk, Budizm'den Zerdüşizm'den ve Maniheizm'den ayrılıyor, İslam'a giriyorlar. Allah'a hamdolsun. İkinci yol olarak da ikna olmayan, bununla birlikte İslam cihad faaliyetlerine karşı direnen topluluklara karşı kılıç kullanıyor elbet...

Türklerin İslam'ı kabul ediş serüvenlerinde mutlaka üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise dil sorunudur. Türkçe ile Arapça birbirine yabancı ve ayrı iki dildir. Bu, Türkler için çok büyük bir şanssızlık. Mesela, bugüne kadar hiçbir Türk benim ismimi bile kolayca telaffuz edememiştir. "Feriduddîn" diyememiştir. Ben resmi dairelere gittiğimde karşımdaki sekreter bana ya "Ferudittin" diyor ya da "Feridun" diyor. "Feriduddîn" diyemeyen bir insan, rahatça "Eşhedu en Lailaheillallah ve eşhedu enne Muhammeden Resûlullah" diyebilir mi? Diyemez. Bunu elli yılda ancak halledebilmiştir.

Türklerin İslam'ı kabul ettikleri dönemdeki kültürel durumları da çok önemlidir. Dikkat ederseniz o dönemi yazan bir Türk tarihçi yoktur.

Bunu Türk tarihçileri de tespit etmişlerdir. Bunlardan biri de Prof. Dr. Zekeriyya Kitapçı'dır. Zekeriyya Kitapçı'nın Orta Asya'da İslamiyet'in Yayılışı ve Türkler kitabını mutlaka baştan sona kadar okuyunuz. Bu kitap çok büyük bir başarıdır. Ama Zekeriyya Kitapçı burada yazdıklarından dolayı verdiği ipuçlarının neler getireceğini bilseydi bu kitabı yazmazdı. Çünkü Zekeriyya Kitapçı bu kitabı beş on tane kaynağa dayanarak yazmış. Bunların neredeyse tamamı Araplara aittir. Bu demektir ki Zekeriyya Kitapçı kendi ırkından, milletinden kendi tarihini yazmış bir tek şahsiyet bulamamıştır! Bu, son derece önemli bir gerçektir. Bu demektir ki Türkler -hükümdarları da dâhil- o tarihlerde okuma yazma bilmiyorlardı. Bilmedikleri için de kendi tarihlerini yazamamışlardır. O günün tarihi olaylarını Taberî, Mes'ûdî, İbnu'n Nedîm gibi Arap tarihçileri yazmışlardır.

Ondan sonra bu sefer Alman kökenli bir Rus Türkoloğu olan Friedrich Wilhelm Radlof (1837-1918)¹³ Türk tarihini araştırmıştır. Bunlardan biri de Aleksandr N. Samoyleviç'tir. Bu ilim adamlarının saptadığı gerçekler sayesinde bugün Türkler kendi tarihlerini öğrenebiliyorlar. Özellikle Frederick Wilhelm Radloff ve öğrencileri Türkiye'ye gelerek Türklere çok yardım etmişlerdir. Türklerin tarihini yazmışlardır. Türkler şu ânda Arap tarihlerine ve Frederick Wilhelm Radloff'a ait kaynaklara dayanarak tarihlerini ispat etmeye çalışıyorlar.

13. Meydan Larousse, 10/423

Türkler tarafından edebî mahiyette yazılan ilk kitap, bir Türk olan Yusuf Has Hacib tarafından Arap harfleriyle (1069-1070 yılları arasında) yazılan Kutadgu Bilig adlı eserdir. Günümüzde birkaç uzman dışında hemen hiçbir Türk tarafından bu kitabın orijinal metni ne okunabilmekte ne de anlaşılabilir. Üstelik ne bu kitap ne de ondan iki üç yıl sonra Kaşgarlı Mahmud tarafından yazılan Divan-u Lugâti't Türk bugün, hiçbir okumuş Türkün dikkatini bile çekmemekte, edebî ve ilmî forumlarda içeriklerinden pek söz edilmemektedir.

Bu iki kitabın yazıldığı 1070'li yıllara gelinceye kadar Arap ve Araplaşmış bilginler tarafından (gramer, fıkıh, tefsir, hadis, akaid, kelam, felsefe, tıp, matematik, astronomi, tarih, coğrafya ve daha birçok bilim dallarında) binlerce kitap yazılmıştır. Örneğin, Kutadgu Bilig'in yazarı ile çağdaş olan (1058-1111 yılları arasında yaşamış olan) İmam Gazâlî'nin yalnızca iki yüz yirmi sekiz (228) eser verdiği söylenmektedir. Bu eserlerin üçü Farsça, geriye kalanların tamamı Arapça yazılmıştır. Bunların yarısının ancak kendisine ait olduğunu kabul etsek bile sayı çok büyüktür. Bu tarihlerde hiçbir Türk'ün dört beş eser bile vermediği açık bir gerçektir. Bunu ilgiyle vurgulamak gerekir ki İmam Gazâlî İranlıdır (Farstır), yani Türk değildir. Türkiye Millî Eğitim Bakanlığı, böyle bir karşılaştırmayı Cumhuriyet tarihi boyunca göze alamamış, bu tür bir mukayesenin, okul kitaplarına sızmasını bilinçli olarak önlemiştir!

"Dîvânu Lugâti't Türk"ün neredeyse hepsi Arapçadır. Eserin ön sözünde müellif, Abbâsî Halifesini o kadar çok övüyor ki o ön sözü okumamak için hiçbir Türk bu kitabı araştırmıyor. Neden? Çünkü bu kitabı araştıran her Türk şu hakikate ulaşacaktır: Selçuklu İmparatorluğu denilen o azametli devlet, Abbâsî Devletine bağlı bir sultanlıktır. Bağımsız bir devlet değildir. Türk insanının bu hakikate ulaşmaması için Türk Millî Eğitimi bu gerçeği kitaplara koymamıştır! Hiçbir Türk de şu ân bunu bilmiyor, bilmek de istemiyor!

Gelelim Kuteybe ibni Muslim'e. Kuteybe ibni Muslim'in taşıdığı o "Muslim" soyadı her Türk'ü ürkütmüştür. O tarihten günümüze kadar hiçbir Türk "Ben Muslimim." demez, aynen İranlılar gibi "Ben Müslümanım." der. İslam dinine de Türkler "Müslümanlık" diye bir isim vermişlerdir. Böylece daha ilk günden itibaren Araplardan yollarını ayırmışlardır. Bugün neredeyse her Anadolu Türkünün kimlik kartında İslam kelimesi bulunuyor olmasına rağmen, ona göre mensubu olduğu din Müslümanlıktır. Bu oldukça dikkat çekicidir. DİYANET İşleri Başkanlığı bu büyük yanlışlığı düzeltmek için bugüne kadar hiçbir girişimde bulunmamıştır.

Üç alakasız bileşenden oluşan "Müslümanlık" kelimesinin ayrıntılı analizi ise şöyledir:

• Birincisi, "Müslüm" kesitidir. Bu sözcük, Arapça "مسلم" kelimesinin fahiş bir şekilde tahrif edilmiş/çarpıtılmış biçimidir, ilk hecesindeki "ü" sesi Arapça değildir. Aksine, Miladi 1389 yılında gerçekleşen I. Kosova zaferinden sonra Balkanların Osmanlı topraklarına katılmasıyla Sırpça, Boşnakça ve Arnavutçanın Türkçe üzerinde meydana getirdiği etkinin kesin sonuçlarındandır. Esasen Arapçada da Türkçede de "ü" sesi yoktur. Nitekim Anadolu'da uğurlama sırasında kullanılan "gule gule" tabiri bile bu gerçeğin en açık delilidir!

"Müslümanlık" kelimesinin ikinci hecesindeki "ü" sesi ise, Türkçede 1932 yılından sonra -dil çalışmaları kapsamında "ses uyumu" bahanesinin sonucu olarak- ortaya çıkan ikinci bir çarpıtmanın izidir. Çarpıtılmadan önceki (sonu harekesiz) doğru telaffuz şekli ise "muslim (مسلم)"dir. "Müslüm" kelimesi ise Kur'ân-ı Kerim'de kesinlikle bulunmamaktadır.

• İkinci kesit, "an" hecesidir. Bir aidiyet eki olan bu hece Farsçadan alınmıştır. Nitekim günümüze kadar İranlılar "Müslüman" kelimesini "Moselman" şeklinde telaffuz ederler. Bu kelime zamanın akışı içinde Türkler tarafından çarpıtılarak "Müslüman" kalıbında sabitleştirilmiştir. Bu kelime Kur'ân-ı Kerim'de de hiçbir hadiste de yoktur.

• Üçüncü kesit, "lık" hecesidir. Bu hece, Türk dil bilgisinde (yapım eklerinden) isimden isim türetme ekidir. Arapça ile hiçbir ilişkisi bulunmadığı gibi Kur'ân-ı Kerim'de hiçbir Türkçe kelime de yoktur.¹⁴

İşte "Müslüm-an-lık" kelimesi bu üç bileşenden meydana gelen çok tutarsız ve temelsiz bir sözcüktür. Hemen hemen her insan bu tutarsızlığı sezineleyebilir. Bu üç ayrı dilden bir araya getirilmiş üç parçadan ibaret hurda tabir, hiçbir zaman yüce İslam dinine ad olmaz! Konu bu kadar açık!

Peki bu nasıl gerçekleştirildi? Türkler bu Acem uydurmasını neden yüce İslam dinine yakıştırdılar? Neden hiçbir Türk, "Ben Müslim'im." demez. Hâlbuki Arap'a, "Dinin nedir?" diye sorduğunuzda, "Ben Müslim'im." der. Arapların dışındaki İslami toplumlarda da böyledir.

Mesela, bugün Nijerya'ya, Endonezya'ya, Malezya'ya, Filipinlere, Afrika ülkelerine gidin -ki bunların hiçbirisi Arap değildir- burada halka "Müslümanlık nedir?" diye sorun, hiçbir cevap alamazsınız. Bu çok güçlü bir kanıttır. Demek ki Türklerle has bir tesmiyedir bu. Türklerin icat ettiği ve İslam'a

14. وَقَدْ تَعَلَّمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِمَّا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ، لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ

"Andolsun ki onların sana: 'Ona ancak bir beşer öğretiyor.' dediklerini biliyoruz. (Sana öğrettiğini) iddia ettikleri o kişinin dili acemdir/yabancıdır. Bu (Kitab'ın) diliyse apaçık bir Arapçadır." (16/Nahl, 103)

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ . عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ . بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ

"Onu Ruh'u'l Emin (Cibril) indirdi. Uyarıcılardan olman için kalbine (vahyetti). Apaçık bir Arapça ile." (26/Şuarâ, 193-195)

yapıştırdığı bir isimdir. Dolayısıyla bu ismin hiçbir hükmü yoktur. Bu isim İslam'a yakıştırılamaz. Eğer İslam'a alternatif bir din olarak üretilmişse o zaten çok tehlikelidir. Nitekim bu, şu anlama gelir: Türk, daha ilk adımda yolunu Arap'tan ayırmış, "İslam, Arap'ın dini; Müslümanlık, benim dinimdir." demiştir. Kendine göre bir din icat edip mevlit, kandil, evliyacılık, türbecilik gibi tapınma sembolleriyle bir tertip yapmış; bunlara, Somuncu Baba, Helvacı Baba, Zuhurat Baba, Zembilli Efendi, Merkez Efendi, Aziz Mahmud Hüdayi, Eyüp Sultan ve Anıtkabir gibi çeşitli kutsallar ilave etmiştir. Mustafa Kemal ve Anıtkabir, Turgut Özal'ın ve Menderes'in türbeleri de dâhil bütün bunlar Müslümanlığı ifade ediyor. Kuşku uyandırmayın diye Müslümanlık; dıştan namaz, oruç, hac, zekât ve kurban gibi İslam'a ait ibadetlerle âdeta ambalajlanmış. Bunların tamamı bize ispat ediyor ki "Müslümanlık" asla İslam'ın adı değildir. Türkler tarafından bin sene önceden icat edilmiştir. Arapçadan alınan bir kelimenin yarısı tahrif edilmiş, Farsçadan bir ek alınmış, sonra Türkçeden de bir takı eklenmiş; böylece yapay, tutarsız, asla dünya müminleri tarafından benimsenmemiş ve kabul görmemiş bir din oluşturulmuştur.

Arap ulemasının şimdiye kadar neden "Müslümanlık" kelimesini ele alıp eleştirmediklerine şaşıyorum. Dört yüz sene birlikte yaşamalarına rağmen belli ki Araplar Türkçeyi hiçbir zaman hesaba katmamışlardır. Yani Arap muhitlerinde Türkçe öğrenme merakı hemen hemen hiç yoktur. Muhtemelen içli dışlı olamadıkları için tarih boyunca bu ismin de farkında olamamışlardır. Aynı zamanda Türkler "Müslüman" derken ilk iki hecesi "Muslim" kelimesini çağrıştırdığı için Araplar bundan bir ürküntü duymamışlar. Dolayısıyla itiraz konusu da olmamıştır. Bütün bunların Arap âlimleri de davet edilerek bir sempozyumda uzunca tartışılması gerekiyor. Bu isim büyük bir tehlikedir. İslam'a böyle bir isim takılamaz. Çünkü İslam kelimesi tevkifidir. Hiç kimsenin bu kelime üzerinde tasarruf hakkı yoktur. O kelime ki Allah ^(celle celaluhu), "Allah katında geçerli din yalnızca İslam'dır." diyerek bu dini isimlendirmiştir. Dolayısıyla akli başında her müminin yalnız Türkiye değil, dünyanın her yerinde bu tehlikeye işaret etmesi ve bu tehlikeye karşı mücadele vermesi lazımdır. Kim ki bilinçli olarak İslam dinine "Müslümanlık" derse onun imanından şüphe edilebilir!

— Peki Hocam, Türklerin "Müslümanlık" kelimesini ilk olarak ne zaman kullandıklarını biliyor muyuz? Bunu İslam'la ilk tanıştıklarından itibaren mi kullanıyorlar?

— Çok eski olduğu için bunu tespit etmek çok zordur. Bu bilinmiyor. Bunu tespit etmek için literatürü takip etmek lazım. Yani bugün mesela, Arap tarihlerine bakarsak muhtemelen rastlayamayız oralarda. Çünkü Arap merak

etmemiş. Türkler, İslam'ı Araplardan öğrenmemişlerdir. Bu neyi gösterir? Bir defa, İslam'ı kabul eden ilk Türkün kim olduğu belli değil. Bunu hiç unutmamak lazım. Onların İslam ile tanışan ilk kuşağına bu dini kim telkin etti? Bu şahısların kim olduğu bilinmemektedir.

İslam'ı onlara tebliğ eden şahısların ya da tercümanların Arapça ve Türkçeyi aynı düzeyde bildiklerini bilmiyoruz. Bütün bunlar çok karanlık bir dönemin yaşandığını ortaya koyuyor ki bu da bu kelimenin nasıl teşekkül ettiğini, İslam'a nasıl böyle bir isim yakıştırıldığını bilmemize imkân vermiyor. Ama şu kadarını söyleyebilirim: Arap tarihlerinde "Müslümanlık" kelimesini bulmak mümkün değildir. Buna inanıyorum. Türklerin de kendi tarihlerini işlerken "Türkler şu tarihten itibaren İslam ile tanışmış." diyerek kitap kaleme almış Türk ırkından kim varsa bu şahsiyetlere ait kaynakları ortaya koyup bunları günlerce araştırmaları gerekiyor ki bu çok büyük bir efor ister. Bu bir kişinin işi değil bir ekip işidir. Kelime-i Şehadet getirip namaz kılan her Türk'ün bu konuda mesuliyet duyması lazım. Ne yapıp edip bu toplumun bir konsey teşkil etmesi lazım. İlmî bir heyet oluşturup bu konuyu araştırmaları lazım. "Müslümanlık" kelimesi hangi tarihten itibaren, kimler tarafından bu dine isim olarak verildi? Bu ismi neye dayanarak buldular? Tabii, büyük ölçüde İran tesiri var burada. İranlı da, "Men Moselmânem." der, bu tabir Farsça bir dizede şöyle geçiyor:

چگونه من مسلمانم عبادت نیست در کارم
تجارت میکنم اما صداقت نیست در کارم
عبادت می کنم اما ارادت نیست در کارم
به احکام خداوندی اطاعت نیست در کارم⁵

Veya İranlı, "Men Moselman hestem." diyor. Bunun da içinde geçtiği Farsça bir söylem şöyledir:

من یک مسلمان هستم
اسلام کامل است، اما من نیستم
اگر اشتباهی از من سر زد، این عیب من است
این عیب را به من نسبت دهید، نه به دینم.⁶

15. Ben nasıl bir Müslümanım işimde ibadet yok
Ticaret yaparım ama işimde sadakat yok
İbadet yaparım ama işimde irade yok
Allah'ın hükümlerinde işimde itaat yok

16. Ben bir Müslümanım
İslam kâmilidir ama ben değilim
Eğer yanlış yaparsam bu benim ayıbımdır
Bu ayıbı bana nispet edin dinime değil

Gerçi "Müslümanlık" kelimesi İran'da da yoktur. Çünkü Farsça müsait değildir buna. Orada da, "Dinî İslam" denilir. "Bedini İslam mensub hestem" der. İslam kelimesini sıkça telaffuz ederler. Hatta devletin adında da "Moselmâni" yoktur. Devletin adı "Cumhuriyi İslamiyi İran"dır.

— Şimdi başa dönecek olursak Hocam, dedik ki: Türklerde Tasavvufun ilk günden yaygın olmasının sebeplerinden birincisi, Kuteybe ibni Muslim'in Türkistan'ı fethetmesinden sonra halkın ürküp gönüllü bir şekilde İslam'ı kabul etmemiş olmasıdır. İkinci bir sebep var mı peki?

— Var tabii, ikinci sebep de onların Arap muhitlerinden uzak olmalarıdır. Türkler İslam ile tanıştıktan sonra Anadolu'ya doğru ilerlemeden önce asırlarca İran'da kalmış, İranlılarla haşır neşir olmuşlardır. Hatta Anadolu'ya geldikten sonra bile Türklerin devlet dili Farsça idi. Bu gerçeği günümüze kadar gizlemeye devam etmektedirler. Öyle belli ki "Arap"ın dinini ve Fars'ın dilini kendilerine yediremiyorlar!

Araplar, Şii Buveyhi ailesinden çekindikleri için (Abbâsîlerin orta döneminde) Sunni Türkleri imdada çağırdılar. Bu olaydan sonra Selçukluların Irak'a doğru akmasıyla birlikte Sunnilik ortak bağıyla Araplarla kaynaştılar. Ancak "Müslümanlık"tan bir türlü vazgeçemediler.

— İslam'ı kabul ettikten sonra...

— Selçuklulardan önce Gazneliler de İslam'a mensup idiler. Cumhur hâlinde İslam'a girenler Efrasiyapoğullarıdır. Bunlara Karahanlılar diye bir isim vermişler. Bu isim altında bir devlet yoktur. İslam'ı ilk kabul edenlerin bunlar olduğu söyleniyor. Bu devletin hükümdarı olan Satuk Buğra Han'ın "Abdulkerim" adını alarak bir Türk prensi vasıtasıyla İslam'ı kabul ettiği söyleniyor. Onun İslam'ı kabul etmesiyle birlikte onun tebaasından iki bin çadır halkının üç ay içerisinde İslam'a girdiği söyleniyor. İki bin çadır halkının bugünkü hesaplara iki milyon insan ettiği farz edilirse üç ay içerisinde iki milyon insanın İslam'a girmesi çok büyük bir probleme sebep olur.

Bu problemi şöyle izah etmek lazım, bu iki milyon insanın İslam'a göre eğitilmesi çok zordur. Eski dinlerinden vazgeçerek bir çeşit hükümdarı taklit ederek İslam'a giren bu topluluklar tamamen duygusal nedenlerle din değiştirmişlerdir. Kelime-i Şehadet'in anlamını bile pek kavrayamadan uzun yıllar namaz kılmayı ve oruç tutmayı becerememiştir. O gün işlenen yanlışlıklar bugüne kadar sarkmış olabilir.

— O zaman siz Fuat Köprülü'nün, "Türkler İslamiyet'in birçok usulünü doğrudan doğruya Araplardan değil Acemler vasıtasıyla aldılar. İslam medeniyeti Türklerle İran kültürünün merkezi olan Horasan yoluyla Maverâünnehir'den

geçerek geliyor." sözüne katılıyorsunuz. Sizin ikinci olarak anlattığınızın özeti şu: Türkler İslam'ı direkt Araplardan değil yaklaşık beş yüz yıl vakit kaybederek -bozuk bir İslam'a sahip olan İran milletinden- Acemlerden aldılar.

— Bunu çok muhtemel görüyorum. Sadece bozuk değil hınçlı bir İran milleti var. İslam'a karşı ön yargılıdır. Evde Zerdüş'tür dışarıda "Moselman"dır, asla "Muslim" değildir.

Üçüncü bir sebep daha vardır: İlk fitnenin izleri olarak Alî'ye (radıyalahu anh) yandaşlık mefkûresinden yola çıkarak bütün İslam toplumu arasında Şiiliğe benzeyen bir düşünce vardı. Çok yaygındı, hatta Sunniler arasında bile vardı. Alî (radıyalahu anh) hep haklı çıkarılmıştır. Ama Alî (radıyalahu anh) ve onun soyunun başına gelenler dramatize edilerek işlenmiş ve İslam'ın boşluğu onun hikayeleriyle doldurulmuştur. Alî (radıyalahu anh) Hayber Kalesi'nin fatihidir. Günümüzde belki de elli kişinin kaldıramayacağı çok ağır olan kale kapısını tek başına kaldırmıştır. Bu konuda birçok İslam dışı ve akıl dışı hikâyeler ve efsaneler tertiplenmiştir. Bütün bunlar İslam adına, din olarak yayılmıştır. Vaktiyle Kutluk Devleti tarafından paramparça edilen Hunlardan kalma rahipler vardı. Arap tarihinde "Ruhbânu'l Heyâtile" diye geçer. Bunlar çok cahil insanlar idiler ve çok da ürküntü veren tipleri vardı. Saçlarını, sakal ve bıyıklarını, hatta kaşlarını da kazıtıyorlardı. Üzerlerinde uzun bir entari ve sırtlarında bir keşkül, ellerinde bir asa. Bunlar, öldürülmüş olan Hunların bekayasısıdır/kalanıdır. Sırf Kutluk Devleti'nin İslam'a girmiş olan tebaası tarafından öldürülmemek için kabile kabile gezip dileniyor ve Alî'nin (radıyalahu anh) cenklerini anlatıyorlardı. Zaten İslam'ın bulunmadığı bu alanda İslam adına menkıbe kültürünü yayıyorlar, bu menkıbe kültürü de Tasavvufun zeminini oluşturuyordu.

Tasavvuf, bu altyapı üzerine kuruluyor. Ondan daha sonraları da tarikatlar vasıtası ile ritüellerle formüller hâline getirilen bir Tasavvufi hayat yaşanmaya başladı. Bu mistik yaşam tarzı zamanla müesseseseleşti. Tekkeler kurulup çeşitli tarikatlar ortaya çıktı. Ondan sonra bir şeyhlik makamı ihdas edildi. Şeyhlik müridlik ilişkileri düzenlendi. Bunlar tabiri caizse derneklerin tüzükleri/yönetmelikleri gibi çeşitli kitapçıklar yazıyorlar. Bu şekilde işte Nakşibendîlik, Rufâîlik, Kadirîlik yavaş yavaş teşekkül ediyor.

— "Türkler İslam'la tanışmadan önce onlarda var olan Şaman uygulamalarının Tasavvuftaki uygulamalarla bire bir örtüştüğünden dolayı aslında Şamanizm'deki o uygulamalarına Tasavvufi isimler vererek yerine getiriyorlar." görüşüne katılıyor musunuz?

— Bu çok muhtemeldir. En büyük delillerden bir tanesi de şüphesiz budur. Çünkü şirk dönemindeyken aşılandığı inancını, İslami döneme de taşımış ve onunla sentezlemiştir. Hatta İslam'ın açık bir şekilde kitabi hâle geldiği dö-

nemde bile bu göze alınabilmiş Türkler tarafından. Mesela, Nakşibendîliğin, bugün Hanefilikle sentezlenerek Hanefist Nakşibendîlik diye bir inanç grubu vardır Türkler arasında. Bunlar son zamanlarda da cemaatleşmişlerdir. Bu yapılar artık kemikleşmiştir. Müesseseseleşmiştir. Mesela, Osmanlı'da Sultan Abdulhamid döneminde ve Vahdettin zamanına kadar ne Süleymancılık ne Mahmudçuluk ne Menzircilik ne de Nurculuk vardı. Düşünebiliyor musunuz? Bunlar bugün neredeyse bağımsız birer din durumundadır. Üstelik İslam'ı alet ederek faaliyetlerini sürdürüyorlar. Bugün bakın, Gülençilik bir devlet hâline geldi. Devletin kılcal damarlarına kadar girdi ve bir yanlışlık yapmasalardı neredeyse "Gülenizm" diye bir mefkure ortaya çıkacaktı. Bağımsız bir din hâline gelecekti veya Hz. Fethullah Gülen dini diye bir din çıkacaktı ortaya. Belki de "Müslümanlığın" bir versiyonu olarak yerleşecekti. Nitekim Karmatîlik, İsmâîlîlik, Durzîlik, Nusayrîlik, Kâdiyânîlik, Bâbîlik ve Bahâîlik böyle oluşmuştur. Nihayetinde bugün Nakşibendîliğin versiyonları olan cemaatlere bakın. Süleymancılar, Menzirciler, Mahmudçular Nakşibendî'dir. Türkiye'deki tarikatların tamamı Nakşibendî'dir, adları değişiktir. Belli sembol ve figürlerin gölgesi altında kurumsallaşmışlardır. Bunların her biri vakıflaştırılmıştır. Fakat bu vakıflar aynı zamanda mafyalaştırılmıştır. Nasıl mafyalaştırılmıştır? Bir defa cemaat adı altında legale çıkmıştır. Aslında hepsi illegaldir. Çünkü Mustafa Kemal'in koyduğu tekkeler ve zaviyeler kanununa göre hepsi şu ân illegaldir. Hiçbir Nakşibendî hâlâ mahkeme önünde, "Ben Nakşibendîyim." diyemez.

Nitekim bakınız, Nakşibendî Şeyhlerinden Ömer Öngüt bütün Nakşibendîlere kızdı ve bazı kitaplar çıkardı. Bu kitaplar şu ilginç isimleri taşıyor:

Refah Dinine Mensup Mahmud Efendi Mollalarına Cevap kitabı, bakın burada "Refah dini" diyor. Refah Partisi'ni bir din olarak görüyor. Ona oy veren Pontuslu bir tarikatçı liderinin bağlılarını da bu dine mensup olarak görüyor. Dolayısıyla bu tekkeye bağlı topluluğun tümünü İslam'ın dışında kâfir bir grup olarak görüyor. Bu bir Nakşibendî şeyhidir.

Küfrü Hoş Gören Narcıların İç Yüzü kitabı Nurculara, Narcılar (Ateşçiler) diyor. Yani kâfir ve müşrik deyip onları böyle suçluyor.

Ömer Öngüt'ün yine kendisi, Süleymancılar hakkında Dinleri Süleymancılık, İmanları Para, Has Huyları Gasp, Meslekleri de Dilencilik Olan Süleymancıların İç Yüzü isminde bir kitap yazıyor. Böyle bir kitap ismi olur mu? Bir müellif böyle bir ismi kitabının üzerine koymayı kolay kolay göze alamaz. Ama bir Nakşibendî şeyhi başka bir Nakşibendî gruba o kadar ateş püskürüyor ki onlar hakkında bu isimde bir kitap yazıyor.

Bunun üzerine Süleymancılar bu adamı mahkemeye veriyorlar. Ben mah-

keme zabıtlarını okudum. Orada hâkim soruyor Süleymancılara, diyor ki: "Bu adam Süleymancılara hakaret ediyor, peki siz Süleymancı mısınız?" Süleymancılar susuyorlar. Çünkü "Süleymancıyız." derlerse "Bu nasıl bir örgüt, anlatın bakayım." diye bu sefer hâkim ifadelerini alacak ve gizli bir örgüt oldukları ortaya çıkacaktır. Bunun akabinde tekke ve zaviye kanununu çalıştıracak ve onların hepsini hapse atacaktır. Süleymancılar davalarını geri çekiyorlar. Çünkü tarikatçılık hâlen yasaktır.

Yani Nakşibendîlerin yaşadıkları bu çelişkilere dikkat ederseniz görürsünüz ki aralarında çok büyük anlaşmazlıklar, çetin savaşlar var. Bu mistik politeist yapıların İslam ile uzaktan yakından hiçbir ilişiği yoktur.

— Tasavvufta çok ilginç bir Allah tasavvuru var. Müsaadeniz olursa bazı örnekler okumak istiyorum.

— Buyurun.

— "Sultan Veled'den nakledilmiştir. Bir gün ileri gelen Sufiler babam Huda-vendigar'a: 'Ebû Yezîd, ben ilahımı daha sakalı bitmemiş bir genç biçiminde gördüm.' buyurdu. 'Bu nasıl olur?' diye sordular. Dedi ki: 'Bunda iki hüküm vardır: Beyazıd Bestamî, Allah'ı sakalı bitmemiş genç suretinde görmüş ya da Beyazıd'ın isteğinden dolayı Allah, onun gözüne sakalı bitmemiş genç çocuk biçiminde görünmüştür.'"¹⁷

Aynı kitapta şöyle bir örnek geçiyor:

"Şemsi Tebrizî'nin Kimya adında bir hanımı vardı. Bir gün Şems hazretlerine kızıp Meram bağlarına taraf gitti. Mevlana hazretleri medresenin kadınlarına işaret ederek 'Haydi gidin! Kimya Hatun'u buraya getirin, Şems'in gönlü ona çok bağlıdır.' buyurdu. Bunun üzerine kadınlardan bir grup onu aramaya hazırlanırken Mevlana da Şems'in yanına girdi. Şems şahane bir çadırda oturmuş, Kimya Hatun ile konuşup oynuyor ve Kimya Hatun da giydiği elbiselerle orada oturuyordu. Mevlana bunu görünce hayrette kaldı. Onu (Kimya) aramaya hazırlanan dostlarının karıları da henüz gitmemişlerdi. Mevlana dışarı çıktı. Bu karı kocanın oynaşmalarına engel olmamak için medresede aşağı yukarı dolaştı. Sonra 'İçeri gel' diye bağırdı Şems. Mevlana içeri girdiğinde Şems'ten başkasını göremedi. Bunun sırrını sordu ve 'Kimya nereye gitti?' dedi. 'Yüce Allah beni o kadar sever ki istediğim şekilde yanıma gelir. Şu anda da Kimya şeklinde geldi.' buyurdu Şems. İşte Beyazıd'ın hâli de böyleydi. Tanrı ona sakalı bitmemiş bir genç suretinde göründü."¹⁸

Benim sorum bu değil. Bunlar bu şahısların kitaplarında sabit, fakat bü-

17. Ariflerin Menkıbeleri, s. 484

18. age. s. 484-485

tün kendini İslam'a nispet edenlerin arasında "Allah" kırmızı çizgiyken bu adamlar hangi cesaretle bu örnekleri kitaplarına aldılar? Kitapları Türkçeye tercüme ederken bu tarz bölümleri çıkarma gereği bile duymuyorlar. Mesela Şia, Alî Şeriatî'nin veya Humeyni'nin kitaplarını Türkçeye çevirdiğinde Sunnilerde infiale sebep olacak yerleri çıkarmışlardır. Ama Tasavvufçular Allah'tan korkmayıp insanlardan da utanmadan bunu yazmışlar. Bunlar bu cesareti nereden buluyorlar?

– Bazıları inançsızlıklarına kılıf arar ve durumunu gizlemek için bu kılıfı kullanır. Çünkü eğer bu kılıfı kullanmazsa çok tepki çeker ve toplum arasında yaşama imkânını kaybeder. Bunlar da "Allah" demişlerdir ancak kılıfın içerisinde bir Allah inançsızlığı var.

– Bunlar Allah'ın varlığına inanmıyor mu?

– Muhiddin-i Arabî'den tutun Mevlana'ya, ondan günümüze kadar gelmiş geçmiş bütün panteistler aslında Allah'a iman etmeyi içlerine sindirememişlerdir. Örneğin, Celaleddin-i Rumî, Şems'le tanıştıktan sonra Allah'a olan inancını tamamen yitirmiştir. Onda katiyen Allah mefhumu yoktur. Herkes onu otuz beş yaşlarına kadar bir İslam âlimi olarak görmüştür. Otuz beş yaşından sonra Şems ile tanışıyor. Şems kimdir? Şems bir İsmailî dâîsi/davetçisidir. İsmaililik'te Allah mefhumu yoktur. Onların on tane kuralı var. Müsait gördüklerini şakirt alıyorlar, onlara bu kuralları yavaş yavaş hazmettiriyorlar. En son seviyede Allah'ın yok olduğu söyleniyor ve ikna ediliyorlar. Şems de İsmailîdir. Dolayısıyla Şems, Mevlana'nın aklına kaç ay ne damlattıysa demek ki sindirtebildi ona. Onu da İsmailî yaptı. İsmailîler Allah'a kesinlikle inanmıyorlar. Allah'a inanmadıkları için inanmış bir toplum içerisinde inanmış gibi gözükeceklerdir. Hatta öyle laflar edeceklerdir ki insanlar, onlara evliya, Allah dostu bile diyeceklerdir! Nitekim, büyük ihtimalle Allah'a inanmayan Celaleddin-i Rumî'yi Hazreti Mevlana diye anıyorlar. Üstelik oğlu Alaüddin'i ve Nasreddin Hoca'yı öldürtmüş ve bütün ısrarlara rağmen oğlunun cenaze namazına da katılmamıştır. İşte bu Mevlana, günümüzün Türkiye'sinde kutsal bir şahsiyet sayılıyor. Bu korkunç bir kafa karışıklığıdır. İşte toplumu bu hâle getiren Tasavvuf ve tarikatlardır.

– O zaman Hocam şöyle mi diyeceğiz? Bunlar Allah'a inanmamış insanlar lakin Allah'a inanan bir toplumda oldukları için ara sıra böyle Allah'tan bahsetmişler ama bahsettikleri şey onların Allah'a inanmadıklarının en açık kanıtı!

– Evet. Dillerinin döndüğü kadar esnek yorumlar yaparak Allah'tan bahsetmişler tabii. Hatta o yorumlarında Allah'tan o şekilde bahsetmişler ki kendilerini de insanların gözünde büyülemişler. "Bak Hazret, Allah'ı böyle

anlatıyor. Bu sırra biz eremeyiz. Demek ki Allah böyle bir şeydir." dedirtmişler. Nitekim Cumhuriyet döneminin 1920 ile 1950 yılları arasında sosyete çocukları arasında bir "Allah" tasavvuru var. Bu canlandırmada Allah (celle celalahu) (haşa!) kavuklu, cübbeli, sarıklı ve sakallıdır. Böyle bir Allah tasavvuru olduğu araştırmacılar tarafından tespit edilmiş. Bu tasavvur hâlen vardır tarikat mensupları arasında... Muhtemelen Nakşibendîler arasında Allah'ı (hâşâ ve kellâ) sakallı, sarıklı, cübbeli bir imam gibi tasavvur eden tarikatçılar vardır.

– Hocam, araştırma sırasında bir şey dikkatimi çekti. Tasavvuf öncülerinin birçoğunda müthiş bir gizlilik var. Mesela, Cunejd El-Bağdâdî, Şiblî'ye diyor ki: "Biz bu ilmi muhkemleştirdik. Sonra da onu mağaralara gizledik. Sen ise geldin onu insanlara anlatıyorsun." Şiblî de diyor ki: "Konuşan ben, duyan ben. Bu âlemde benden başkası mı vardır?"¹⁹ Ya da: "Ünsiyet ehli dua ve münacatlarında öyle sözler söylerler ki avamdan bir kişi işitse onu küfür zanneder."²⁰ Bunu da Gazâlî "İhyâu Ulûmi'd Dîn'de Cunejd El-Bağdâdî'den aktarıyor. Yine Gazâlî aktarıyor: Sehl ibni Abdullah Et-Tusterî'den: "Âlimin üç ilmi vardır. Herkese anlattığı zahir ilimler, sadece ehline anlattığı bâtın ilimler, sadece onunla Allah arasında olan ve kimseye anlatamadığı özel ilimler."²¹

– İşte buradaki özel ilim Allah inançsızlığıdır. Allah'a (celle celalahu) inanmıyor aslında. İnanmıyorlar ama sözleri konjonktüre ve muhite göre değişiyor. Bir de kabiliyetli insanlar bunlar. Akılları büyüleyici yorumlar yapıyorlar. Bu da avama çok cazip geliyor. "Bizim ulaşamayacağımız şeylerdir." deyip kendilerini küçük görüyorlar. İnsanların bu teveccühü onların nefislerini okşuyor ve gidip halvetlerinde daha başka şeyler üretip söylüyorlar. Bazıları ortamı müsait görünce konuşuyor. Bunlardan Alî ibni Suleymân Et-Tilimsânî adında biri var. Bu şahıs, Sadreddîn Konevî'yi bizzat gördü ondan istifade etti veya ondan gelen rivayetlere dayanarak konuşuyor. Ama onunla Muhyiddin-i Arabî arasında Sadreddîn Konevî var. Alî ibni Suleymân Et-Tilimsânî, Sâlih El-Muklî adında Yemenli bir âlim tarafından duyuluyor. Bu zat, Tilimsânî'nin pervasız ve sınırsız konuştuğunu haber alıyor. "Bir de ben göreyim." diyor ve Yemen'den kalkıp Cezayir'e geliyor. Müridlerine sohbet verdiği yere varıyor. Bakıyor ki Tilimsânî, Fusûsu'l Hikem'i açmış ondan nakiller yapıyor ve üzerine yorumlarda bulunuyor. Ama Allah'a iman etmiş insanı çileden çıkaracak şeyler söylüyor. Bu sefer Sâlih El-Muklî ona şöyle bir soru yöneltiyor, diyor ki: "Sizin şu anda Fusûsu'l Hikem'den naklettiğiniz şeylerin Kur'ân'a aykırı olduğunu görüyorum ve rahatsız oluyorum. Bu nasıl olur?" Tilimsânî, "Kur'ân'ın hepsi şirktir, esasen tevhid bu söylediğimizdir." diye cevap veriyor.

19. Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, s. 145; Ayrıca bk. Nefahat-ül Üns, s. 147

20. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/341

21. age. 1/100

Şimdi bu sıra dışı diyalog üzerinde biraz düşünelim, eğer Kur'ân'ın hepsi şirk ise bu adama göre "Allah yok." demektir. Sâlih El-Muklî bunun arkasını araştırıyor. "Kur'ân'ın hepsi şirk diyorsunuz, peki bir sorum daha var." diyor ve ekliyor: "Bir kimse annesi veya kız kardeşiyle cinsel ilişkide bulunabilir mi?" Tilimsânî şu cevabı veriyor: "Sizin gibi kalbine perde çekilmiş, kalbi mühürlenmiş insanlar, 'Bu bize haramdır.' dediler. Biz de 'Size haramdır.' diyoruz." Bu cevap karşısında donakalan Yemenli âlim artık diyalogu kesip oradan ayrılıyor. Çünkü eğer bir kimse anne ve kız kardeşe cinsel ilişki kurmada engel görmüyorsa artık onunla konuşulacak başka bir şey kalmaz. Tasavvufçuların "Şathiyat"ını biraz inceleyeniz, onların Allah'a inanmadıklarını daha açık şekilde görürsünüz.

— Tasavvuf ve tarikat arasındaki fark nedir Hocam?

— Evet, Tasavvuf ile tarikatı birbirinden ayırmak lazım. Tasavvuf bir felsefedir. Tarikat, Tasavvuf felsefesi üzerine kurulmuş bir örgüttür. Benim tespitime göre üç yüz elli yedi (357) tane tarikat kurulmuştur. Bunların hepsinin altyapısı Tasavvuftur.

Tasavvufa gelecek olursak az önce de belirttiğimiz gibi bir felsefedir. Nasıl bir felsefedir? Şimdiye kadar insanlık tarihinde dört çeşit felsefe tespit ettim. Tasavvuf bunlardan hiçbiri değildir.

Birincisi, Helenislik/antik dönem felsefesidir. Bu felsefe Aristo'nun, Sokrates'in dallandırdığı, her birinin yorumu ile ortaya çıkan, akıl ve mantığı öne alan felsefedir. Bu felsefe niçin ortaya çıkmıştır? Bu felsefe arkaik döneme ait Yunan mitolojisine/hurafesine tepki olarak doğmuştur. O zaman bunun temelinde mantıksal bir arayış vardır. Dolayısıyla bu felsefe, bir arayış felsefesidir.

İkincisine gelirsek Helenistik dönemden Rönesans'a kadar neredeyse bu felsefe hüküm sürmüştür. Avrupa'yı ciddi anlamda etkilemiş. Sadece İsa'nın (aleyhisselam) miraç hâdisesinden hemen sonra yayılmaya başlamış olan Hristiyanlık, Helenistik dönem felsefesinin yolunu kesmiştir. Roma döneminde putperestliğe dönüş yapılmıştır. Hristiyanlık döneminde ilk Hristiyanlar putperestliğe karşı çıkmışlar. Bir mücadele var orada fakat Hristiyanlık putperestliğin etkisi altında sönmüş, başkalaşmış, yozlaşmış ve bugünkü hâle gelmiştir. Helenistik dönem felsefesi çökmüş. Ancak Rönesans felsefesiyle beraber insanoğlu yeniden Helenistik felsefeye bir çeşit dönüş yapmış ve onu daha ileriye taşımış. Yeniden insan merkezli, estetiği de insan mefkûresine katan idealist bir felsefe başlatmış. Dolayısıyla yeniden bir arayış başlamış. "İnsan nasıl müreffeh olur, gerçekleri nasıl bulabilir, nereden geldik, nereye varacağız, kim bizi yarattı" gibi arayışlarla ortaya çıkıyor ama daha çok sa-

⇨ FERİDUDDİN AYDIN İLE TASAVVUF ÜZERİNE RÖPORTAJ

nat, müzik ve mimaride yoğun bir yöneliş kaydediliyor. Yoğun bir sanatsal hareket ortaya çıkıyor. Dolayısıyla ikinci felsefe olan Rönesans felsefesi, insan merkezli bir arayış felsefesidir.

Bundan sonra üçüncü olarak ezilmiş kitleler felsefesi ortaya çıkıyor. Bundan yüz yıl önce Marks ve Engels ezilmiş işçi sınıfının mücadelesini konu edinen bir felsefe üretiyor. Bu felsefe şu sorulara cevaplar arıyor: Sömürden nasıl kurtulacağız, hakkımıza nasıl erişeceğiz? Bu gibi birçok soruya cevap olmak üzere Sosyalizm'i ve Komünizm'i buluyorlar. Bu da bir arayış felsefesidir.

Ondan sonra da dördüncü felsefe, kıyamet felsefesi ya da uzay çağı felsefesi ortaya çıkıyor. Bütün dünyaya hâkim olan yaklaşık beş bin kişinin sekiz milyar insanı sömürmek ve köleleştirmek için ürettiği felsefe... İnsanlık tarihinin en vahşi felsefesidir bu. Savaşları bu adamlar projelendiriyor ve finanse ediyor. Bununla yaşamaya çalışıyor. Bu da bir arayış felsefesidir.

Bunların hepsinin ortak noktası arayıştır. Arayış... Tasavvuf ise bunların tamamına aykırı olarak "gerçeklerden kaçış felsefesi"dir. Çünkü Tasavvufa kendini veren insan, bunlardan muzdariptir. O daha ziyade dış dünyanın buhranından kaçıp iç dünyasını tatmin etme ve rahatlatma peşindedir. Zikrettiğimiz felsefe türlerinden hiçbirisi onun idealini gerçekleştirememiştir.

Tasavvuf böyle bir noktadan hareket ediyor ama tarikatlar onu yontuyor. Tasavvuf temelde tamamen ibahiyeci/her şeyi mübah gören inkârcı bir düşüncedir. Ne akla ne ilme ne insanlığa ne namusa hiçbir şeye inanmaz. Az önce zikrettiğim Alî ibni Suleymân Et-Tilimsânî ve Sâlih El-Muklî arasında geçen ilginç diyalog bu söylediğimizi destekliyor. Et-Tilimsânî Tasavvufçular arasında önemli bir yere sahiptir ve öbür Tasavvufçular gibi lafı ağızda gevelemeden, büyük bir cüretle konuşmuş, "ünlü bir veli, keşif keramet sahibi, ulu bir zat" olarak ün kazanmıştır! Üzerine büyük bir türbe inşa edilmiştir. Tarikatçılar tarafından günümüze kadar ziyaret edilmektedir.

Gerçek Tasavvufun iki ana özelliği var: Birincisi, sınırsız sevgidir. Diğeri ise sınırsız hoşgörüdür. "Senin karın, onun karısı; onun namusu, senin namusun." Hiç önemli değildir onlara göre. "Yolda iki kişinin zina yaptığını mı gördün, üzerine bir çul ört, geç." Tasavvufa göre bu zina değildir. Zaten Tasavvuf terminolojisinde "zina" diye bir şey yoktur. Çünkü -öfkelenmediği, kırıp dökmediği sürece- kişinin sorumluluğu yoktur. İnsan böyle yaratılmıştır, yarın öbür gün de yok olup gidecek. Fakat sınırsız sevgiyi yaşar ve yaygınlaştırırsan artık bu dört felsefenin getirdiği çıkar kavgaları sona erecek, insanlar kalıcı mutluluğu yakalayacaklardır. Çünkü artık "benim malım, senin malın;

benim namusum, senin namusun" diye bir kavga konusu bulunmayacaktır. İşte Tasavvufun içyüzü bundan ibarettir.²²

– Hocam, malum İslam tarihinde zındıkların faaliyetleri var. Örneğin, hadis uydurmak gibi. Şimdi, genelde araştırmacılar zındıklık hareketini ele alırken hep hadis uydurmacılığını ön planda tutuyorlar. Tasavvufun İslam'a aykırı yönleri göz önünde bulundurulduğunda, Tasavvufun zındıklık olarak isimlendirilmesi doğru mudur?

– Benim elimde zendekanın tarihi ve izahıyla alakalı çalışmalar var. Bunun hem Arapçasını hem Türkçesini yazdım. Akide üzerine çalışan İslam âlimleri, zendekayı daha esnek tutmuşlar. Benim açıklamalarımda ise efradını cami, ağyarını mani tarifler vardır.

Şimdi, ben küfrü bir üst küme olarak tespit ettim. Küfür, Allah'a karşı işlenen en büyük suçtur. Küfrün beş farklı versiyonu vardır. Bunlar; şirk, zendeka, nifak, ilhat ve irtidat/riddet. Bunların her birinin tarifi ve hükmü ayrıdır.

Şirk suçunu işleyene "müşrik", nifak suçunu işleyene "münafık", ilhat suçunu işleyene "mülhid", zendeka suçunu işleyene "zındık", riddet suçunu işleyene de "mürted" denir. Bunların tamamı kâfirdirler.

Bunların hepsinin tarifi ve örnekleri vardır. Mesela, zendekanın kısa tarifi şudur: Kur'ân ve Sünnette olmayan bir şeyi dine eklemek veya ondan kırpmaaktır.

Örneğin, bir mescidde öğlen namazının farzını beş rekât olarak kılan birini gördünüz ve kendisini uyardınız. Adam size, "Ben eksik kılmadım ki fazla kıldım. Zaten tüm namazlarımı bir rekât fazla kılıyorum." derse ve bunu bilerek ve isteyerek yaptığını söylerse bu kişi zındıktır. Bu adamın kestiği yenmez, nikâhı boştur, kız alıp verilmez vb. dolayısı ile tarikatçıların birçoğu zındıktır.²³

– O hâlde tarikatçılar dine bir şeyler ekleyip çıkardıklarından dolayı zındıklık tarifine uyuyorlar.

– Aynen öyledir ve hatta tarikatçılar zındıklık tarifine girmemek için de epey uğraş ve fetva arayışındalardır. Mesela, rabıtaya fetva bulmak için Halil Gönenç'e gittiler. Halil Gönenç'e, "Rabıta bir ibadet mi?" diyorlar. O da geveleyip, "Hayır, bu ibadet değil ama bunda bir mahzur da yoktur." diyor. Oysa hakikat böyle değildir. Rabıta yapan kişi ibadet niyetiyle bu işi yapıyor. Onlara, "Siz rabıtayı sevap kazanmak için mi yoksa hayal görmek için mi

22. Tasavvufun her şeyi mübah gören anlayışı için kitabın "Ahlak Tasavvuru" bölümünde çok sayıda örnek zikredilmiştir. bk. s. 136

23. Tasavvuf ve zendeka arasındaki ilişki için müellifin "İslam'da İnanç Sistemi" kitabında geniş açıklamalar yer almaktadır.

yapıyorsunuz?" diye sormak lazım. "Vallahi sevap için yapıyorum." diyecektir. Peki, sevap nasıl kazanılır? Sevap işlemek tevkîfidir. Kitap ve Sünnette bunun çerçevesi belirlenmiştir. Bu çerçevenin dışına çıkmak elbette ki zındıklıktır. Allah'ın (celle celaluhu) rızasını kazanmak için O'nun çizdiği çerçeve içinde dua ve ibadet etmek gerekir. Her önüne gelen bir dua ve ibadet biçimi icat etmeye kalkışırsa ne din kalır ne iman kalır ne de İslam kalır. Onun için sevap işlemek istediğiniz kitabi amellere bir şey ilave edemezsiniz. Dolayısıyla rabıtayı sevap işlemek için yaptığını söyleyen kişi kâfir olur.

— Hocam, çok faydalı bir oturum oldu. Allah (celle celaluhu) ilminizi ve amelinizi arttırsın. Sizi sevip razı olduğu kullarından eylesin. Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

— Elbette vardır. Siz değerli tevhid topluluğuna önemli tavsiyelerim olacaktır. Sizi seviyorum, size güveniyorum. Allah'ın rızasına nail olmanızı ve cihadınızda başarıya ulaşmanızı yüce Rabbimizden diliyorum.

Her şeyden önce kendinizi iyi tanımanızı ve tanımlamanızı çok önemsiyorum. Evvela bu konuda size yardım etmek istiyorum.

Sizler; Allah'ın birliğine inanan, onu kâinat üstü -ulaşılmaz güce ve sınırsız egemenliğe sahip- eşsiz, benzersiz, rakipsiz, eksiksiz, başlangıçsız, sonsuz, ölümsüz ve tüm evreni ilmi ve kudretiyle kuşatmış yüceler yücesi bir Zât-i Ecell-i A'lâ olarak tanıyan, Rabbimizi bütün noksanlıklardan tenzih eden, şaibesiz, tertemiz akideye sahip mübarek bir topluluksunuz. Tercih ettiğiniz nezih yaşam tarzınızdan, sahip olduğunuz faziletlerden sizi anlamaya çalışıyorum ve umuyorum ki samimi birer müminsiniz. Sayı olarak çok küçük bir topluluksunuz. Lakin vakarınızla, sükûnetinizle, güzel ahlakınızla ve İslam'a bağlılığınızla göz kamaştırıyorsunuz.

Değerli mümin, muvahhid kardeşlerim!

İnsan ne kadar bilgili ve tecrübeli olursa olsun mutlaka öğreneceği daha birçok şey vardır. Öğrenmenin ise ne sınırı vardır ne de yaşı. Onun için sizin, -özellikle Ehl-i Tevhid olarak- gerek normal hayatınızda gerek cihadınızda daha isabetli adımlar atabilmeniz için dikkat etmeniz gereken önemli bazı hususlara değinmek istiyorum. Birikiminize katkıda bulunmaya çalışacağım. Açıklamalarımı ve tavsiyelerimi -yararlı olur umuduyla- maddeler hâlinde özetleyeceğim.

Her şeyden önce donanımlı, dikkatli, tedbirli, şeffaf, sakın ve cesur olmalısınız.

1. Donanımlı olmalısınız: Çünkü başarı büyük ölçüde kaliteli bilgi, beceri ve tecrübe gerektirir. Güçlü iman ve tevekkülle birlikte bu meziyetler -Allah'ın yardımıyla- basiretin açılmasına yardım eder.

Yaşamakta olduğunuz ülkede bilgi ve beceri kazanmak çok zordur, büyük ölçüde imkânsızdır. Çünkü hakların hiçbiri bu ülkede adaletle dağıtılmamaktadır. Bilgi de önemli bir haktır. Fakat ne yazık ki bilginin dağıtımında çok fahiş adaletsizlikler yapılmaktadır. Yakın geçmişte "Fethullahçı Terör Örgütü"nü çaldığı sınav sorularıyla yüz binlerce öğrenci mezun edildi ve devletin kılcal damarlarına yerleştirildi.

Kaliteli bir İslami bilgiyi zaten Türkiye'de aramamalısınız. Kaliteli dünyevi bilgiye gelince onu da "düzen" yalnızca elit zümrenin çocuklarına vermektedir. Onun için bu konuda başınızın çaresine bakacaksınız. Her şeyden önce kendi aranızda yardımlaşmalısınız. İçinizde ilim sahibi olanlar, öbür kardeşlerini büyük bir fedakârlıkla yetiştirmelidir.

Kaliteli bilgiyle donanmak için modern ve bilimsel eğitim yöntemlerine önem veriniz. Tarikatçıların izlediği o üfürükçü kitaplarına benzeyen modası geçmiş bereketsiz betikleri artık terk ediniz. Onların köhne medreselerinde okutulan, "Emsile, Binâ, Maksûd, Avâmîl, Terkîb, İzhâr, Kâfiye, Şerhu'l Muğnî, Hallu'l Meâkid, Sadullah Gewra, Netâic, Mollâ Câmi" gibi asırlar önce tertiplenmiş kitaplardan Arapça öğrenemezsiniz. Uzun zaman almayan, mükemmel bir Arapça dil eğitimi vermek için günümüzde çok daha faydalı kitaplar vardır. Bunları araştırınız, bulunuz ve karşılaştırınız sonra oturup istişarelerle isabetli sistemler bulunuz.

Yabancı dil eğitimine ve dijital teknoloji kullanımına çok önem veriniz. Genç müminlere mutlak surette İngilizce, Fransızca ve Farsça dil eğitimi veriniz. Bilgisayar kullanmalarını sağlayınız. Başarılı filologlar, sosyologlar ve tarih araştırmacıları yetiştiriniz. Türkiye'de yabancı dil bilen sosyolog ve tarihçi bulunmadığı için bilgi kirliliği, din ve düşünce anarşisi her tarafı sardı. Bu yüzden Türkiye'nin her köşesinde cehalet fırtınaları esiyor. Bu topluma yol gösterecek donanımlı, birikimli ilim ehli bulunmadığı için Müslümanlık, tarikatçılık, sağcılık, solculuk, dincilik, Kemalizm, ırkçılık, terör, mafya, uyuşturucu ticareti, darbeler ve türlü türlü fitneler ortalığı toza dumana boğmuş durumdadır. İşte bu karanlık ortamda önünüzü görebilmeniz için mutlak surette kaliteli bilgilerle, çeşitli ilimlerde mükemmel birer uzmanlıkla, çok yönlü birer kişilikle yarınlara hazırlanmalısınız. "Hikmet müminin yitiğidir, onu nerede bulursa hak olarak öncelik ona aittir."²⁴ Bu münasebetle vurgulayalım ki hikmet, yani bilgi, "Müslüman"ın değil, müminin yitiğidir. Onun hakkıdır!

24. Tirmizi, 2687; İbni Mace, 4169

2. Dikkatli ve titiz olmalısınız: Arapçada bir kelam-ı kibar olarak nakledilir: "Allah'ın (celle celâluhi), yaptığınız işten hoşlanmasını istiyorsanız o işi en iyi şekilde yapınız."²⁵ Dolayısıyla işiniz ne ise branşınız ne ise uzmanlık alanınız ne ise onun üzerine odaklanınız. O konuda kendinizi en iyi şekilde yetiştiriniz. Müslümanlardan ve tarikatçılardan ibret alınız. Onların bugün içine düştüğü çöküntü, her işe bulaşmaktan ve hiçbirinde başarı gösterememekten kaynaklanmaktadır. Unutmayınız, bu yüzden Müslümanların çoğu kifayetsiz, muhteris tiplerdir.

Ayrıca etrafınızda olup bitenleri dikkatle izleyiniz. Hiç unutmayınız, mercek altındasınız! Çünkü doğru yoldasınız, bidatçı değilsiniz, hurafeci değilsiniz, putlara tapmıyorsunuz, acımasız değilsiniz... Nazik, kibar, görgülü, doyumlu, sabırlısınız... Sahip olduğunuz faziletler Müslümanları kıskandırıyor, tarikatçıları çılgına çeviriyor. Müslümanlığın, İslam'dan başka bir din olduğunu bile bin yıl sonra ancak sizden öğreniyorlar. Onun için sizi gördüklerinde kırmızı görmüş İspanyol boğasına dönüyorlar, öfkeden çatlıyorlar.

"De ki: 'Kininizle geberin.' "²⁶

İçeride ve dışarıda cereyan eden olayları dikkatle izleyiniz. Ancak bu suretle sürprizlere karşı hazırlıklı olabilirsiniz. Dünyadan haberdar olursanız değerlerinizi de korumayı öğrenirsiniz. Örneğin, son zamanlarda "İslamofobi" diye bir söylem türetildi. Bunu büyük ihtimalle Müslümanlar türetti. Sözde dış dünyanın "İslam'a karşı duyduğu nefretin adı" olarak servis edildi. İslam nizamı dünyanın hiçbir yerinde uygulanmadığına göre küfür dünyasının İslam'dan nefret edebilmesi için hiçbir sebep bulunmamaktadır. Küfür dünyasının aslında nefret ettiği din İslam değil, tam tersine Müslümanlıktır. Onun için bu nefretin adı "Müslümanofobi" olmalıdır. İşte eğer dünyadaki gelişmeleri geniş bir ufukla izlemeye koyulursanız bu örnekte gördüğünüz gibi kurulan sinsî tuzaklara kolayca düşmezsiniz.

3. Tedbirli olmalısınız: Çünkü bahanelerin en büyük hedeflerindensiniz. Potansiyel suçlusunuz. İstihbarat örgütleri sizi adım adım izleyeceklerdir. Silahlı birtakım örgütlerle daima haksız yere ilişkilendirileceksiniz. Çünkü tağuta ve tağuti düzene daima "Hayır!" dediniz. Müslümanların ve ajan tarikatçılarının aksine siz daima "Hâkimiyet Allah'ındır." dediniz. Dolayısıyla hakaret ve iftiraya uğrayacak, sözlü ve fiilî şiddet göreceksiniz, resûllerin kaderi olan eza ve cefaya maruz kalacaksınız. Birileri sizler aleyhine istedikleri gibi hareket edebilmek için şiddete başvurmanızı isteyecek, sizleri buna zorlayacaklardır. "Rabbinin yoluna hikmetle çağır." düsturunun dışına çıkmamalı, insanlığı İslam'a davet ederken şiddetle aranıza mesafe koymalı,

25. El-Mu'cemu'l Evsat, 897; Şuabu'l İmân, 4931

26. 3/Âl-i İmrân, 119

İslam'ın pak ve nezih cihad anlayışıyla anarşiyi birbirinden kalın çizgilerle ayırmalısınız.

4. Şeffaf olmalısınız: Hiçbir zaman, mümin muvahhid bir ilim topluluğu olmanın dışında, herhangi bir kimliğe bürünmeye çalışmayınız. Mümin bir bilgi topluluğu olma şerefi size yeter! Sizi Müslümanlardan ve tarikatçılardan kesin çizgilerle ayıran imanınız ve ilminizdir. Putlara tapmadığınız için asla bir mahcubiyet duymayınız. Bilakis, şirkten sizi koruduğu için Allah'a daima hamdediniz!

Kitap ve Sünnet çerçevesinde kalarak -aynen Peygamber ve ashab gibi ibadetlerinizi, zikrinizi ve dualarınızı çekinmeden yapınız. Müslümanlar gibi cevşencilik, bürdecilik, kandilcilik, mevlitçilik, rabıtacılık, ölücülük ve hatmecilik yapmadığınız için; bayrağa, türbeye, ölüye tapmadığınız için daima size öfke dolu gözlerle dik dik bakacaklardır. Hiç aldırış etmeyiniz:

اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

"Rabbinden sana vahyedilene uy! O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Müşriklerden yüz çevir."²⁷

5. Davranışlarınızda sakın ve cesur olunuz: Tarikatçı ajanların yalan ihbarları üzerine çağrılabilir ve haksız yere zorla sorguya çekilebilirsiniz. Önce Allah'ın takdirini rıza ile karşılayarak sabrediniz. Ondandır yardım dileyiniz. O, sizi yalnız bırakmayacaktır veya sizi imtihan edecektir. Eğer çağrıldığınız mekânlarda haksız yere sert muamele görürseniz asla boyun eğmeyiniz. Önce kendinizi büyük bir cesaretle ve soğukkanlılıkla savununuz, sükûnetinizi koruyunuz. Umulur ki sizi sorguya çeken şahıs aklını başına devşirir ve sizi birileriyle karıştırmaz. Yok eğer göstereceğiniz dürüstlük ve mertliğe rağmen hakarete maruz kalırsanız bunu asla kabul etmeyiniz. Size karşı sarf edilmiş olan hakareti, aynı sözlerle sahibine iade ediniz. Bu, Allah'ın emridir ve size verdiği bir haktır:

“فَمَنْ اَعْتَدَى عَلَيَّكُمْ فَاَعْتَدُوا عَلَيْهِ مِثْلَ مَا اَعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ”

"Kim size karşı haddini aşar saldırırsa siz de ona saldırarak misliyle karşılık verin. Allah'tan korkup sakının."²⁸

27. 6/En'âm, 106

28. 2/Bakara, 194

⇨ FERİDUDDİN AYDIN İLE TASAVVUF ÜZERİNE RÖPORTAJ

Hapislere atılabilirsiniz. Bundan dolayı moral kaybına asla uğramayınız. Bu hâllerde vakitlerinizin çoğunu Kur'ân okuyarak, ibadetlerinizi zamanında eda ederek, bilgilerinizi geliştirmeye çalışarak ve mutlak surette spor yaparak değerlendiriniz. Tarikatçılarla aynı hücrelere konursanız bu sizin için elbette büyük bir işkence olur. Çünkü bu gürhün çok peşpaye ve ilkel inanışları ve acayip ibadet şekilleri vardır. Üstelik bunları İslam adına yaptıkları için tevhid ehlini çok büyük sıkıntılara maruz bırakır. Fakat onları yine de büyük bir sabır ve maharetle tevhide davet etmek gerekir.

Allah (celle celaluhu) cümlemizi müşriklerin şerrinden muhafaza buyursun, Allahumme Amin.

— Nasihatınız için çok teşekkür ederiz Hocam. Bize zaman ayırdığınız ve sorularımıza içtenlikle cevap verdiğiniz için Tevhid Dergisi adına size teşekkür ediyorum. Allah (celle celaluhu) razı olsun.

KAYNAKÇA

- Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarîkatlar, Prof. Dr. Hasan Kâmil Yılmaz, Ensar Yayınları, 34. Baskı, M 2022
- Ariflerin Menkıbeleri, Ahmed Eflakî, Kabcacı Yayınları, 1. Baskı, M 2012
- Bîrûnî'nin Kaleminden Hinduizm, Ali İhsan Yitik, Milel ve Nihal, C 10, S 4
- Bulûğu'l Emânî fi'r Reddi alâ Miftâhi't Ticânî, Câmiu'l Kutubi'l İslâmiyye, Ahmed Veled EL-Kûrî EL-Ulvî Eş-Şinkitî
- Câmiu Kerâmâti'l Evliyâ, Yûsuf ibni İsmâîl En-Nebhânî, Merkezi Ehlî's Sunnât Berekât Ridâ, 1. Baskı, H 1422
Türkçesi için bk. Sahabeden Günümüze Veliler ve Kerametleri, İsmâîl ibn Yûsuf Nebânî, Hikmet Neşriyat, 4 Cilt
- Câmiu'l Beyân fî Te'vîli'l Kur'ân/Tefsîru't Taberî, İbnu Cerîr Et-Taberî, Muessesetu'r Risâle, 24 Cilt, 1. Baskı, M 2000
Türkçesi için bk. Taberî Tefsîri, Ebû Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî, Hisar Yayınevi, 9 Cilt, M 1996
- Câmiu'l Ulûmi ve'l Hikem, İbnu Receb El-Hanbelî, Dâru's Selâm, 3 Cilt, 2. Baskı, M 2004
Türkçesi için bk. Câmiu'l Ulûm ve'l Hîkem, İbni Receb El-Hanbelî, İtisam Yayınları, 2 Cilt, 2. Baskı, M 2009

❖ KAYNAKÇA

- Câmiu'l Usûli't Tis'a mine's Sunneti'l Mutahhara, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 14 Cilt, 1. Baskı, M 2021
Türkçesi için bk. Hadis Hazinesi, Salih Ahmed eş-Şami, Ocak Yayıncılık, 15 Cilt, 1. Baskı, M 2019
- Cuhûdu Ulemâi'l Hanefiyye fî İbtâli'l Akâidi'l Kubûriyye, Şemsuddîn Es-Selefî El-Afgânî, Dâru's Sumeyî, 3 Cilt, 1. Baskı, H 1416
- Der'u Teârudi'l Akl ve'n Nakl, Ebu'l Abbâs İbnu Teymiyye, Câmietu'l İmâm Muhammed ibni Suûd El-İslâmiyye, 10 Cilt, 2. Baskı, H 1411
- Dinler Tarihi, Prof. Dr. Abdurrahman Küçük – Prof. Dr. Günay Tümer – Doç. Dr. Mehmet Alparlan Küçük, Berikan Yayınevi, M 2020
- Dirâsât fi't Tasavvuf, İhsân İlâhî Zahîr, Dâru'l İmâmi'l Muceddid, 1. Baskı, H 1426
- Ebû Bekir Şiblî: Hayatı, Orijini ve Tasavvuf Tarihindeki Yeri, Rifat Okudan, Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, C 8, S 19, M 2007
- Ebû Hâşim Sûfi, Hasan Kâmil Yılmaz, Altınoluk Dergisi, S 4, M 1986
- El-Bidâye ve'n Nihâye, İbnu Kesîr, Dâru Hecr, 21 Cilt, 1. Baskı, M 2003
Türkçesi için bk. Büyük İslam Tarihi; el-Bidâye ve'n-Nihâye, İbni Kesir, Çağrı Yayınları, 15 Cilt, 2. Baskı M 2017
- El-Bideu ve'n Nehyu anhâ, Muhammed ibni Vaddâh El-Kurtubî, Mektebetu İbni Teymiyye, 1. Baskı, H 1416
- El-Câmiu li Ahkâmi'l Kur'ân/Tefsîru'l Kurtubî, Ebu Abdullah Şemsuddîn El-Kurtubî, Dâru'l Kutubi'l Mısriyye, 20 Cilt, M 1963
Türkçesi için bk. El-Câmiu li Ahkâmi'l Kur'ân, İmam Kurtubi, Buruc Yayınları, 20 Cilt, 2. Baskı, M 2004
- El-Esrâru'l Merfûa fi'l Ahbâri'l Mevdûa, Mullâ Alî El-Kârî, El-Mektebu'l İslâmî, 2. Baskı, H 1406
- El-Fethu'r Rabbânî ve'l Feydu'l Rahmânî, Abdulkadir El-Ceylânî, Mektebetu's Sekâfeti'd Dîniyye ve Dâru'l Fikr, H 1439
Türkçesi için bk. El-Fethu'r Rabbani/Âlemlerin Anahtarı, Abdülkadir Geylânî, Gelenek Yayıncılık, M 2019

- El-Fihrist, İbnu'n Nedîm, Dâru'l Ma'rife, 3. Baskı, H 1417
Türkçesi için bk. El-Fihrist, Muhammed b. İshak En-Nedim, Çıra Yayınları, M 2021
- El-Fikru's Sûfi fî Dev'i'l Kitâbi ve's Sunne, Abdurrahman ibni Abdülhâlık, Mektebetu İbni Teymiyye, 3. Baskı, H 1406
- El-Hidâye ilâ Bulûğî'n Nihâye, Ebû Muhammed Mekkî ibni Ebî Tâlib, Mecmûatu Buhûsi'l Kitâbi ve's Sunne, 1. Baskı, 13 Cilt, H 1429
- El-İbrîz, Abdulazîz Debbâğ, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 3. Baskı, H 1423
Türkçesi için bk. Şeriat-Tarikat-Marifet-Hakikat El-İbrîz, Eş-Şeyh Abdülaziz Debbâğ, Demir Kitabevi, 2 Cilt, M 1979
- El-İnsânu'l Kâmil, Abdülkerîm ibni İbrâhîm El-Cîlî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, M 2010
Türkçesi için bk. İnsan-ı Kâmil, Abdü'l Kerîm b. İbrâhîm El-Cîlî, Kitsan Yayınları, 2 Cilt, M 2018
- El-Kâşif an Hekâiku's Sunen, Şerefuddîn El-Huseyn ibni Abdillâh Et-Tîbî, Mektebetu Nizâr Mustafâ El-Bâz, 13 Cilt, 1 Baskı, H 1417
- El-Keşf an Hakîkati's Sûfiyye, Mahmûd Abdurraûf El-Kâsım, Tevzûu Dâri's Sahâbe, 1. Baskı, H 1408
- El-Kubûriyye, Ahmed ibni Hasen El-Muallim, Dâru İbni'l Cevzî, 1. Baskı, H 1427
- El-Minahu'l Kudsiyye, Seyyid Sibğatullah El-Ervâsî, Dâru İbni Zeydûn, 1. Baskı, M 1987
Türkçesi için bk. Minah, Seyyid Sibğatullah El-Arvasi, Sey-Tac Yayınları, M 2005
- El-Misbâhu'l Munîr fî Ğarîbi'ş Şerhi'l Kebîr, Ahmed ibni Muhammed ibni Alî El-Feyyûmî, Dâru'l Meârif, 2. Baskı
- El-Mufessirûn Hayâtuhum ve Menhecuhum, Es-Seyyid Muhammed Alî Ayâzî, Mektebetu Mu'mini Kureyş, 3 Cilt, 1. Baskı, H 1386
- El-Mufredât fî Ğarîbi'l Kur'ân, Râğıp El-İsfahânî, Dâru'l Kalem, 1. Baskı, H 1412
Türkçesi için bk. Mufredat Kur'ân Kavramları Sözlüğü, Rağıp El-İsfahani, Pınar Yayıncılık, M 2018

❖ KAYNAKÇA

- El-Muvâfakât, Eş-Şâtıbî, Dâru İbni Affân, 7 Cilt, 1. Baskı, M 1997
Türkçesi için bk. El-Muvâfakât, Şâtıbî, İz Yayıncılık, 4 Cilt, 4. Baskı, M 2015
- El-Muvatta', Mâlik ibni Enes, Dâru'l Ğarbi'l İslâmî, 2 Cilt, 2. Baskı, M 1997
Türkçesi için bk. Muvatta' Tercümesi, Malik bin Enes, Kahraman Yayınları, 2 Cilt, 1. Baskı, M 2013
- El-Yevâkît ve'l Cevâhir fî Beyâni Akâidi'l Ekâbir vebi Efelihî, Abdulvehhâb Eş-Şa'rânî, Dâru İhyâit Turâs
- Er-Risâletu'l Kuşeyriyye, Zeynuddîn Ebî'l Kâsım El-Kuşeyrî, Dâru'l Meârif, 2 Cilt
Türkçesi için bk. Kuşeyrî Risâlesi Sûfilerin İnanç ve Ahlakı, Abdulkerim El-Kuşeyrî, Semerkand Yayınları, 14. Baskı, M 2019
- Es-Safediyye, Ebu'l Abbâs İbnu Teymmiyye, Mektebetu İbni Teymiyye, 3. Baskı, H 1406
- Es-Sevâiku'l Mursele fi'r Reddi ale'l Cehmiyye ve'l Muattile, İbnu'l Kayyim El-Cevziyye, Dâru'l Âsime, 4 Cilt, 1. Baskı, H 1408
- Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't Tasavvuf, Ebû Bekr El-Kelâbâzî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 1. Baskı, H 1413
Türkçesi için bk. Doğuş Devrinde Tasavvuf Ta'arruf, Kelâbâzî, Derghah Yayınları, M 2021
- Et-Tabakâtu'l Kubrâ, Abdulvehhâb Eş-Şa'rânî, Mektebetu Muhammed El-Meleycî El-Kutubî ve Ahîh, 2 Cilt, H 1315
Türkçesi için bk. Evliyâlar Ansiklopedisi, İmamı Şârânî, Bedir Yayınevi, 2 Cilt, M 2014
- Et-Tasavvuf El-Menşeu ve'l Mesâdir, İhsân İlâhî Zahîr, İdâretu Tercumânî's Sunne, 1. Baskı, H 1406
Türkçesi için bk. Tasavvufun Doğuşu ve Kaynakları, İhsan İlâhî Zâhir, Anti Tasavvuf Yayınları, M 2017
- Et-Ta'rîfât, Ebu'l Hasen Alî ibni Muhammed ibni Alî El-Huseynî El-Curcânî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 2. Baskı, H 1424
Türkçesi için bk. Ta'rîfât/Tasavvuf İstılahları, Seyyid Şerîf Cürçânî, Lîtera Yayıncılık, M 2014

- Et-Temhîd limâ fî Muvatta' mine'l Meânî ve'l Esânîd, Ebû Ömer ibni Abdilberr, Vizâretu Umûmi'l Evkâf ve's Şuûni'l İslâmiyye, 24 Cilt, 1. Baskı, H 1387
- Fethu'l Bârî, İbnu Hacer El-Askalânî, Dâru'l Ma'rife, 13 Cilt, H 1379
Türkçesi için bk. Fethu'l-Bârî, İbn Hacer el-Askalânî, Karınca & Polen Yayınları, 15 Cilt, M 2020
- Fethu'l Kadîr, Muhammed ibni Alî ibni Muhammed ibni Abdillâh Eş-Şevkânî, Dâru ibni Kesîr-Dâru'l Kelâmi't Tayyib, 6 Cilt, 1. Baskı, H 1414
- Fîhi Mâ fîh, Mevlâna Celâleddin-i Rûmî, Sufî Kitap, M 2023
- Firakun Muâsıra Tentesibu ile'l İslâmi ve Beyânu Mevkıfı'l İslâmi minhâ, Ğâlib ibni Alî El-Avâcî, El-Mektebetu'l Asriyyetu'z Zehebiyye, 3 Cilt, 4. Baskı, H 1422
- Fusûsu'l Hikem, Muhyiddîn ibni'l Arabî, Mektebetu'l Fikri'l Cedîd, M 2016
Türkçesi için bk. Fususu'l Hikem, İbnü'l Arabî, Kabcacı Yayınları, M 2016
- Fuyûdâtu'r Rabbâniyye fi'l Meâsir ve'l Evrâdi'l Kâdiriyye, İsmâîl ibni Muhammed Saîd El-Kâdirî, Matbaatu Mustafâ El-Bâbî El-Halebî ve Evlâdih
- Ğarîbu'l Kur'ân, İbni Kuteybe, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, M 1978
- Hatme-i Hâcegân Sultanları, Muzaffer Taşyürek, Hâcegân Yayınları, M 2003
- Hekâiku't Tefsîr, Es-Sullemî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, M 2001
- Hesâisu'l Mustafâ (sav) beyne'l Ğuluvi ve'l Cefâ', Sâdik ibni Muhammed ibni İbrâhîm, Mektebetu'r Ruşd, 1. Baskı, H 1421
- Hilyetu'l Evliyâ ve Tabakâtu'l Esfiyâ, Ebû Nuaym El-Esbahânî, Dâru's Saâde, 10 Cilt, M 1974
Türkçesi için bk. Hilyetu'l-Evliyâ, Ebu Nuaym El-İsfehânî, Ocak Yayıncılık, 12 Cilt, M 2015

❖ KAYNAKÇA

- İğâsetu'l Lehfân min Mesâyidi's Şeytân, İbnu Kayyim El-Cevziyye, Mektebetu'l Meâ'rif, 2 Cilt
Türkçesi için bk. Şeytanın Tuzakları ve Kurtulma Yolları, İbn Kayyim el-Cevziyye, Neda Yayınları, 1. Baskı, M 2018
- İhyâu Ulûmi'd Dîn, Ebu Hâmid El-Ğazâlî, Dâru'l Ma'rife, 4 Cilt
Türkçesi için bk. İhyâ'u Ulûm'id Dîn, İmam Gazâlî, Huzur Yayınevi, 4 Cilt, M 2016
- İlâhînâme, Ferîdüddîn Attâr, Ayrıntı Yayınları, 1. Baskı, M 2014
- Kavâidu't Tasavvuf ve Şevâhidu't Taarruf, Ebu'l Abbâs Şihâbuddîn Zerrûk, El-Merkezu'l Arabî
Türkçesi için bk. Tasavvufun Esasları, Şeyh Ahmed Zerrûk, Endülüs Kitap, M 2012
- Keşfu'l İrtiyâb, Muhsin El-Huseynî El-Âmilî, Mektebetu Nûr
- Kitâbu'l Kulliyât, Ebu'l Bekâ El-Hanefî, Muessesetu'r Risâle
- Kitâbu'l Lum'a, Nasîruddîn Et-Tûsî, Dâru'l Kutubi'l Hadîs ve Mektebetu'l Musennâ, H 1380
Türkçesi için bk. İslâm Tasavvufu, Ebû Nasr Serrâc Tûsî, Erkam Yayınları, M 2016
- Kitâbu't Tevâsîn El-A'mâlu'l Kâmile, Kâsım Muhammed Abbâs El-Haccâc, Riyâd El-Reyyes, 1. Baskı, M 2002
- Kûtu'l Kulûb, Ebû Tâlib El-Mekkî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 2 Cilt, 2. Baskı, H 1426
Türkçesi için bk. Kalplerin Azığı, Ebû Tâlib El-Mekkî, Semerkand Yayınları, 4 Cilt, M 2011
- Lem'alar, Said Nursi, RNK Yayınları
- Lisânu'l Arab, İbnu Manzûr, Dâru Sâdr, 5 Cilt, 3. Baskı, H 1414
- Meâni'l Kur'ân ve İ'râbuhu, Ebû İshâk Ez-Zeccâc, Alemu'l Kutub, 5 Cilt, 1. Baskı, H 1408
- Mecmeu'z Zevâid, Ebu'l Hasen El-Heysemî, Dâru'l Fikr, 10 Cilt, H 1412
Türkçesi için bk. Mecma'uz Zevâid ve Menbau'l Fevâid, Nûreddîn El-Heysemî, Ocak Yayıncılık, 8 Cilt, M 2010

- Mecmûatu Resâilil'Îmâmi'l Ğazzâlî, Ebû Hâmid El-Ğazzâlî, El-Mektebetu't Tevfikiyye
- Mecmûul Fetâvâ, İbnu Teymiyye, Mecmeu'l Meliki'l Fahd li't Tıbâati'l Mushâfi'ş Şerîf, 35 Cilt, 1. Baskı, M 1995
Türkçesi için bk. Mecmû'u'l Fetâvâ, İbn Teymmiyye, Daru'l İman, 18 Cilt, 1. Baskı, M 2023
- Medâricu's Sâlikîn beyne Menâzili İyyâke Ne'budu ve İyyâke Nes-teîn, İbnu Kayyim El-Cevziyye, Dâru'l Kutubi'l Arabî, 2 Cilt, H 1416
Türkçesi için bk. Medâricu's Sâlikîn, İbn Kayyim El-Cevziyye, İnsan Yayınları, 3 Cilt, M 2019
- Mektûbâtu'l İmâm Er-Rabbânî, Ahmed Serhendî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 3 Cilt, H 1442
Türkçesi için bk. Mektubât, İmam Rabbânî, Yeni Şafak Kültür Armağanı, M 2006
- Mektubat, Said Nursi, RNK Yayınları
- Mesnevi, Mevlâna, MEB Yayınları, 6 Cilt, M 1988
- Mevsûatu Mevâkifi's Selef fi'l Akîde ve'l Menhec ve't Terbiyye, Ebû Sehl Muhammed ibni Abdirrahmân El-Meğrâvî, El-Mektebetu'l İslâmiyye, 10 Cilt, 1. Baskı, H 1428
- Miftâhu'l Kulûb, Şemseddîn Nûrî, Es'ad Efendi Basımhanesi
Türkçesi için bk. Miftâhü'l Kulûb, Mehmed Nuri Şemseddin Nakşibendî, Bedir Yayınevi, M 2017
- Minhâcu's Sunneti'n Nebeviyye, Ebu'l Abbâs Takiyyuddîn İbnu Teymiyye, Câmiatu'l İmâm Muhammed ibni Suûd El-İslâmiyye, 9 Cilt, 1406
- Mîzânu'l İ'tidâl, Ez-Zehbî, Dâru'l Ma'rife li't Tibâati ve'n Neşr, 4 cilt, 1. Baskı, M 1963
- Musannefu İbni Ebî Şeybe, Ebû Bekr ibni Ebî Şeybe, Dâru'l Kible, 21 Cilt, 1. Baskı, H 1427
Türkçesi için bk. Musannef, İbn Ebî Şeybe, Ocak Yayıncılık, 16 Cilt, M 2011
- Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, İbnu'l Fâris, Dâru'l Fikr, 6 Cilt, M 1979

❖ KAYNAKÇA

- Musnedu'l İmâm Ahmed ibni Hanbel, Ahmed ibni Hanbel, Muesesetu'r Risâle, 45 Cilt, 1. Baskı, M 2001
Türkçesi için bk. Müsned, Ahmed b. Hanbel, Beka Yayınları, 9 Cilt, M 2021
- Nefahâtu'l Uns min Hedarâti'l Kuds, Mollâ Câmî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 2 Cilt, M 2003
Türkçesi için bk. Nefahat-ül Üns/Evliya Menkıbeleri, Molla Camî, Huzur Yayınevi, M 2014
- Nefs Terbiyesinde Râbîta, Dr. Dilaver Selvi, Hoşgörû Yayınları, 3. Baskı, M 2014
- Risâle-i Hâlidîyye Tercümesi, Mevlânâ Eş-Şeyh Hâlid Ziyâüddîn, Ahıska Yayınevi, M 2020
- Risale-i Kudsiyye Şerhi ve İzahı, Mahmud Ustaosmanoğlu, Sıraç Kitapevi, 2 Cilt, 1. Baskı, M 2003
- Risale-i Nur Külliyatına Eleştirel Bir Yaklaşım, Mustafa Gök, Süleymaniye Vakfı Yayınları, 1. Baskı, M 2013
- Rûhu'l Furkân, Mahmud Ustaosmanoğlu, Ahıska Yayınevi, 19 Cilt
- Sahîhu'l Buhârî, Muhammed ibni İsmail El-Buhârî, Muessesetu'r Risâle, 3. Baskı, H 1441
Türkçesi için bk. Sahîh-i Buhârî, İmam Buhârî, Karınca & Polen Yayınları, 6 Cilt, 1. Baskı, M 2017
- Sahîhu Muslim, Muslim ibni Haccâc, Muessesetu'r Risâle, 2. Baskı, H 1441
Türkçesi için bk. Sahîh-i Müslim, İmam Müslim, Ocak Yayıncılık, 5 Cilt, M 2020
- Siyeru A'lâmi'n Nubelâ, Ez-Zehebî, Muessesetu'r Risâle, 25 Cilt, 3. Baskı, H 1435
- Sohbetler, Seyyid Abdülhakim El-Hüseyini, Menzil Yayınevi
- Sufî Gözüyle Kadın, Süleyman Uludağ, İnsan Yayınları, 5. Baskı, M 2009

- Sunenu'd Dârimî, Ebû Muhammed Ed-Dârimî, Dâru'l Muğnî li'n Neşri ve't Tevzî, 4 Cilt, 1. Baskı, M 2000
Türkçesi için bk. Sünen-i Dârimî Tercemesi, Darimî, Konya Kitapçılık, M 2011
- Sunenu Ebî Dâvud, Ebû Dâvud Es-Sicistânî, Muessesetu'r Risâle, 1. Baskı, H 1440
Türkçesi için bk. Sünen-i Ebû Dâvud Tercemesi, Konya Kitapçılık, 3 Cilt, M 2015
- Sunenu İbni Mâce, İbnu Mâce, Muessesetu'r Risâle, 1. Baskı, H 1438
Türkçesi için bk. Sünen-i İbni Mâce Tercemesi, Konya Kitapçılık, 2 Cilt, M 2008
- Sunenu'n Nesâî, En-Nesâî, Muessesetu'r Risâle, 1. Baskı, H 1438
Türkçesi için bk. Sünen-i Nesâî Tercemesi, Konya Kitapçılık, 3 Cilt, M 2005
- Sunenu't Tirmizî, Muhammed ibni Îsâ Et-Tirmizî, Muessesetu'r Risâle, 1. Baskı, H 1438
Türkçesi için bk. Sünen-i Tirmizi Tercemesi, Konya Kitapçılık, 3 Cilt, M 2007
- Şevâhidu'l Hak fi'l İstiğâseti bi Seyyidi'l Halk, Yûsuf ibni İsmâîl En-Nebhânî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 3. Baskı, H 1428
- Tabakâtu Dayfillah, Muhammed Veddu Dayfillah ibni Muhammed, Matbaatu'l Muktatif ve'l Muktem, 1. Baskı, H 1439
- Tabakâtu's Sûfiyye, Ebû Abdurrahmân Es-Sulemî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 1. Baskı, H 1419
Türkçesi için bk. İlk Zâhid ve Sûfîler Tabakâtu's Sûfiyye, Ebû Abdurrahman Es-Sülemî, Bursa Akademî, M 2018
- Tabakâtu's Şâfiîn, İbnu Kesîr, Mektebetu's Sekâfeti'd Dîniyye, H 1413
- Tâcu'l Ârûs, Ez-Zebîdî, Dâru'l Hidâye, 40 Cilt, M 2006
- Tahrîcu'l Ehâdîs ve'l Âsâr, El-Hâfîz Cemâluddîn Ebî Muhammed Abdillâh ibni Yûsuf ibni Muhammed Ez-Zeylâî, Vizâretu Umûmi'l Evkâf ve's Şuûni'l İslâmiyye, 1. Baskı, H 1424

❖ KAYNAKÇA

- Takdîsu'l Eşhâs fi'l Fikri's Sûfiyye, Muhammed Ahmed Levh, Dâru İbni'l Kayyim ve Dâru İbni Affân, 1. Baskı, H 1422
- Târîhu'l İslam, Şemsuddîn Ez-Zehebî, Dâru'l Kitâbi'l Arabî, 52 Cilt, 1. Baskı, H 1411
- Târîhu't Taberî, İbnu Cerîr Et-Taberî, Dâru't Turâs, 11 Cilt, 2. Baskı, H 1387
Türkçesi için bk. Târîhu't-Taberî Taberî Tarihi, İbn Cerîr Et-Taberî, Ankara Okulu Yayınları, M 2023
- Tarîkatı-i Aliyyede Râbita-i Celiyye, Cübbeli Ahmed Mahmud Ünlü, Dila Yayıncılık, M 2005
- Tarîkatta Râbita ve Nakşbendîlik, Feriduddin Aydın, Tevhid Basım Yayın, 4. Baskı, M 2018
- Tasavvuf ve İslâm, İbrahim Sarmış, Ekin Yayınları, 6. Baskı, M 2012
- Tasavvuf ve Tarikatlar, Dr. Selçuk Eraydın, İFAV Yayınları, 10. Baskı, M 2012
- Tasavvufî Meselelere Fikhî Bakış, Orhan Çeker, Rihle Kitap, M 2012
- Tefsîru Ğarîbi'l Kur'ân, Zeyd ibni Alî, Dâru'l Va'yi'l İslamî
- Tefsîru'l Beğavî, El-Beğavî, Dâru Taybe, 8 Cilt, H 1417
Türkçesi için bk. Beğavî Tefsiri, Ebu Muhammed Muhyissunne Hüseyin b. Mesud El-Beğavî, Polen Yayıncılık, 8 Cilt, M 2018
- Tefsîru ibni Ebî Hâtim, İbnu Ebî Hâtim, Mektebetu Nizâr, 13 cilt, 3. Baskı, H 1419
- Tefsîru'l Kummî, Alî ibni İbrâhîm Cezâirî/Kummî, Mektebetu'l Hudâ, H 1386
- Tefsîru'l Kur'âni'l Azîm, İbnu Kesîr, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 9 Cilt, H 1419
Türkçesi için bk. İbn-i Kesîr Tefsiri, İmam Hafız İbn-i Kesîr, Karınca & Polen Yayınları, 12 Cilt, M 2020
- Tefsîru'l Kur'âni'l Azîm (El-Mensûb), Ebu'l Kâsım Et-Taberânî, Eş-Şâ-miletu'z Zehebiyye
- Tefsîru'l Kur'âni'l Azîz, İbnu Ebî Zemenîn El-Mâlikî, El-Fârûku'l Hadîsiyye, 5 Cilt, 1. Baskı, H 1423

- Tefsîru'l Kuşeyri (Letâifu'l İşârât), Zeynuddîn Ebî'l Kâsım El-Kuşeyrî, El-Hey'etu'l Mısıriyyeti'l Âme li'l Kitâb, 3. Baskı, 3 Cilt
Türkçesi için bk. Letâifu'l-İşârât, Abdulkerim Kuşeyri, Fikiryat Yayınları, 3 Cilt, M 2020
- Tefsîru Mukâtil ibni Suleymân, Mukâtil ibni Suleymân, Dâru İhyâi't Turâs, 5 cilt, 1. Baskı, H 1423
Türkçesi için bk. Tefsîr-i Kebîr, Mukâtil bin Süleymân, İşaret Yayınları, 4 Cilt, 1. Baskı, M 2017
- Tefsîru'r Râzî/Mefâtîhu'l Ğayb/Tefsîru'l Kebîr, Fahrüddîn Er-Râzî, Dâru'l Fikr, 33 Cilt, H 1401
Türkçesi için bk. Tefsîr-i Kebîr, Fahrüddîn Er-Râzî, Huzur Yayınevi, 23 Cilt, M 2013
- Tefsîru's Semerkandî (Bahru'l Ulûm), Ebu'l Leys Nasr ibni Muhammed ibni Ahmed ibni İbrâhîm Es-Semerkandî, 3 Cilt
Türkçesi için bk. Tefsîru'l Kur'ân, Ebu'l Leys Semerkandî, Ravza Yayınları, 6 Cilt, M 2020
- Te'vîlâtü Ehli's Sunne, Ebû Mansûr El-Mâturîdî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 10 Cilt, 1. Baskı, H 1426
Türkçesi için bk. Te'vilâtü'l Kur'ân, Ebu Mansûr El-Mâturîdî, Ensar Neşriyat, 16 Cilt, M 2019
- Telbîsu'l İblîs, İbnu'l Cevzî, Dâru'l Fikr, 1. Baskı, M 2001
Türkçesi için bk. Şeytanın Hileleri, İbnu'l Cevzî, Polen & Karınca Yayınları, M 2015
- Tenvîru'l Kulûb, Muhammed Emîn El-Kurdî El-Erbilî, Dâru'l Kalemî'l Arabî, 1. Baskı, H 1411
Türkçesi için bk. Tenviru'l Kulub, Şeyh Muhammed Emin Erbili, Mütercim Kitap, 2 Cilt, M 2017
- Tercumânu'l Eşvâk, Muhyiddîn İbnu'l Arabî, Dâru'l Ma'rife, 1. Baskı, H 1425
Türkçesi için bk. Arzuların Tercümanı, İbn Arabî, İz Yayıncılık, M 2017
- Tevhid Dergisi, Tevhid Basım Yayın, S 38-52
- Tevhid Meali, Halis Bayancuk, Tevhid Basım Yayın, 2. Baskı, M 2021

❖ KAYNAKÇA

- Tezkiretu'l Evliyâ, Mehmed Zahid Kotku, Server Yayınları, 1. Baskı, M 2018
- Tezkiretu'l Mevduât, Muhammed Tâhir ibni Alî El-Fettenî, İdâretu't Tibâeti'l Munîriyye, 1. Baskı, H 1343
- Tuhfetu'l Ehvezî, Abdurrahman Mubârek Pûrî, El-Mektebu's Selefiyye, 10 Cilt, 2. Baskı, M 1963
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV İslam Araştırmaları Merkezi Kolektif, 44 Cilt, M 1988
- Zâdu'l Meâd, İbnu'l Kayyim El-Cevziyye, Muessesetu'r Risâle, 5 Cilt, M 1994
Türkçesi için bk. Zâdu'l Meâd, İbn Kayyim El-Cevziyye, İklim Yayınları, 6 Cilt, M 2008
- Zâdu'l Mesîr fî İlmi't Tefsîr, İbnu'l Cevzî, Dâru'l Kitâbi'l Arabî, 4 Cilt, 1. Baskı, H 1422
Türkçesi için bk. Zadü'l-Mesir Fi İlmi't-Tefsir, İmam Ebu'l-Ferec İbn'ul Cevzî, Kahraman Yayınları, 6 Cilt, M 2011
- Zevâid ibni Huzeyme ve İbni Hibbân ve'l Mustedrek alâ Kutubi't Tis'a, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 3 Cilt, 1. Baskı, M 2012
- Zevâid Sunen'ul Kubrâ li'l Beyhakî, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 3 Cilt, 1. Baskı, M 2010

Tüm Hadis Numaralandırmaları Aşağıdaki Kitaplardan Yapılmıştır

- Câmîu'l Usûli't Tis'a mine's Sunneti'l Mutahhara, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 14 Cilt, 1. Baskı, M 2021
- Zevâid ibni Huzeyme ve İbni Hibbân ve'l Mustedrek alâ Kutubi't Tis'a, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 3 Cilt, 1. Baskı, M 2012
- Zevâid Sunen'ul Kubrâ li'l Beyhakî, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 3 Cilt, 1. Baskı, M 2010

TASAVVUF

TANIMI-MENŞESİ-İSLAM'LA İLİŞKİSİ

Allah Resûlü'nden sonra fitneler baş gösterdi. Zenginleşen toplumda yozlaşmalar başladı. Emevîler eliyle hilafet, saltanata döndü. Zulüm, rüşvet, ahlaksızlık, kâfirlere benzeme aldı başını yürüdü. Abbâsîler Dönemi'nde itikad bozuldu, sapkın anlayışlar devlet eliyle meşrulaştırıldı. Toplum, Kur'ân ve Sünnette okuduğu hayat ile yaşanan hayat arasında ikileme düştü. Bu gelişmelere binaen yeni arayışlar başladı. İtikadi, amelî, ahlaki yozlaşmadan bunalan; Allah'ı ve ahireti uman insanların arayışındaydı bu. Kimisi arındıran Resûl'ün yolunu tuttu, vahye döndü, ilim ve amelle nefsinin islah etti, toplumu hayra davet etti. Kimisi ise vahiyden yüz çevirdi, Kur'ân ve Sünnette yer alan öğretileri azımsadı. Yozlaşmanın bu bilindik şeylerle düzelmeyeceğini düşündü. Daha fazlasını, daha yoğununu, daha ağırını araştırmaya koyuldu. Kiminin yolu ruhbanlığa, kimininki Budizme, kimininki de başka sapkınlıklara çıktı. Ve Resûlullah'ın önüne engeller koyduğu mistisizm İslam ümmetinde canlandı. Adına da "Tasavvuf" dendi. Bir tarafta şeytan, diğer tarafta İslam'a zarar vermek için pusuda bekleyen zındıklar, diğer bir tarafta da vahiyden yüz çevirmiş ve arınmak isteyen cahiller... Bu üçünün buluşması İslam'ın felaketi oldu. Allah Resûlü'nün kaldırdığı cahiliye âdetlerinin büyük çoğunluğu, "Tasavvuf" adı altında yeniden canlandı.

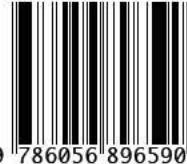
teuhid
BASIM YAYIN

TASAVVUF TANIMI-MENŞESİ-İSLAM'LA İLİŞKİSİ

www.tevhidmeali.com
www.tevhiddersleri.org
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com

ISBN 978-605-68965-9-0

9 786056 896590